

โกวิทานุสรณ์

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961154964

โกวิทานุสรณ์

พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล

ในงานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ

พระธรรมราชานุวัตร (กมล โควิโท) ป.ธ. ๖

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

โกวิทานุสรณ์

พระธรรมราชาวัตร หรือที่มักเรียกกันว่าหลวงเตี้ย เป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่โอบอ้อมอารี และเอาใจใส่ในการศึกษาของเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านวิชาการและการอบรมจริยธรรม เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและเตรียมสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย หลวงเตี้ยให้เทพบัณฑิตคำสอนที่ท่านไปสอนวิชาศีลธรรมให้โรงเรียนต่าง ๆ สำหรับข้าพเจ้าอาศัย ทบพวนเตรียมสอบ

หลวงเตี้ยมีความรู้ลึกซึ้งกว้างขวาง เขียนหนังสือ และแสดงพระธรรมเทศนาด้วยภาษา ที่สละสลวย เข้าใจง่าย ประวัติและผลงานของท่านเป็นแบบอย่างของคนดี และพระดี ควรแก่ การศึกษา ดังนั้น โกวิทานุสรณ์ และ โกวิทธรรม ซึ่งคณะสงฆ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้จัดพิมพ์ขึ้นจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดงานของหลวงเตี้ย เป็นวิทยาทานที่ทรงค่ายิ่ง ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในการกระทำอันเป็นกุศลคุณนี้ พร้อมกับขอร่วมนมัสการรำลึกถึง หลวงเตี้ยด้วย

หมายรับสั่งที่ ๑๕๔๓๘

(แบบ ข.)

สำนักพระราชวัง

๓ กันยายน ๒๕๕๕

พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) อายุ ๗๘ พรรษา ๕๖ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ถึงมรณภาพด้วยโรคติดเชื้อในกระแสโลหิต และโรคแทรกซ้อนหัวใจขาดเลือด ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๑๖.๐๔ น.

วันอังคารที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๑๗.๓๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงสรงศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ความเกียรติยศศพครั้งนี้ได้รับพระราชทานโกศโถ ฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงสรงศพ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนชั้นเกียรติยศประกอบศพจากโกศโถ เป็นพระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงสรงศพ และรับศพอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๗ คืน

การนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในถาวรพระราชทานน้ำหลวงสรงศพ และทรงวางพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และของสมเด็จพระเจ้ากนิษฐาธิราชเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี วังที่หน้าโกศศพ.

ประกาศพระมณเฑียรราช ทาน.

วัน	หน้าที่พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่..... ๑๙๘๕๖

สำนักพระราชวัง

๓ กันยายน ๒๕๔๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดเกล้าฯ ให้ พลอากาศเอก สถิตย์พงษ์ สุขวิมล เเชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ เวลา ๑๙.๐๐ น.

ประกาศพระอภัยมณี พิศาล

วัน	หน้าที่..... พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๙๘๕๑

สำนักพระราชวัง

๓ กันยายน ๒๕๔๕

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ โปรดให้ พลตรี บรรพต เทียงพุลวงศ์ เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ พระธรรมราชาอนุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ เวลา ๑๗.๓๐ น.

ประกาศพระณ/พิมพ์/ฉะ/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชาอนุวัตร (กมล โกวิท) เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๑๕๕๔๖

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๖ กันยายน ๒๕๔๕

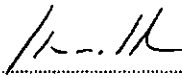
ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วันพระราชนิเวศน์ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ
มีพระธรรมเทศนาถ้อยคำ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชนิเวศน์ และบังสุกุล
เวลา ๑๙.๐๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประกาศพระอภัยมณี ส.ส.ท.ท.

วัน	หน้าที่.....พนักงานพระราชพิธี.....
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทรวน

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๒๐๒๕๕

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๑๗ กันยายน ๒๕๔๕

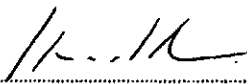
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพื่พระราชาฤๅช ๕๐ วันพระราชนัดดา พระธรรมราชา นวัตกรรม (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนา กัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และมังสุกุล เวลา ๑๙.๐๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประกาศพระณั้พิมพ์/๕๔๕/ทาน

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นายหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชา นวัตกรรม (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๒๕๖๔๐

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

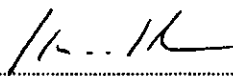
ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพุธที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนาถ้อยคำ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล เวลา ๑๙.๐๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประกาศพระอภัยมณี/เจ้าวัง/แทน

วัน	หน้าที่.....พนักงานพระราชพิธี.....
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ.....

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๒๕๖๗๙

(แบบ ข.)

สำนักพระราชวัง

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตระงับในการพระราชทานเพลิงศพ พระธรรมราชาวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๖.๓๐ น. นำเชิญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาพระอุมาภิเษกูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนาถ้อยคำ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๐.๔๕ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อน ถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานกัน

เวลา ๑๔.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปบึงสุกุล เชิญโกศศพขึ้นรถอวประเทียบจากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ไปยังเมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส หอจดรถเชิญโกศศพหน้าเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นคั้งบนฉัตรอาสน

เวลา ๑๗.๐๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานเพลิงศพ

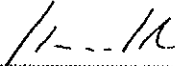
วันจันทร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๖ เวลา ๐๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร และภัตตาหารสามบาท ในการเก็บอัฐิ

แต่งกายเครื่องแบบปกคิชาว ไร้หูหิ้ว.

ประกาศพระอภัยมณี ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระวขหีตี
	นางนวมศรีเยน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชาวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๒๕๑๓๙

สำนักพระราชวัง

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานเพลิงศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

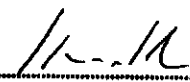
วันลาที่โดยที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๗.๐๐ น.

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์.

ประกาศพระบรมราชโองการ

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) เพื่อทราบ

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ตามผู้รับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่.....

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๖ มกราคม ๒๕๔๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดพระราชทานผ้าไตร ๓๐ ไตร ไปในการบำเพ็ญกุศลฉลองอัฐิและบรรพชาอัฐิ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเจ้าคณะภาค ๓ ณ ศาลาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๐.๐๐ น.

ประภาพรพรหมพิมพ์

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท)
	เพื่อทราบ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

พระมหากฤษฎาธิคุณ

นับแต่ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน-
วิมลมังคลาราม ได้ถึงมรณภาพ เมื่อวันจันทร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๕ เป็นต้นมา

สมเด็จพระบวรมหิศรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณ
อันประเสริฐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานน้ำหลวงสงเคราะห์พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศ
ประกอบศพ

การนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
ไปในการพระราชทานน้ำหลวงสงเคราะห์ และทรงวางพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และของสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ
เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี วางที่หน้าโกศศพ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดเกล้าฯ ให้พลอากาศเอก
สถิตย์พงษ์ สุขวิมล เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ โปรดให้พลตรี บรรพต
เที่ยงพูลวงศ์ เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ

ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนชั้นเกียรติยศประกอบศพจากโกศโถ เป็น
พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี่ กลองชนะ ประโคม
เวลาพระราชทานน้ำหลวงสงเคราะห์ และรับศพอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด มี
พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๗ คืน

ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พระราชทาน

พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ และ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทาน
เพลิงศพ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร

นับว่าเป็นพระมหากฤษฎาธิคุณแก่พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท) คณะสงฆ์
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามและศิษยานุศิษย์ หาที่สุดมิได้

คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามและศิษยานุศิษย์ รู้สึกสำนึกในพระมหา-
กฤษฎาธิคุณเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ตลอดไป

ขอถวายพระพร

คำนำ

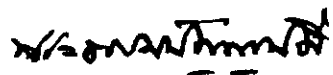
สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตแก่พระราชาคณะผู้ใหญ่ในพระอารามหลวง (กมล โกวิท ป.ธ. ๖) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ และเจ้าคณะภาค ๓ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ น. สมเด็จพระบรมวงศบริพัตร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานเพลิงศพ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้

พระธรรมราชา นวัตกรรม เป็นพระเถระผู้ใหญ่ในวัดพระเชตุพนฯ เป็นศิษย์รุ่นน้องร่วมอาจารย์เดียวกันกับข้าพเจ้า เข้ามาอยู่เป็นสามเณรในวัดพระเชตุพนฯ ภายใต้การปกครองของเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต (เฟื่อน ดิสสทตฺโต ป. ๙) ที่กุฏิคณะ น. ๑๕ ข้าพเจ้ามาอยู่ที่วัดนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยส่วนพระธรรมราชา นวัตกรรมมาอยู่ที่หลัง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ ห่างกัน ๖ ปี และต่อมายังได้เป็นศิษย์เรียนหนังสือกับข้าพเจ้า จึงเรียกข้าพเจ้าว่า “ครู” มาโดยตลอด พระธรรมราชา นวัตกรรม เป็นคนคล่องแคล่วว่องไว ตัดสินใจเร็ว เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขยันขันแข็งในการทำงาน มีไหวพริบปฏิภาณ ชอบการสั่งสอนและรู้จักการปฏิสังขรณ์ จึงเป็นที่ไว้วางใจของครูบาอาจารย์ และมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย ได้เป็นกำลังสำคัญของวัดรูปหนึ่ง ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการเจ้าอาวาสในสมัยที่เจ้าประคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นเจ้าอาวาส และได้ช่วยแบ่งเบาภาระของวัดในสมัยเจ้าอาวาสองค์ต่อๆ มา ทั้งยังได้รับภาระหน้าที่ในกิจการของคณะสงฆ์ ดำรงตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะระดับต่างๆ จนถึงเป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๑๔ และเจ้าคณะภาค ๓ อันเป็นตำแหน่งสุดท้ายก่อนที่จะถึงมรณภาพไปอย่างกระทันหัน การจากไปของพระธรรมราชา นวัตกรรมทำให้วัดพระเชตุพนฯ และคณะสงฆ์ขาดกำลังสำคัญไปอีกรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย

ในการพระราชทานเพลิงศพพระธรรมราชา นวัตกรรม ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกจำนวน ๑๖ เล่มคือ คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนฯ จัดพิมพ์ “ตุ๊กตาศิลาจินวัดโพธิ์” มูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์ “ย่อประวัติวัดพระเชตุพน” วัดพระธรรมกาย มูลนิธิธรรมกาย จัดพิมพ์ ๔ เรื่องคือ “โกวิทานุสรณ์” “โกวิทธรรม” “โกวิทสารัตถธรรม” และ “โกวิทปุชฌีย์” คณะสงฆ์ภาค ๓ จัดพิมพ์ ๓ เรื่องคือ “พงษาวดารกรุงศรีอยุธยา ภาษามคธ แล คำแปล” “สงฆยาปกาสะกปกรณฎีกา” และ “สหัสสตถุบุปการณ (บาลีอักษรโรมัน)” ดร. วิภาพรรณ ชูทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนในเครือ

ตั้งตรงจิตรพนิชขการ จัดพิมพ์ “วฺยาสสุภษษิต” วัตสษมพรษน นศรปฐุม จัดพิมพ์ “อภิชม-
มัตถสังคหะ และปรมัตถทปนี แปล” คณะสงฆ์จ้งหวัดสุพรรณบุรี จัดพิมพ์ “เสียงพระ
เสียงเพลง ภษค ๑, ๒” และ “มรดกหลวงพ่อวัตตอนเจตีย์” สม่ชชษสงฆ์ไทยในประเทศ
สหรัฐอเมริกษ จัดพิมพ์ “รู้จ้กออเมริกษห้นมาคู้ภษภษของไทย” พระว้เทศธรรมกวี
คณะสงฆ์และอุบษสกุบษลภษ วัตพุทษษนุสรณั สหรัฐอเมริกษ จัดพิมพ์ “ทุกษสำหรับเห็น
แต่สุขสำหรับเป็น (แก่นท้ของพระพุทษศษสนษ)” โรงเรียนแพทยัแผนโบรษณวัตพระเชตุพนษ
ศรอบศรวัตั้งตรงจ้ตรและหลษน ๆ จัดพิมพ์ “ต้งรษหมอนวด และฤษิตัดตณ”

ขออนุมอทนษคณะเจ้ภษภษท้ได้ร่ว่มกันสละก้งล้งภษภษก้งล้งทร้พ้ยร่ว่มกันเป็นเจ้ภษภษ
ถวษภษภษ คเรืองตีม จตูป้จ้ยไทยธรรม และจัดพิมพ์หนังสือท้ระลี้กร่ว่มกันบ้ภษเพ้ญกุศล
อุท้ศถวษพระธรรมรษษษนุวัตรผู้ถึงมรณภษภษ หษกได้ทรษบคจจะปลี้มป้ตยีนต้ช้ชมสอมนัส
และอนุมอทนาสษษุภษกรในส่วนกุศลของทุก ๆ ท้งนอย้งน้ท้ท้ ขอตวงว้ญญษณของพระธรรม-
รษษษนุวัตรจ้งไปสู่สุคต้ในส้มปรัษภษภษ เทอญ

(พระธรรมป้ญญษบตี้)

เจ้ภษภษษวัตพระเชตุพน

สารบัญ

ชีวิตวัยเยาว์

กำเนิด	๕
การศึกษา	๙

เข้าสู่เพศบรรพชิต

บรรพชา	๑๔
อุปสมบท	๒๒

อุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา

การปกครองคณะสงฆ์	๒๗
การศึกษาของคณะสงฆ์	๓๓
การจัดตั้งโรงเรียนสหศึกษาบาลี	๓๓
การอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ	๓๕
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาของพระภิกษุสามเณร	๓๘
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔๓
การเทศนาธรรม	๔๓
งานต่างประเทศ	๕๕
การสาธารณูปการ	๕๘

ส่งเสริมการศึกษาพัฒนาบุคคล

งานสอน	๖๗
งานส่งเสริมการศึกษา	๗๗
งานอำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดพระเชตุพน	๗๗
งานส่งเสริมการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์	๗๙
การสนับสนุนทุนการศึกษา	๘๐

งานวิชาการ	๘๑
งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย	๘๓
การจัดงานวันกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส	๘๓
การเฉลิมฉลองพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๘๗
การสนับสนุนสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย	๘๘
งานนิพนธ์	๙๐

สร้างสรรค์ชุมชนและวัดไทยในสหรัฐฯ

กำเนิดวัดไทยลอสแอนเจลิส	๙๖
โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑๐๗
กำเนิดโรงเรียน	๑๐๘
การบริหารงานโรงเรียน	๑๑๐
โครงการการเรียนการสอนภาคฤดูร้อน	๑๑๓
โครงการรักเมืองไทย	๑๒๔
การก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์	๑๒๗

เกียรติประวัติบังเกิดก่อ

พระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานสมณศักดิ์	๑๓๙
เกียรติคุณที่ได้รับการถวายจากหน่วยงานและสถาบันในประเทศ	๑๔๒
เกียรติคุณที่ได้รับการถวายจากองค์กรในต่างประเทศ	๑๔๓
คุณธรรมอันสูงส่งที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ	๑๔๗
มีเมตตาธรรม	๑๔๗
มีความกตัญญูกตเวที	๑๕๒
ศิลปะการใช้พระเดชพระคุณ	๑๕๕

จวบมรณภาพ	๑๖๓
------------------	------------

สงฆ์ไดสวากศาสดา	พระธรรมราชา-
นุวัตรผู้ทรงกิตติคุณ	
พร้อมพรหมวิหารธรรมอดุล	โอบเอื้อเกื้อหนุน
พุทธศาสนิกทั่วทั้งผอง	
สั่งสอนอบรมครรถอง	กุศลจิตคิดปอง
ด้วยวิริยะเยี่ยงปุษนีย์	
อุบาสก อุบาสิกา มากมี	รัฐธรรมวิถี
แห่งการปฏิบัติทุกสถาน	
ตามรอยพระศาสดาจารย์	ผู้ตื่นเบิกบาน
ปกป้องผองเหล่าเยาวชน	
ชาวไทยทุกแหล่งแห่งหน	ต่างแดนด้าวดล
สทรูฐา วัดไทยโรจน์เรือง	
ท่านสร้างรากฐานประเทือง	สานุศิษย์ทั่วเมือง
ต่างมาศึกษาพุทธธรรม	
โรงเรียนภาษาไทยนำ	ดนตรีร้องรำ
อีกทั้งปฏิบัติวิปัสสนา	
“หลวงเตี้ย” เปี่ยมล้นเมตตา	ศูนย์รวมวิญญาณ์
ชื่นชมร่วมเย็นสุขสันต์	
สาธุ น้อมนบอภิวันท์	บูชาคุณอัน
สุดจักเอ่ยพร้องสรรเสริญ	
สาธุ อวยชัยอัญเชิญ	สิ่งศักดิ์สิทธิ์เจริญ
จำรัสพัฒนามงคล	
สาธุ ทูนเทพโสภณ	กัมกราบกมล
ธรรมราชานุวัตร	สวัสดิศรี โสตถ์เทอญ

บทอาศิรวาทนมนัสการพระธรรมราชาอนุวัตร (กมล โกวิท) ด้วยความเคารพอย่างสูง
ข้างต้นนี้ ผู้ประพันธ์คือ ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนทร อมรวิวัฒน์ อดีตอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรึกษาโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในสหรัฐอเมริกา
พิมพ์ในหนังสือที่ระลึกงานฉลองสมณศักดิ์ พระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมราชาอนุวัตร
วันที่ ๒๐ - ๒๑ เมษายน ๒๕๓๔ ณ วัดไทยลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา เป็นบทประพันธ์
ที่ไพเราะ งดงาม ลึกซึ้งและสมจริงโดยแท้ ด้วยพระเถระท่านนี้ มีกิตติคุณและพรหมวิหารธรรม
อันประเสริฐยิ่ง สุดพรรณนาให้ทั่วถ้วน ควรแล้วที่ “สานุศิษย์ทั่วเมือง... สาธุ น้อมนบอภิวันท์
บูชาคุณอัน สุดจักเอ่ยพร้องสรรเสริญ”

พระธรรมราชาอนุวัตร (กมล โกวิท) หรืออีกนามหนึ่งที่เรียกขานกันเป็นที่สนิทสนม
ทั่วไปว่า “หลวงเตี้ย” นั้น บางคนอาจฟังแปลกหู และบางคนอาจรู้สึกตะขิดตะขวงใจว่า เหตุไฉน
จึงเรียกท่าน ซึ่งเป็นพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่มีสมณศักดิ์สูงถึงชั้นธรรม ด้วยชื่อเล่นเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม เชื่อได้ว่า ญาติโยมทุกรุ่น ทุกวัย เมื่อมีโอกาสรู้จักท่าน ได้ฟังธรรมจากท่าน ได้รับ
ใช้ร่วมงานกับท่าน หรือได้รับเมตตาจากท่าน ทุกคนจะเปลี่ยนสรรพนามจากพระเดชพระคุณ
พระคุณเจ้า ท่านเจ้าคุณ หรือหลวงพ่อ มาเป็น “หลวงเตี้ย” ด้วยกันทุกคน และเป็นสรรพนาม
ที่เรียกท่านด้วยความเคารพบูชาอย่างยิ่ง

เมื่อถามท่านว่า ทำไมคนจึงเรียกท่านว่า “หลวงเตี้ย” ไม่เหมือนพระรูปอื่นที่คนมัก
เรียกว่า หลวงพ่อ หลวงลุง หรือหลวงพี่ ฯลฯ หลวงเตี้ยเล่าความหลังให้ฟังว่า

ครั้งหลวงเตี้ยบวชได้ไม่นาน มีเด็กหญิงคนหนึ่งชื่อ ปุ อายุ ๕-๖ ขวบ คุณแม่
รู้จักกับท่านเจ้าคุณอาจารย์ สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณณสิริ) เด็กปุจะเรียก หลวงพ่อ
ก็มีหลายองค์ จะเรียก ป้า ก็ตรงกับเจ้าคุณอาจารย์ ก็เลยเรียก หลวงเตี้ย เพื่อให้แปลกจาก
พระองค์อื่น แล้วเด็กปุก็ยังเป็นลูกเชื่อสายเงินด้วย เมื่อไปอยู่อเมริกา ปรามโทย์ ดิลกมนกุล
ชื่อเล่นชื่อ ยี เรียกกันทั่วไปว่า โกยี เจ้าของตลาดบางกอกมาร์เก็ต ตลาดไทยที่ใหญ่ที่สุด
ในนครลอสแอนเจลิส เรียก หลวงเตี้ย อีก ก็เลยหลวงเตี้ยทั่วอเมริกา

ในหนังสือเล่มนี้ก็จะใช้คำว่า “หลวงเตี้ย” เป็นสรรพนามแทน พระธรรมราชาอนุวัตร
เช่นกัน

หน้าว่าง

ชีวิตวัยเยาว์

ชี	วันผันเคลื่อนคลั่ง	คลุมกาล
วิต	วิเศษมหาศาล	เสกสร้อย
วัย	แรกเริ่มตำนาน	บทหนึ่ง
เยาว์	ยอดเอกบุรุษร้อย	โลกรู้แรงบุญ

กำเนิด

หลวงเตี้ยเกิดเมื่อวันพุธที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๖๗ ที่บ้านหมูที่ ๑๗ ปัจจุบันเป็นหมู่ที่ ๙ ตำบลบางแถม อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม นามเดิมว่า ห้วยฮั่ว นามสกุล ลิ่มศิริชัย ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “กมล” เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรและสอบนักธรรมชั้นเอกได้แล้ว โยมบิดาชื่อ อ่อง ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านเรียกกันว่า “ผู้ใหญ่อ่อง” โยมมารดาชื่อ หมา เป็นลูกสาวคนโตของ นายพงษ์ นางขวัญ แซ่ลี ภายหลังเปลี่ยนนามสกุล แซ่ลี เป็น พงษ์ขวัญ

เกี่ยวกับชื่อโยมมารดา อาจเป็นที่แปลกใจของคนรุ่นปัจจุบัน แต่ในสมัยก่อนเป็นเรื่องปกติ หลวงเตี้ยได้เล่าและให้แง่คิดถึงชื่อโยมมารดาของท่านไว้ในหนังสือ สามรส พิมพ์แจก เป็นที่ระลึกงานฌาปนกิจศพโยมมารดาของท่าน ดังนี้

โยมบิดาชื่อ อ่อง ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านเรียกกันว่า “ผู้ใหญ่อ่อง”

“คุณโยมมารดาของข้าพเจ้าจึงมีชื่อว่า “หมา” และที่ “หมา” จนตลอดชีวิต ตัวเจ้าของชื่อก็ไม่เคยเดือดร้อน”

ความจริง ชื่อคุณโยมก็เป็นชื่อธรรมดา แต่มีหลายคนที่ไม่กล้าอ่านหรือเขียนบางคนก็ด้วยความเคารพ บางคนก็เกรงว่าข้าพเจ้าจะละอายที่เป็นลูกของแม่หมา ซึ่งก็เป็นความจริงอยู่มาก เพราะเมื่อตอนเป็นเด็ก ข้าพเจ้ารู้สึกอายชื่อคุณโยม แต่ก็ไม่กล้าชวนคุณโยมให้เปลี่ยนเสียใหม่ ครั้งพอรู้ประสีประสาว่าอะไรเป็นอะไร มีผู้หวังดีเคยมาชวนให้เปลี่ยนชื่อคุณโยมเสียใหม่ ข้าพเจ้ากลับไม่ยอมให้เปลี่ยน บอกว่าชื่อไม่ใช่เป็นของแปลก เพราะคนที่ชื่อ หมี หมู วัว ควาย ก็มี ก็ไม่เห็นเขาต้องเปลี่ยน “หมา” ก็มีชื่อเสียหาย มีหมาช้ำหมานครปฐมยังมีอนุสาวรีย์อยู่หน้าวัง ความจริงเป็นความเชื่อถือของคนแต่ก่อนที่กลัวว่าลูกจะต้องมีอันเป็นไปถึงกับล้มหายตายจาก ถ้ามีคนไปทักว่าดี เด็กที่น่ารักน่าเอ็นดู จึงต้องทักว่า “น่าเกลียด น่าชัง” บางทีไม่ทราบว่าจะตั้งชื่อลูกว่าอะไร ถนัดปากอย่างไรก็เรียกชื่อไปอย่างนั้น คุณโยมมารดาของข้าพเจ้าจึงมีชื่อว่า “หมา” และที่ “หมา” จนตลอดชีวิต ตัวเจ้าของชื่อก็ไม่เคยเดือดร้อน

หลวงเตี้ยเป็นบุตรคนที่ ๘ และเป็นแฝดผู้น้อง มีแฝดผู้พี่เป็นหญิง มีพี่น้องร่วมมารดา รวมทั้งหมด ๙ คน เรียงลำดับดังนี้

๑. นายจิ้น ลឹมศิริชัย
๒. นายวีระ พงษ์ขวัญ (ใช้นามสกุล ตา-ยาย)
๓. อดีตผู้ใหญ่เป็งเล้ง ลឹมศิริชัย
๔. เด็กชายหนูเล็ก ลឹมศิริชัย (ถึงแก่กรรมแต่เยาว์)
๕. นายประจันต์ ลឹมศิริชัย
๖. นางเล็ก ชูรัตนธรรม (แซ่ลឹม)
๗. นางบุญเพิ่ม เรื่องศักดิ์สุจริต (ฝาแฝด)
๘. พระธรรมราชานุวัตร (ฝาแฝด)
๙. นางว้อยง้อ แก้วสุจริต

นางบุญเพิ่ม เรื่องศักดิ์สุจริต แฝดผู้พี่ อายุ ๗๘ ปี สุขภาพแข็งแรง ยังตัดเย็บเสื้อผ้าใส่เองและตัดเย็บให้ลูกหลานบ้างบางโอกาส เป็นพี่น้องคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่

โยมมารดาของหลวงเตี้ย เลี้ยงบุตรชายและบุตรสาว ทั้ง ๘ คน ด้วยคุณธรรมอัน ประเสริฐให้ความรักใคร่เสมอกันแก่ลูกทุกคน ท่านเล่าถึงอุปนิสัยของโยมมารดาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ด้วยความยกย่องอย่างสูง ในหนังสือเล่มเดิมว่า

คุณโยมเลี้ยงลูก ๘ คน ที่ต่างบิดากันด้วยน้ำใจของแม่ ลูกจึงรักใคร่เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ข้าพเจ้าเองกว่าจะทราบความเป็นจริงว่าพี่ชายต่างบิดา ก็ต่อเมื่อ บวชพระแล้ว และทราบแล้วก็มองไม่เห็นความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ซึ่งจะเกิดเป็นอคติ ในความรู้สึกได้ มีแต่ซาบซึ้งในคุณธรรมอันประเสริฐที่คุณโยมแผ่หัวใจเสมอกัน ต่อลูกทุกคน คุณโยมจึงไม่มีเรื่องที่จะทำบาปให้ญาติมิตรต้องนินทาติเตียนกันเพราะ ความลำเอียง สมควรได้รับปริญญาคุณวิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ในการปกครอง

โยมมารดามีความรักความเมตตาอย่างยิ่งต่อบุตรหลานที่มีอยู่มากมาย และแผ่หัวใจเสมอกับทุกคน

โยมมารดาเป็นเจ้าภาพทอดกฐินที่วัดลาดปลาเค้า

โยมมารดามีโอกาสทูลเกล้าฯ ถวายผ้าไตรทอดผ้าป่า
๘๔,๐๐๐ องค์ ณ วัดพระเชตุพน วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๐

นอกจากความรักที่มีต่อลูกอย่างหาที่สุดมิได้เยี่ยงมารดาทั่วไปแล้ว หลวงเตี้ยยังเล่าว่า โยมมารดารักน้อง ๆ ของท่าน ซึ่งมี ๙ คน เป็นห่วงเป็นใยถึงทุกคน แม้แต่พี่น้องของโยมบิดา ซึ่งมาจากเมืองจีนบ้าง มาจากที่อื่นบ้าง ท่านก็มีน้ำใจเอื้อเฟื้ออุปการะอย่างเต็มที่ หาที่พักไม่ได้ ก็มาพักที่บ้าน เป็นต้น

อุปนิสัยที่สำคัญของโยมมารดาของหลวงเตี้ยที่ควรกล่าวถึงบางประการ คือ ชอบ ฟังวิทยุ ฟังข่าวสารต่าง ๆ ของบ้านเมืองและมีนิสัยเป็นผู้นำ ได้แก่ปัญหาภาวะขาดแคลน ของครอบครัวซึ่งมีอยู่เนื่อง ๆ และภาระที่ลำบากในการเลี้ยงดูลูกซึ่งมีหลายคน ให้เป็นไปด้วยดี กระนั้นท่านก็ทำบุญให้ท่านเป็นนิจ ชอบจิบหมากพลูไปถวายพระ เมื่อมีของรับประทานซึ่งเป็น ของฝากจากผู้คุ้นเคย ท่านต้องแบ่งส่วนหนึ่งสำหรับตักบาตรก่อน แบ่งส่วนหนึ่งให้ลูกหลาน บ้านใกล้เคียงลำดับถัดมา แล้วจึงเป็นส่วนที่รับประทานเองกับลูกหลานที่อยู่ด้วยการบำเพ็ญกุศลครั้งสำคัญ ๆ ในชีวิตของโยมมารดาของท่านมีหลายครั้ง เช่น สร้างพระพุทธรูป องค์หนึ่งขนาดเท่าตัว ประดิษฐาน ณ วัดลาดปลาเค้า จังหวัดนครปฐม ทูลเกล้าฯ ถวายผ้าไตร แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดผ้าป่า ๘๔,๐๐๐ องค์ ของมูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นเจ้าภาพทอดกฐิน ที่วัดลาดปลาเค้า ทำบุญเลี้ยงพระเท่าอายุ เมื่อคราวอายุ ๘๐ ปี เป็นต้น

ส่วนอาชีพนั้นเริ่มแรกโยมมารดาบิดาของหลวงเตี้ย มีอาชีพค้าผ้าและขายของเบ็ดเตล็ด

ที่ตลาดนครปฐม และที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เมื่อกิจการค้าไม้ได้ย้ายไปค้าขายที่ตลาดเกาะแรดห่างจากตลาดนครปฐมประมาณ ๓๐ - ๔๐ กิโลเมตร โดยขายสินค้าแก่ชาวบ้าน แลกเปลี่ยนด้วยข้าว ต่อมาต้องประสบภาวะขาดทุนอีกเนื่องจากเกิดน้ำท่วมใหญ่ ตกข้าวแก่ชานาไม่ได้รับทุนคืน จึงเลิกค้าขายที่ตลาดเกาะแรด อพยพมาทำนาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของโยมมารดาของท่านที่ตำบลบางแถม อันเป็นบ้านของโยมตาโยมยาย และได้อาศัยทุนรอนที่มีอยู่ ซื้อที่ดินบริเวณใกล้เคียงทำนาเลี้ยงครอบครัวอันเป็นสมบัติของบุตรหลานสืบมา ส่วนโยมบิดาของหลวงเตี้ย ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ครั้งหลวงเตี้ยยังเป็นสามเณรวัย ๑๖ ปี โยมมารดาถึงแก่กรรม เมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๔ ขณะที่หลวงเตี้ยดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชโมลี อายุได้ ๔๗ ปี

บ้านของโยมมารดา บิดา ในปัจจุบัน
อันเป็นสมบัติของบุตรหลานสืบมา

หลวงเตี้ย โยมมารดา และแฝดผู้พี่ชื่อ บุญเพิ่ม ถ่ายรูปหน้าบ้านหลังเก่า
ซึ่งเป็นที่อาศัยของโยมมารดาและลูกทุกคน

การศึกษา

หลวงเตี้ยเกี่ยวข้องกับผูกพันกับวัดลาดปลาเค้าตั้งแต่วัยเยาว์ วัดนี้อยู่ไม่ไกลจากบ้านของท่านเท่าใดนัก ท่านเล่าไว้ในเรื่อง “จุด... เริ่มต้น” พิมพ์ใน หนังสือ ๗๖ ปี พระครูพิพัฒน-สาธุกิจ (ยิ้ม อีสโร) มีตอนหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษาของท่านที่โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า ซึ่งตั้งอยู่ใกล้วัดแห่งนั้นว่า

ข้าพเจ้าเกิดไม่ห่างจากวัดลาดปลาเค้า บ้านอยู่ทางทิศตะวันตกของวัด ตอนเด็กเลี้ยงยาก โยมจึงยกให้เป็นลูกบุญธรรมของหลวงพ่อเย หรือ พระสมุห์ปุ้น เจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้า พออายุ ๗ - ๘ ขวบ เป็นลูกศิษย์วัด เป็นนักเรียนโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า ท่านพระครูพิพัฒนสาธุกิจ (หลวงพ่อยิ้ม) เป็นหลานของหลวงพ่อ อยู่วัดอยู่โรงเรียนรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้า หลวงพ่อยิ้มอายุแก่กว่าข้าพเจ้าหนึ่งปี เราออกโรงเรียนปีเดียวกัน คือ พ.ศ. ๒๔๗๙ แต่หลวงพ่อยิ้มจบชั้น ป.๖ ข้าพเจ้าจบชั้น ป.๕ ซึ่งจบชั้นประถมบริบูรณ์เหมือนกัน เพราะทางราชการยุบชั้น ป.๖

ห้องเรียนโรงเรียนวัดลาดปลาเค้าในอดีต

การเรียนของหลวงเตี้ยที่โรงเรียนแห่งนี้ ก็คงเหมือนเด็กชนบททั่วไปของประเทศ ในสมัยนั้น ซึ่งความเจริญในทุกด้าน ยังไม่ทั่วถึง จังหวัดนครปฐมบริเวณแถบนั้นครั้งนั้น คนในเมืองเรียกว่า “บ้านป่า” นักเรียนที่ยากจนก็ต้องดิ้นรนช่วยตัวเองจึงได้ศึกษาหาความรู้ วัดและโรงเรียนใกล้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และที่พึ่งสำคัญ เด็กชายเท่านั้นที่มีโอกาสได้เข้าเรียน หลวงเตี้ยก็เช่นกัน ได้ตามพี่ชาย คือ นายวีระ พงษ์ขวัญ ซึ่งบวชเป็นภิกษุอยู่ที่วัดลาดปลาเค้า และได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดลาดปลาเค้าพร้อมพี่ชายคนหนึ่ง ชื่อ นายประจันต์ ลัมศิริชัย ท่านเคยเล่าถึงการเรียนในวัยเด็กของท่านให้ฟังเพิ่มเติมพร้อมรอยยิ้มว่า

พี่ชายเขาเรียนเร็วกว่า ขึ้นหน้าไปชั้นหนึ่ง ตอนนั้นมีนักเรียนไม่มากเท่าไร เรามีเลขประจำตัวที่ ๑๕๙ เป็นเลขประจำตัวนักเรียนประชาบาล หลังโรงเรียนเลิกแล้ว เราก็กลับไปเรียนกับพระพี่ชาย ตอนเด็กๆ เรียนหนังสือช้า ไม่ค่อยรู้เรื่อง ชอบเล่นสนุกดี

ผลการเรียนของหลวงเตี้ยครั้งเรียนโรงเรียนประชาบาล เมื่อสอบถามนางบุญเพิ่ม เรื่องศักดิ์สุจริต กลับได้คำตอบว่า “หลวงเตี้ยเรียนหนังสือเก่ง มักสอบได้ที่ ๑ เสมอ” ส่วนพระครูพิพัฒน์สาธุกิจ หรือ หลวงพ่อยิ้ม สหายร่วมรุ่นของหลวงเตี้ย และปัจจุบันเป็น เจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้า ได้เล่าถึงความถนัดของหลวงเตี้ยในวิชาที่เรียนและอุปนิสัยของ หลวงเตี้ยครั้งนั้นว่า

เมื่อเป็นเด็ก ท่านเจ้าคุณเรียนคณิตศาสตร์เก่งที่สุด แต่ภาษาไทยไม่ค่อยเก่งนัก สมัยก่อนเรียนเลข คัดไทย เขียนไทย ท่องจำเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีน้อย บางทีครูสอน สองชั้นรวมกัน ครูจิ้น พบลาภ เป็นครูใหญ่ ชื่อครูที่สอนเท่าที่จำได้มี ครูอำพันธุ์ โพธิ์ภิรักษ์ และครูวง จานามสกุลไม่ได้ ครูแต่ก่อนดู นักเรียนทำผิดก็ถูกเขียน

ท่านเจ้าคุณ สมัยยังเป็นเด็ก ๆ สนุกสนมเข้ากันได้กับทุก ๆ ฝ่าย มีมนุษยสัมพันธ์ดี ต้องตาต้องใจผู้ใหญ่ เป็นที่รักใคร่ของเพื่อนนักเรียน และศิษย์วัดเป็นอย่างดี มาแต่ต้น นิสัยร่าเริง ช่างพูด ชอบแหย่กระแซะเพื่อน โดยมากเด็กสมัยก่อนไม่ค่อยเรียกชื่อตัว นิยมเรียกชื่อพ่อชื่อแม่ เล่นไล่กวาดเตะตอยกัน ตามประสา ถ้ามีคนขี้จิกรยาน มาจอดที่โรงเรียนท่านจะเอาไปทัดซี่ พอเจ้าของเขากลับมาท่านก็เอามาส่ง ใครมีจิกรยานถือว่ามีโก้แล้วสมัยนั้น และมีอยู่ไม่กี่คัน

ความเป็นนักคิด นักริเริ่มของท่านเจ้าคุณ เห็นได้ตั้งแต่เด็ก เช่น ท่านรู้จักหารายได้ระหว่างเรียน ยามที่ถือมาโรงเรียนจะมีกล่องสลาก มีเกี่ยมบ้วย เม็ดสมอ ซื้อจากตลาดมาขายเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนด้วย ในวัยเด็กเรามีฐานะยากจนเหมือนกัน

พี่ชายคนโตชื่อ จิ้น ลัมศิริชัย เป็นหลัก
สำคัญอีกคนหนึ่งของครอบครัว ที่ต้อง
ทำงานหนักและใช้จ่ายอย่างประหยัด

เรื่องความยากจนนี้ หลวงเตี้ยก็มักเล่าให้ศิษย์หรือญาติโยมฟังเป็นคติสอนใจเสมอว่าครอบครัวท่านฐานะไม่สู้ดี ท่านทำอะไรอาศัยธรรมชาติสถานเดียว ระบบชลประทานยังไม่มี ประกอบกับโยมบิดามารดามีลูกหลายคน ต้องทำงานหนักและใช้จ่ายอย่างประหยัด ครั้งหนึ่งท่านเทศน์ปุจฉาวิสัชนากับพระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ได้เล่าถึงความจน ความลำบากของครอบครัวด้วยอารมณ์ขันว่า

ผมคนจน ไปโรงเรียนนั่งกางเกงตูดปะ เอาเศษผ้ามาปะเป็นรูปใบโพธิ์ เลยต้องมาอยู่วัดโพธิ์ ท่านอาศัยน้ำฝน ปีก่อนแล้ง ปีหลังก็แล้ง ข้าวหมดยุ้ง ท่านานาแล้งไม่มีข้าว โยมผู้หญิงดูแลควบคุมเหมือนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เอาปลายข้าวมาทำขนมจิ้นบ้าง ทำขนมถั่วบ้าง ไปแลกข้าวเปลือกบ้านชานาที่เขามีข้าวมาก ๆ มาสีข้าวตำข้าว เลี้ยงลูก ตอนเย็นผมกลับจากโรงเรียน ก็ช่วยโยม ทำขนมจิ้นหรือไม้อัดข้าว กลางคืนผมก็ช่วยจุดตะเกียง คอยถือตะเกียงส่องให้โยมตำข้าว เคยรับจ้างหาบฟ่อนข้าวเหมือนกัน ๒ หาบสดางค์ ตอนนั้นอายุ ๑๑ - ๑๒ ขวบ เท่านั้น ผมหาบได้เพียงหาบเดียว เพราะหาบไม่ไหว พี่สาวหาบได้ทั้งคืน.... พี่ ๆ ผู้ชาย ๓ คน ก็พร้อมใจแก้ปัญหา ไปรับจ้างหาบเกลือที่สมุทรสาคร เดินไปรองแท่งก็ไม่มี แท่งพองเพราะเกลือกัดแท่ง ผมเองระวังตัว ไม่สร้างความเดือดร้อนให้โยม ไม่ให้โยมน้อยใจ โยมก็ไม่เคยบ่น มีผักก็กินกัน ตอนเป็นเด็ก วันไหนได้กินแกงไก่เหมือนได้ขึ้นสวรรค์ ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ มะเขือยาว

ชะอม น้ำพริก น้ำปลา เบื่อกินแต่เด็ก แต่เดี๋ยวนี้กลับชอบอาหารตอนเด็ก ๆ ตอนที่เคย

อด ๆ ตอนนั้น

ด้วยความจนของครอบครัว การจัดการศึกษาของประเทศยังไม่เอื้ออำนวยแก่บางพื้นที่ และการคมนาคมยังไม่สะดวกสบายเช่นปัจจุบัน ทำให้หลวงเตี้ยต้องเลิกเรียนในระบบโรงเรียน และจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ความฝันต่าง ๆ บนเส้นทางสายนี้ที่จะเรียนต่อในด้านเกษตร ซึ่งค่าเล่าเรียนไม่แพง คิดว่าโยมบิดามารดามีกำลังส่งเสียให้เรียนได้ หรือเรียนต่อในชั้นมัธยม ซึ่งจะมีโยมอุปฐากร้างจึงเปลี่ยนไป ท่านเล่าไว้ในหนังสือ ๗๖ ปี พระครูพิพัฒนสาธุกิจ (ยิ้ม อีสโร) ตอนหนึ่งว่า

คุณโยมทิม ประพันธ์ศิริ บ้านถนนต้นสน นครปฐม ซึ่งคุ้นเคยกับโยมตอนที่ข้าพเจ้าเป็นนักเรียน ชั้น ป.๔ - ๕ คุณโยมทิมเคยบอกว่า ถ้าข้าพเจ้าจบชั้น ป.๖ จะส่งให้เรียนต่อชั้นมัธยมโรงเรียนประจำจังหวัด ดีใจมากอยากเรียนต่อ อยากเป็นลูกเสือจังหวัด เพราะลูกเสือจังหวัดชอบหมวกขลิบสีเหลือง มีชนนทขวักสีสว่างมาก แต่จบแค่ ป.๕ เลยมิได้ไปเรียนต่อ จึงนึกถึงน้ำใจคุณโยมทิม ประพันธ์ศิริ ที่มีความหวังดีตลอดมา

เมื่อออกจากโรงเรียน อายุราว ๑๒ - ๑๓ ขวบ หลวงเตี้ยก็ต้องทำงานช่วยโยมบิดามารดา ขณะเดียวกันก็ยังไปมาหาสู่พระพี่ชายอยู่เสมอ ซึ่งย้ายไปจำพรรษาที่วัดพระงามในเมืองนครปฐม และพยายามชักชวนให้บรรพชาเป็นสามเณรเรียนนักธรรม และเรียนบาลีเพื่อจะได้เป็นมหาเปรียญ ถ้าลาสิกขาอาจได้ทำงานดี ไปสมัครทำงานที่ใดก็ได้ หลวงเตี้ยคงไม่ค่อยชอบทำงานอาชีพของครอบครัวเท่าใด จึงเปลี่ยนเส้นทางชีวิต ท่านเคยเล่าให้ฟังด้วยอารมณ์ครั้นตรงติดตลกว่า

คนจะมีบุญบารมี ได้เป็นใหญ่เป็นโตในภายหน้าจะให้ชอบงานอย่างนี้ได้อย่างไร เดี่ยวฟ้าผ่า เคยอ่านเรื่องมะกะโทไหม ถ้าไม่เคยอ่านไปอ่านเสียจะได้เข้าใจ

เข้าสู่เพศบรรพชิต

วิเคราะห์ทางสร้างปัญญาเสริมราศี
 วิจัยคุณที่หลักวิมุตตพุทธศาสนา
 เข้าสู่เพศบรรพชิตวิจารณ์
 วิสสุค่าวิสุทธิคงดำรงธรรม

เข้าสู่ โลกธรรมนำเรียนรู้
 เพศ แห่งผู้พิทักษ์สุขทุกเข้าคำ
 บรรพ ชาญสู่ความพร้อมอันน้อมนำ
 ชิต สู่สำเร็จตามความมุ่งปอง

บรรพชา

สังคมไทยสมัยโบราณ “วัด” และ “บ้าน” ส่งเสริมเกื้อกูลกันตลอดมา วัดเป็น ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านและเป็นแหล่งสหวิทยาการต่าง ๆ วิถีชีวิตของชาวบ้านแต่เล็กจนโต ผูกพันกับพระสงฆ์ซึ่งอนุเคราะห์กิจของชาวบ้านหลากหลายกรณี มีการศึกษาอบรมแก่บุตรหลาน ของชาวบ้านเป็นต้น แม้ปัจจุบันสภาพการณ์จะเปลี่ยนไปบ้าง แต่ในบางถิ่นลักษณะดังกล่าว ยังคงพบเห็นได้ไม่เสื่อมคลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประมาณ ๖๐ - ๗๐ ปีก่อน ชนบทแถบจังหวัด นครปฐมก็เหมือนชนบทในจังหวัดอื่นของประเทศที่ชาวบ้านยังคงนิยมส่งบุตรชาย หลานชาย เข้าวัดให้บวชเรียนตามประเพณี และเพื่อศึกษาอบรมเป็นคนดีมีวิชาความรู้

โยมบิดามารดาและญาติพี่น้องของหลวงเตี้ยก็มีความคิดเช่นชาวชนบท ซึ่งเป็น พุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่ปรารถนาจะแสวงความก้าวหน้าให้แก่บุตรหลานของตน ได้สนับสนุน ให้หลวงเตี้ยบรรพชาเป็นสามเณร เพื่อมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม หลวงเตี้ยได้เล่าว่า ท่านได้บรรพชาเป็นสามเณร รวม ๓ ครั้ง ซึ่งเป็นการบวชตามประเพณี และบวชเพื่อต้องการ ศึกษาเล่าเรียนว่า

หลวงเตี้ยเคยบวชเณรครั้งแรกที่เรียกกันว่า “บวชหน้าไฟ” บวชให้แก่กำสรวลไต้ ซึ่งเสียชีวิตและไม่มีใครบวชให้ เป็นการบวชตามธรรมเนียมที่ต้องมีเณรเดินนำหน้าศพ และบวชครั้งที่ ๒ เมื่อตอนเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ ๓ เจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้าสมัยนั้น ชวนให้บวชเป็นเพื่อนญาติของท่าน ชื่อ ถนอม บวชด้วยกัน ๓ คน อีกคนหนึ่ง ชื่อ สังเวียน และบวชครั้งที่ ๓ ตามคำชวนของพระพี่ชาย ชื่อ วีระ พงษ์ขวัญ เมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๘๐

นามเดิมของหลวงเตี้ยปรากฏในหนังสือสุทธิ เมื่อเป็นสามเณรว่า ฮั่ว แต่หลวงเตี้ยเคยเล่าว่า จริงๆ แล้วคือ หว้อยฮั่ว

พระครูพิพัฒนสาธุกิจ (ยิ้ม อิสฺสโร) เจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้าในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเพื่อนของหลวงเตี้ยเล่าถึงการบรรพชาเป็นสามเณรครั้งหลังสุดของหลวงเตี้ยว่า

ท่านเจ้าคุณบวชเณรที่วัดห้วยจรเข้มะ อำเภอมืองฯ นครปฐม มีพระครูอุตตการบดี (สุข) เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้มะเป็นพระอุปัชฌาย์ แล้วมาจำพรรษาอยู่วัดพระงาม ในตัวเมืองนครปฐม ซึ่งพระพี่ชายจำพรรษาอยู่ที่นั่น ได้เริ่มต้นเรียนนักธรรมซึ่งปรากฏว่า ปีที่ท่านเจ้าคุณเรียนนักธรรมตรีนั้น มีนักเรียนหลายสิบลูปวัดพระงามเป็นสำนักเรียนที่มีชื่อเสียงมาก มีนักเรียนมากที่สุดในจังหวัด การเรียนการสอนเข้มงวด ท่านเจ้าคุณสอบนักธรรมตรีได้ในปีนั้น สอบนักธรรมโทได้ในปีถัดมา คือ พ.ศ. ๒๔๘๑ และสอบนักธรรมเอกได้ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ อายุได้ ๑๕ ปี

หลังจากเรียนจบปริยัติธรรมแผนกนักธรรมของคณะสงฆ์ไทยแล้ว หลวงเตี้ยสนใจที่จะเรียนต่อปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป แต่เนื่องจากสำนักเรียนวัดพระงามสมัยนั้นยังไม่ได้เปิด

กระเป๋านักเรียนทุนจากสำนักเรียนวัดพระงาม
ที่ถวายนให้หลวงเตี้ยศึกษาต่อปริยัติธรรมแผนกบาลี

วัดพระงามในปัจจุบัน

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เผื่อน ติสสทตฺโต)

สอนปริยัติธรรมแผนกบาลี และทางวัดเห็นความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียนของหลวงเตี้ย จึงถวายทุนการศึกษา ปีละ ๓๐ - ๕๐ บาท หลวงเตี้ยได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ เพื่อเรียนต่อโดยคำแนะนำของพระครูบัณฑิตานุกูล (พ่วง) เจ้าอาวาสวัดบ่อตะกั่ว อำเภอนครไชยศรี จังหวัดนครปฐม พระครูอุตรการบตี (สุข) พระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์เจียร บุญรักษ์ เจ้าอาวาสวัดพระงาม และพระวีระ พงษ์ขวัญ เป็นผู้พาหลวงเตี้ยมาฝากกับพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เผื่อน ติสสทตฺโต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน และเจ้าคณะรองฝ่ายอรัญวาสี ซึ่งต่อมาดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัต อธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน ลำดับที่ ๑๐ อธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน ครั้งนั้นคือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม)

ระหว่างเป็นสามเณรจำพรรษาอยู่ ณ วัดพระเชตุพน หลวงเตี้ยอยู่ในความดูแลของพระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ(กมล กมฺโล) ฐานานุกรมในพระอุบาลีคุณูปมาจารย์(เผื่อน ติสสทตฺโต) และมีตำแหน่งเป็นเลขานุการอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน เลขานุการสำนักเรียน

วัดพระเชตุพน รวมทั้งเลขานุการผู้บัญชาการคณะสงฆ์ ใน พ.ศ. ๒๔๘๔ สมัยที่พระอุบาลี-
คุณูปมาจารย์ (เผื่อน ติสฺสทตฺโต) ดำรงสมณศักดิ์ ที่สมเด็จพระวันรัตและเป็นผู้บัญชาการ
คณะสงฆ์ แทนสมเด็จพระสังฆราช (แพ ติสฺสเทว) อีกด้วย ต่อมาพระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ
(กมล กมฺโล) ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ตามลำดับจนถึงพระราชคณะรองสมเด็จพระ
ที่พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ และเป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน ลำดับที่ ๑๒

การที่หลวงเตี้ยอยู่ในความดูแลของพระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ(กมล กมฺโล)
ณ วัดแห่งนี้ ทำให้หลวงเตี้ยได้มีโอกาสช่วยเหลืองานด้านเลขานุการของพระครูซึ่งมีตำแหน่งและ
สมณศักดิ์สูงตามลำดับ รวมทั้งมีโอกาสเรียนรู้แนวการครองตน ครองคน เรื่องการปกครอง
คณะสงฆ์ และเรื่องอื่น ๆ จากพระเถระผู้ใหญ่ในสมัยนั้น

การประสบความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคน ย่อมประกอบด้วยปัจจัยสำคัญหลาย
ประการ การได้เรียนรู้จากบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้ปกครอง การรู้จักดำเนินชีวิตและการมี
อุดมคติในชีวิตช่วงวัยต้นของแต่ละคน ย่อมเป็นพื้นฐานปัจจัยที่สำคัญของการประสบความสำเร็จ
ในวันข้างหน้า กล่าวได้ว่าหลวงเตี้ยมีคุณสมบัติที่พร้อมมูล วิเคราะห์ได้จากที่ท่านเขียน
ถึงสิ่งประทับใจไว้ในสมุดบันทึก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ครั้งเป็นสามเณร เป็นข้อเตือนใจที่ได้จาก
คำสอนของครูบ้าง เป็นข้อคิดจากการอ่านหนังสือบ้าง โดยเขียนสะกดด้วยอักษรวิธีที่กำหนด
ในสมัยนั้น ตัวอย่าง

คุณครูพระมหาแดง ป.ธ. ๖ ได้ให้คติ แก่บัณฑิตนักเรียนผู้เป่ณิสย์ว่า
“เกิดทั้งที ต้องเอาดีให้ได้”

(ครูไวยากรณ์มูล ๑-๒ ของฉัน)

สิ่งที่ทำชีวิตให้ก้าวหน้านอกจากการได้รับความบีบคั้นในเรื่องความยากจน
มีความมานะบากบั่นและใฝ่สูงอยู่เสมอ และความเป็นผู้มีการศึกษาดีแล้ว อุดมคติ
ก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งไม่น้อยกว่าส่วนอื่น ๆ คนจะไม่ก้าวหน้า ถ้าเขาไม่มีอุดมคติเป็น
เครื่องยึดถือในชีวิต บุคคลจะสร้างตนเอง ต้องมีอุดมคติเป็นหลักประจำใจด้วย และ
ต้องตั้งอุดมคติไว้ให้สูงและพยายามตะเกียกตะกายไปให้ถึงตามจุดหมาย

(บางตอนในเรื่อง “หลักสำคัญในการสร้างตนเอง”

ในหนังสือ สร้างตนเอง เล่มปีที่ ๒ ตอนที่ ๑๖)

ผลแห่งการปฏิบัติตนตามคำอบรมสั่งสอนที่ได้รับและการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจาก
การอ่านหนังสือเป็นนิจ รวมทั้งการมุ่งมั่นดำเนินชีวิตตามอุดมคติ หลวงเตี้ยมีผลการเรียน และ
วิทยฐานะขณะเป็นสามเณรดังนี้

วันนี้คันดูของต่างๆ พบพบโทรเลขฉบับนี้ก็เลยทำให้นึกถึงเหตุการณ์อันน่า
ตื่นเต้นและเส้าสลดใจอย่างยิ่งซึ่งฉันได้ประสพในเมื่อวันรับโทรเลขนี้ ในชีวิตของฉัน
ก็เพิ่งได้รับโทรเลขเป็นครั้งแรก ฉันจำได้ว่าเมื่อวันนั้นฉันมิได้ฉีกโทรเลขเอง
เพราะความแปลกใจและตกใจถึงจะฉีกก็ไม่ออก ก่อนที่อ่านข้อความ ฉันก็เดาแล้วว่า
ทางบ้านใครคงเป็นอะไรกันแน่จริง ไม่ผิดใจนึก และข้อความในนั้นบอกว่า โยมผู้ชาย
ที่รักและเคารพของฉัน ท่านได้ลาโลกนี้ไปสู่ปรโลกอันเป็นแดนสงบนั้นแล้ว พุทโธ !
ไม่น่าเป็นไปได้ ช่างรวดเร็วอะไรเสียเหลือเกิน ฉันเพิ่งจากท่านมาเพียงสองเดือนเศษเท่านั้น
ฉันพยายามกลั้นน้ำตาเสียเหลือเกิน แต่ก็ยังไม่วายจะไหลริน ความรักระหว่างพ่อกับลูก
ถึงจุดเสียนี้กะไร ถึงลูกจะรักพ่อสักปานใด เขาก็ว่ากันว่า ยังไม่เท่าพ่อรักลูก ฉันเสียใจ
อีกอย่างหนึ่งก็โดยเข้าใจว่า โยมป่วยทำไมพี่น้องไม่ส่งข่าวให้รู้ บอกเอาจนตายแล้ว
แต่ก็เป็นความเข้าใจผิด เพราะท่านเป็นโรคปัจจุบัน โอ วาสนา ของฉัน ช่างอาภัพกะไร
เกิดมายังมิได้แทนคุณให้สมใจ ท่านก็มาด่วนไปเสียในวัยที่ฉันลูกของท่านยังหู่ห่าง
หู่ในวัยสิกษา ยังเป็นเด็ก ท่านเป็นบิดาที่ดีของลูกทั้งหลายมาก เมื่อลูกชอบใจสิกษา
ทางนี้ท่านมิเคยขัดเลย ฉันยังแ้วเสียงท่าน เมื่อฉันไปบอกท่านว่าจะไปกรุงเทพฯ คือ
วันจะจากได้ ท่านบอกฉันว่า เอาไปเถอะเงินทองนะ เราไปหู่โน้น ญาติพี่น้องก็ไม่มี
เมื่อขัดข้องสิ่งใด หรือเจ็บป่วย ก็จะได้ใช้สอย มีอย่างไรก็ให้อย่างนั้น ทางนี้ไม่ต้องห่วง
เพราะทำไปก็ได้ไป ใช้ไปเรื่อย ๆ ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นจีน ท่านก็ไม่ขัดขวางในการสิกษา
ของฉัน ท่านพยายามสั่งสอนลูกทุกคนให้ตั้งอยู่ในความดี นี่เป็นปติปทาส่วนหนึ่ง
ของโยมฉันเท่านั้น

สามเณรกลม

๕ ต.ค. ๘๖

กล่าวถึงคุณธรรมกตัญญูกตเวทีของหลวงเตี้ยนั้น บรรดาญาติและศิษย์ของหลวงเตี้ย
ประจักษ์ว่าหลวงเตี้ยมีอยู่อย่างสูงยิ่ง ทั้งสั่งสอนและปฏิบัติให้เห็น ในคราวที่เทศน์ปุจฉาวิสัชนา
กับพระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ก็ได้เล่าถึงการถือปฏิบัติต่อโยมบิดามารดาในช่วง
เป็นสามเณรซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมด้านนี้ซึ่งมีอยู่อย่างเด่นชัดและมีมาเนิ่นนานแต่เยาว์วัยว่า

ผมเป็นคนเห็นใจพ่อแม่พี่น้อง ออกจากบ้านมาบวชเณร ตั้งแต่อายุ ๑๒-๑๓
ปี ไม่เคยขอเงินแม่สักสตางค์ โยมให้ ๓๐ บาท คิน ๑๕ บาท เป็นนักเรียนทุนวัดพระงาม
ส่งมาเรียนบาลีที่กรุงเทพฯ กลับบ้านสตางค์ก็พอมืออยู่บ้าง แต่ไม่เคยขึ้นรถเข้าบ้าน ค่ารถ
๑๐ สตางค์ ไม่ขึ้นเดินเอา ทางประมาณ ๓ กิโลเมตร เพราะมีความคิดว่าลูกคนจน
คนจะว่าดูซิพ่อแม่ทำงานแทบตาย เณรไปอยู่กรุงเทพฯ ทำน้งรถไถ่

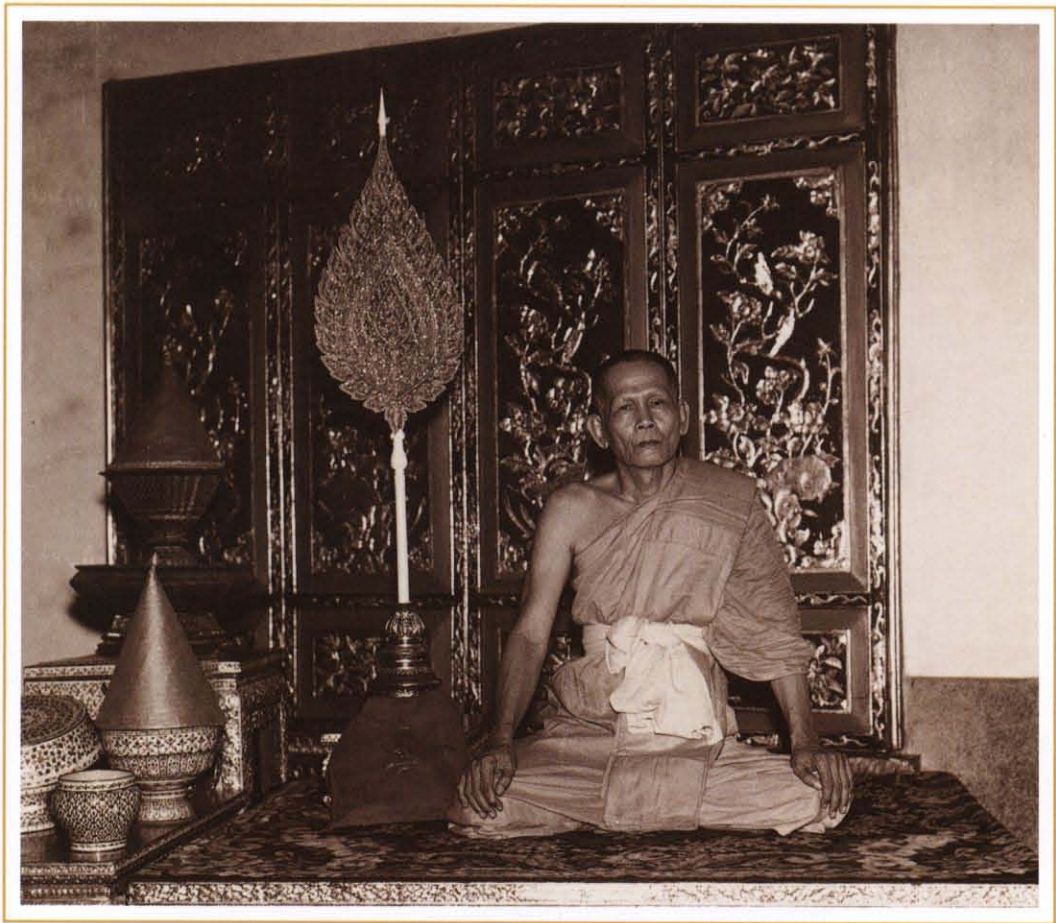
จากคำบอกเล่า ของนางบุญเพิ่ม เรื่องศักดิ์สุจริต แผลผู้พี่ของหลวงเตี้ย ทำให้เห็น
ตัวอย่างคุณธรรมความกตัญญูอันเลิศยิ่งของหลวงเตี้ยเพิ่มขึ้นในช่วงที่เป็นสามเณรว่า

หลวงเตี้ยตอนเป็นเณร ระยะแรกมาเยี่ยมที่บ้านบ่อย แต่ตอนหลังมาน้อยลง
ถ้ามาก็พักที่บ้านเป็นอาทิตย์ ยิ่งเคยพาพี่สาวซึ่งอยากเที่ยวงานองค์พระปฐมเจดีย์
แต่ไม่มีญาติผู้ชายไปเป็นเพื่อน หลวงเตี้ยอุตส่าห์ไปเป็นเพื่อนให้ หลวงเตี้ยเป็นคน
รักพ่อแม่มาก ก่อนอุปสมบท ๑ สัปดาห์ หลวงเตี้ยได้ลาสิกขา และชวนพี่สาวไปทำบุญ
ที่วัดลาดปลาเค้า ถวายสังฆทานบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้โยมบิดา

อุปสมบท

ครั้งอุปสมบท

สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครั้งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ พระอมรเวที
เป็นพระกรรมวาจาจารย์ในการอุปสมบทของหลวงเตี้ยที่วัดพระงาม

หลวงเตี้ยกลับบ้านเกิดที่จังหวัดนครปฐม และได้รับการอุปสมบท ณ วัดพระงาม สำนักเดิมของท่าน เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๔๔๗ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์(เฟื่อน ติสฺสทตฺโต) ซึ่งต่อมาดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัต อธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอมรเวที(ปุ่น ปุณฺณสิริ) วัดพระเชตุพน ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทาน สถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระสุธรรมมุนี (ฟุ้ง ปุณฺณโก) ต่อมาคือ พระธรรมเสนานี วัดพระเชตุพน เป็นพระอนุสาวนาจารย์ พระครูปลัด สุวฑฺฒนโพธิคุณ (กมล กมฺโล) ต่อมาดำรงสมณศักดิ์ที่พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เป็นศิลาจารย์ พระครูอุตตการบตี (สุข) พระอุปัชฌาย์ของหลวงเตี้ย ครั้งบรรพชาเป็นสามเณร เป็นเจ้าภาพ จัดงาน หลวงเตี้ยได้สมณฉายาว่า โกวีโท การมาบวชที่นครปฐม ก็ด้วยญาติพี่น้องส่วนมากอยู่ที่นี้ และการคมนาคมสมัยนั้น ยังไม่ใคร่สะดวกนัก

หลังจากอุปสมบทแล้ว หลวงเตี้ยได้กลับไปจำพรรษาที่วัดพระเชตุพนตามเดิม และยังคงศึกษาบาลีสืบมา ขณะเดียวกันก็ศึกษาวิชาการทางโลก และปฏิบัติหน้าที่การงาน ซึ่งมีเป็น

ภาพถ่ายติดใบสมัครสอบ
ประโยคครูพิเศษมัธยม

อันมากไปด้วย การศึกษาแต่ละระดับ จึงมิได้สำเร็จในช่วงเวลาอันสั้นเหมือนครั้งเป็นสามเณร
สรุปริทยฐานะของท่านเมื่อเป็นภิกษุมัตถังนี้

ปริยัติศึกษา

- พ.ศ. ๒๔๘๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค (ป.ธ.๔)
- พ.ศ. ๒๔๙๐ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค (ป.ธ.๕)
- พ.ศ. ๒๔๙๗ สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค (ป.ธ.๖)

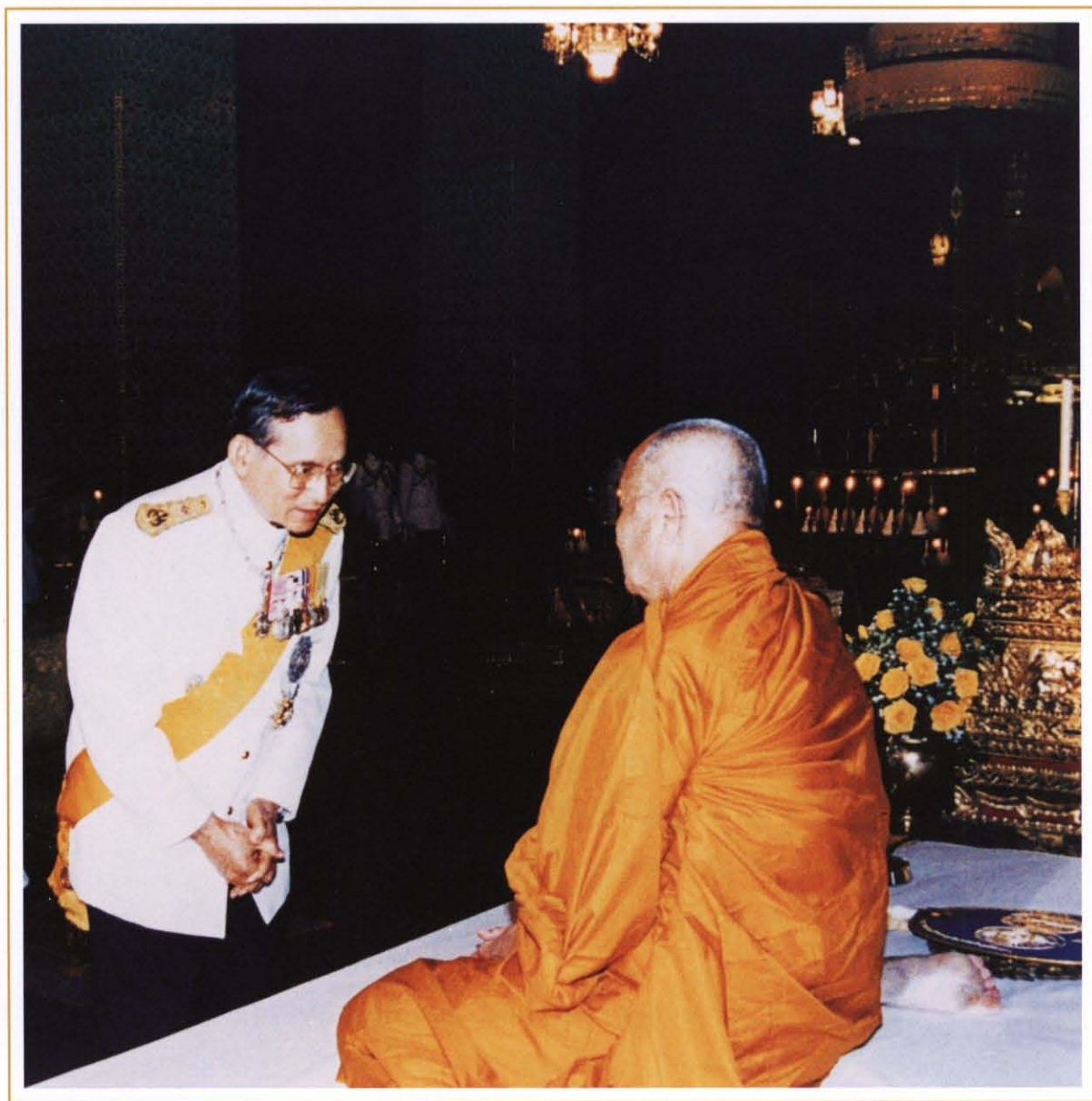
สามัญศึกษา

- พ.ศ. ๒๔๙๗ สอบได้ประโยคครูมูล (พ.)
- พ.ศ. ๒๕๐๐ สอบได้ประโยคเตรียมอุดมศึกษา (ม.๘)
- พ.ศ. ๒๕๐๗ สอบได้ประโยคครูพิเศษประถม (พ.ป.)
- พ.ศ. ๒๕๐๘ สอบได้ประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.)

แม้จะได้รับวิทยฐานะทางปริยัติศึกษา และสามัญศึกษาขั้นสุดท้ายดังกล่าวข้างต้นก็ตาม
ความจริงก็คือ หลวงเตี้ยมิได้หยุดการอ่าน หยุดการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ท่านฟังวิทยุ อ่าน
หนังสือพิมพ์ หนังสือ วารสารต่าง ๆ เพื่อทราบข่าวสารบ้านเมือง ความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ
และรับรู้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเป็นประจำ ผู้ใดได้สนทนากับท่านและสังเกตการทำงาน
ของท่านจะตระหนักดีว่า หลวงเตี้ยมีความรู้ความคิดและการปฏิบัติที่ทันสมัย และล้ำสมัย อย่างที่
ใครบางคนคาดไม่ถึงทีเดียว

อุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา

ธรรมดุษฎีแสงส่องเกล้า
ธรรมปฏิบัติดี
ธรรมบารมี
ปวงเทพและชนล้วน

ปรีดิ์
ถ่องถ้วน
คงมั่น เสมอมา
แช่ซ้องสรรเสริญ

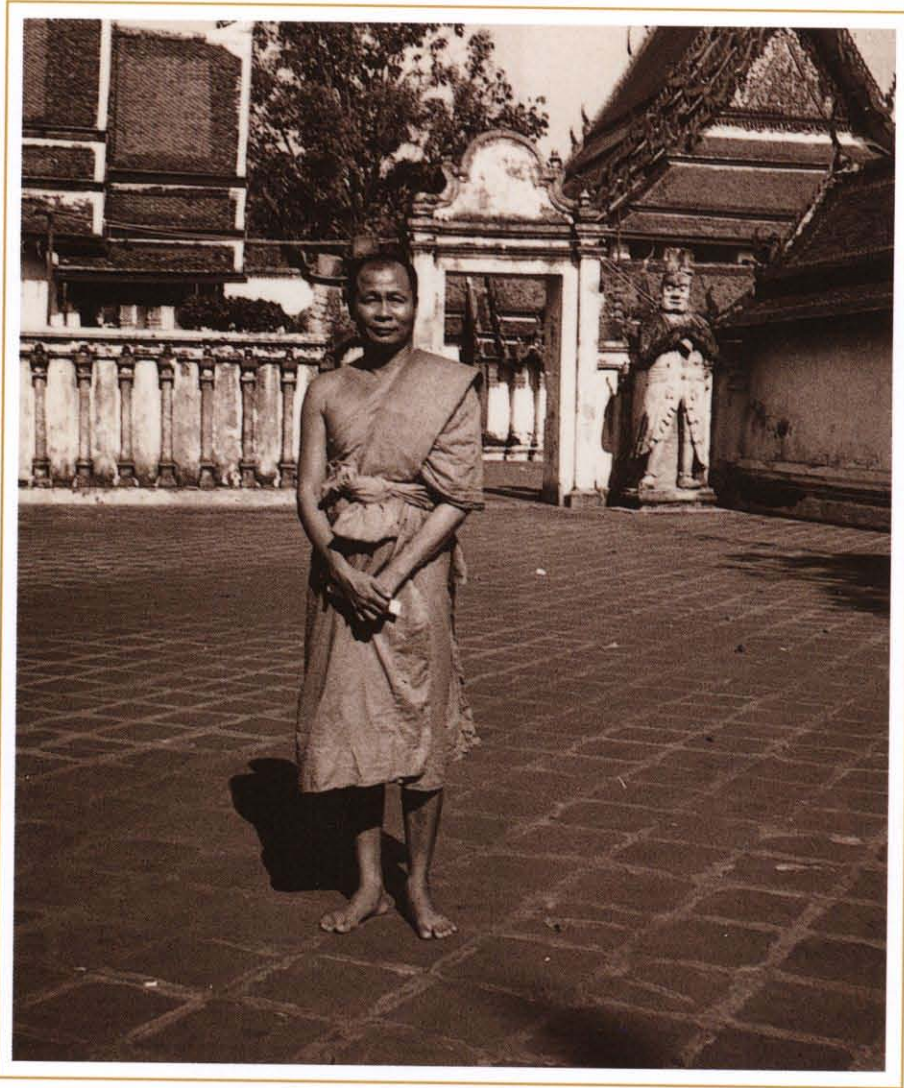
ลูกาสสมัยพร้อม
จะสืบพระศาสนา
คณะสงฆ์คณาจารย์
มีท้อแท้มิหวั่นไหว
ขจรเกียรติขจรไกล
ประกอบการอนันต์ศรี
พระคุณอดุลย์คำ
พระคุณไฉจะเปรียบปาน
พระคุณแม่ศาสนา
กรุณากระจำจัจ
พระคุณครองคณะสงฆ์
ปฏิบัติปฏิบัติ
มนสิการน้อม
อนันต์กาลนานไฉน
บวรเกียรติจะเกริกไกร
กระจำฟ้าและธาตรี

หทัยน้อมพระพุทธา
สง่ามั่น ณ แดนไกล
ประสานจิตสนิทใจ
ประสงคไศสามัคคี
ณ วัดไทย บังเกิดมี
มีมีที่จะเทียบทาน
สว่างเหล่าคุณูปการ
“พระธรรมราชานุวัตร”
พระธรรมมาคือร่มฉัตร
ดุจรัตนภา
พระคุณส่งเสริมศึกษา
สว่างแจ้ง ณ กลางใจ
ชูลิพร้อมทุกทิศไทย
จักจำไว้ทบทวี
บวรชัยสดุดี
ณ วันนี่จรั้งกาล

บทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้ประพันธ์คือ พจมาน พงษ์ไพบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึง พระคุณที่หลวงเตี้ยมีต่อวงการพระพุทธศาสนา ในหลายๆ ด้าน อันเป็นที่ประจักษ์ชัดมาเนิ่นนาน “คุณูปการ...ดุจรัตนภา” ดังที่ผู้ประพันธ์เปรียบไว้นี้ ครอบคลุมทั้งด้านการปกครองคณะสงฆ์ การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการ “ณ วันนี่” ได้รับการกล่าวขานในเกียรติคุณอย่างกว้างขวางและกล่าวได้ว่า “จรั้งกาล” สมดังคำประพันธ์สรุปไว้ มีสาระสำคัญดังนี้

การปกครองคณะสงฆ์

ระหว่างที่หลวงเตี้ยจำพรรษา ณ วัดพระเชตุพน ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่รับใช้พระพุทธศาสนามากมายหลายด้าน เช่น เป็นเลขานุการสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองในสมเด็จพระวันรัต (เพื่อน ดิสสุทตฺโต) ซึ่งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง

รับตำแหน่งเลขานุการเจ้าอาวาส เมื่ออุปสมบทได้ ๓ พรรษา

คณะสงฆ์ถึง ๒ สมัย รวมระยะเวลา ๘ ปี สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองเป็นสังฆมนตรี
ชุดแรกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งแบ่งการบริหารคณะสงฆ์
ส่วนกลางเป็น ๔ องค์การ คือ องค์การปกครอง องค์การศึกษา องค์การเผยแผ่ และ
องค์การสาธารณูปการ แต่ละองค์การมีหน้าที่รับผิดชอบงานคณะสงฆ์ทั่วประเทศ ครั้งหลวงเตี้ย
รับตำแหน่งเลขานุการสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองนี้ เพิ่งอุปสมบทได้เพียงพรรษาเดียว

เมื่อสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า สมเด็จฯ ป้า ขณะทรง
ดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพเวที ทำหน้าที่เป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพนสืบต่อจากสมเด็จพระวันรัต
(เพื่อน ดิสสทตฺโต) เมื่อพ.ศ.๒๔๙๐ หลวงเตี้ยก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการเจ้าอาวาส

หน้าที่การงานของหลวงเตี้ยด้านการปกครองช่วงเวลานี้ สรุปได้ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นเลขานุการสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง
พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นเลขานุการเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน
พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นเลขานุการสังฆมนตรี และเลขานุการเจ้าสำนักเรียนวัดพระเชตุพน
รวมทั้งเลขานุการเจ้าคณะตรวจการภาค ๒ ดูแลกิจการคณะสงฆ์
จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ฉะเชิงเทรา ชลบุรี
นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด
พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นเลขานุการสังฆมนตรีสั่งการแทนสังฆมนตรีว่าการองค์การ
เผยแผ่และเป็นหัวหน้ากองงานเจ้าคณะตรวจการภาค ๗
(ปัจจุบันแบ่งเป็นภาค ๑๔ และ ๑๕)
พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นเลขานุการสังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการ
พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นเลขานุการสังฆมนตรีว่าการองค์การเผยแผ่ และเป็นผู้ช่วย
เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน

เมื่อคณะสงฆ์เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยยกเลิกพระราช-
บัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕
ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๖ สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ได้รับแต่งตั้งเป็น
เจ้าคณะใหญ่หนกลาง และต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานสถาปนาเป็น
สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ ในครั้งนั้นหลวงเตี้ยได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการเจ้าคณะ
ใหญ่หนกลาง และได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชตามลำดับ

หน้าที่การงานด้านการปกครองของหลวงเตี้ยหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พุทธศักราช ๒๕๐๕ มีโดยสรุปดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนกลาง
พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นเลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต
พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑๔
เป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช
พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นเลขาธิการประธานสมัชชามหาคณิสสร
เป็นเจ้าคณะภาค ๑๔ ดูแลกิจการคณะสงฆ์ ๔ จังหวัด คือ
กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี วาระละ ๔ ปี
ถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ รวม ๑๖ ปี

แต่งตั้งเจ้าคณะภาค

ที่...๙/๑๙๕๓๑...

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๘ แห่งกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงแต่งตั้งให้

พระเทพโศภน..... ฉายา..... โภทฺธิ..... อายุ..... ๖๕..... พรรษา..... ๕๕.....

วิภวฐานะ..... ป.ธ. ๖..... น.ธ. มจร..... วัด..... วัฒนาราม..... เขตพระนคร.....

กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีตำแหน่งในทางปกครองคณะสงฆ์ เป็น เจ้าคณะภาค.....

ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค..... ๑.....

มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ตามกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

ขอจึงถึงความเจริญงอกงามไปโดยในพระพุทธศาสนา ตลอดกาลนาน เทอญฯ

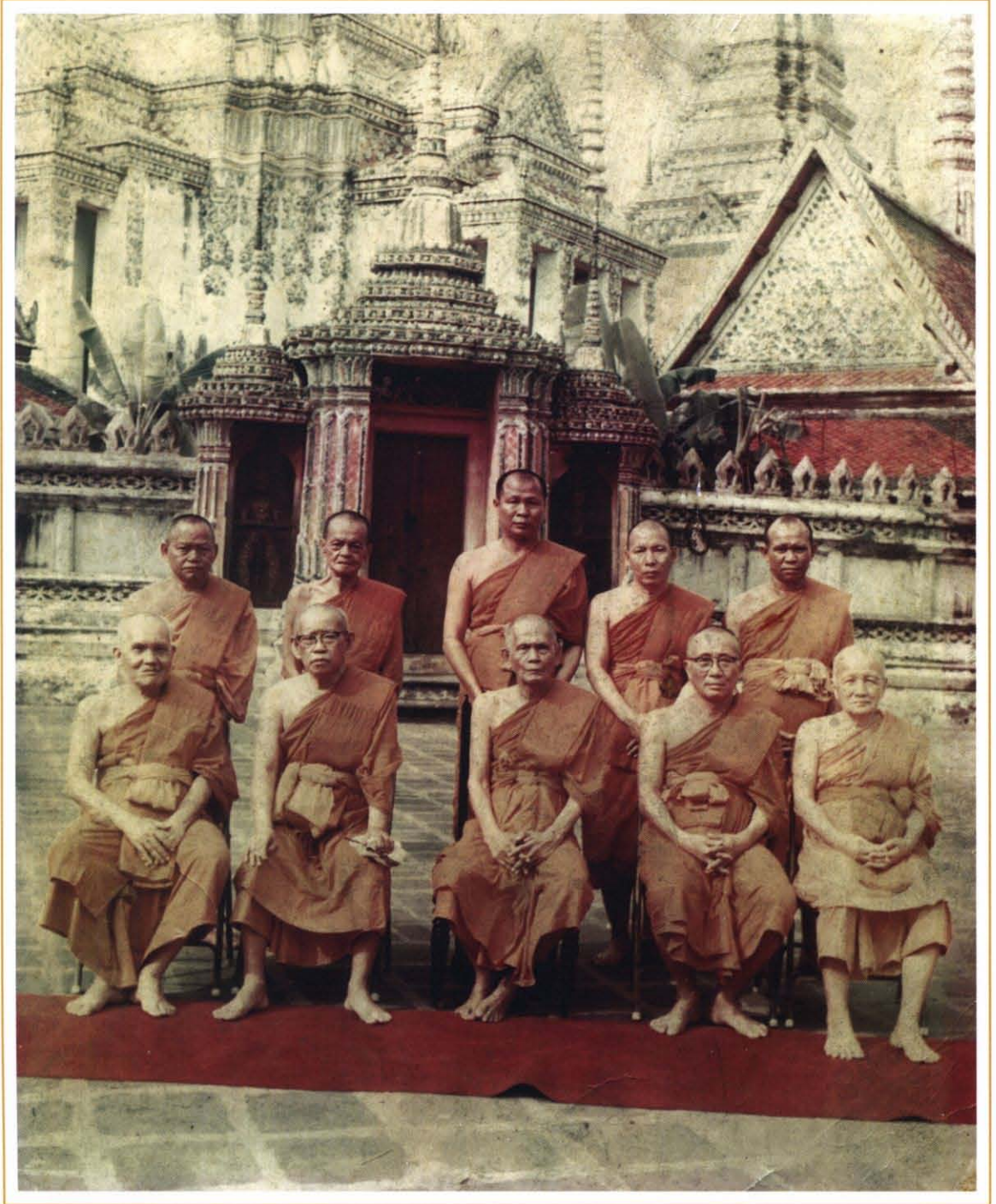
แต่งตั้ง ณ วันที่..... ๙..... เดือน..... พฤษภาคม..... พ.ศ. ๒๕๓๑.....

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นเจ้าคณะภาค ๓ ดูแลกิจการคณะสงฆ์ ๔ จังหวัด คือ ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ถึง พ.ศ. ๒๕๔๕ รวม ๑๓ ปี

งานในหน้าที่เลขานุการนั้น ถือเป็นงานที่มีความสำคัญ แม้ว่างานส่วนใหญ่จะดำเนินไปตามคำสั่งพระเถระผู้ใหญ่ผู้บัญชาการ แต่งงานจะก้าวหน้าไปสู่จุดหมายมากขึ้นเพียงใด มีข้อเสนอ ข้อคิดเห็นในการสร้างงานใหม่ ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของคณะสงฆ์อย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของเลขานุการด้วย และผู้เป็นเลขานุการต้องมีใจรักงาน และทำงานด้วยความมุ่งมั่นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป งานจึงจะสัมฤทธิ์ผล หลวงเต๋ยมิคุณสมบัติ และปฏิบัติงานดังกล่าวในขณะดำรงตำแหน่งเลขานุการงานต่าง ๆ ได้อย่างดีเยี่ยม

สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) พระเถระผู้ใหญ่ และหลวงเตี้ย

ส่วนตำแหน่งเจ้าคณะภาคมีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้ (๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช (๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี (๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด (๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ (๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย (๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ประชุมพระสังฆาธิการ คณะสงฆ์ภาค ๑๔

หลวงเตี้ยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ๑๔ และภาค ๓ ยาวนานถึง ๒๘ ปี ท่านได้ปฏิบัติศาสนกิจข้างต้นโดยนำหลักธรรมและหลักรัฐศาสตร์มาใช้ในการปกครองได้เป็นอย่างดี มีการมอบหมายงานบางอย่างให้รองเจ้าคณะภาครับผิดชอบดูแล เป็นการกระจายบทบาทการบริหารงานและเป็นการพัฒนานักบริหารรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้บริหารคณะสงฆ์ยุคปัจจุบัน

การศึกษาของคณะสงฆ์

หลวงเตี้ยเป็นนักการศึกษาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้างไกล เป็นทั้งนักคิด นักปฏิบัติ ได้รับบัญชาแต่งตั้งให้ปกครองที่ใด ก็จะพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ที่นั่นให้เจริญก้าวหน้ามั่นคง และยังเป็นแบบอย่างให้เขตปกครองอื่น ๆ ได้ดำเนินการตามกิจการด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ที่หลวงเตี้ยได้ริเริ่มดำเนินการอันถือได้ว่าเป็นต้นแบบ มีดังนี้

การจัดตั้งโรงเรียนสหศึกษาบาลี

การส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ที่หลวงเตี้ยเป็นผู้คิดริเริ่มดำเนินการ โครงการแรกคือ การจัดตั้งโรงเรียนสหศึกษาบาลีที่องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ.๒๔๙๔ ครั้งนั้นท่านมีอายุเพียง ๒๗ ปี เป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ฐานานุกรมในสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมดิลก เป็นเจ้าคณะตรวจการภาค ๗ และหลวงเตี้ยเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาคแห่งนั้น ได้รับมอบหมายจากแม่กองบาลีสนามหลวง ให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบที่จังหวัดนครปฐม โดยมีกำหนดการสอบ ๓ วัน คือวันที่ ๓-๔-๕ มีนาคม ๒๔๙๔ หลังจากเสร็จพิธีและดำเนินการสอบในวันแรก หลวงเตี้ยได้สนทนากับพระเถระหลายรูปที่เคารพนับถือ และมีรูปหนึ่งสนับสนุนแนวคิดของหลวงเตี้ยที่ตั้งใจจะจัดการศึกษาภาษาบาลีให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งหลวงเตี้ยได้เขียนบทความเรื่อง “สหศึกษาบาลี ๔๐” ที่กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของความคิดก่อนที่จะมาเป็น “สหศึกษาบาลี” ไว้ในหนังสือ ๔๐ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี ว่า

พระเถระที่จุดประกายความคิดอันก่อให้เกิด “สหศึกษาบาลี” ข้าพเจ้ายังจำปรารภเชิงถามของท่านได้ก็คือ ท่านเจ้าคุณพระวิหารการโกวิท หลวงพ่อเกิด วัดทัพหลวง ท่านปรารภขึ้นว่า “ท่านพระครูฯ ทำยังไงการเรียนบาลีของเราจึงจะดีขึ้นได้” ซึ่งหมายถึงการเรียนภาษาบาลีที่มีนักเรียนเข้าสอบน้อย ทำอย่างไรจึงจะให้มันนักเรียนเพิ่มขึ้น คำปรารภของท่านเจ้าคุณฯ หลวงพ่อเกิดแทงใจดำของข้าพเจ้า ชนิดตรงเป่าร้อยเปอร์เซ็นต์ทีเดียว

จากจุดประกายแห่งความคิดที่ยังคงเป็นเพียงนามธรรมนั้น หลวงเตี้ยก็ได้ขยายความคิดให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติใช้แก้ปัญหาการศึกษาภาษาบาลีที่บางครั้งมีนักเรียนแต่ขาดครู มีครูแต่ขาดนักเรียน หรือขาดเงินอุดหนุนสำนักเรียนไม่สมดุลกัน ซึ่งท่านได้เขียนอธิบายแนวทางแก้ปัญหาไว้ในหนังสือเล่มเดิมว่า

ต้องรวมสำนักเรียนบาลีวัดต่างๆ ให้คงมีแต่เพียงสำนักเดียว เป็นศูนย์กลางเหมือนโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด ตั้งชื่อเป็นกลางๆ เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นของวัดนั้นวัดนี้ และนักเรียนอยู่ประจำวัดต่างๆ มิให้อยู่เพียงแห่งเดียว เวลาสอบไล่ นักเรียนก็คงสังกัดอยู่ในวัดของตน เพื่อให้วัดนั้นๆ มีพระภิกษุสามเณรอยู่ประจำ และมีความภาคภูมิใจ วัดที่มีจำนวนนักเรียนอยู่ ๑๐-๒๐ รูป ก็ให้คณะสงฆ์ถือว่าเป็นสำนักเรียนบาลีด้วย ครูก็ต้องกระจายอยู่ทุกวัด พระคณาธิการ เจ้าคณะผู้ปกครองทั้งจังหวัด เป็นกรรมการในฐานะเป็นโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัด โดยให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้จัดการรับผิดชอบ มีเงินอุดหนุนนักเรียนเป็นสัดส่วน

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๔ และเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งโรงเรียนสหศึกษาบาลีมาตั้งแต่เริ่มแรก ได้เขียนบทความเรื่อง “ย้อนหลัง ๔๖ ปี” กล่าวถึงความเป็นมาของโรงเรียนสหศึกษาบาลีไว้ในหนังสือ ๔๖ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี ว่า

ในปี ๒๔๙๔ หลังจากสอบประโยค ๖ ที่วัดไตรมิตรวิทยารามแล้ว ท่านเจ้าคุณพระธรรมราชาวัตร ซึ่งขณะนั้นเป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ และเป็นเลขานุการเจ้าคณะตรวจการ ภาค ๗ ได้นำบาลีประโยค ๓-๔-๕ มาเปิดสอบที่วัดเสนหา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม ขณะนั้นคณะมหานิกาย และธรรมยุติกนิกายยังปกครองร่วมกัน และในวันที่ ๒ ของการสอบ ได้มีการนัดประชุมพระเถระผู้ใหญ่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปในเขตอำเภอเมืองฯ ที่พระอุโบสถวัดพระงาม พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์เป็นประธาน ได้กล่าวชี้แจงการเปิดโรงเรียนบาลี ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ณ วัดพระวิหารหลวง โดยรวมนักเรียนบาลีของแต่ละวัดในคณะมหานิกายให้มาเรียนรวมกัน เพราะหากเปิดเรียนเฉพาะสำนัก จะอยู่ได้ไม่เกิน ๑๐ ปีเป็นอย่างช้า ดังที่วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร วัดพระงาม วัดกลางบางแก้ว เคยเปิดเรียนมาแล้ว ก็ต้องเลิกไปในระยะไม่นาน และองค์พระปฐมเจดีย์ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญ เป็นที่ตั้งของการศึกษาของพระพุทธศาสนาแห่งแรกของประเทศไทย น่าจะใช้เป็นสถานที่ฟื้นฟูการเรียนการศึกษาของจังหวัดนครปฐม เพราะการศึกษาแผนกบาลีชบเซามาเนาน ยังมีเรียนบ้าง ก็เริ่มอ่อนแอขาดการเอาใจใส่ เมื่อเปิดในรูปสหศึกษาจะมีความมั่นคงกว่า ยืนหยัดอยู่ได้นาน เพราะแต่ละวัดต่างช่วยเหลือกัน ไม่ต้องรับภาระวัดเดียว ที่ประชุมฟังแล้วเห็นชอบพร้อมกัน จึงให้จัดดำเนินการในปีนั้นเป็นต้นไป

เมื่อประชุมปรึกษาหารือกันเรียบร้อยแล้ว หลวงเตี้ยได้นำเรื่องเสนอพระธรรมปิฎก (โชติ ธมฺมปุปฺโป) เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์เพื่อติดต่อขอสถานที่เรียน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๔ ตรงกับวันวิสาขบูชา ได้กราบอาราธนาสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ)

ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมดิลก เจ้าคณะตรวจการภาค ๗ วัดพระเชตุพน มาเป็นประธานเปิดโรงเรียน พร้อมกับเป็นผู้ประทานนามโรงเรียนให้ว่า “โรงเรียนสหศึกษาบาลี” ซึ่งนักเรียนบาลีขณะวันเปิดมีประมาณ ๔๕ รูป ครูสอน ๓ รูป

ความคิดริเริ่มของหลวงเตี้ยครั้งนั้นทำให้จังหวัดนครปฐมซึ่งเป็นดินแดนที่พระโสณเถระและพระอุตตรเถระเข้ามาประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นครั้งแรกก่อนที่จะแผ่ไพศาลไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ มีโรงเรียนสหศึกษาบาลีที่มั่นคงยืนหยัดมาจนถึงปัจจุบัน นักเรียนสามารถสอบผ่านหลักสูตรประโยคเปรียญธรรมตั้งแต่ประโยคต่ำไปจนถึงประโยคสูงได้ปีละมาก ๆ

การอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ หลวงเตี้ยได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะภาค ๑๔ ปกครองดูแลจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร พบปัญหาว่านักเรียนที่เข้าสอบบาลีสนามหลวงประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีการสอบตกกันมาก ควรได้รับการแก้ไข ท่านจึงได้คิดริเริ่มให้มีโครงการอบรม

พิธีเจริญพระพุทธมนต์ และเวียนเทียนประทักษิณองค์พระปฐมเจดีย์ของโรงเรียนสหศึกษาบาลี จังหวัดนครปฐม ในวันเปิดเรียน ปีพ.ศ. ๒๕๔๐

นักเรียนบาลีก่อนสอบขึ้น

โครงการนี้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๘ และเป็นแนวคิดใหม่ในวงการศึกษาระดับบาลีของไทยที่ยังไม่เคยมีผู้ใดคิดริเริ่มมาก่อน หลวงเตี้ยได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของความคิดในการเปิดโครงการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบในหนังสือ พระธรรมราชานุวัตร ว่า

เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๑๔ ใหม่ ๆ ประมาณกลางปี ๒๕๑๗ ได้ไปตรวจเยี่ยมวัดในจังหวัดสมุทรสาคร ชื่อวัดคลองตัน อำเภอบ้านแพ้ว พบพระรูปหนึ่งก็เลยชวนคุยเชิงสอบถามไปดียวว่า เรียนชั้นไหน พระรูปนั้นตอบว่า สอบได้นักธรรมโทแล้วอยากเรียนนักธรรมเอกต่อ แต่ไม่มีสำนักเรียน เมื่อได้ฟังแล้วก็ทำให้นึกถึงสภาพตัวเองสมัยยังเป็นสามเณร เรียนนักธรรมเอกก็ไม่มีสำนักเรียนเหมือนกัน จึงคิดหาทางช่วยเหลือโดยนำเรื่องเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุมเจ้าคณะจังหวัดของภาค ๑๔ แล้วเสนอให้จัดอบรมพิเศษแก่พระที่จะเข้าสอบนักธรรมเอกสัปดาห์ละ ๒ วัน คือวันโกนกับวันพระ ส่วนวันปกติพระเหล่านั้นจะทำหน้าที่เป็นครูสอนนักธรรมชั้นตรีและชั้นโท ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครสมัยนั้น รับนโยบายนี้ไปจัดทำเป็นจังหวัดแรก และปรากฏว่านักเรียนสอบนักธรรมเอกได้ยกชั้น

การประสบความสำเร็จในการจัดอบรมนักธรรมเอกก่อนสอบในครั้งนั้น หลวงเตี้ยจึงเกิดแนวคิดที่จะนำวิธีการไปใช้กับนักเรียนบาลีด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียนก่อนจะเข้าสอบบาลีสนาภหลวง ท่านได้นำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมพระสังฆาธิการระดับจังหวัด ภาค ๑๔ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๑๘ ให้เหตุผลการจัดอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบว่าเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน และเร้าความสนใจให้เห็นคุณค่าของการศึกษาภาษาบาลี ซึ่งจะนิมนต์ครูอาจารย์ที่เคยสอนในสำนักเรียนต่าง ๆ ในภาค ๑๔ และจากสำนักเรียนส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานครไปเป็นวิทยากรอบรม ที่ประชุมเห็นชอบ และมอบให้พระราชปัญญาภรณ์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) รองเจ้าคณะภาค ๑๔ ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๔ วัดไร่ขิง เป็นประธานจัดการอบรม พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ขณะเป็นพระมหาทองดี สุรเตโช วัดราชโอรสาราม เป็นประธานฝ่ายวิชาการ การอบรมครั้งนี้มีนักเรียนเข้าอบรมเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียนที่สอบได้บาลีสนาภหลวงของภาค ๑๔ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าทุกปีที่ผ่านมาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยาแม่กองบาลีสนาภหลวงในขณะนั้น ได้ยกย่องให้ภาค ๑๔ เป็น “ต้นแบบ” ในการจัดการศึกษาภาษาบาลี และแนะนำให้ภาคอื่น ๆ ดำเนินตามภาค ๑๔ อยู่เสมอ

จากจุดเริ่มต้นของการอบรมนักธรรมเอกก่อนสอบ จนกลายมาเป็นโครงการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ ที่อยู่คู่ภาค ๑๔ มาจนถึงปัจจุบัน และยังเป็น “ต้นแบบ” ให้ภาคอื่น ๆ ได้ดำเนินการตาม จึงเป็นผลงานที่โดดเด่นของหลวงเตี้ย ที่สมควรยกขึ้นเป็นอนุสรณ์ประดับไว้ใน

พระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) ผู้ริเริ่มการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบจังหวัดสิงห์บุรี

การอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ ภาค ๓ ที่หลวงเตี้ยเป็นผู้ริเริ่มในระดับภาค

วงการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทย

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๒ หลวงเตี้ยขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพโสภณ ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ๓ ปกครองจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ท่านเห็นความสำคัญที่ต้องพัฒนาการศึกษาภาษาบาลีในภาคนี้ด้วย จึงได้นำโครงการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ ประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค ที่ท่านมีประสบการณ์มาเป็นเวลาช้านาน มาดำเนินการสืบสานแนวคิดต่อในเขตปกครอง ภาค ๓ ซึ่งท่านได้กล่าวถึงความเป็นมาของการเปิดโครงการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบไว้ในหนังสือ การอบรมบาลีก่อนสอบ ภาค ๓ ว่า

ปีนี้เป็นปีแรกที่คณะสงฆ์ภาค ๓ มีจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี เปิดอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒ ถึงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ในความอุปถัมภ์ของท่านเจ้าคุณพระราชสิงหคณาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี หรือที่ทุกคนเรียกกันว่า “หลวงพ่อแพ” วัดพิบูลทอง

ความจริงการอบรมฯ นี้ “หลวงพ่อแพ” ได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๒ ขณะที่ เป็นเจ้าคณะอำเภอท่าช้าง ครั้น พ.ศ. ๒๕๒๕ หลวงพ่อแพเป็นเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ก็จัดเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัด และมีสำนักเรียนอื่นๆ มาสมทบด้วย ครั้งเมื่อข้าพเจ้าได้รับบัญชาแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๓ เมื่อปลายปีที่แล้ว หลวงพ่อแพก็มีหนังสือไปมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการอบรมฯ เพื่อขยายงานนี้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาภาษาบาลีทั้งภาค ทั้งยังให้โอกาสแก่นักเรียนผู้ใคร่ต่อการศึกษาจากสำนักอื่นๆ อีกเช่นเคย

การเปิดการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบของภาค ๓ ที่จัดทำเป็นโครงการระดับภาค ครั้งแรกที่วัดพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรีนี้ มีนักเรียนประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค จำนวน ๖๓๔ รูป พระวิทยากร จำนวน ๗๙ รูป ปรากฏว่าในปีนั้น มีนักเรียนสอบบาลีสนามหลวง ได้เพิ่มมากขึ้นกว่าปีก่อน ๆ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบที่เกิดขึ้นที่ภาค ๓ นี้ จึงเป็นรากฐานในการจัดการศึกษาภาษาบาลี และเป็นอนุสรณ์ให้คณะสงฆ์ภาค ๓ ได้ระลึกถึงหลวงเตี้ยพระนักการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษาของพระภิกษุสามเณร

การศึกษาของพระภิกษุสามเณร ไม่ได้จำกัดเพียงปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเท่านั้น ยังได้มีการจัดสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาบางสาขาวิชา เช่นเดียวกับวิชาการที่จัดให้แก่ นักเรียน นิสิตนักศึกษาทั่วไป

หลวงเตี้ยมีส่วนสำคัญในการศึกษาส่วนนี้ด้วยเช่นกัน ที่ทราบได้ชัด คือ การเป็นครูสอนวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนบาลีสาธิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพ.ศ. ๒๕๔๘ ต่อมาเมื่อ

โรงเรียนวัดพระเชตุพน สังกัดกรุงเทพมหานคร เดิมเป็น “โรงเรียนกวดวิชาวัดโพธิ์” หรือ “โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่วัดพระเชตุพน”

โรงเรียนบาลีสาธิตประสบปัญหาเรื่องนักเรียนเข้าเรียนวิชาในชั่วโมงท้ายๆ จำนวนน้อยผิดปกติแทบทุกห้อง เพราะไปเรียนกวดวิชาเพื่อเตรียมสอบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่โรงเรียนกวดวิชาวัดสุทัศนเทพวราราม วัดสระเกศ วัดราชนันทดา เมื่อหลวงเตี้ยทราบปัญหาดังกล่าว จึงหาทางแก้ไขเพื่อมิให้นักเรียนกลับก่อนเวลาเรียน ซึ่งทำให้เกิดผลเสียทางการศึกษาของนักเรียนเอง และเสียการปกครองของโรงเรียนด้วย จึงได้ให้คำแนะนำว่า เมื่อนักเรียนประสงค์จะเรียนกวดวิชา เพื่อไปสอบเทียบความรู้มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เช่นนั้น ทางโรงเรียนบาลีสาธิตก็ควรเปิดสอนให้เสียเอง เป็นการแก้ปัญหาให้นักเรียนต้องไปเรียนที่อื่นก่อนเวลาโรงเรียนเล็ก ซึ่งหลวงเตี้ยได้เขียนบทความเรื่อง “กวดวิชา” แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเปิดสอนกวดวิชาไว้ในหนังสือ พระธรรมราชาวัตร ว่า

ข้าพเจ้าตั้งใจจะนำปัญหาที่กำลังพุดกันหนาหูในวงการวัด ๆ เวลานี้ว่า
“พระเณรควรเรียนกวดวิชาหรือไม่” มาเสนอ

ปัญหานี้มีประเด็นที่ต้องแยกออกพิจารณาเป็น ๒ ประเภท คือ

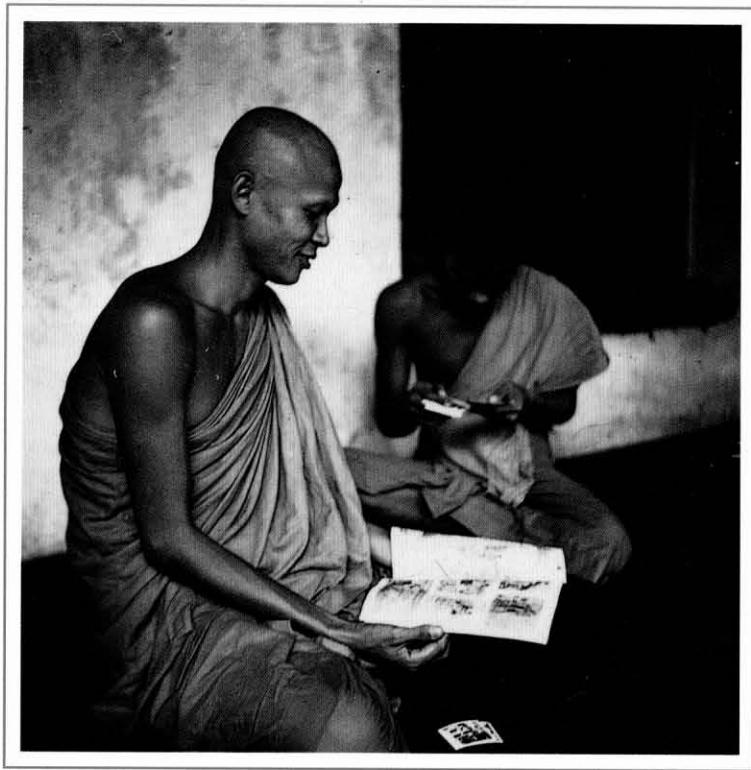
๑. พระภิกษุสามเณรควรจะศึกษาทางโลกหรือไม่ ?
๒. ควรเรียนตามลำดับชั้นหรือ “กวดวิชา”

ข้อแรกจะมีข้อโต้แย้งว่าสมควรหรือไม่ควรอย่างไรนั้นก็ตาม แต่คงมิต้องนำมาขบคิดกันอีก เพราะเวลานี้องค์การศึกษาของคณะสงฆ์ก็ได้ยอมรับรองการศึกษานี้แล้ว ตามประกาศระเบียบการศึกษาแผนกมัธยมศึกษาวิสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๐๐ แล้ว ซึ่งขออนุมัติมาด้วยใจจริงที่ท่านผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา “ตื่นไม่สายเกินไป”

ประเด็นที่สองนั้นมีข้อที่น่าคิดมาก การเรียนตามลำดับชั้น คือ ๑-๒-๓-๔-๕-๖ นั้น ย่อมมีผลดีและเหมาะแก่วัยของสามเณร ที่มีอายุตามหลักเกณฑ์การศึกษาสากลเท่านั้น แต่สำหรับพระภิกษุและสามเณรที่มีอายุมากกว่ากำหนด ย่อมไม่สมควร ถ้าจะมีผู้กล่าวว่า ผู้มีอายุมาก ยิ่งเรียนลำดับชั้นได้ความรู้ยิ่งดี ขอแก้วว่า ถ้าเช่นนั้น เหตุใดโรงเรียนของรัฐบาลจึงจำกัดอายุเล่า ? ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ผู้วางหลักเกณฑ์ในการศึกษาสากล คงจะได้ศึกษาดีแล้วว่า อายุเท่าไร ควรเรียนแค่ไหน ผู้ที่มีอายุมากย่อมมีสติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจได้ดีหรือจะว่า “พุดรู้เรื่องง่าย” ก็ถูก ไม่ต้องการเรื่องซ้ำซากอันชวนให้เบื่อหน่าย เพราะมันสมองสามารถรับความรู้ได้มากกว่านั้น ถ้าให้น้อยก็พลอยทำให้สิ้นเปลืองเวลาหรือชีวิต เหมือนรถไฟมี ๑๐ โบกี้ แต่รับผู้โดยสารเพียง ๕-๖ โบกี้เท่านั้น ไม่ช้าคงต้องขายเศษเหล็กแน่

การเรียนกวดวิชาเหมาะแก่ผู้มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป เพราะวิชาชั้น ม.๑-๒-๓ หรือ ม. ๔-๕-๖ ก็เรียนเพิ่มขึ้นมาทีละเล็กละน้อย เมื่อมาเรียน ม. ๓ หรือ ม.๖ ก็พอเหมาะพอดี ถึงอย่างไรก็ต้องเรียนทุก ๆ ชั้น มิใช่จะเรียนเพียงแค่ม.๓ หรือ ม.๖ ก็สอบได้ โดยเฉพาะวิชาคำนวณและภาษาอังกฤษ ย่อมต้องการรากฐานได้ขึ้นมาเป็นลำดับ ฉะนั้น การเรียนกวดวิชาจึงเป็นการประหยัดเวลา และชีวิตของนักศึกษา เพื่อให้มีเวลาศึกษาต่อไปได้โดยสมควร ข้าพเจ้ายังรู้สึกชอบใจท่านเจ้าของคำว่า “โตแล้วเรียนลัดดีกว่า” ที่เข้าใจบัญญัติคำมีค่าที่น่าคิด

จากแนวความคิดของหลวงเตี้ยดังกล่าวทำให้ใน พ.ศ.๒๕๐๐ สมัยที่สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครั้งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมวโรดม ได้สั่งการให้เปิดสอนแผนกมัธยมศึกษาวิสามัญ และภาษาอังกฤษขึ้นในสำนักเรียนวัดพระเชตุพน ใช้สถานที่ศาลาโพธิ์ลังกา และศาลารายข้างมณฑปเป็นที่สอน ชื่อว่า โรงเรียนกวดวิชาวัดโพธิ์ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ วัดพระเชตุพน” หลวงเตี้ยทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้ปกครอง อาจารย์สอนประจำวิชาภาษาไทย และหน้าที่พลเมือง ปัจจุบันโรงเรียนนี้ได้เลิกทำการแล้ว

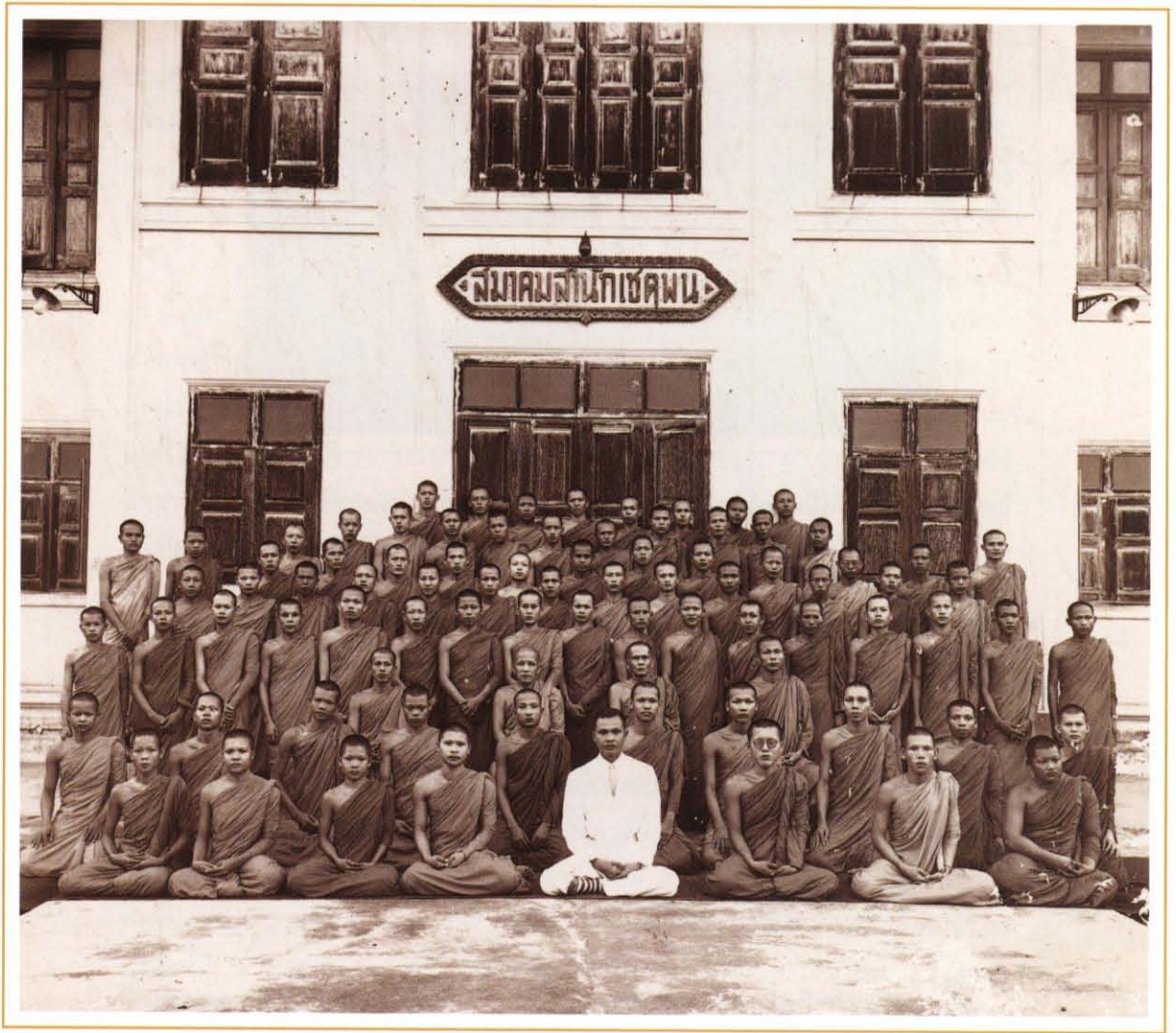

นอกจากเป็นผู้สนใจศึกษาหาความรู้แล้ว ท่านยังส่งเสริมสนับสนุน
ให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของการศึกษาและสนใจใฝ่รู้ด้วย

ในระดับอุดมศึกษา หลวงเตี้ยได้มุ่งพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ภาค ๓ โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการศึกษาของพระสังฆาธิการ ครูสอนปริยัติธรรม และพระภิกษุ
สามเณร ในจังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดใกล้เคียงให้สูงขึ้น จึงประสานงานกับมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ณ
วัดพิบูลทอง ตำบลพิบูลทอง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ รวมทั้งเป็นครู
สอนวิชาประเพณีและวัฒนธรรมไทยด้วย

งานส่งเสริมการศึกษาคณะสงฆ์ที่หลวงเตี้ยได้ดำเนินการ พอสรุปได้ตามลำดับ ดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นครูสอนนักเรียนวัดพระเชตุพน
เป็นกรรมการตรวจประโยคธรรมสนามหลวง
- พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นครูสอนบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพน
เป็นเลขานุการเจ้าสำนักเรียนวัดพระเชตุพน
- พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นผู้อำนวยการตรวจประโยคธรรมชั้นตรีสนามหลวง
ภาค ๒ (จังหวัดตราด) เป็นกรรมการนำ
ประโยคบาลีสสนามหลวงไปสอบส่วนภูมิภาค

นักเรียนนักธรรมสำนักเรียนวัดพระเชตุพน ปี พ.ศ. ๒๔๙๖

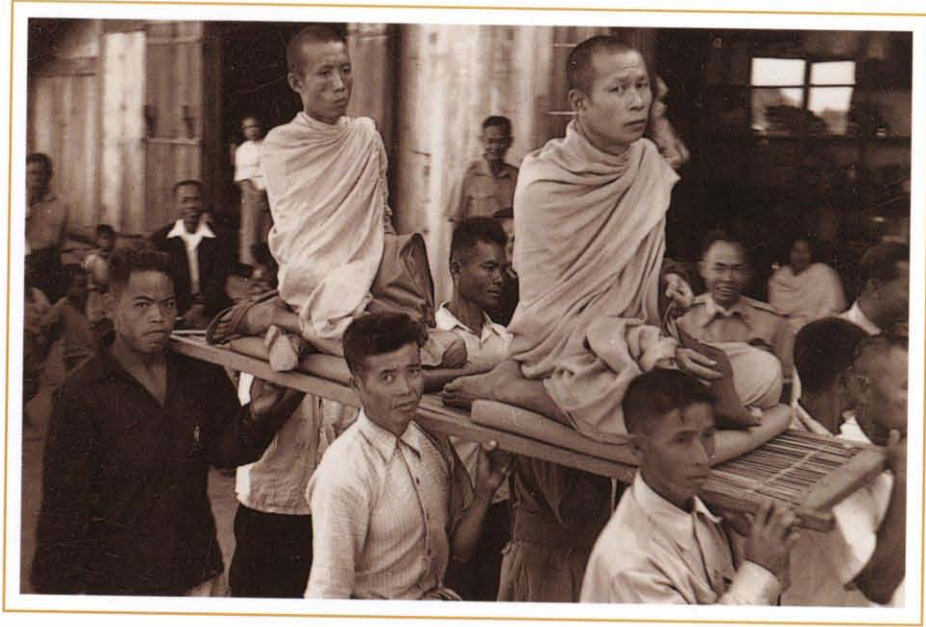
- พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนสหศึกษาบาลี ณ วัดพระปฐมเจดีย์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๕๐๒ เป็นหัวหน้ากองเลขานุการตรวจประโยคธรรมชั้นตรี
สนามหลวง ภาค ๗
- พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นครูสอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนบาลีสหศึกษามหาจุฬาลงกรณราช-
วิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นอาจารย์ผู้ปกครองโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่วัดพระเชตุพน
เป็นครูสอนภาษาไทย และหน้าที่พลเมือง
- พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการอบรมนักเรียนนักรธรรมเอกในภาค ๑๔
ทุกจังหวัด เป็นผลให้นักเรียนสอบนักรธรรมเอกได้มาก
- พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ ประโยค ๑-๒
ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค ในเขตการปกครองภาค ๑๔ ณ วัดไร่ขิง
จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๕ ได้สานงานต่อจากพระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) จัดอบรม
นักเรียนบาลีก่อนสอบ ประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยคใน
เขตการปกครองภาค ๓ ณ วัดพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรี
- พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕ เป็นผู้ริเริ่มโครงการขยายห้องเรียน มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา
ณ วัดพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ ในการชี้แจงอธิบาย
คำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก่หมู่ชนที่ยังไม่เข้าใจ หรือผู้ที่เข้าใจอยู่บ้างแล้วให้เข้าใจ
ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพุทธศาสนิกชน และเพื่อความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา ในด้านการเผยแผ่นั้น หลวงเตี้ยได้ปฏิบัติมาตลอดตั้งแต่อุปสมบท ประมวล
โดยสังเขปดังนี้

การเทศนาธรรม

หลวงเตี้ยได้เล่าถึงการเทศนาธรรมออกงานเป็นครั้งแรก เนื่องจากมีผู้มาจุดประกาย
ความคิดในการเป็นนักเทศน์ให้ พิมพ์ในหนังสือ พระธรรมราชา นวัตกรรม ว่า
เมื่อตอนเป็นเปรียญใหม่ ๆ ระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา พระมหาเชื้อม

คราวไปบรมศีลธรรมแก่ข้าราชการและประชาชน
ชาวอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พ.ศ.๒๔๙๔

ป.๕.๙ ซึ่งเป็นครูสอนบาลีได้เรียกไปพบ ถามความสมัครใจพร้อมกับปลุกกระตุ้น
ว่าเป็นเปรียญต้องเทศน์เป็น หาไม่แล้วจะพากันเสียชื่อมหาเปรียญหมด แล้วก็ส่งไป
เทศน์ที่วัดบางขุนเทียน เทศน์คู่กับพระมหาเปลื้อง นั่นจึงเป็นการเทศน์ออกงาน
เป็นครั้งแรก

จากจุดเริ่มต้นของการเทศนาธรรมนี้ หลวงเตี้ยได้พัฒนาการเทศน์โดยการประยุกต์
ธรรมะเข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จนเป็นนักเทศน์ที่ได้รับการยกย่องอย่างมากจาก
วงการพระธรรมกถึกและประชาชนทั่วไปว่า มีแบบอย่างการเทศน์ดีเด่นเป็นพิเศษเป็นที่
ประทับใจผู้ฟังทุกวัย ทุกอาชีพ จึงมีงานเทศน์มากขึ้นทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งท่านได้เล่า
ถึงเส้นทางการเป็นนักเทศน์ของท่านไว้ในหนังสือ วิชาการเทศนา องค์การเผยแผ่ วัดประยูร-
วงศาวาสารวิหารว่า

ที่ผมเป็นนักเทศน์ได้เนื่องจากพันโทเชื่อม สมัยที่ท่านจอมพลผิน ชุณหะวัณ
เขาทำรัฐประหารแล้ว เห็นว่าประชาชนและข้าราชการเสื่อมจากศีลธรรม จึงได้จัดตั้ง
คณะกรรมการอบรมศีลธรรมแก่ข้าราชการและประชาชน ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ
สังฆราชวัดมกุฏกษัตริยารามครั้งเป็นพระศาสนโสภณ เป็นอนุกรรมการจัดหาพระ
ผมก็เป็นกรรมการและมีชื่อเป็นพระเทศน์กับเขาด้วย ไปเทศน์อบรมสายที่สาม มี ๓
จังหวัด คือ หนองคาย สกลนคร นครพนม

หลังจากนั้น หลวงเตี้ยได้ปฏิบัติศาสนกิจเทศน์อบรมศีลธรรมแก่ข้าราชการและ

ประชาชนทั่วไปอีกหลายแห่ง ทั้งภาคกลาง จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง เชียงราย และภาคใต้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และยังได้รับตำแหน่งหน้าที่ในการเผยแพร่ตามลำดับ ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นเลขาธิการสภาพระธรรมกถึก ครั้งสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมดิลกและจัดตั้งสภาพระธรรมกถึกขึ้นที่วัดพระเชตุพน
- พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นเลขานุการสังฆมนตรี และสังฆมนตรีว่าการแทนสังฆมนตรีว่าการองค์การเผยแพร่
- พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้จัดรายการเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ ธรรมาสน์ ของสภาพระธรรมกถึก ทุกวันอาทิตย์ ณ สถานีวิทยุ วปอ.
- พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นวิทยากร อบรมครูสอนวิชาศีลธรรม กรมการศาสนา เป็นวิทยากรเทศน์บรรยายธรรม อบรมนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการตำรวจและทหาร
- พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นพระธรรมกถึก สนทนาธรรม ในรายการพุทธประทีป และเป็นผู้จัดรายการเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ ธรรมาสน์ ณ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก(ช่อง๕)ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นเลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต
- พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสาย ๒ ซึ่งมีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมพระธรรมทูต ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี และภาค ๓ จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี

ความสามารถอย่างยิ่งของหลวงเตี้ยในการเป็นนักเทศน์ นักสอนธรรมะ คงเนื่องจากวิญญานแห่งความเป็นครู จึงมีวิธีการเทศน์โดยคำนึงถึงผู้ฟังเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศให้เป็นที่เองชวนขบขัน ผู้ฟังที่มีความทุกข์มา ท่านก็พูดให้รู้สึกผ่อนคลาย แล้วจึงสั่งสอน ทำให้ผู้ฟังยอมรับและศรัทธาในเนื้อหาที่เทศน์ นอกจากใช้กุศโลบายเชิงจิตวิทยา และความสามารถประยุกต์ธรรมะที่ยากให้ฟังเข้าใจง่ายขึ้นแล้ว ความเป็นผู้รู้อย่างกว้างขวาง ทันสมัย และสามารถนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาปรับใช้ในเนื้อหาที่เทศน์ ซึ่งหลวงเตี้ยใช้อยู่เสมอ ก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้งานด้านการเผยแพร่ของหลวงเตี้ยเป็นที่กล่าวขาน เคารพนับถือในความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าด้านการปกครองและด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ดังกล่าวข้างต้น

สนทนาธรรมในรายการพุทธประทีป

สามารถประยุกต์ธรรมะที่ยากให้ฟังเข้าใจง่ายขึ้น

เนื้อหาสาระและแนวการนำเสนอธรรมะของหลวงเตี้ย ที่ถือเป็นลักษณะเฉพาะและสังเกตได้คือ ท่านมักหยิบยกคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญคือ บุญบาป ความกตัญญู และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมาแทรกในการเทศน์เสมอ ทั้งสอดคล้องกับผู้ฟังและเหมาะแก่เนื้อหาอย่างดียิ่ง ท่านเล่าถึงวิธีการเทศน์ของท่านไว้ในหนังสือ วิชาการเทศนา เล่มเดิมว่า

เวลาผมจะพูด จะเทศน์ ต้องกล่าวถึงพระพุทธเจ้า ผมไม่ลืมว่า นี่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดที่ไหนพระพุทธเจ้าของเราพิเศษ และต้องยกย่องว่า บรรพบุรุษ ครูอาจารย์ พระมหาเถระเก่าๆ ที่ท่านสอนวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนาเอาไว้แล้ว บรรพบุรุษของเราเนี่ยเก่งมากยกคำสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เหลือ ๒ คำคือ บุญกับบาป สังเกตจากวิธีที่เขาสอนเด็ก เด็กเห็นพระห่มผ้าเหลืองยกมือสาธุผู้ใหญ่พูดว่า “ได้บุญลูก” ถ้าเด็กทำไม่ดีมักจะพูดว่า “บาปลูก” บุญกับบาป ๒ คำเท่านั้นที่ฝังใจ หล่อหลอมเรามาทุกคนอยากได้บุญ ไม่มีใครอยากได้บาป ผมพูดสอนอย่างนี้

เรื่อง บุญบาป เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งหลวงเตี้ยนำมาเป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลต่าง ๆ หรือเป็นหัวข้อในการเทศน์อยู่เสมอ นั้น หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีต นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นคนหนึ่งที่เคารพนับถือหลวงเตี้ยอย่างมาก ได้กล่าวถึงหลวงเตี้ยและคำสอนของท่านที่กล่าวเน้นเรื่องบุญกับบาป ไว้ในคอลัมน์ “ข่าวไกลนา” พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ สยามรัฐรายวัน อ้างถึงในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ว่า

สรุปได้ว่า ตั้งแต่คบกับพระองค์นี้มา ผมเคยแต่ได้ไม่เคยเสีย
มีแต่ได้ข้อที่ท่านเอามาให้ ไม่เคยถวายเป็นอะไรท่านเลย
ถึงท่านจะบอกให้ทำบุญเป็นครั้งคราว ผมก็ทำบุญนั้นด้วยความสมัครใจ
ของผมเอง บุญก็ตกแก่ผมอีก
การที่ท่านมาบอกบุญให้ฉัน ก็เท่ากับว่าท่านเอาบุญมาให้ผม
เท่าที่ได้รู้จักกับท่านมา เคยเห็นแต่ท่านทำบุญสร้างวัด สร้างโรงเรียน
สร้างโรงพยาบาล
ไม่เคยเห็นท่านว่าง
คราวนี้ได้ยินท่านพูดว่า “ความวุ่นวายของสังคมปัจจุบันนี้ อยู่ที่จะต้องเร่ง
ให้คนรู้จักคำว่า บุญกับบาปเท่านั้นก็น่าจะพอ”
ที่เจ้าคุณพระเทพโสภณกล่าวมานี้เป็นความจริงที่สุดและถูกต้องเหมาะแก่
กาลสมัยเป็นที่สุด
ความวุ่นวายของสังคมปัจจุบันนี้ มาจากการที่คนไม่รู้ว่าอะไรเป็นบุญ ไม่รู้
ว่าอะไรเป็นบาป เห็นบาปเป็นบุญและเห็นบุญเป็นบาป

สนทนากับ พลตรี มร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ณ วัดไทยลอสแอนเจลิส
สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๕

สาระการเทศน์สั่งสอนเรื่องเด่นอีกเรื่องหนึ่งของหลวงเตี้ย คือ เรื่อง ความกตัญญู ซึ่งบรรดาศิษยานุศิษย์กล่าวยกย่องและถือเป็นเอกในการเทศน์ของท่าน ไม่ว่าจะมีความหวั่นหว้อการเทศน์เรื่องใดหรือการเทศน์ในโอกาสใด หลวงเตี้ยสามารถนำเรื่องความกตัญญูมาแทรกในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งจนผู้ฟังคล้อยตาม บางคนตื่นตันใจจนไม่อาจกลั้นน้ำตาได้ ทั้งนี้เพราะหลวงเตี้ยเป็นผู้ที่มีจิตใจซาบซึ้งและสูงยิ่งด้วยคุณธรรมด้านกตัญญูทศพิธธรรมแก่ผู้มีพระคุณ ประกอบด้วยความสามารถและลีลาการเทศน์ จึงทำให้เรื่องนี้ยกเป็นหัวข้อการเทศน์บ่อยครั้งที่สุด และจับใจผู้ฟังทุกคน ทุกกลุ่ม ในทุกสถานการณ์ ตัวอย่างเรื่อง “พระในบ้าน” ในการเทศน์ของหลวงเตี้ยคราวหนึ่ง พิมพ์ใน วารสาร ดวงประทีป ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๙ ตอนหนึ่งว่า

ไม่ว่าเทศน์ในโอกาสใด หลวงเตี้ยสามารถนำเรื่องความกตัญญู
มาแทรกในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง

การที่เธอได้มาบำเพ็ญกุศลเนื่องในโอกาสคล้ายวันเกิดอย่างนี้ ทำให้มองย้อน
ไปหาสาเหตุได้ไม่ยากนักคือ พ่อแม่ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดแก่เรานั้นเอง หากไม่มีพ่อ ไม่มีแม่
เธอก็คงไม่มีโอกาสได้มานั่งพนมมือฟังพระเทศน์อย่างนี้หรอก พ่อแม่จึงเป็นบุคคลแรก
ที่เราจะต้องทำความดีตอบแทนท่าน พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า พ่อแม่เป็น “อาหุเนยยัคคี”
คือ เป็นบุคคลที่ควรบูชาด้วยการเอาใจใส่ และให้ความเคารพนับถือตามสมควรแก่ท่าน
อีกประการหนึ่ง การเอาใจใส่เลี้ยงดูพ่อแม่นี้ ท่านกล่าวว่า เป็นมงคลอันสูงสุด
เพราะพ่อแม่ที่ท่านเปรียบเหมือนพระในบ้าน ด้วยพ่อแม่ได้เสียสละให้แก่เรา
อย่างมากมาย ฝ่าทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเรามาจนเติบโตใหญ่ ไม่เคยท้อแท้
แม้ได้รับความเหนื่อยยากเพียงใดก็ตาม พ่อแม่ นั้นให้ความรักความเมตตาต่อลูกอย่าง
ไม่ขาดสาย พ่อแม่บางคนแม่ลูกหลานจะแต่งงานแต่งการแยกบ้านไปแล้ว ก็ยังตามไป
ดูแลสุขทุกข์ของลูก ๆ อีก นี่คือความรักของพ่อแม่ละ

ด้วยเหตุนี้ การที่เธอมาทำบุญวันเกิดซึ่งนอกจากจะเปรียบเสมือนการฉลองชัยชนะให้แก่ตัวเองแล้ว ยังถือว่าเป็นการทำบุญพิเศษอีกด้วย บุญพิเศษในที่นี้ก็คือ การเลี้ยงตอบแทนพ่อแม่ตัวเอง ซ่อนี่เป็นคุณธรรมที่ผู้เป็นลูกทุกคนต้องเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา เลี้ยงพระที่วัดแล้วต้องเลี้ยงพระที่บ้านด้วย ความจริง พ่อแม่ท่านไม่ได้หวังจะได้รับสิ่งตอบแทนจากลูกๆ แต่อย่างไรเลย แต่เราก็ต้องให้ท่านเพื่อที่ท่านจะได้ชื่นใจดีใจที่รู้สึกว่าคุณๆ ยังเอาใจใส่ท่านอยู่ เราเลี้ยงพระ เลี้ยงเพื่อนฝูงเยอะแยะหมดเปลืองไปไม่รู้จักเท่าไร ก็ต้องเลี้ยงพระที่บ้านด้วย แต่ในฐานะที่เราอาศัยอยู่ในต่างประเทศ ทำอย่างไรจึงจะเลี้ยงพระที่บ้านได้ เอาอย่างนี้นะ ส่งเงินไปให้ท่านสัก ๒๐-๓๐ เหรียญแล้วเขียนจดหมายบอกไปด้วยว่า วันนี้เป็นวันเกิดของผม ผมส่งเงินมาให้คุณพ่อ คุณแม่ เพื่อจะได้ใช้จ่ายตามที่ต้องการ อย่างนี้เท่านั้นแหละ ท่านก็ปลื้มใจภูมิใจแล้ว ชื่นใจที่รู้สึกว่า...เออ...ลูกเขาคิดถึงเรานะ อะไรทำนองนั้น

นอกจากเรื่อง บุญบาป และเรื่อง ความกตัญญู ที่ศิษยานุศิษย์ชอบฟังหลวงเตียเทศน์สั่งสอน แม้จะฟังหลายครั้งก็ไม่รู้สึกเบื่อแล้ว เรื่อง คุณธรรมสำหรับคู่บ่าวสาว ก็เป็นเรื่องพิเศษอีกเรื่องหนึ่งที่หลวงเตียเทศน์ฟังสนุกพร้อมกับให้คติแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขทั้งแก่คู่สมรส และผู้ไปร่วมงาน ตัวอย่างพิมพ์ในหนังสือ พระธรรมราชาอนุวัตร ดังขอยกมาบางส่วนดังนี้

การแต่งงานในแง่หนึ่ง เป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก คนที่แต่งงานกันก็คือคนที่ตั้งใจจะหลอมหัวใจหลอมชีวิตเข้าเป็นอันเดียวกัน โดยมีความรักรองรับอยู่ ความรักในที่นี้ มิได้หมายถึงความรักที่เจือด้วยกามารมณ์ หากเป็นความรักที่ประกอบด้วยเมตตา प्रารณาให้ความสุขต่อกัน เป็นความรักที่บริสุทธิ์มีคุณค่า คนที่แต่งงานกัน จึงเป็นคนมีโชคดี

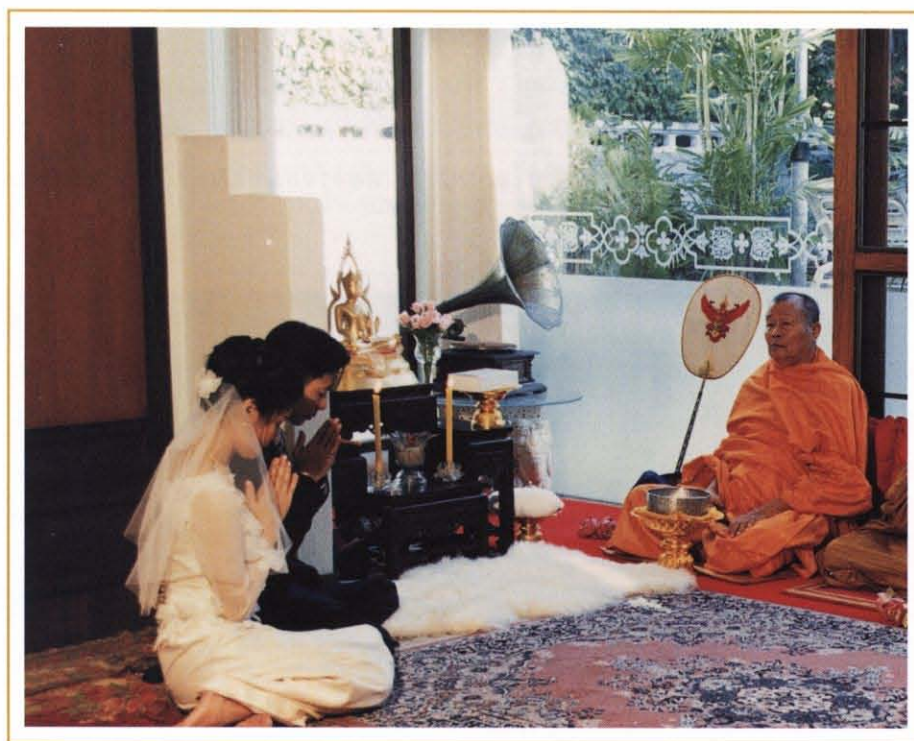
ที่ว่าโชคดีก็คือ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เรามีเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์แล้ว ก่อนๆ เราอยู่คนเดียวถึงจะมีพ่อแม่ มีญาติพี่น้อง ก็ยังไม่นับว่ามีคนที่ชื่อว่าร่วมสุขร่วมทุกข์ คือยามสุขเราอยากจะบอกใครสักคนให้ดีใจด้วย แม้จะบอกพ่อแม่พี่น้องแล้วก็ตาม แต่ก็ยังอยากจะมีคนที่คิดว่า อยากจะบอกที่สุดให้มาแชร์ความสุขร่วมกับเราด้วย ยามทุกข์เราก็อยากจะมีคนช่วยปรับทุกข์ หรือแบ่งทุกข์ไปจากเราบ้าง เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้เธอทั้งสองมีเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์แล้ว

การแต่งงานจึงส่งผลให้เกิดความดีหลายประการ ที่ดียิ่งไปกว่านั้น ก็คือ คุณพ่อคุณแม่ของเธอ อุตส่าห์ข้ามน้ำข้ามทะเลบินมาร่วมในพิธีแต่งงานนี้ ท่านต้องการเห็นเราอยู่กันยืดยาวอยู่ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกันนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพิธี พิธีนั้นเป็นเพียงเครื่องบอกความพร้อมเพรียงในการเริ่มต้นเท่านั้น เช่น จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยด้วยกัน ประเคนอาหารด้วยกัน เป็นต้น ซึ่งแสดง

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกัน
คนโบราณเขาจึงสอน ให้คิดให้แง่คิดไปด้วย อย่างเช่น เวลาตักบาตรพระ
ก็ให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวจับทัพพีด้วยกัน หมายถึงว่าให้ช่วยกันทำ แต่บางครั้งเราก็ให้
ความหมายผิดไป คือ แผลความไปในเชิงที่ว่า ให้จับทัพพีด้วยกันนั้น ถ้าฝ่ายไหนจับอยู่
เหนือมือของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายนั้นชนะ สอนให้เราคิดเอาชนะกัน ตั้งแต่แรกเลยทีเดียว
ซึ่งหากถือความหมายอย่างนี้ก็นัยว่า เป็นการสอนให้ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกันนั่นเอง

เพราะฉะนั้น การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างยืดยาวตลอดไปนั้น ต้องอาศัยคุณธรรม
ต้องสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวของเธอทั้งสอง จะอาศัยแต่เพียงพิธีกรรม หรือ
ฤกษ์ยามอย่างเดียวหาได้ไม่ แม้แต่ด้ายมงคลที่สวมอยู่บนศีรษะของเธอทั้งสอง ก็ช่วย
อะไรไม่ได้ หย่าร้างกันไปก็มาก บางรายมีข้าวของ เงินทอง มากมาย เพชรเม็ดโตๆ
ของขวัญชนกันเป็นคันทร แต่อยู่กันไม่ทันไรเลย หย่ากันเสียแล้ว ดังนั้นจึงต้องอาศัย
คุณธรรมพื้นฐาน ๔ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้

“การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างยืดยาวตลอดไปนั้น ต้องอาศัยคุณธรรม
ให้เกิดขึ้นในตัวเองของเธอทั้งสอง จะอาศัยแต่เพียงพิธีกรรม
หรือฤกษ์ยามอย่างเดียวหาได้ไม่”

๑. ต้องมีความจริงใจต่อกัน (สัจจะ) ความจริงใจในที่นี้ คือ ยอมรับสภาพซึ่งกันและกัน เราได้แต่งงานเป็นสามีภรรยากันแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอย่างไร เราต้องรับสภาพอย่างนี้ นี่คือการจริงใจต่อกัน ก่อนการแต่งงาน หรือตอนรักกันใหม่ๆ เราอาจจะต้องหลอกกันบ้าง หรือทดสอบดูนิสัยใจคอที่พอจะไปด้วยกันได้หรือไม่ เราอาจจะต้องปิดบังฐานะ อาจจะต้องพูดคำไพเราะอ่อนหวาน ซึ่งบางครั้งก็ไม่จำเป็นอะไรทำนองนี้ แต่เมื่อแต่งงานอยู่กินกันแล้ว เราต้องมีความจริงใจต่อกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ว่าจะป็นด้านคำพูดคำจา ความคิดหรือการกระทำก็ตาม การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันก็จะเป็นไปด้วยดี

๒. ต้องรู้จักข่มอารมณ์ (ทมะ) เธอทั้งสองแม่จะแต่งงานกันด้วยความรัก แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้งกระทบกระทั่งกัน โกรธกัน ย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา เหมือนลื่นกับพื้น เราจึงต้องรู้จักควบคุมจิตใจ ปรับตัวปรับใจเข้าหากัน ให้นึกว่า ก่อนแต่งงานเรารักกันอย่างไร เขามีความดีอย่างไร เราจึงรักเขา หยิบเอาความดีของอีกฝ่ายหนึ่งมาพิจารณา

คนเรานี้พอโกรธกันขึ้นมา ก็มักจะมองแต่ทางร้าย ความดีความงามไม่มีเหลือเลย ความโกรธทำลายความดีหมด พระท่านว่า เป็นนิรันดร์เครื่องกีดกันความดี การปล่อยใจไปตามอารมณ์ที่เขาเรียกว่า คนเจ้าอารมณ์เป็นการทำลายความสุขของตัวเอง ครอบครัวก็ไม่มีความสุข พ่อแม่ญาติพี่น้องก็พลอยเป็นทุกข์ไปด้วย คนเราอยู่ด้วยกันก็ต้องมีผิดมีพลาดไม่ถูกใจกันบ้าง ต้องรู้จักถนอมน้ำใจกัน ถนอมความรัก ชีวิตคู่จึงจะยืดยาว

๓. ต้องมีความอดทน (ขันติ) ข้อนี้นับว่าสำคัญมาก สามีภรรยาทะเลาะกันหย่าร้างกัน ส่วนหนึ่งมาจากความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อาจจะเป็นเพราะคำพูดของเพื่อนหรือญาติพี่น้องก็แล้วแต่ อันนี้ทั้งสองฝ่ายต้องมีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่นไม่กลัวความทนต่อความล่วงล้ำก้ำเกินกัน อดทนต่อความเหนียวยากลำบากตรากตรำ พุดง่าย ๆ ก็คือ ต้องขยันหมั่นหาทรัพย์นั่นเอง แม่เธอทั้งสองจะมีฐานะดี มีรายได้ดี แต่ก็ต้องเพิ่มรายได้ตอนอยู่คนเดียว การรับผิดชอบในการใช้จ่ายก็น้อย เมื่อมาอยู่ร่วมกัน รายจ่ายก็เพิ่มขึ้น ต้องขยันหาทรัพย์และต้องรู้จักค่าของเงิน แม้เพียงเซ็นต์เดียว ถ้าใครเห็นเซ็นต์หนึ่งไม่มีค่า คนนั้นทำลายค่าของเงิน ทำลายค่าของหนึ่ง จะมีลิบบมีร้อยขึ้นมาไม่ได้

๔. ต้องรู้จักเสียสละ (จาคะ) คือ มีน้ำใจ สามารถเสียสละความสุข ความพอใจ ส่วนตน เพื่อคู่ครองได้ เช่น ยอมอดหลับอดนอนพยาบาลกัน ในยามเจ็บไข้หรือแม้แต่ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น ก่อนแต่งงานจำวันเกิดเจ้าสาวได้ชื่อของขวัญให้ทุกปี หลังจากแต่งงานแล้ว ก็ต้องจำวันเกิดของคู่ครองได้เช่นกัน ต้องชื่อของขวัญให้เช่นกัน คนอื่นให้ไม่สนใจเท่าสามีให้ ไม่สนใจเท่าภรรยาให้ เพราะมันแสดงถึงความรัก สามารถคุยกับคนอื่นได้อย่างภูมิใจ

อีกประการหนึ่ง ต้องเสียสละให้คุณพ่อคุณแม่ด้วย พ่อแม่เหมือนพระ ใ้ว่า คุณพ่อคุณแม่จะไม่มีเงิน ไม่เช่นนั้น ท่านจะเลี้ยงเรามาได้อย่างไร แต่เราให้เพื่อ บุชาคุณท่านและต้องให้ด้วยความเต็มใจ ต้องให้ทั้งสองฝ่ายด้วยนะท่านจะได้ชื่นใจ พ่อแม่เลี้ยงลูกก็เหมือนคนปลูกต้นไม้ ยิ่งเราตอบแทนท่านด้วยแล้ว ท่านก็ยิ่งปลื้มใจ มากขึ้น นอกจากนั้น ยังต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อแผ่ต่อญาติมิตรของคู่ครอง ทำบุญ แก่สาธารณประโยชน์ บุชาศาสนา บุชาบ้านเมืองด้วยการเสียภาษีอากรตามหน้าที่ เป็นต้น เมื่อเธทั้งสองปฏิบัติตามธรรมชั้นพื้นฐานทั้ง ๔ ข้อ ดังที่กล่าวมา การ ดำเนินชีวิตคู่ของเธอ ก็จะเป็นไปโดยราบรื่นสอดคล้องกลมกลืนกัน เป็นพื้นฐานอัน มั่นคงที่จะทำให้อยู่ครองกันได้อย่างยืนนาน ตามเจตนารมณ์ของเธอทั้งสอง

เทศน์สอนสามเณรที่เข้ามาบรรพชา

บรรยายธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกาในวันพระที่วัดไทยลอสแอนเจลิส

ได้รับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนา ในพระบรมหาราชวังอยู่เสมอ

การเทศน์ของหลวงเตี้ยเป็นไปหลายโอกาสและหลายสถานที่ ทั้งเทศน์ในรายการธรรมะทางสถานีวิฑูย์ต่าง ๆ เช่น สถานีวิฑูย์ วปถ. สถานีวิฑูย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย ฯลฯ และเทศน์ในรายการสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนาบ้าง วันสำคัญอันเนื่องด้วยพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์บ้าง รวมทั้งเทศน์ในหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ด้วย

หลวงเตี้ยยังได้รับพระราชทานถวายพระธรรมเทศนาโอกาสต่าง ๆ ในพระบรมหาราชวัง เช่น พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยบ้าง พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทบ้าง เป็นการเทศน์ที่มีรูปแบบเฉพาะเรียกว่า ทำนองธรรมวัตร เนื้อหาที่เทศน์ก็เป็นเรื่องเฉพาะ และต้องเตรียมการอย่างดี หลวงเตี้ยเป็นผู้ศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอแล้ว ท่วงทำนองและสาระที่เทศน์ลักษณะนี้แต่ละครั้งจึงทรงคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์อ้างอิงได้อย่างดี

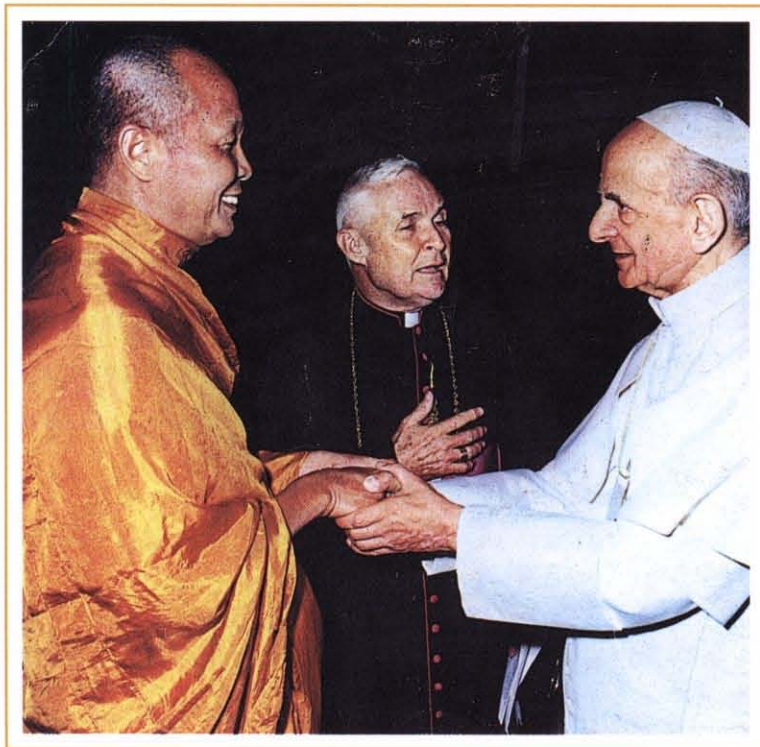
หลวงเตี้ยมีวิญญูณของนักเผยแผ่ตลอดเวลา ไม่ต้องมีธรรมาสน์ ไม่ต้องจัดสถานที่ให้เทศน์ ถ้าโอกาสอำนวย ศิษยานุศิษย์จะได้ฟังคำสอน ฟังธรรมะชี้แนะแนวทางสำหรับเป็นหลักปฏิบัติจากหลวงเตี้ยเสมอ แล้วธรรมะที่ฟังอย่างเป็นทางการบ้าง ฟังอย่างเป็นทางการเองบ้างก็ได้นำมาเล่าสู่กันฟังและขยายต่อไปเป็นที่ชื่นชอบไม่รู้ล้น

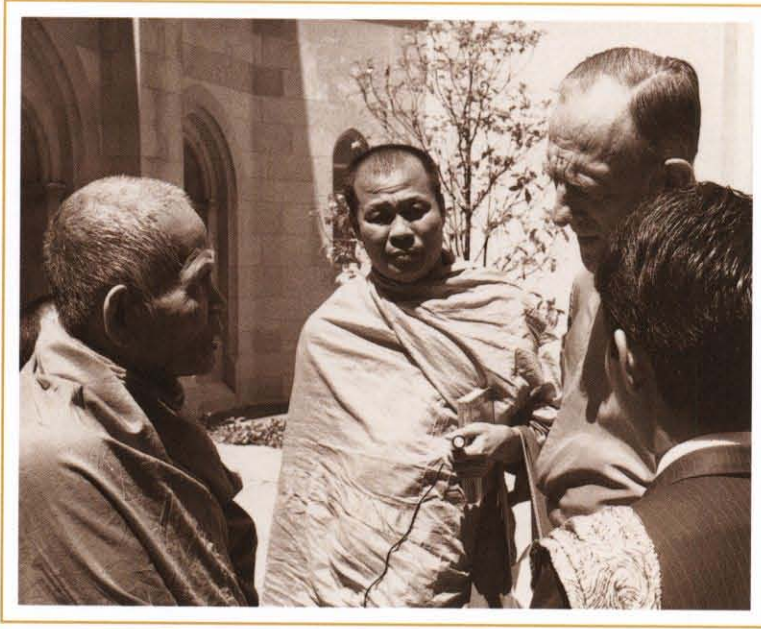
งานต่างประเทศ

การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศนั้น หลวงเตี้ยได้เดินทางไปเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างศาสนาพุทธที่ต่างนิกายกัน และศาสนาอื่นอยู่เนือง ๆ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับหลักคำสอน และแนวทางการจัดองค์กรทางศาสนา เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่มนุษยชาติให้อยู่ร่วมกันด้วยดีสืบไป การเดินทางของหลวงเตี้ยเพื่อปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๙๔ ไปสังเกตการณ์พระพุทธศาสนาประเทศลาว
- พ.ศ. ๒๔๙๗ ไปจำพรรษา ณ เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์
ไปงานสังคายนาพระพุทธศาสนาประเทศพม่า
- ไปสังเกตการณ์พระพุทธศาสนาประเทศกัมพูชา
- พ.ศ. ๒๕๐๓ ไปนมัสการสังเวชนียสถานประเทศอินเดีย และประเทศเนปาล

สมเด็จพระสันตปาปาปอลที่ ๖ ทรงต้อนรับด้วยพระอภัยาคัย
อันดียิ่งในการเข้าเฝ้า ณ ราชสำนักวาติกัน กรุงโรม ประเทศอิตาลี
๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๐

สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครั้งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระวันรัต และหลวงเตี้ย ได้รับการต้อนรับจากท่าน เรฟเวอเรนดฺติน ฟรังซิส ปี. แซร์ บุตรพระยาภักตยานไมตรี หน้าโบสถ์วอชิงตันคาธิดรัล

- พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นคณะสังฆกรรมพิธีผูกพัทธสีมาวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย
- พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นคณะสังฆกรรมพิธีผูกพัทธสีมา ณ วัดเซตวัน กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย
ไปสังเกตการณ์พระพุทธศาสนาประเทศสิงคโปร์
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นเลขานุการตามเสด็จสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครั้งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัต ไปเยี่ยมวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และไปประเทศเนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เบลเยียม ออสเตรเลีย เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ และอิตาลี
- พ.ศ. ๒๕๑๒ ไปจำพรรษา ณ ลอสแอนเจลิส ในฐานะที่ปรึกษาการสร้าง วัดไทยลอสแอนเจลิส
- พ.ศ. ๒๕๑๓ ร่วมเป็นผู้แทนคณะสงฆ์แห่งประเทศไทยในงานถวายพระเพลิง พระศพสมเด็จพระสังฆราช ประเทศกัมพูชา
- พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นอาคันตุกะของรัฐบาลอเมริกัน อารธนาไปประเทศสหรัฐอเมริกา และอาคันตุกะของสมเด็จพระสันตปาปา สำนักวาติกัน เยี่ยมวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ และสเปน

- พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นกรรมการสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นประธานอนุกรรมการจัดหาทุนสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ไปสังเกตการณ์พระพุทธศาสนาประเทศศรีลังกา
- พ.ศ. ๒๕๒๐ ไปประเทศอิสราเอล และประเทศอียิปต์
- พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๓๐ ไปเป็นหัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นกรรมการอุปถัมภ์และที่ปรึกษาสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา โดยมีสมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นประธาน
- พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นกรรมการสภาสงฆ์แห่งโลก ประเทศไต้หวัน
- พ.ศ. ๒๕๒๕ ไปร่วมพิธีผูกพัทธสีมา ณ วัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับอาราธนาจากสภาพุทธศาสนาในประเทศมองโกเลีย โดยผ่านประเทศรัสเซีย ไชบีเรีย และประเทศจีน
- พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับอาราธนาไปเป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์เปิดงานผูกพัทธสีมา ณ วัดพุทธาวาส นครฮิวตัน รัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๔๕ ไปนมัสการสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย

ร่วมพิธีทางพระพุทธศาสนาในประเทศจีน

การสาธารณูปการ

พระพุทธศาสนาแม้จะมุ่งพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นสำคัญ แต่ศาสนสถานและศาสนวัตถุ ก็เป็นนิมิตหมายการดำรงมั่นแห่งพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง การปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแลเอาใจใส่ ย่อมแสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนิกชนเริ่มห่างเหินพระพุทธศาสนา ดังนั้นศาสนสถานซึ่งเป็นสถานที่พัฒนาจิตใจ และประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งศาสนวัตถุซึ่งเป็นสิ่งเกื้อกูลประกอบกันควรพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดี เหมาะสมและสะดวกแก่การใช้ประโยชน์อยู่เสมอ

หลวงเตี้ยเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านสาธารณูปการ การดูแลเอาใจใส่ศาสนสถาน และศาสนวัตถุให้คงคุณค่างดงาม สะอาด เป็นระเบียบ อำนวยประโยชน์ได้อย่างดี และด้วยความเป็นผู้รักถิ่นฐานบ้านเกิด ท่านจึงเริ่มพัฒนาที่จังหวัดนครปฐมเป็นอันดับแรกตั้งแต่ยังเป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ โดยการเป็นประธานนำกรูณสามัคคีไปทอดที่วัดลาดปลาเค้า ท่านได้เขียนบทความเรื่อง “จุดเริ่มต้น” ที่กล่าวถึงความจำเป็นของการเป็นประธานนำกรูณไปทอด ณ วัดแห่งนี้ ไว้ในหนังสือ ๗๖ ปี พระครูพิพัฒนสาธุกิจ (ยิ้ม อีสสุโร) ว่า

ข้าพเจ้าทอดกรูณที่วัดลาดปลาเค้าครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ด้วยการเป็นประธานแบบตกรกระไดพลอยโจน เลยมีความเกี่ยวพันกับการทอดกรูณวัดลาดปลาเค้าต่อๆ มา จนทำเป็นประจำทุกปี คือ เมื่อต้นพรรษาปี ๒๕๐๑ ครูอารมณ์รอบคอบ ครูใหญ่โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า พร้อมทั้งกรรมการโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า มาพบข้าพเจ้าที่วัดโพธิ์ ประารภถึงโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า ซึ่งขอไม่ค้ายผู้ปุ่นหลังเลิกสงครามโลกครั้งที่ ๒ มาสร้าง หลังคามุงจากกำลังผุพัง เวลาฝนตกหลังคารั่ว เรียนหนังสือไม่ได้ นักเรียนซึ่งเคยมีเป็นร้อย ก็ย้ายออกไปเรียนที่อื่นๆ เหลือ ๖๐-๗๐ คน อยากสร้างโรงเรียนใหม่ ประมาณ ๔๐,๐๐๐ บาท จะสร้างเป็นตึกก่ออิฐโบกปูน จะขออิฐเจ้าของเตาอิฐใกล้ๆ วัด เงินจะนำไปซื้อปูน ชื้อเหล็ก ชื้อไม้ และกระเบื้อง มุงหลังคาเท่านั้น ขอให้ข้าพเจ้าไปทอดกรูณเป็นทุนเพียง ๒๐,๐๐๐ บาท และจะขอทางราชการสมทบ เพราะทางราชการจะออกให้เท่าทุนที่มีอยู่ ๒๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๐,๐๐๐ บาท

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะร่วมสร้างโรงเรียนที่เคยเรียนมาก่อน ตั้งแต่สมัยศาลาดิน ศาลาวัด ไปเห็นสภาพของโรงเรียนมาแล้วเคยคิดว่า ถ้ามีโอกาสจะทำงานศพโยมบิดา ไม้ที่ซื้อมาทำเมรุ เสร็จแล้วจะนำไปสร้างโรงเรียน แต่จะให้ป็นเจ้าภาพทอดกรูณนั้นไม่สามารถจะรับได้ เพราะไม่ทราบว่าจะบอกบุญกับใคร จึงปฏิเสธ และแนะนำให้ไปนิมนต์หลวงพ่อเงิน (พระธรรมวาทิตคณาจารย์) วัดดอนยายหอม ซึ่งเป็นพระมหาเถระที่มีบารมี มีผู้เคารพนับถือ และนายสุรวุฒิ บุญญานุสาสน์ นายอำเภอเมืองนครปฐม เป็นประธาน ส่วนข้าพเจ้าจะช่วยเหลือเต็มที่ ครูอารมณ์รอบคอบ และคณะต่างก็ยืนยันจะให้ข้าพเจ้าเป็นประธานให้ได้ ข้าพเจ้าก็ปฏิเสธด้วย

โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า ในปัจจุบัน

อุโบสถวัดลาดปลาเค้า

เหตุผลนานาประการ ต่อมาครุอรรมณ์ รอบคอบ นำฎีกากฐินมาให้ปรากฏว่า “พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์” สมณศักดิ์ของข้าพเจ้าขณะนั้น เป็นประธาน ก็เลยตกกระไดพลอยโจน เป็นประธานทอดกฐินครั้งแรกในชีวิต ประธานมีเงินอยู่ ๑,๕๐๐ บาท และได้มีผู้ร่วมบริจาคอีก เงินทอดกฐินครั้งแรกนี้ ได้รับเกินเป้าที่ตั้งไว้คือ ได้รับถึง ๒๙,๕๑๐.๕๖ บาท

หลังจากทอดกฐินเสร็จแล้ว ก็ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียน ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๐๒ โดยจอมพลประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะนั้นเป็นประธาน

ต่อมา เมื่อสร้างโรงเรียนได้สมบูรณ์พร้อมทุกอย่างแล้ว หลวงเตี้ยก็เริ่มหันมาพัฒนา วัดลาดปลาเค้า สภาพของวัดลาดปลาเค้าในขณะที่ท่านเป็นประธานนำกฐินสามัคคีไปทอดนั้น จะเรียกว่าเป็นวัดในป่าก็ว่าได้ และอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมแต่ด้วยเห็นความสำคัญในการศึกษาของเด็ก จึงได้สร้างโรงเรียนก่อน หลวงเตี้ยได้กล่าวถึงความคิดในขณะนั้นไว้ในบทความดังกล่าวว่า

ความจริงวัดลาดปลาเค้าสมัยนั้น ฎีกี ศาลา โบสถ์อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม แต่ข้าพเจ้ามองเห็นถึงความจำเป็นของโรงเรียนก่อน ต้องการให้เด็ก ๆ มีสถานที่ได้ศึกษาเล่าเรียน ยังมีได้คิดถึงวัด

พระครูพิพัฒนสาธุกิจ (ยิ้ม อีสสุโร) เจ้าอาวาสวัดลาดปลาเค้า ได้กรุณาเขียนเล่ารายละเอียดการพัฒนาวัดลาดปลาเค้า ที่หลวงเตี้ยเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำการพัฒนาไว้ว่า

พระเดชพระคุณพระธรรมราชานุวัตร (หลวงเตี้ย) เริ่มอุปถัมภ์ ร่วมพัฒนาวัดลาดปลาเค้า ด้วยการเป็นประธานนำกฐินสามัคคีมาทอดตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๑ ถึง พ.ศ.๒๕๔๔ ต่อเนื่องมาโดยตลอด งานอันดับแรก คือ การสร้างโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า โดยจัดแผนผังโรงเรียน สร้างอาคารเรียน ๐๐๘ จำนวน ๒ หลัง สร้างบ้านพักครู ๕ หลัง ปรับปรุงสนามโรงเรียน สนามฟุตบอล ทำถนนบริเวณโรงเรียนทั้งหมด ติดต่อไฟฟ้า เข้ามายังวัดและโรงเรียน สร้างห้องกึ่งน้ำบาดาล ติดต่อกรมโยธาชุดบ่อบาดาลให้สร้างอุปกรณ์ให้โรงเรียนมีโต๊ะ เก้าอี้ ดนตรีไทย พร้อมสามารถออกงานในที่ต่างๆ พัฒนาครูนักเรียน จนโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า เดิมมีนักเรียนเพียง ๗๒ คน ปัจจุบันนี้มีจำนวน ๗๘๖ คน มีชื่อเสียงในจังหวัดนครปฐมและโรงเรียนประชาบาลด้วยกัน

สร้างพัฒนาโรงเรียนเป็นเวลา ๙ ปี จึงหันมาพัฒนาวัดลาดปลาเค้า โดยเริ่มทำบริเวณวัดให้สะอาดร่มรื่น ปูกลัดต้นไม้ขยายพื้นที่ของวัด จัดทำแผนผังวัด

ถนนกมล โกวิท ทางเข้าวัดลาดปลาเค้า

ว่าจะสร้างอะไรตรงไหน เมื่อสร้างแล้วจะได้สวยงามไม่ขัดหูขัดตา และได้รื้อของเก่า มาสร้างใหม่ทั้งหมด สร้างอุโบสถใหม่ สร้างศาลาการเปรียญใหม่ สร้างกุฏิ หอฉัน หอสดมภ์ใหม่ สร้างเมรุ สร้างศาลาอเนกประสงค์ สร้างโรงครัว สร้างหอถ้ำ คอนกรีตใหม่ ขุดท่อบาดาลเพิ่มอีก ๑ บ่อ ปรับปรุงไฟฟ้าบริเวณวัด สร้างวิหาร สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) สร้างห้องน้ำ สร้างภาชนะของใช้ในวัดอย่างบริบูรณ์ สร้าง ถนนสาธารณะเข้าวัด สร้างถนนสาธารณะบริเวณวัด สร้างถนนไปเชื่อมโรงเรียน สิรินครราชวิทยาลัย ๒ ก.ม. สร้างท่อระบายน้ำของวัด ร่วมพัฒนาคลอง และถนนเข้า หมู่บ้าน สร้างประเพณีห่อข้าวต้มผัด สร้างป้ายวัด ทุกอย่างที่ท่านวัดจัดทำ จัดสร้างขึ้น มา และมีความเจริญถาวรมาถึงปัจจุบันนี้ ก็อาศัยบารมีหลวงเตี้ย ท่านมีส่วนร่วมมาโดยตลอด ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม จึงทำให้โรงเรียนและวัดมีความเจริญมั่นคงถาวรและมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

หลวงเตี้ยได้เป็นประธานนำภริยาสามัคคีไปทอดที่วัดลาดปลาเค้าเป็นประจำทุกปี จนสามารถสร้างวัดลาดปลาเค้าที่เป็นวัดเล็ก ๆ อยู่ในป่า ให้เป็นวัดที่มีถาวรวัตถุสมบูรณ์พร้อม ทุกอย่างและมีระเบียบร่มรื่นงามตา ขณะเดียวกันในปี พ.ศ.๒๕๐๕ หลวงเตี้ยก็ได้เป็นผู้อำนวยการ ในการสร้างพระอุโบสถวัดพระงาม อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม และบริจาคทุนทรัพย์ ส่วนตัวในการสร้างฌาปนสถานของวัดแห่งนี้ ซึ่งเป็นวัดที่เป็นสำนักเรียนของท่านในสมัย เป็นสามเณร

ความเป็นผู้รู้คุณ “ในถิ่นที่อยู่” เต็มเปี่ยมอยู่ในจิตใจของหลวงเตี้ย เห็นได้จาก การไปพัฒนาที่ถิ่นมาตุภูมิของท่านดังกล่าวแล้ว และก็มีได้ละเลยถิ่นที่อยู่อาศัยคือวัดพระเชตุพน

ท่านได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการมาโดยลำดับดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นกรรมการมูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นกรรมการมูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๒๗ บุรณะปฏิสังขรณ์กุฎิ คณะ น.๑๗
- พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นกรรมการบุรณะปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน
- พ.ศ. ๒๕๓๖ บุรณะปฏิสังขรณ์ตำหนักवासกรี
บุรณะปฏิสังขรณ์ พระเจดีย์ หมู่ ๕ ฐานเดี่ยว จำนวน ๔ หมู่ และพระเจดีย์ราย ๑๕ องค์
- พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นรองประธานกรรมการอนุรักษ์ซ่อมแซมจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
สร้างสำนักงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- พ.ศ. ๒๕๔๐ จำลองโบราณวัตถุ มีพระกัณฑ์ทองคำใส่พระบรมสารีริกธาตุ
เบญจจำลองและแผ่นลานทองคำจารึกพระไตรปิฎก
เป็นต้น บรรจุในพระมหาเจดีย์ ๔ รัชกาล
เป็นกรรมการบุรณะหลังคาพระวิหารพระพุทธไสยาส
วัดพระเชตุพน ร่วมกับกรมศิลปากร บุรณะปฏิสังขรณ์กุฎิ
ก.๑๙
- พ.ศ. ๒๕๔๑ จัดทำพิพิธภัณฑ์แสดงโบราณวัตถุ (เครื่องทอง) จาก
พระมหาเจดีย์ ๔ รัชกาล ที่หลังมุขหลังพระวิหาร ทิศตะวันตก
(ทิศนาคปรก)
- พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นรองประธานกรรมการบุรณะปฏิสังขรณ์ หอสมุดสมเด็จพระ
ว.ผ.ต. โดยรื้ออาคารเดิมชั้นเดียวออกทั้งหมด แล้วสร้างใหม่
เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ชั้น กว้าง ๑๔ เมตร
ยาว ๑๗ เมตร ใช้เป็นหอสมุด พิพิธภัณฑ์และห้องประชุม
ประจำวัด
เป็นกรรมการบุรณะปฏิสังขรณ์กุฎิหมู่ คณะ น.๘
- พ.ศ. ๒๕๔๓ บุรณะปฏิสังขรณ์ กุฎิ น.๙
- พ.ศ. ๒๕๔๔ บุรณะปฏิสังขรณ์ กุฎิ น.๕
- พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นประธานกรรมการบุรณะปฏิสังขรณ์ หอประชุมสงฆ์
คณะ น.๑๖

อุโบสถวัดชัยเกรียะ จังหวัดสุพรรณบุรี

กุฏิหลวงเตี้ยเมตตาราชาอนุสรณ์ วัดชัยเกรียะ

การอุทิศร่างกาย แรงใจ และทุนทรัพย์ ในการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุของหลวงเตี้ย มิได้หยุดอยู่เพียงถิ่นบ้านเกิด และวัดที่พักอาศัย ในปี พ.ศ.๒๕๓๒ ท่านได้ไปช่วยพัฒนาวัดชัยเกียรีย์ ตำบลพลับพลาไชย อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีศาลาไม้เล็ก ๆ กุฎีอีก ๒ หลัง อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม โดยนำกรฐินสามัคคีจากกรุงเทพมหานครไปทอดพร้อมบริจาครทรัพย์ส่วนตัว เพื่อใช้เป็นทุนในการพัฒนาวัดด้วย มีรายละเอียดการก่อสร้าง ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๗ สร้างศาลาการเปรียญ

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙ สร้างหอสวดมนต์

พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ สร้างเมรุ

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๒ สร้างกุฎีรับรองพระเถระ

พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ สร้างอุโบสถ

พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕ สร้างกำแพงแก้วรอบอุโบสถ

พ.ศ. ๒๕๔๕ สร้างหอกลอง หอระฆัง

ปัจจุบันวัดชัยเกียรีย์ เป็นวัดที่มีถาวรวัตถุสมบูรณ์พร้อมทุกอย่าง นอกจากนั้นหลวงเตี้ยยังได้ช่วยหาทุนทรัพย์ไปช่วยสร้างศาลาการเปรียญที่วัดสังฆมงคล ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเป็นประธานนำผ้าป่า และกรฐินสามัคคีไปทอดตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๕ งานด้านสาธารณูปการที่หลวงเตี้ยได้ดำเนินการมานั้น ใช้ทั้งทุนทรัพย์ส่วนตัว และเป็นผู้นำทางบุญให้ผู้อื่นได้เดินตาม จนสามารถสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุในที่ต่าง ๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมให้เป็นเสนาสนะที่ควรแก่การใช้ประโยชน์ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นการทะนุบำรุงให้เจริญมั่นคงอยู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

**ส่งเสริมการศึกษา
พัฒนาบุคคล**

ห้องถ้าเราทิ้งไม่เก็บปิดกวาดสัก ๖-๗ วัน จะรู้สึกว่ามีฝุ่นผงละออง แทะ จะท่วมตัวเราฉันทได้ การเรียนหนังสือถ้าไม่หมั่นทบทวนเสมอ ก็คล้ายกับห้องที่ปราศจากคนเก็บกวาดนั่นแหละ อย่าเบื่อเสียซี หัดจำไว้ วันละเล็กละน้อย ก็ยังดี พยายามทวนสิ่งที่ผ่านมาแล้วบ้างนะอย่าทิ้งให้สนิมกินเสียหนอ

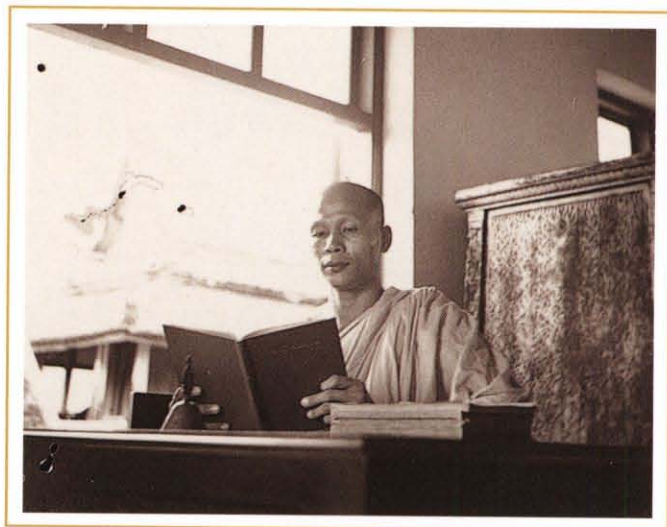
๑๗ กค. ๘๕

การเรียนหนังสือต้องหัดใช้ความคิดเอาเอง บอกให้อธิบายให้มันมันไม่ยากหรอก วันหนึ่งจะบอกสักเท่าไรก็ได้ แต่ทำให้นักเรียนไม่มีความรู้ มันไม่เหมือนบอกหนทางดอก หนทางพอบอกว่าไปทางนี้ ไปทางโน้นก็ไปถูก การบอกความคิดนี้ ไม่เป็นเช่นนั้นหรอกคุณ

๑๘ กค. ๘๕

ความขำขันเป็นข้อเขียนจากสมุดบันทึกของหลวงเตี้ย ครั้งเป็นสามเณรวัย ๑๘ ปี อยู่ระหว่างความตั้งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจำเป็นต้องเตือนใจตนเองไว้เสมอ เพื่อให้วิถีชีวิตดำเนินไปบนเส้นทางที่ตรง นายก้อย นอกจากข้อเขียน จะแสดงความนึกคิดของท่าน ดังกล่าวแล้วยังสะท้อนถึงความคิดของหลวงเตี้ยที่เข้าใจหลักการเรียนว่า ต้องเอาใจใส่วิชาความรู้ มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และเข้าใจหลักการสอนว่า ต้องทำให้ผู้เรียนรู้จักคิด ไม่ใช่บอกความรู้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ด้วยความเข้าใจและมีความรักด้านการเรียนการสอน ด้านส่งเสริมการศึกษาอย่างยิ่ง หลวงเตี้ยได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจปฏิบัติงานด้านนี้มากมาย และได้ผลสมเจตนารมณ์ พอจำแนกได้ดังนี้

อุปนิสัยของท่านแสดงให้เห็นถึงความสนใจในการศึกษา มาแต่อดีตถึงปัจจุบัน

งานสอน

วิญญานแห่งความเป็นครูและรักการเรียนการสอนของหลวงเตี้ยฉายแววแต่ยังรุ่นเยาว์ และแสดงออกเสมอมา อันศิษยานุศิษย์สัมผัสได้ทั้งทางวาจาและการกระทำ ท่านเขียนเรียบเรียงบทความ เรื่อง “วิญญานครู” ครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ซึ่งดีทั้ง ความและสำนวนภาษา อ่านแล้วทำให้เห็นความเป็นครูของท่านเต็มเปี่ยมและลึกซึ้ง ขอยกมา บางตอนดังนี้

ครูเป็นผู้ได้รับเกียรติสูง เทียบได้กับบรรณะพรหมณ์ในสมัยก่อน ครูเปรียบ เหมือนพระจันทร์ ซึ่งสดใสให้แต่ความสดชื่นนำรื่นรมย์ เป็นส่วนสร้างแต่พระคุณ ไม่มีพระเดช จึงเป็นผู้ควรเคารพ ครูต้องมีหน้าที่ฝึกสอนอบรม ต้องอดทนต่อความ เหนื่อยกายเหนื่อยใจ ต้องเกี่ยวข้องกับหัวใจเป็นจำนวนสิบจำนวนร้อย การทำอะไร ให้ถูกหัวใจหลาย ๆ ดวงนั้นย่อมไม่ได้ แม้แต่ของครูเพียงดวงเดียว ก็เอาใจไม่ไหวอยู่แล้ว จึงชื่อว่าเป็นผู้ทำหน้าที่หนัก ครูเป็นผู้ที่มีความหวังดี ให้แต่ความสุข ความดีของครูนั้น เป็นความดีนาน.....

เมื่อครูประกอบด้วยปัญญา หน้าที่ของครูย่อมไม่บกพร่อง มีความกล้าหาญ ต่อหน้าที่การงาน เหมือนคนที่ถือคบเพลิงที่ส่องแสงสว่าง ย่อมกล้าที่จะเดินฝ่าที่มืด ๆ ได้ ท่านว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” ครูจะได้ใช้ปัญญาแห่งตนเป็นประทีปพา นักเรียนไปให้พ้นที่มืดได้ ปัญญาที่ได้จากการรู้แจ้งเห็นจริงนี้ จะสามารถช่วยครูให้ ถ่ายทอดวิทยาการแก่นักเรียนให้เป็นคนฉลาด....

บรรยายวิชาศีลธรรมที่โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพฯ
ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระรัตนเวที

เมตตา กรุณา ความรักความสงสาร ข้อนี้เป็นประการสำคัญด้วยว่า ผู้มีวิชาความรู้ดี ก็ไม่สามารถบรรลุถึงความเป็นครูได้โดยแท้จริง ครูต้องสร้างความรักต่อนักเรียนหวังที่จะเห็นนักเรียน มีความสุข สร้างความสงสาร หวังที่จะให้นักเรียนพ้นจากทุกข์ เมื่อเราตั้งความหวังสองประการนี้เป็นธงชัยไว้แล้ว การทำหน้าที่ของเราย่อมดำเนินไปด้วยดี เพราะกระแสจิตที่เราส่งไปนั้นสม่ำเสมอทั่วกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ปราศจากความลำเอียง มองเห็นนักเรียนเหมือนตัวตัวเอง ตั้งใจสั่งสอนคนที่อ่อนปัญญา หาวิธีกำราบผู้ที่มีนิสัยไม่ค่อยดีให้ดีขึ้น ปกครองนักเรียนให้เสมอเหมือนกัน ไม่ดึงหรือหย่อนจนเกินไป ความรักความสงสารที่ครูมีอยู่นั้นก็จะเป็นเหตุให้โยงถึงปัญญา และความบริสุทธิ์คือครู จะต้องหมั่นปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับนักเรียนเสมอ ไม่ปล่อยไปตามยถากรรม

หลวงเตี้ยรักที่จะเป็นครูและรักงานสอนมาก เล่ากันว่า เมื่อเป็นสามเณรจำพรรษาอยู่วัดพระงาม ช่วงเวลาปิดภาคเรียน ท่านจะเกณฑ์เด็ก ๆ มานั่งเป็นหมู่ แล้วสอนหนังสือเพิ่มความรู้ให้แก่เด็กเหล่านั้น บางวันก็เล่านิทานอย่างสนุกสนาน

ด้วยจิตใจที่รักงานสอนเป็นทุนเดิม หลวงเตี้ยจึงแบ่งเวลาจากงานด้านปกครอง สมัครเป็นครูสอนหนังสือในสำนักเรียนวัดพระเชตุพน ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๘๘ เป็นต้นมา เป็นครูสอนวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนโรงเรียนบาลีสาธิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๐๒ เป็นอาจารย์ผู้ปกครองโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่วัดพระเชตุพน เป็นครูสอนวิชาภาษาไทย และหน้าที่พลเมืองของโรงเรียนแห่งนี้ด้วย

ขณะเดียวกัน หลวงเตี้ยก็ได้รับอาราธนาให้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเริ่มที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัยเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๔ อาจารย์เกหลง พานิช อาจารย์ประจำหมวดวิชาสังคมศึกษา ได้นิมนต์ท่านไปสอนวิชาศีลธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๘ หลวงเตี้ยปรารถนารูสึกหนักใจเกรงจะสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร แต่อาจารย์เกหลง พานิช เพิ่มความมั่นใจให้แก่หลวงเตี้ยว่า เคยฟังหลวงเตี้ยบรรยายในการอบรมครูสอนศีลธรรมของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว มีความมั่นใจว่าสอนได้ หลวงเตี้ยจึงรับนิมนต์ไปสอนโรงเรียนสามัญศึกษาเป็นครั้งแรก ปรากฏว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่สอนได้ง่าย เป็นที่สนใจและพอใจของนักเรียนอย่างมาก และเป็นครั้งแรกที่นักเรียนได้เรียนโดยมีพระเป็นครู

หลวงเตี้ยเล่าให้ฟังถึงเป้าหมายในการสอนวิชาศีลธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนสามัญศึกษาว่า

เราสอนเน้นให้นักเรียนนำไปใช้ได้ในชีวิต ไม่ใช่เพื่อสอบเอาคะแนน อย่างเดียว สอนให้เขาเห็นว่าวิชาศีลธรรมไม่ได้แยกออกไปจากโลกนี้ หากแต่เป็นวิชาที่ทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติกันทุกลมหายใจ และเป็นวิชาที่มุ่งจะแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตด้วย ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาของบุคคล ในสังคมเดียวกันก็ตาม เราเน้นให้เขาเข้าใจอย่างนี้ เพื่อให้เห็นว่า วิชานี้เป็นประโยชน์ต่อพวกเขาจริง ๆ

หลวงเตี้ยกับนักเรียนโรงเรียนสตรีมหาฤๅฒาราม พ.ศ.๒๕๑๒

หลังจากสอนที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัยแล้ว โรงเรียนอื่นๆ ต่างได้ยืมกิตติศัพท์ของหลวงเตี้ย ก็นิมนต์ท่านไปสอนวิชาศีลธรรมที่โรงเรียนของตนโดยลำดับ เช่นที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย อาจารย์พังงา เทียนทอง และอาจารย์นงนุช สารภรณ์ ได้เขียนเล่าถึงหลวงเตี้ยครั้งไปสอนศีลธรรมและอนุเคราะห์การจัดกิจกรรมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยว่า

หลวงเตี้ยกรุณารับนิมนต์มาเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาศีลธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ พ.ศ.๒๕๐๖ มีสมณศักดิ์ที่พระรัตนเวที ภาพลักษณ์ของท่านยังเด่นชัดอยู่ในความทรงจำของเราทั้งครูและศิษย์ ท่านเป็นครูด้วยความเต็มใจ และตั้งใจอย่างดียิ่ง แม้บางครั้งจะติดกจินมิตอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ท่านก็จะจัดพระภิกษุรูปอื่นมาสอนแทน บางครั้งก่อนที่จะอาจารย์ประจำจะไปสอนศีลธรรมยังต้องขอให้ท่านช่วยอธิบายธรรมะให้กระจ่าง ก่อนจะไปถ่ายทอดให้ลูกศิษย์เสมอ

เมื่อครั้งหลวงเตี้ยได้เลื่อนสมณศักดิ์ที่ พระราชโมลี บรรดาลูกศิษย์ต่างพากันแสดงความยินดีกันถ้วนหน้า หนังสือพิมพ์ลงข่าวนี้หลายฉบับ ลูกศิษย์หรือผู้ใดไม่ทราบได้นำหนังสือพิมพ์ BANGKOK POST ซึ่งลงภาพข่าวเด่นสะดุดตาว่า POPULAR MONK พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับตัวท่าน ไปติดบอร์ดหน้าชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ แสดงถึงความเป็นผู้มีผู้รู้จักโดยกว้างขวาง และเป็นที่ยกย่องอย่างมากของลูกศิษย์ การสอนศีลธรรมและพระพุทธศาสนาของท่าน อาศัยประสบการณ์จากการบวช

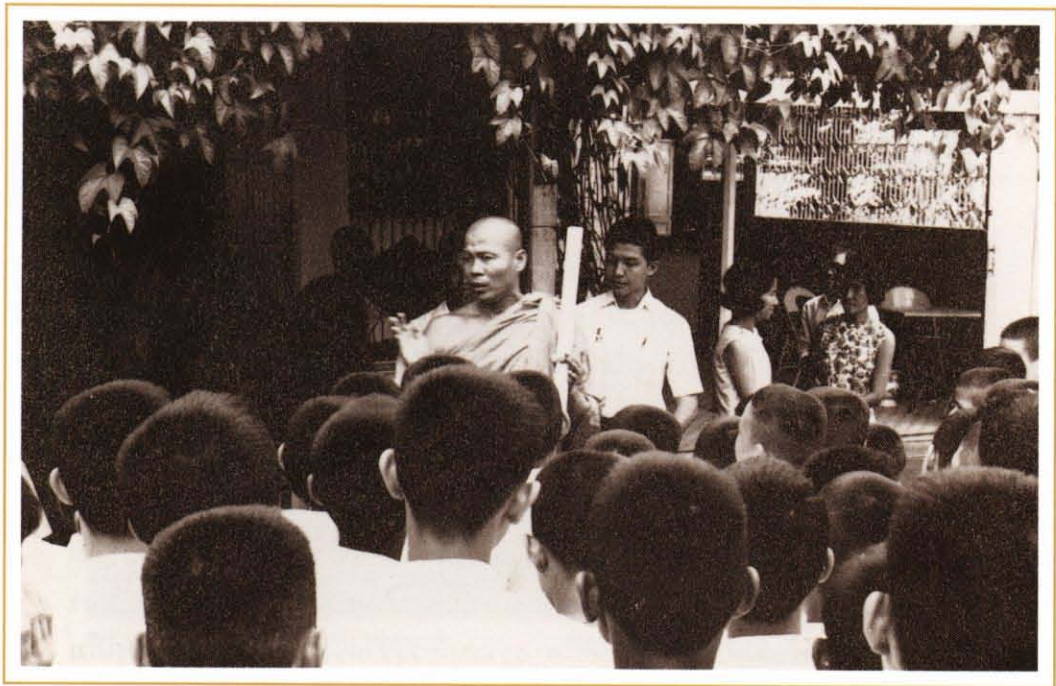
เรียนมาเป็นเวลานาน โดยนำมาประยุกต์ให้เข้ากับหัวข้อที่กำหนดในหลักสูตร ท่านมีหลักวิชาครู มีจิตวิทยาในการสอน ทำให้การสอนประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี นักเรียนได้รับทั้งความรู้ และสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย

ปีที่ได้นักเรียนสวนกุหลาบสอบไล่ได้ติดบอร์ดอันดับหนึ่งของประเทศ ท่านจะร่วมแสดงความยินดีด้วยการนำการแสดงสิงโตมาเชิดให้ชม เป็นที่ครึกครื้นกันทั่วหน้า กิจกรรมต่างๆ ในอดีตเมื่อ ๓๐-๔๐ ปี ที่ผ่านมา เช่น การจัดนิทรรศการของชมรมยุวพุทธ งานสังคมนิเทศน์ของชมรมสังคมศึกษา หากลูกศิษย์และครูติดขัดบางเรื่อง และต้องการความช่วยเหลือจากท่าน ท่านจะเป็นที่ปรึกษาด้วยความเต็มใจถึงยามค่ำคืน งานฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ของโรงเรียน พ.ศ.๒๕๒๕ แม้ท่านไม่ได้สอนแล้ว ท่านยังเมตตาช่วยแนะนำในพิธีกรรมบางอย่างจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในระยะหลัง งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีมากมาย ต้องไปรับหน้าที่หัวหน้าคณะสงฆ์ ณ วัดไทยลอสแอนเจลิส เมื่อท่านกลับมาอยู่ประเทศไทย ท่านได้รับนิมนต์มาช่วยสอนพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เป็นบางห้อง เท่าที่ท่านจะมีเวลาให้ได้ จนถึง พ.ศ.๒๕๓๘ ท่านยังได้ให้คำแนะนำ การจัดห้องจริยธรรม และได้มอบแจกันขนาดใหญ่หลายคู่มาประดับห้องและโต๊ะหมู่บูชา รวมทั้งรับเป็นประธานคณะสงฆ์ ออกบิณฑบาตภายในบริเวณโรงเรียน ในวันสำคัญคือ วันสถาปนาโรงเรียน ๘ มีนาคม วันงานสมามมิตร ซึ่งเป็นวันจันทร์สัปดาห์แรกของเดือนกันยายนของทุกปี รวมทั้งให้โอวาทและประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่นักเรียนทั้งโรงเรียนในวันไหว้ครู นับเป็นพระคุณแก่ชาวสวนกุหลาบยิ่งนัก

โรงเรียนราชินีเป็นโรงเรียนหนึ่งที่ได้รับ ความเมตตาจากหลวงเตี้ย ท่านอุปการะช่วยเหลือโรงเรียนแห่งนี้มาตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระเทพโสภณ โดยรับนิมนต์เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในพิธีบำเพ็ญกุศลถวายผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน เช่น งานบำเพ็ญกุศลถวายแด่สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร และเป็นผู้บรรยายธรรมอบรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ในวันไหว้ครู และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๓ เป็นลำดับมา ท่านได้รับงานสอนวิชาศีลธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕ ภายหลังสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และบรรยายธรรมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ เดือนละ ๑ ครั้ง

หม่อมหลวงประทีปทิพย์ นาคทรรพ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชินีเล่าถึงความมีเมตตาของหลวงเตี้ยที่มีต่อโรงเรียนราชินี และความมีวิสัยทัศน์ของหลวงเตี้ย ในการให้การเรียนรู้แก่เยาวชนว่า

นำนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชมวัดพระเชตุพน

มอบรางวัลให้ ธีรยุทธ บุญมี นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
ที่สอบได้ที่ ๑ ของประเทศ

นักเรียนแต่ละรุ่นที่ได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระธรรมราชาผู้วัตร มักจะกล่าวตรงกันว่า ท่านเป็นครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้น่าสนใจ ยกตัวอย่างได้ชัดเจน เข้าใจง่าย มักจะมีคติธรรมที่ให้นักเรียนได้ท่องจำอย่างขึ้นใจ และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น “ชี้เกี้ยวเป็นแมลงวัน ชยันเป็นแมลงผึ้ง” วิธีสอนของท่านเน้นธรรมชาติของผู้เรียน เช่น ท่านได้บรรยายธรรมในกิจกรรมปฐมนิเทศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน ในหัวข้อ สาระธรรม นำชีวิตศิษย์ราชินี พุทธถึงการเรียนรู้การปรับตัว เนื่องจากเปลี่ยนระดับชั้นเรียนใหม่จากมัธยมศึกษาตอนต้นมาเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชีวิตของนักเรียนเติบโตขึ้นต้องมีความคิดเป็นของตนเองด้วยการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผลก่อนปฏิบัติ

พระธรรมราชาผู้วัตรยังได้ให้แง่คิดในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แก่ครูผู้สอนว่านักเรียนควรเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ครูไม่ควรสอนสิ่งที่ยากและมองไม่เห็นโดยเฉพาะนักเรียนในชั้นเล็ก ควรสอนในสิ่งที่เด็กเห็นในครอบครัว เช่น วัดใกล้บ้าน พระสงฆ์ พระพุทธรูป การกราบ การบูชาพระ การตักบาตร นักเรียนต้องเรียนในสิ่งที่เขาต้องใช้ในชีวิต ธรรมะกับวิถีชีวิตจึงแยกกันไม่ออก สรุปในการสอนคนอย่างง่าย คือ สอนให้รู้จักบุญกับบาปก็เพียงพอ ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ครูผู้สอนได้นำมาสอนนักเรียนจนปัจจุบัน

นอกจากบรรยายธรรมและสอนหนังสือแล้ว หลวงเตี้ยยังให้ความอนุเคราะห์เอาใจใส่การจัดกิจกรรมของโรงเรียนราชินีอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ เป็นประธานสงฆ์ในพิธีกรรมทางศาสนาของโรงเรียน เช่น งานบำเพ็ญกุศลในวันเปิดภาคเรียน พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะของนักเรียนเข้าใหม่ พิธีหล่อเทียนและถวายเทียนพรรษา กิจกรรมการเทศน์มหาชาติ ฯลฯ เป็นที่ปรึกษาการจัดกิจกรรม ให้ความอนุเคราะห์จัดหาอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม อำนวยความสะดวกในการขอใช้วัดพระเชตุพนเป็นแหล่งเรียนรู้หลากหลายวิชาแก่นักเรียน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน เป็นต้น

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชินีกล่าวสรุปในตอนท้ายถึงหลวงเตี้ย ไว้ว่า

พระธรรมราชาผู้วัตรเป็นผู้มีจริยวัตรและคุณธรรมในหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ สมควรเป็นหลักการปฏิบัติที่นักเรียนจะนำมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ท่านเป็นนักการศึกษา เป็นปราชญ์ผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการศึกษา โดยเฉพาะการสอนคนให้มีสติ ประพฤติปฏิบัติให้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ภาพของท่านจึงเป็นที่คุ้นเคยในใจของครูและนักเรียนโรงเรียนราชินีเป็นอย่างดี

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่นิมนต์หลวงเตี้ยไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา และสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนูญ อรุณไพโรจน์ ผู้ริเริ่มการนิมนต์พระไปสอนในโรงเรียนเล่าให้ฟังว่า ได้รับความเมตตาจาก

เป็นประธานพิธีบรรพชาสามเณร นักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนราชินี
เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา
๗๒ พรรษา ปี พ.ศ.๒๕๔๒

เป็นประธานพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
ของนักเรียนโรงเรียนราชินี ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓
และมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ณ พระอุโบสถ วัดพระเชตุพน

หลงเตี้ยอย่างยิ่ง บางครั้งท่านต้องนั่งรถรับจ้างมาสอนเองและท่านยังห่วงใยว่าผู้นิมนต์ต้อง
นำปัจจัยของตนเองมาถวาย แทนการเบิกจ่ายจากโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

เมื่อนิมนต์หลวงเตี้ยมาสอนนักเรียน ท่านได้พูดให้ผู้นิมนต์สบายใจ เรื่องปัจจัยค่าตอบแทนและคำพาหนะในการเดินทางมาสอนว่า “ไม่ต้อง ไม่จำเป็น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์อยู่แล้ว การที่โรงเรียนให้โอกาสมาให้ความรู้แก่นักเรียนก็นับว่าดีแล้ว ถ้ามีปัญหาค่าใช้จ่ายบอกหลวงเตี้ย หลวงเตี้ยจะช่วยเต็มที่” จากนั้นเป็นต้นมา ทุกครั้งที่ถวายปัจจัย ท่านจะถามว่า “เงินโรงเรียน หรือเงินส่วนตัว” กราบนมัสการเรียนท่านตรงๆ ว่า “เงินส่วนตัว” ท่านบอกว่า “เธอเก็บไว้เถอะเงินเดือนยังน้อยอยู่...” ต้องกราบนมัสการขอโอกาสทำบุญบ้าง ท่านจึงยอมให้ทำบุญเป็นครั้งคราว

เรื่องการสอนและผลการเรียนของนักเรียนที่เรียนกับหลวงเตี้ย เป็นที่น่ายินดีเช่นเดียวกับการสอนที่โรงเรียนแห่งอื่น หลวงเตี้ยจะเน้นแนวคิดที่ถูกต้องพร้อมเหตุผล ให้นักเรียนเข้าใจ และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม มีโอกาสฝึกปฏิบัติได้ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไม่ผิดพลาดหรือผิดพลาดน้อยที่สุด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณูญ อรุณไพโรจน์ ได้เล่าเพิ่มเติมถึงการสอนครั้งแรกของหลวงเตี้ยที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ว่าเป็นที่ประทับใจแก่นักเรียนมาก

การสอนครั้งแรกได้ผลเกินความคาดหมายมากจริงๆ นักเรียนซึ่งเคยคุยและเล่นขณะอาจารย์สอนอยู่เป็นประจำไม่คุยไม่เล่นเลย นั่งตั้งใจฟังตลอดเวลาสอน นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนานมาก เพราะหลวงเตี้ยมีกลวิธีการสอนที่ยอดเยี่ยม นักเรียนตื่นเต้นมากที่ได้พบพระ

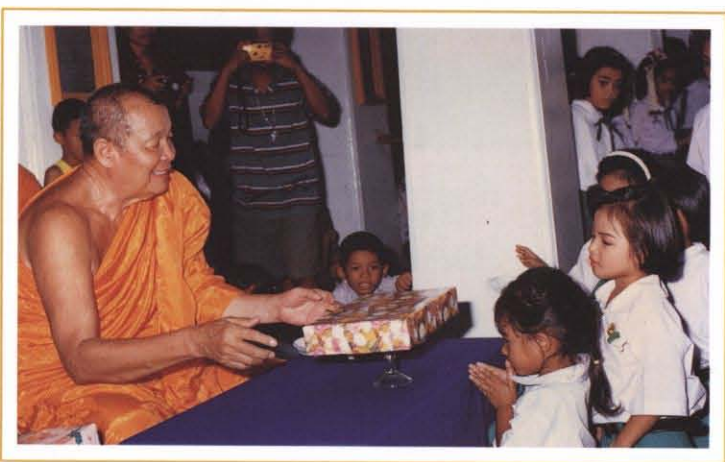
จากการสอนครั้งแรกของหลวงเตี้ยเพียงห้องเรียนเดียวในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ดังกล่าวข้างต้น ได้รับความสนใจจากนักเรียนอย่างมาก และต่อมาโรงเรียนได้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้การนิมนต์พระมาสอนวิชาพระพุทธศาสนาสะดวกขึ้น โรงเรียนจึงขยายการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยพระเป็นผู้สอนหลายห้อง และนิมนต์พระรูปอื่นไปช่วยสอน รวมทั้งปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนทุกห้องได้มีโอกาสเรียนกับหลวงเตี้ย

หลวงเตี้ยได้ไปสอนที่โรงเรียนสามัญศึกษาต่างๆ หลายโรงเรียน ทั้งสังกัดรัฐและสังกัดเอกชน พอสรุปตั้งแต่แรกเริ่มถึง พ.ศ.๒๕๔๕ ได้ดังนี้

พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๑๐ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมปีที่ ๘
โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย กรุงเทพฯ

สอนหนังสือที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

เป็นประธานจัดงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียน

เยี่ยมชมศูนย์คอมพิวเตอร์ ปรีชาสุข โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
ภายหลังทำพิธีเปิดศูนย์ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๔๐

- พ.ศ.๒๕๐๕-๒๕๒๐ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมปีที่ ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และ ๕
โรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพฯ
- พ.ศ.๒๕๐๖-๒๕๒๖ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมปีที่ ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และ ๕
โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม กรุงเทพฯ
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพฯ
- พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๒๒ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมปีที่ ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และ ๕
โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพฯ
โรงเรียนสตรีประชากร กรุงเทพฯ
โรงเรียนดรุณนิเวศย์ กรุงเทพฯ
โรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
- พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๔๕ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
- พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๑๖ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
โรงเรียนสายปัญญา กรุงเทพฯ
โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพฯ
- พ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๑๘ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕
โรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม กรุงเทพฯ
โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ.๒๕๑๙-๒๕๒๒ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
โรงเรียนเซนต์ฟรังซิส
- พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๔๕ เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕
โรงเรียนราชินี กรุงเทพฯ

เมื่อไปสอนนักเรียนโรงเรียนแห่งใด นอกจากนักเรียนจะได้รับความรู้ภายในห้องเรียนตามปกติแล้ว หลวงเตี้ยยังจัดให้นักเรียนเหล่านั้นได้มีโอกาสเรียนรู้ได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนอีกด้วย หลวงเตี้ยจึงมีงานหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือนำคณะนักเรียนและคณะครูโรงเรียนต่างๆ ชมวัดพระเชตุพนและบรรยายความรู้ถึงสิ่งสำคัญที่มีในวัดอันเปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

ถ่ายร่วมกับนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนแห่งหนึ่ง
เมื่อวันเด็ก ที่ ๙ มกราคม ๒๕๑๕ ภายหลังนำชมวัดพระเชตุพน

งานส่งเสริมการศึกษา

งานส่งเสริมการศึกษาเป็นงานหนึ่งที่หลงใหลเอาใจใส่ ทั้งดำเนินการเองและร่วมดำเนินการกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ท่านทำหน้าที่บริหารบ้าง เป็นที่ปรึกษาบ้าง สนับสนุนด้านต่างๆ บ้าง ที่สำคัญได้แก่

งานอำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดพระเชตุพน

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดพระเชตุพนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดพระเชตุพน ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ โดยคณะสงฆ์วัดพระเชตุพนและคณะครูโรงเรียนวัดพระเชตุพน อักษรย่อของโรงเรียนคือ พอ.พช. เป็นสถานศึกษาส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้ช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งเพื่อเผยแพร่เกียรติคุณวัดพระเชตุพน เปิดการสอนหลายระดับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นหลักสูตร ๓ ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร และเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึงระดับอนุปริญา เป็นหลักสูตร ๖ เดือน เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปัตร์ วันเปิดสอนคือวันอาทิตย์ทุกสัปดาห์ ดำเนินการในลักษณะกุศลสงเคราะห์

เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะเป็นที่ปรึกษา และพระอุปัชฌาย์
บรรพชาสามเณร เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เป็นพระอุปัชฌาย์บรรพชาสามเณรถวายเป็นพระราชกุศล ณ พระอุโบสถ วัดพระเชตุพน

ให้เรียนโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย เดิมอาศัยศาลาการเปรียญวัดพระเชตุพน เป็นสำนักงาน และเป็นที่ไหว้พระสวดมนต์ของนักเรียน ใช้ศาลารายของโรงเรียนเทศบาลวัดพระเชตุพน เป็นสถานที่เรียน ต่อมาใช้พระวิหารทิศป่าเลไลยก์ บริเวณพระอุโบสถวัดพระเชตุพน ด้านทิศเหนือ เป็นทั้งที่ทำการและสถานที่เรียนตลอดมาจนปัจจุบัน

หลวงเตี้ยส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดพระเชตุพน ในหลายด้านอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๓ เป็นต้นมา ท่านได้เมตตารับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นที่น่ายินดีสมความตั้งใจ กล่าวคือมีนักเรียนสมัครและเข้าเรียนโรงเรียนแห่งนี้ จำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหาร แม้ว่าหลวงเตี้ยจะมีวัยวุฒิสูงแล้วก็ตาม

งานส่งเสริมการศึกษาบรรพชาสามเณร

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงมีโครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๑ ทำให้มีนักเรียนในถิ่นทุรกันดาร เป็นจำนวนมากได้รับพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนการศึกษา ให้ได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น โดยมีอิสระไม่ต้องทำสัญญาใช้ทุนแต่อย่างใด คณะผู้ปฏิบัติงานสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีมติให้นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ได้แสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทิตถายแด่พระองค์แม่เพียงส่วนเลี้ยวหนึ่งก็ตาม ประกอบกับทุกปี จะมีนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ต้องเดินทางเข้ามารับการอบรมและแนวทางการศึกษา ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีอยู่แล้ว จึงเห็นสมควรจัดบรรพชาสามเณรขึ้นในโอกาสนี้ การริเริ่มจัดบรรพชาสามเณรระยะแรกย่อมนิยมอุปสรรคอยู่บางประการ แต่เมื่อ ดร.พจนี เทียมศักดิ์ พนักงานเอกสำนักพระราชวังได้นำเรื่องนี้มาปรึกษาหลวงเตี้ยแล้ว ปัญหาที่คิดว่าจะเกิดขึ้น ก็ได้รับการแนะนำ ได้รับการประสานงานหาผู้ที่อนุเคราะห์ให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านที่พักสามเณร ระหว่างบรรพชา ๑๕ วัน หรืออื่นๆ ทั้งท่านยังเมตตารับเป็นที่ปรึกษาโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานโครงการฯ รับผิดชอบเรื่องการบรรพชา และอบรมสั่งสอน หลวงเตี้ยได้เป็นพระอุปัชฌาย์บรรพชาสามเณร ถวายเป็นพระราชกุศลเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นต้นมา ผู้ได้รับการบรรพชาและคณะผู้ปฏิบัติงานโครงการฯ ต่างสำนึกในพระคุณของหลวงเตี้ย และมีความปลาบปลื้มในการจัดบรรพชาสามเณร ซึ่งหลวงเตี้ยมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานด้วยอย่างมาก

กับนักเรียนกองทุน
สมเด็จพระสังฆราช ๑๗

การสนับสนุนทุนการศึกษา

สืบเนื่องจากสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ได้ทรงอุปถัมภ์นักเรียน นิสิต นักศึกษา ใ้รับทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาสูงขึ้น ปีละหลาย ๆ คน ครั้นสิ้นพระชนม์แล้ว หลวงเตี้ยครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพโสภณ จึงตั้งใจสนองพระปฏิปทานั้น ท่านได้ริเริ่มตั้งกองทุนอุปถัมภ์การศึกษาขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗ ชื่อว่า “กองทุนสมเด็จพระสังฆราช ๑๗” มีหลักในการรับบริจาคร่วมกองทุนจากคณะศิษยานุศิษย์ และผู้เคารพนับถือในสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้ และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มีสิทธิ์รับทุนต้องเป็นผู้เรียนดี หรือมีความประพฤติดี และมีฐานะทุนน้อย โดยการพิจารณาเห็นชอบของผู้อำนวยการ หรืออาจารย์ใหญ่โรงเรียนหรือผู้บริหารสถาบันที่กำลังศึกษาอยู่

หลวงเตี้ยรับตำแหน่งผู้จัดการกองทุนสมเด็จพระสังฆราช ๑๗ และบริหารงานกองทุนเจริญก้าวหน้าอย่างดียิ่ง มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสมทบกองทุนเป็นจำนวนมาก การจัดพิธีมอบทุนจัดเป็นประจำทุกปีและจัดเป็น ๒ วัน คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รับมอบทุนในวันที่ ๗ ธันวาคม ซึ่งตรงกับวันสิ้นพระชนม์สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) จัด ณ หอประชุมสงฆ์ วัดพระเชตุพน นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงถึงระดับอุดมศึกษา รับมอบทุนในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ในงาน “วันกรรมสมเด็จพระปรมาณูชิตชินโรส” จัด ณ ตำหนักवासูกรี วัดพระเชตุพน

งานวิชาการ

แม้หลวงเตี้ยจะมีภารกิจมากมายหลายด้าน แต่ด้วยความเป็นผู้สนใจด้านการศึกษา และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ จึงได้ขอความเมตตาจากท่าน อารามานาเป็นที่ปรึกษา ทั้งด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดทำหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอน และการอบรมครู เท่าที่ประมวลได้มีดังนี้

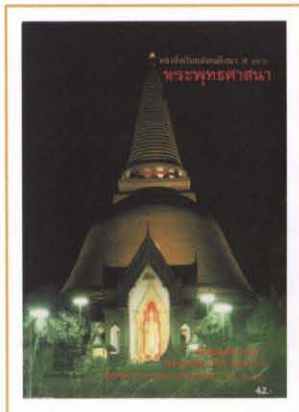
- พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกรรมการพิจารณาหลักสูตรวิชาศีลธรรม
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๘
- พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการสร้างจุดประสงค์การเรียนรู้
วิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เป็นที่ปรึกษาคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
วิชาสังคมศึกษา
เป็นกรรมการที่ปรึกษาในคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริม
การอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสืออุทิศชุดพระพุทธศาสนา
และจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ เป็นผู้ตรวจหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่
๔,๕ และ ๖ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๕
- พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
พระพุทธศาสนาและจริยธรรม ชุด ความรู้เรื่อง พระไตรปิฎก
- พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ เป็นกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียน
สังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
และตอนปลาย ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓
โดยให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน เป็นผู้ตรวจต้นฉบับ
และเป็นผู้เขียนในหัวข้อ “คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา” ของหนังสือ
ชุดนี้รวม ๑๒ เล่ม และเป็นผู้อนุเคราะห์การจัดทำภาพประกอบ
เอื้อเพื่อภาพประกอบ
- พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นวิทยากรบรรยายในการอบรมครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
ระดับมัธยมศึกษา เรื่อง ประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ในวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๗ จัดโดยศูนย์พัฒนาหนังสือ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

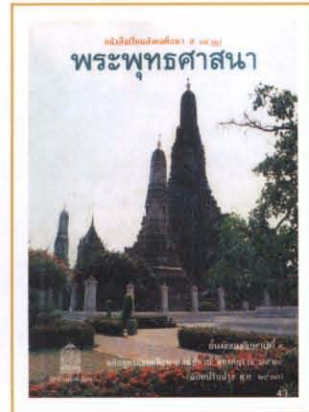
ร่วมประชุมปฏิบัติการจัดทำรายละเอียดวิธีการฝึกอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา ในฐานะ
เป็นที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการจัดอบรมครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของกรมวิชาการ

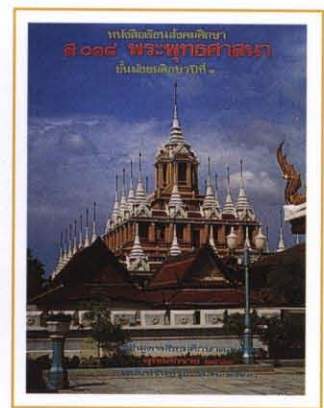
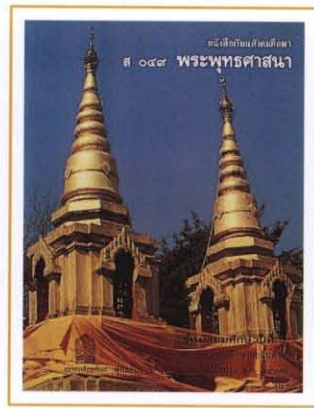
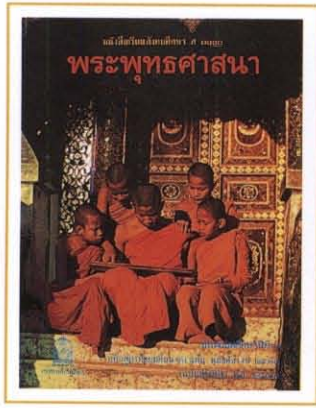
พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๘ เป็นผู้พิจารณาตรวจทานและปรับปรุงหนังสือเรียนสังคม
ศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓
ในการปรับปรุงครั้งนี้ได้ร่วมกับ นายจรัส ดวงธิดา เป็นกำลังสำคัญ
ในการตรวจทาน ทั้งยังเอื้อเพื่อการจัดประชุม ณ วัดพระเชตุพนและ
อุปถัมภ์ความสะดวกในการประชุมโดยตลอด จนแล้วเสร็จทั้ง ๑๒ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการจัดอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

หนังสือเรียนสังคมศึกษา
ซึ่งหลวงปู่เถี่ยวร่วมดำเนินการ

ส่วนหนึ่งของงานวิชาการซึ่งหลวงปู่เต๋ยร่วมดำเนินการ

งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

“ศิลปวัฒนธรรมไทย คือ เครื่องหมายแห่งความเป็นชาติ” หลวงปู่เต๋ยเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้คำกล่าวนี้มีความหมายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ท่านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ทั้งที่ดำเนินการในประเทศและต่างประเทศ กล่าวเฉพาะในประเทศ มีที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

การจัดงานวันกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาธิบดีชิโนรส มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้า วาสุกี เป็นพระโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงผนวชเป็นสามเณร เมื่อมีพระชนมายุได้เพียง ๑๒ พรรษา เสด็จมาประจำพรรษาและทรงศึกษาอยู่ ณ วัดพระเชตุพน ทรงผนวชเป็นภิกษุในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และทรงได้รับพระกรุณาโปรดตั้งให้เป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน สืบต่อจากสมเด็จพระพนรัตน์ (แก้ว) เมื่อทรงผนวชเป็นพระภิกษุได้ ๓ พรรษา ทรงได้รับสถาปนาขึ้นเป็นกรม พระนามว่า “กรมหมื่นนุชิตชิโนรส ศรีสุคตชาติยวงค์” ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์มีพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ซึ่งอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นการใหญ่ และยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตำหนักถวายกรมหมื่นนุชิตชิโนรสอีกองค์หนึ่ง ปัจจุบันตำหนักนี้นามว่า ตำหนักवासูกี ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนากรมหมื่นนุชิตชิโนรสฯ ขึ้นเป็น “กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส” และเมื่อ พ.ศ.๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาขึ้นเป็น “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาธิบดีชิโนรส” ภายหลังสมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระองค์นี้สิ้นพระชนม์แล้ว ๖๘ พรรษา

เป็นประธานอัญเชิญพระอัฐิสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ไปยังพระอุโบสถ

ในรัชกาลปัจจุบัน ครั้นสมเด็จพระสังฆราช(ปุ่น ปุณฺณสิริ) ยังทรงสมณศักดิ์เป็น พระธรรมวโรดม และเป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน ได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ตำหนักवासกรี เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๑ และร่วมกับคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยหม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิ์กุล จัดงานน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ผู้ทรงเป็นรัตนกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชื่องานว่า “งานวันกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส” จัดขึ้นในวันคล้ายวันประสูติ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ เป็นปีแรกและจัดต่อมาเป็นประจำทุกปี รวมทั้งได้มีการหล่อพระรูปประดิษฐานไว้ที่ตำหนักवासกรี เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๖ ด้วย การดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น หลวงเตี้ยซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นั้น ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินงานดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ.๒๕๓๖ หลวงเตี้ยเป็นผู้ริเริ่มและมีบทบาทสำคัญในการปฏิสังขรณ์ตำหนักवासกรีครั้งใหญ่ ให้ลงรักปิดทองบานประตูหน้าต่าง เขียนภาพกอบัวตามแบบภาพเดิมที่ถูกล้างสีแดงทาทับ ร่องชาติปิดทองเพดานและเสริมเพดานผนังตำหนักให้มั่นคง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในงาน
“วันกรรมสมเด็จพระปรมาณูชิตชิโนรส” ณ วัดพระเชตุพน

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูชิตชิโนรส ทรงเป็นปราชญ์ทางภาษา และทรงเป็นรัตนกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์อย่างแท้จริง ในทางศาสนจักรทรงได้รับการสถาปนาถือนิสิริยศสูงสุดในหมู่สงฆ์ และทรงเป็นพระราชวงศ์พระองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงผนวช และมีพระสมณฐานันดรศักดิ์สูงสุด องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศยกย่องพระองค์ให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม ในวาระครบรอบ ๒๐๐ ปี วันประสูติ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๓ รัฐบาลได้จัดงานเฉลิมฉลองตลอดปี วัดพระเชตุพนได้สร้างบาตร ตาลปัตร ย่าม ขึ้นเป็นที่ระลึก มีสวดมนต์ธรรมจักรกัปปวัตนสูตร ทุกวันที่ ๑๑ ตลอดเวลา ๑ ปี หลวงเตี้ยครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพโสภณ เป็นกำลังสำคัญ ในการบำเพ็ญกุศลฉลอง ๒๐๐ ปี ตั้งแต่วันที่ ๑๑-๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๓ รวม ๗ วัน ๗ คืน

ดร. ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์ อธิการเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้เขียนเล่าถึงการจัดงานเฉลิมฉลอง ๒๐๐ ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูชิตชิโนรส ซึ่งเกิดจากแนวความคิดของหลวงเตี้ยว่า

มอบรางวัลแก่นักเรียนผู้ชนะเลิศในการประกวดเล่านิทาน กุศณาสนนห้อง
 ใงานาน”วันกรมสมเด็จพระปรมาหุชิตชิโนรส” ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งคณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้จัด ณ วัดพระเชตุพน

จะมีใครสักคนที่ทราบว่าปูชนียบุคคลสำคัญระดับโลกที่องค์การยูเนสโก
 ประกาศเกียรติคุณและเฉลิมฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ขนาดนั้น มาจากแนวความคิดของ
 พระธรรมราชานุวัตร

โครงการฉลองปูชนียบุคคลสำคัญที่องค์การยูเนสโกประกาศเกียรติคุณนั้น
 เดิมทีเดียวเป็นโครงการเล็กๆโครงการหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
 มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และเคลื่อนที่ไปในประเทศบ้าง ไกลที่สุดก็นำไป
 เผยแพร่ที่ประเทศเพื่อนบ้านของเรา เมื่อแสดงแล้วก็จบ ...เมื่อพวกเราได้มีโอกาสทำงาน
 รับใช้พระธรรมราชานุวัตรอย่างใกล้ชิด รวมทั้งได้ช่วยคณะสงฆ์วัดพระเชตุพน
 วิมลมังคลารามจัดงานเฉลิมฉลอง เดิมทีเคยมีเพียงจัดนิทรรศการ และพิมพ์หนังสือ
 เอกสารเผยแพร่ กลายเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ระดับชาติ เป็นที่ปลื้มปิติของพุทธศาสนิกชน
 การที่มีโอกาสทำงานถวายท่านเจ้าประคุณ ถือเป็นมงคล และกุศลอันสูงสุดยิ่งในชีวิต
 คณะเราจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่มารับผิดชอบงาน ในฐานะ
 เจ้าของโครงการ มีกันอยู่ทั้งสิ้น ๕ คน ท่านเจ้าประคุณขนานนามพวกเราว่า
 “คณะปัญจวัคคีย์” เราจัดประชุมเตรียมการกับผู้รู้ ราชบัณฑิต ข้าราชการ หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคณะสงฆ์เป็น ๑๐ ครั้ง เป็น ๑๐๐ ครั้ง เพื่อหาข้อมูลในเรื่องต่างๆ
 เช่น พระนามที่ถูกต้องทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ การชำระบทพระนิพนธ์ และ
 การพิมพ์เผยแพร่ การจัดกิจกรรมหลายหลาก เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
 การจัดพิธีทางศาสนา การสร้างความศรัทธาในใจงาน เช่น เขียวงโยธวาทิตมาบรรเลง
 การแสดงแสงเสียง การแสดงลำตัด และการแสดงพื้นบ้าน และแม้งานฉลองจบสิ้นลงแล้ว
 ยังมีการสวดธรรมจักรกับปวัตินสูตร สวดคาถาสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ

และเชิญชวนพุทธศาสนิกชน ฟังธรรม และถวายน้ำปานะแด่พระสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน ตลอด ๑ ปี เหล่านี้คือแนวความคิดของพระธรรมราชานุวัตร ที่ต้องการเผยแพร่ พระเกียรติคุณของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ และเจริญพระพุทธศาสนาด้วยวิธีอัน ชาญฉลาดให้คนเข้าใจซาบซึ้ง และปฏิบัติธรรมได้อย่างง่าย

ท่านเจ้าประคุณมักจะสอนพวกเราเสมอว่าการทำบุญมีหลายอย่าง งานฉลอง สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ที่พวกเราทุ่มเทดำเนินการถวายคณะสงฆ์โดยมิได้เห็นแก่ เหน็ดเหนื่อยนี้ ก็ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำบุญ

ภายหลังการจัดงานฉลอง ๒๐๐ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส “งานวันกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส” ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว ได้รับความสนใจจาก นักวิชาการ ครูอาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษาเพิ่มมากขึ้น มีการจัดเทศน์มหาชาติทำนองหลวง จัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีคุณค่าทุกปี และหลวงเตี้ยเป็นผู้นำในการจัดงานทุกครั้ง

การเฉลิมฉลองพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื่องในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ พระราชาคณะ ๑๕ รูป จาก ๑๕ วัด เห็นพ้องต้องกันว่า พระราชกุศลอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทรงพิจารณา คือ การถวายพระราชสมัญญา “มหाराช” แด่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงมีคุณูปการแก่ประเทศชาติด้านต่างๆ จึงได้มีลิขิต ถวายพระพร โดยมีนายมนตรี อุมะวิชนี เป็นผู้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายลิขิต ถวายพระพร ไปยังราชเลขาธิการ อย่างไรก็ตามพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “พระมหาเจษฎาราชเจ้า” ซึ่งมีความหมายว่า พระมหाराชเจ้าผู้มีพระทัย ตั้งมั่นในการบำเพ็ญพระราชกิจ ลิขิตถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของพระราชาคณะ ๑๕ รูป ซึ่งมีพระสุเมธาธิบดี อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เป็นประธานนั้น หลวงเตี้ยได้เป็นผู้ลงนามร่วมเสนอลิขิตด้วยรูปหนึ่ง ครั้นวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๔ วาระที่เสด็จสวรรคตครบ ๑๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มหาวิทยาลัยศิลปากร และหน่วยงาน องค์กรผู้ร่วมโครงการได้ถือเป็นวันเริ่มต้นจัดงาน และกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณ อันยิ่งใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญา “มหाराช” เป็น “พระมหาเจษฎาราชเจ้า” ให้เยาวชนและประชาชนชาวไทยได้ตระหนัก รวมท้้งให้ชาวต่างชาติได้รับทราบด้วย การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจทุกด้าน ทั้งการพาณิชย์ การเศรษฐกิจ การทหาร การเมือง การปกครอง การยุติธรรม การศึกษา การพระศาสนา และการสาธารณสุข กำหนดจัดงานเป็น ๒ ระยะ ระยะสั้นระหว่าง ๔-๓๐ เมษายน ๒๕๔๔ และระยะยาวตลอดปี พ.ศ. ๒๕๔๔

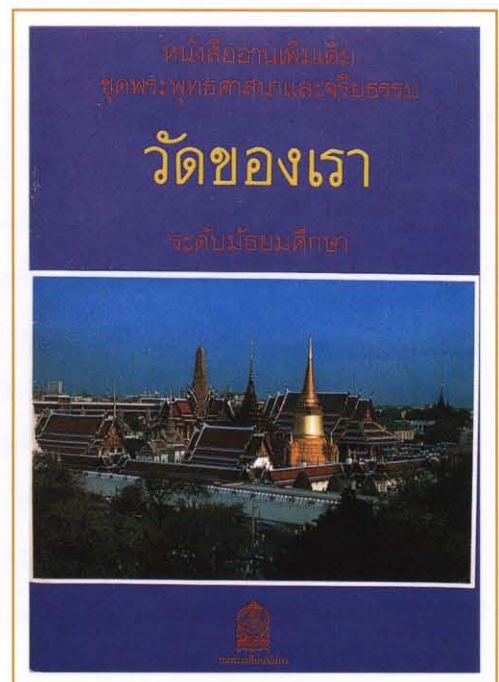
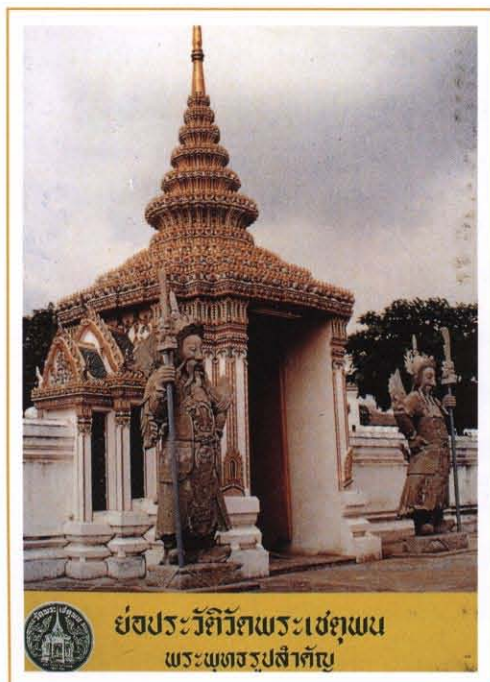
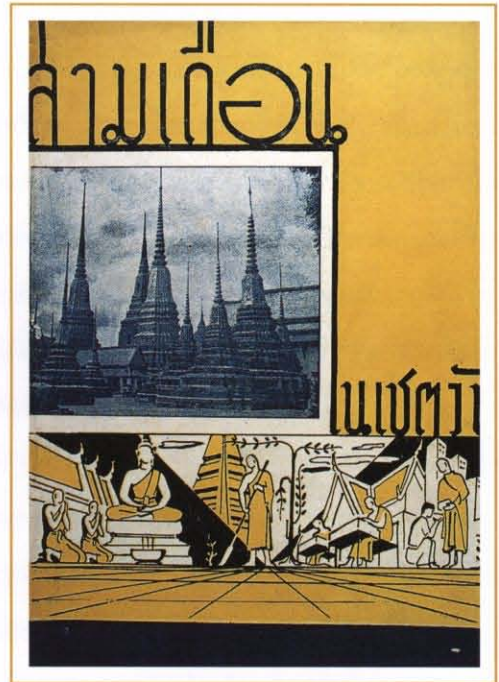
ในการจัดงานเฉลิมฉลองพระราชสมัญญาและกิจกรรมเผยแพร่พระเกียรติคุณ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่ผ่านมานี้ หลวงเตี้ยได้แสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง “โลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่ได้จากสรรพวิทยาการ” ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๔ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี หัวข้อพระธรรมเทศนาดังกล่าวบ่งบอกได้ชัดเจนถึงความเป็นนักคิดของพระผู้บรรยายที่รู้จักโยงสิ่งที่มีคุณค่าในอดีตมาประยุกต์ปรับใช้ในสังคมและชีวิตผู้คนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หลวงเตี้ยยังได้อนุเคราะห์อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ในการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดปี พ.ศ. ๒๕๔๔ อีกด้วย

การสนับสนุนสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย

สืบเนื่องจากเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๒ ผู้ริ่กงานวรรณศิลป์ได้ร่วมใจกันก่อตั้งชมรมนักกลอนขึ้น มีพิธีไหว้ครูกวีและประชุมใหญ่เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ณ ตำหนักวาสุกรี วัดพระเชตุพน สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ประธานพระเมตตาให้หลวงเตี้ยครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูปลัดสุวัฒนสุตคุณ สนับสนุนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น การใช้ตำหนักวาสุกรี เป็นสถานที่ทำการของชมรมนักกลอนในระยะเริ่มก่อตั้ง

ต่อมาชมรมนักกลอนได้ยกฐานะเป็นสมาคมชมรมนักกลอนแห่งกรุงสยาม และเปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ที่ตั้งสมาคมฯ ได้จัดทะเบียนใช้คณะสุนทรภู่ วัดเทพธิดาราม เป็นที่ทำการ แต่ในทางปฏิบัติมีการย้ายที่ทำการสมาคมฯ ไปที่ต่างๆ ตามความเหมาะสม ใน พ.ศ.๒๕๔๒ พลตรีหญิงอุษณีย์ เกษมสันต์ ขณะครองยศพันเอก(พิเศษ)หญิง ได้รับเลือกเป็นนายกสมาคม และคณะกรรมการสมาคมฯ มีมติขอลงกลับมาใช้วัดพระเชตุพนเป็นสถานที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

การนี้หลวงเตี้ยได้ต้อนรับด้วยความเมตตาสูงยิ่ง ท่านได้รับเป็นกรรมการที่ปรึกษาสมาคมฯ แนะนำให้พระมหาแสวง ปญฺญาวุฑฒิ เป็นที่ปรึกษาของสมาคมฯ แนะนำการขออนุญาตใช้สถานที่ อนุเคราะห์ด้านงบประมาณ อาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ในการจัดงานร่วมกับทางวัด เช่น งานเทศกาลท่องเที่ยววัดโพธิ์ งานวันกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส งานสงกรานต์ประจำปี งานสวดตีฆ้องขัต บวรทัต งานคัดเลือกยุวกวีศรี ๗๒ พรรษามหาราช แม้หลวงเตี้ยจะมีศาสนกิจและงานอื่นๆ มากมาย ท่านก็เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมฯ ทุกครั้ง ด้วยความปรารถนาดีและให้กำลังใจ เป็นการเชิญชวนให้คนอื่น ๆ อยู่รับชมกิจกรรมและการแสดงของสมาคมฯ จำนวนหนาแน่นยิ่งขึ้น คณะกรรมการสมาคมฯ รู้สึกปลาบปลื้มและซาบซึ้งยิ่งนักที่ท่านส่งเสริมสนับสนุนงานศิลปวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของชาติให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ตระหนักในคุณค่า ศึกษาเรียนรู้ เพื่อผดุงให้ยั่งยืนสืบไป

ส่วนหนึ่งของงานนิพนธ์

งานนิพนธ์

หลวงเตี้ยเป็นนักอ่านและชอบการเรียนรู้แต่เยาว์วัย ตั้งได้ยกตัวอย่างจากสมุดบันทึกครั้งเป็นสามเณร นำมากล่าวไว้ตอนต้น ๆ แล้ว แม้ท่านจะมีงานความรับผิดชอบ ด้านการส่งเสริมคณะสงฆ์ เป็นงานหลักสำคัญ หรือมีงานส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนทั่วไป อันเป็นภารกิจที่บำเพ็ญเพิ่มเติมอยู่มากมายก็ตาม แต่ด้วยใจรักงานเขียน ท่านก็หาโอกาสเรียบเรียงบทความ หรือเขียนเรื่องต่างๆ เผยแพร่อยู่เสมอ งานนิพนธ์ของท่านจึงมีอยู่ไม่น้อย ผู้ที่ได้มีโอกาสอ่านงานของท่าน จะทราบได้ชัดเจนว่า หลวงเตี้ยมีความสามารถด้านการเขียน ได้ทั้งสาระและความเพลิดเพลิน ดีทั้งความและสำนวนภาษา ถ้าไม่มีภาระอื่นมาแบ่งเวลาไปมาก เชื่อมันว่า หลวงเตี้ยจะมีงานนิพนธ์ที่โดดเด่นประทับใจหลายเรื่องฝากไว้ในวงการวรรณกรรม

งานนิพนธ์ของท่านส่วนใหญ่จะพิมพ์เผยแพร่ในวารสารของวัด เป็นบทความเกี่ยวกับประวัติวัด พระพุทธรูปสำคัญ และการปฏิบัติตนตามหลักธรรม ที่จัดพิมพ์เป็นเล่มได้แก่

หนังสืออ่านเพิ่มเติมสังคมศึกษา ชุด พระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับมัธยมศึกษา เรื่อง วัดของเรา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว พ.ศ. ๒๕๓๐

หนังสือ กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม พ.ศ. ๒๕๐๖

หนังสือ ย่อประวัติวัดพระเชตุพน และพระพุทธรูปสำคัญ พิมพ์ครั้งที่ ๖ บริษัทสหธรรมิก จำกัด พ.ศ. ๒๕๓๖

งานนิพนธ์พิมพ์ในหนังสือ สามเดือนในเขตวัน ซึ่งเป็นหนังสืออนุสรณ์ของพระนวกะวัดพระเชตุพน เริ่ม พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

เรื่อง ศึกษานิติ พ.ศ. ๒๔๙๓

เรื่อง วิญญานครุ พ.ศ. ๒๔๙๕

เรื่อง วัดพระเชตุพนเมืองสวรรค์ พ.ศ. ๒๔๙๗

เรื่อง ผู้เปิดกรุพระแช่เย็น พ.ศ. ๒๔๙๗

เรื่อง พระป่าเลไลยก์ พ.ศ. ๒๔๙๘

เรื่อง พระพุทธโลกนาถ พ.ศ. ๒๔๙๙

เรื่อง พระนาคปรก พ.ศ. ๒๕๐๐

เรื่อง พระพุทธเทวปฏิมากร พ.ศ. ๒๕๐๐

เรื่อง โคลงดั้น พ.ศ. ๒๕๐๕

เรื่อง หลักการทำงาน พ.ศ. ๒๕๐๘

เรื่อง ชุมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๐๙

เรื่อง รับจ้างถือศีลฟังธรรมพ.ศ. ๒๕๑๐

เรื่อง สังฆกรรม พ.ศ. ๒๕๑๑

เรื่อง อธิธิพล พ.ศ. ๒๕๓๑

งานนิพนธ์พิมพ์ในหนังสือที่ระลึก งานนักขัตฤกษ์ประจำปี ซึ่งเป็นหนังสืออนุสรณ์
งานนมัสการพระพุทธไสยาส วัดพระเชตุพน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๙๑ เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

เรื่อง ช้างใหญ่ พ.ศ. ๒๕๙๘

เรื่อง พระนอนวัดโพธิ์ พ.ศ. ๒๕๐๒

เรื่อง พระพุทธบาทประดับมุก พ.ศ. ๒๕๐๔

เรื่อง ทุนพระพุทธยอดฟ้า ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๐๙

เรื่อง พระสมเด็จแสน พ.ศ. ๒๕๑๒

เรื่อง สมเด็จพระวันรัตเยื่อนอเมริกา พ.ศ. ๒๕๑๖

เรื่อง งานสงกรานต์วัดโพธิ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

งานนิพนธ์ลงพิมพ์ประจำวันอาทิตย์ในคอลัมน์ “ธรรมะนอกธรรมดา” ในหนังสือ
พิมพ์รายวัน พิมพ์ไทย เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

เรื่อง น้ำใจ พ.ศ. ๒๕๑๓

เรื่อง เปิดทอมแล้ว มิถุนายน ๒๕๑๓

เรื่อง หนูกลุ้มใจ เพราะโรค... มิถุนายน-กรกฎาคม และสิงหาคม ๒๕๑๓

เรื่อง ฉันทเข้าอุ้มเสียแล้ว สิงหาคม-กันยายน และตุลาคม ๒๕๑๓

เรื่อง ไว้อาลัยเด็กวัด ตุลาคม ๒๕๑๓

เรื่อง คิดถึงในหลวง ธันวาคม ๒๕๑๓

เรื่อง ส.ค.ส. มกราคม ๒๕๑๔

เรื่อง แก่ดีกรี กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

บทความธรรมะพิมพ์ในวารสาร ดวงประทีป ของวัดไทยลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา
เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

เรื่อง บุญภายนอกกับบุญภายใน ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙

เรื่อง พระในบ้าน ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๙

เรื่อง พระพุทธศาสนาเบื้องต้น ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๙

เรื่อง มองตน ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๙

เรื่อง พระพุทธศาสนาเบื้องต้น(๒) ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๙

เรื่อง พระพุทธศาสนาเบื้องต้น(๓) ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๙

เรื่อง กรุณเพื่อสังคม ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๒๙

เรื่อง พระพุทธศาสนาเบื้องต้น(๔) ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๙

เรื่อง พระพุทธศาสนาเบื้องต้น(๕) ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๙

เรื่อง รักนั้น.....ฉันใด ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๐

เรื่อง บุญหลายแบบ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๐

เรื่อง คุณธรรมในการทำงานและการอยู่ร่วมกัน ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๓-๑๕

มีนาคม-พฤษภาคม ๒๕๓๒

บทความเรียงเรียงจากพระธรรมเทศนาซึ่งนำมาพิมพ์เผยแพร่ เช่น

เรื่อง อานุภาพพระรัตนตรัย เรียบเรียงจากพระธรรมเทศนา เรื่อง ตีรัตนกถา
เผยแพร่ครั้งแรก ณ สถานีวิทยุศึกษา วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๐๒

เรื่อง ทางรอดแห่งชีวิต เรียบเรียงจากพระธรรมเทศนา เรื่อง
สาราณียธรรมกถา เผยแพร่ครั้งแรก ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ ๑๐
สิงหาคม ๒๕๑๙

เรื่อง สารแห่งชีวิต เรียบเรียงจากพระธรรมเทศนาเผยแพร่ครั้งแรก
ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๔

เรื่อง สัปปริสธรรมกถา พระธรรมเทศนาแสดงถวายในสัตตมวารที่ ๔ วันที่
๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๗ โอกาสที่สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
ทรงบำเพ็ญกุศลถวายสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระกรุณา โปรดเกล้าฯให้พิมพ์พระราชทานในงานบำเพ็ญพระราชกุศลปีณสมวาร พระบรม
ศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ร่วมกับพระธรรมเทศนาอื่นๆที่แสดงตั้งแต่สัตตมวารที่ ๑
๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๗

บทความลงในหนังสือ และวารสารอื่นๆ เช่น

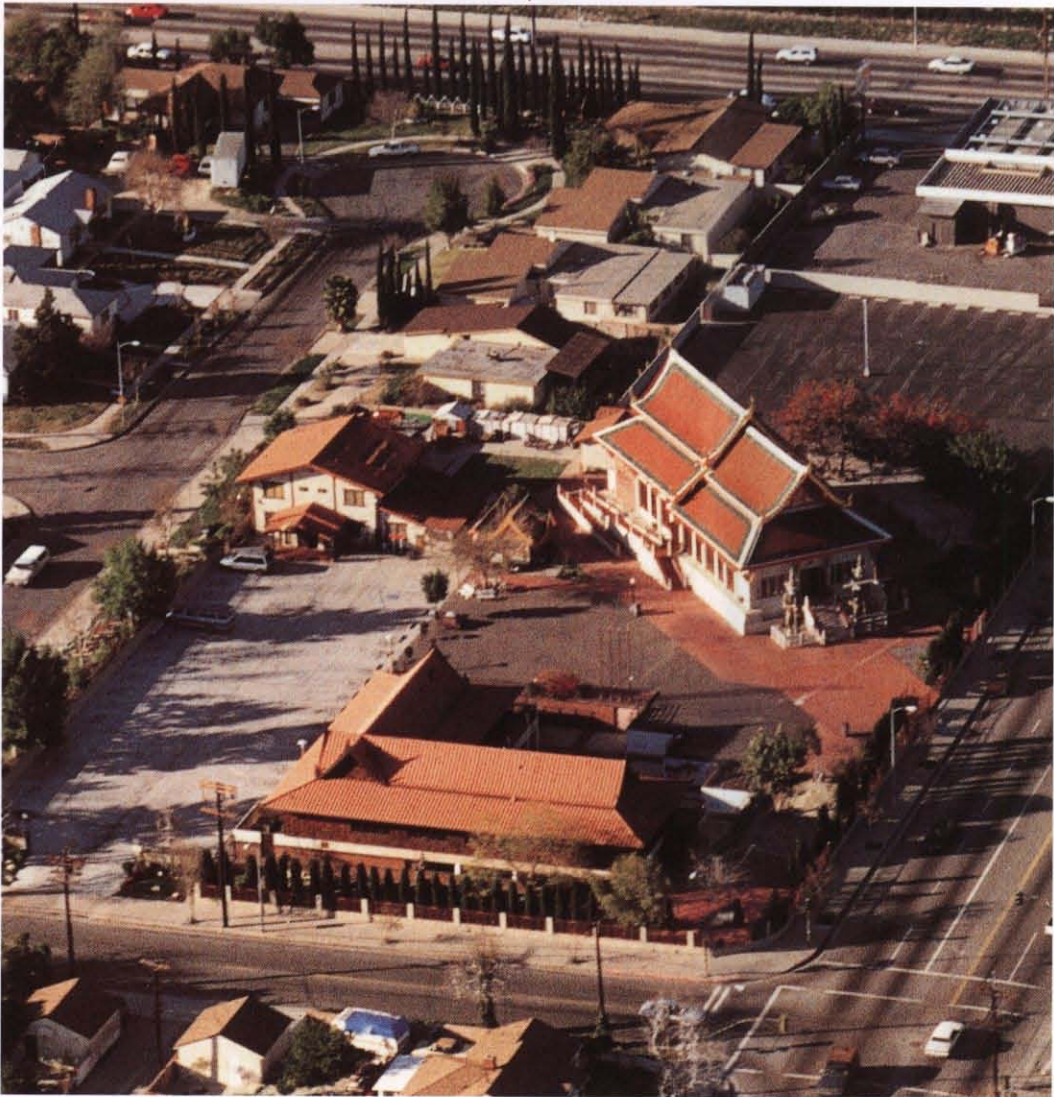
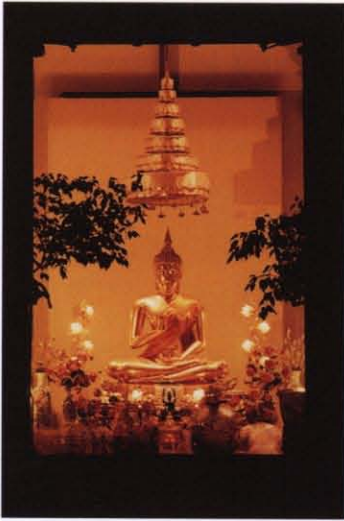
เรื่อง เล่าชีวิตโยมแม่ พิมพ์ในหนังสือ สามรส ที่ระลึกงานบำเพ็ญกุศล
ฌาปนกิจศพ นางหมา ลัมศิริชัย ณ วัดลาดปลาเค้า จังหวัดนครปฐม วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๖

เรื่อง สหบาลี ๔๐ พิมพ์ในหนังสือ ๔๐ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี พ.ศ.๒๕๔๐

เรื่อง หัวคือเวที พิมพ์ในหนังสือ ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๑๓

**สร้างสรรค์ชุมชน
และวัดไทยในสหรัฐฯ**

วัดไทยลอสแอนเจลิส ในปัจจุบัน

พระคุณพระเดชเอื้อ
สาวกพระชินสีห์
ศีลธรรมบ่งความดี
เผยแผ่พุทธศาสน์กว้าง

อารี
พิสิฐสร้าง
สอนสั่ง
เกริกก้องโลกา

การศึกษาเริ่มรู้
หลักสูตรโรงเรียนคิด
วัดไทยลอสแอนเจลิส
อุปสรรคฤาอาจยัง

ชีวิต ไทยนา
จัดตั้ง
เสริมแต่ง
หยุดได้ใจนกัน

ภาษาไทยปลูกปั้น
วัฒนธรรมปลูกกลม
สำนักแผ่พันธุ์ตน
ผูกสมัครรักเลือดเนื้อ

เขาวชน
ชาติเชื้อ
บรรพบุรุษ
ก่อเกื้อประชาไทย

พระ คุณยิ่งใหญ่เพียง
ธรรม เทียงเพียงธานินทร์
ราชา แห่งชีวิน
นุวัตร ปฏิบัติสร้าง

ศิขรินทร์
แผ่กว้าง
สรรพสัตว์
โลกล้ำธรรมคุณ โสถ์เถอญ

โคลงสี่บทข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทประพันธ์ชื่อ “มุกิตาสักการะพระธรรมราชา-
นุวัตร” ผู้ประพันธ์คือ ศาสตราจารย์ประภาศรี สีหอำไพ ที่ปรึกษาโครงการสอนภาษาไทย และ
วัฒนธรรมในสหรัฐอเมริกา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น้อมถวายแด่หลวงเตี้ย
พระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ผู้สร้างสรรค์ชุมชนและวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ให้ก้าวหน้า
มั่นคง ผู้ปลูกกลมเขาวชนไทยในสหรัฐอเมริกาให้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย
และสานสำนักแห่งความเป็นคนไทยแม้เขาวชนเหล่านั้น จะไม่ได้เกิดในประเทศไทยหรืออาศัย
บนแผ่นดินไทยก็ตาม

ครั้งแรกที่ไปจำพรรษาที่สหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๕๑๒

กำเนิดวัดไทยลอสแอนเจลิส

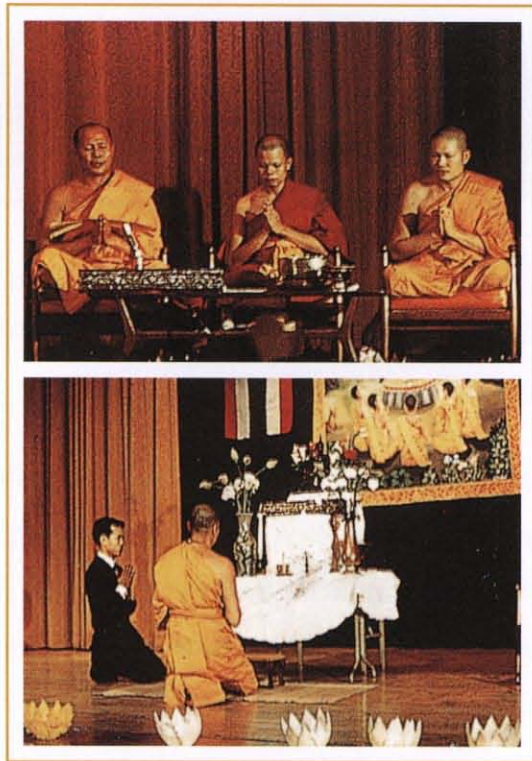
วัดไทยลอสแอนเจลิสเป็นวัดไทยแห่งแรกที่สร้างขึ้นในสหรัฐอเมริกา และนครลอสแอนเจลิสซึ่งนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า แอล.เอ. อันเป็นชื่อที่คนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยนั้น มีชุมชนไทยที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา และเนื่องด้วยคนไทยมีความผูกพันกับวัดและพระสงฆ์มาโดยตลอด วิถีชีวิตมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกอยู่เสมอ ความปรารถนาที่จะมีวัดเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชุมชนไทยจึงเริ่มก่อตัวขึ้น

จุดเริ่มต้นของการสร้างวัดไทยเกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๒ เมื่อพระครูวชิรธรรมโสภณ (สีนวล) วัดวชิรธรรมสาธิต กรุงเทพฯ ได้เดินทางไปกรุงวอชิงตัน ดี ซี ขณะเดินทางกลับได้แวะที่นครลอสแอนเจลิส ตามคำอาราธนาของ บัญชา ชูประเสริฐ และภรรยา และได้ไปประกอบพิธีแต่งงานให้คนไทยคู่หนึ่ง หลังเสร็จพิธีก็ได้สนทนากับผู้ที่มาร่วมงาน ปรารภเกี่ยวกับการสร้างวัดไทย เพราะในขณะนั้นมีวัดไทยในอังกฤษ อินเดีย มาเลเซีย และสิงคโปร์แล้ว พระครูวชิรธรรมโสภณรับที่จะไปปรึกษากับทางประเทศไทย เพื่อนิมนต์พระไปจำพรรษา ณ นครลอสแอนเจลิส

ต่อมา คณะผู้ริเริ่มการสร้างวัดไทยได้ขออนุญาตจดทะเบียนตั้งสมาคมขึ้น ชื่อว่า “พุทธสมาคมอเมริกัน-ไทย” ได้มอบให้เสาวภา บุตรานนท์ มีหนังสือกราบบังคมทูลไปยังสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ซึ่งขณะนั้นยังทรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัต ให้ทรงทราบจุดมุ่งหมายการสร้างวัด และขออาราธนาพระสงฆ์ไปจำพรรษา ณ นครลอสแอนเจลิส สมเด็จพระ

พระวันรัตได้อนุมัติให้พระภิกษุ ๓ รูป คือ หลวงเตี้ย ขณะมีสมณศักดิ์ที่ พระราชโมลี เป็นหัวหน้า พระครูวิชิตธรรมโสภณ และพระมหาสิงห์หน นราสโร พร้อมด้วยศิษย์ ๒ คน คือ ธวัช จันทร์กาพรหม และสุทัศน์ พงษ์ขวัญ เดินทางไปลอสแอนเจลิส คณะของหลวงเตี้ยเดินทางถึง เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๒ เสาวภา บุตรานนท์ ได้มอบบ้านซึ่งตั้งอยู่ถนน Laurelwood, Studio City เป็นสถานที่จำพรรษามีคนไทยไปนมัสการและถวายภัตตาหารหรือนิมนต์ไปเจริญ พระพุทธมนต์ทำบุญบ้านไม่เว้นแต่ละวัน

พิธีอาสาฬหบูชา ณ โรงเรียนลีนวูด เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๒

ในวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๒ ได้มีพิธีอาสาฬหบูชาขึ้นเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ณ บริเวณโรงเรียนลีนวูดไฮสคูล คนไทยที่ไปร่วมพิธีได้พร้อมใจกันบริจาคเงินทอดผ้าป่า รวบรวม ได้กว่า ๔,๐๐๐ เหรียญสหรัฐ

ปี พ.ศ.๒๕๑๔ พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) วัดมหาธาตุ ได้เดินทางจาก นิวยอร์ก มาแวะที่นครลอสแอนเจลิส โดยมีพระมหาธีรพันธ์ เมตตาวินิจ เป็นเลขานุการ ได้พบปะหารือกับเกียรดี ประชาศรัยสรเดช และพูนศักดิ์ ชอโสตถิกุล ตกลงจัดหาทุนซื้อที่ดิน เพื่อสร้างวัดไทย ที่บ้านเลขที่ ๑๖๓๒๖ ถนน Chase เมือง Sepulveda เป็นบ้านพัก ๑ หลัง

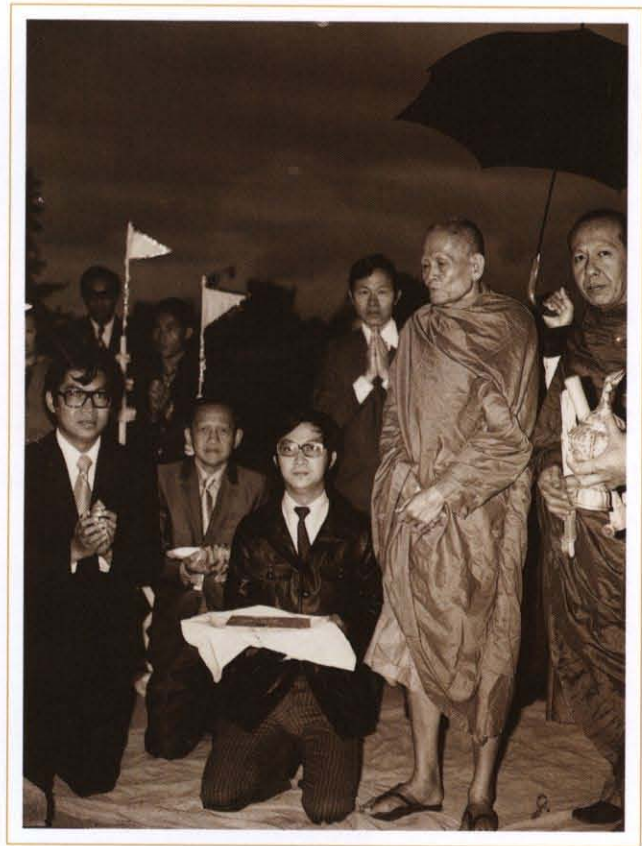
สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครึ่งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระวันรัต
กับคนไทยในนครลอสแอนเจลิส ผู้ริเริ่มการก่อสร้างวัดไทย ณ ศูนย์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท
ที่มีพูนศักดิ์ ซอโสตติกุล เป็นประธาน

พร้อมทั้งนิมนต์พระมหาธีรพันธ์ เมตตาวาหารี อยู่จำพรรษาชั่วคราวและขอจัดตั้ง “ศูนย์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” มีพูนศักดิ์ ซอโสตติกุล เป็นประธาน อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการต้องหาสถานที่สร้างวัดแห่งใหม่ เนื่องจากที่เดิมอยู่ใกล้สนามบิน รัฐไม่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารสูงตามแบบสถาปัตยกรรมไทย และเลือกได้บ้านเลขที่ ๑๒๙๙ ถนน North Hollywood โดยวิชัย-บุญสม ซอโสตติกุล บิดามารดาของพูนศักดิ์ ซอโสตติกุล เป็นผู้ซื้อที่ดินแปลงนี้ เริ่มต้นมีเนื้อที่ ๓ ไร่ ๒ งาน วิชัย ซอโสตติกุล ซื้อเพิ่มเติมอีกรวมเป็น ๕ ไร่ ๒ งาน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ได้รับอาราธนาจากรัฐบาลอเมริกันให้ไปเยือนสหรัฐอเมริกา คณะของท่านประกอบด้วยพระภิกษุสงฆ์ ๑๔ รูป มีหลวงเตี้ยครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระราชโมลี เป็นเลขานุการได้แวะที่นครลอสแอนเจลิสด้วย โอกาสนี้ พูนศักดิ์ ซอโสตติกุล เป็นผู้แทนของบิดา ได้ทำพิธีถวายโฉนดที่ดินพร้อมด้วยบ้านพักอีก ๒ หลังเป็นของสงฆ์แด่สมเด็จพระวันรัต ณ ทำเนียบกงสุลใหญ่ นครลอสแอนเจลิส มีหม่อมเจ้ายุชชิษเรีเยียร สวัสดิวัตน์ กงสุลใหญ่ และคนไทยอีกจำนวนมากเป็นสักขีพยาน เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๕ เช้าวันรุ่งขึ้นสมเด็จพระวันรัตได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ สร้างวัดไทยแห่งแรก ในสหรัฐอเมริกา

ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
สร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส
วัดไทยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา
บนที่ดินที่ วิชัย ซอโสตถิกุล ชื้อถวาย

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๕ พระสงฆ์ไทยชุดแรกจำนวน ๕ รูป มีพระมหาโสภิน
โสปาโก วัดมหาธาตุ เป็นหัวหน้าคณะมาประจำวัดไทยพร้อมอัญเชิญ “พระพุทธรชินบพิตร
ลอสแอนเจลิสอภิชนีย์” มาเป็นพระประธานประจำวัดไทยเป็นองค์แรกด้วยการก่อสร้างวัดใน
ระยะแรกเป็นไปด้วยความลำบาก พระสงฆ์ต้องระดมกำลังทำงานหนัก ทั้งกลางวัน กลางคืน

คณะสงฆ์รุ่นแรกๆที่ไปจำพรรษา

เพื่อปรับสภาพที่ดิน มีคนไทยที่อยู่ใกล้ๆ ไปช่วยบ้าง คณะกรรมการสร้างวัดไทย ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสได้มีมติสร้างอุโบสถศาลาขึ้นเป็นหลังแรก ให้กรมการศาสนา เป็นผู้ออกแบบ เริ่มลงมือก่อสร้างต้นปี พ.ศ.๒๕๑๗

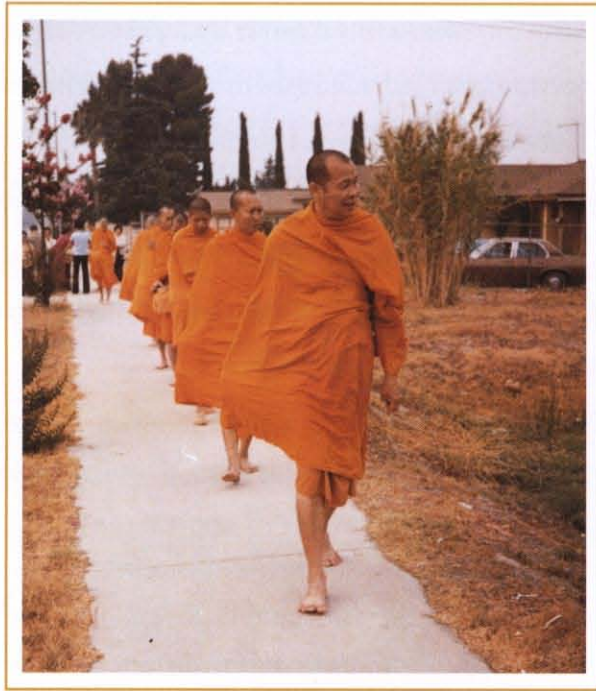
ปี พ.ศ.๒๕๑๘ หัวหน้าสงฆ์รูปแรกหมดวาระการปฏิบัติศาสนกิจ เดินทางกลับประเทศไทย หัวหน้าสงฆ์รูปที่ ๒ คือ พระมงคลราชมุนี ปัจจุบันคือ พระมงคลเทพโมลี วัดสุทัศนเทพวราราม เดินทางไปรับหน้าที่ต่อ การก่อสร้างอุโบสถศาลายังคงดำเนินต่อไปค่อนข้างล่าช้า เมื่อสิ้นสุดวาระการปฏิบัติงานของหัวหน้าสงฆ์รูปที่ ๒ คณะกรรมการสร้างวัดไทยฝ่ายสงฆ์ จึงพิจารณาคัดเลือกหลวงเตี้ย ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพโสภณ ไปรับหน้าที่แทน หลวงเตี้ย ได้เดินทางไปถึงลอสแอนเจลิสในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๒

อุโบสถศาลาเริ่มก่อสร้างต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๗
เห็นเพียงโครงสร้างของพื้น และบันไดทางขึ้น

การก่อสร้างโครงอาคารอุโบสถศาลา

เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์ วัดไทยลอสแอนเจลิส
นำพระสงฆ์ออกบิณฑบาตบริเวณชุมชนไทย ในนครลอสแอนเจลิส

ความจริงหลวงเตี้ยได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการก่อสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส มาตั้งแต่ต้น จึงรู้เบื้องหลังความเป็นมาและเป็นไปของการดำเนินการเป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับกันมาก่อนที่ท่านจะเดินทางมารับตำแหน่งนั้น การก่อสร้างวัดไทยอยู่ในภาวะชะงักงัน

จากบันทึกของ พล.ต.อ. ชุมพล โลหะชาละ ประธานคณะกรรมการสร้างวัดไทย ลอสแอนเจลิสฝ่ายฆราวาส เขียนไว้ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ เล่าถึงสถานการณ์ที่เริ่มคลี่คลาย และมีความศรัทธาร่วมมือเกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชน เมื่อหลวงเตี้ยเข้ามารับตำแหน่ง หัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิสว่า

ท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณทราบปัญหาต่างๆ ของวัดไทยลอสแอนเจลิสมาแต่ต้น เมื่อเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์ก็เริ่มทำความเข้าใจกับคนไทยกลุ่มต่างๆ โดยใช้ “ธรรม” เป็นเครื่องมือ ท่านไม่นิยมชมชอบในเรื่องคาถาอาคม รตนน้ำมนต์ ฯลฯ ได้เริ่มการสั่งสอนโดยการเทศนาในวันหยุดงานและจากผลการปฏิบัติของท่านเจ้าคุณปรากฏว่าพุทธศาสนิกชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และความสามัคคีก็มีมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อได้รับความร่วมมือหรือมีศรัทธาเกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชน คนนอกศาสนา นำเรื่องราวไปฟ้องยังโรงศาลแต่ท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณก็ได้ใช้ความสามารถ ขจัดปิดเป่าพ่อนหนักให้เป็นเบาได้ คุณลักษณะข้อนี้นับได้ว่าเป็นพรสวรรค์ที่ท่านเจ้าคุณมีมาตั้งแต่ตั้งเดิม

จากบันทึกข้างต้นนี้ทำให้มองเห็นสภาพการณ์ทั่วไป ของสังคมไทยในนครลอสแอนเจลิส ในช่วงนั้นได้ชัดเจนพอสมควร ในกรณีเช่นนี้หากได้ผู้นำที่มีความเข้าใจไม่เพียงพอแล้ว ก็จะไม่สามารถสมานน้ำใจของทุกฝ่ายให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ด้วยบารมีของหลวงเตี้ย ซึ่งตั้งอยู่บนฐานแห่งความมุ่งมั่นจริงใจ บวกกับความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเลิศ ทำให้การก่อสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและวางแผนงานอย่างมีขั้นตอนดังที่ ปราโมทย์ ติลกมณฑล กรรมการอำนวยการ วัดไทยลอสแอนเจลิส ได้เล่าไว้ในเรื่อง “หลวงเตี้ยกับวัดไทย” ตีพิมพ์ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ตอนหนึ่งว่า

ผมใคร่ที่จะเรียนให้อ่านทราบ ว่า ท่านเจ้าคุณได้เตรียมงานสร้างวัด อย่างเป็นขั้นตอน ตอนแรกสร้างสามัคคีในหมู่พระ ขั้นตอนที่ ๒ สร้างความสามัคคีในหมู่ชุมชน และขั้นตอนที่ ๓ ระดมหาทุนเพื่อที่จะสร้างวัดให้ถึงความมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ นอกจากท่านจะเป็นนักวางแผนและนักเตรียมการแล้ว ท่านยังเป็นผู้นำที่ตืออกด้วย จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้นำที่ดีของท่านนั้นท่านทำทุกอย่างลงมือทำเอง เพื่อให้พระลูกวัดได้ดูเป็นตัวอย่าง

พ.อ.เยื้อง คชภักดี นายแพทย์ประจำพระองค์สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) วัดราชบพิธ และเป็นกรรมการสร้างวัดไทยด้วยผู้หนึ่ง ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ เกิดที่ป่าพะยอม พิมพ์เป็นที่ระลึกงานทำบุญอายุครบ ๖ รอบ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ถึงการเร่งรัดการดำเนินการสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส ที่หลวงเตี้ยเป็นกำลังสำคัญว่า

พระสงฆ์ช่วยกันปิดทองคันทวย เพื่อใช้ติดตั้งอุโบสถศาลา
อุปกรณ์ส่วนใหญ่ที่ใช้ประดับตกแต่งอุโบสถศาลา หลวงเตี้ยนำไปจากเมืองไทย

เมื่อเข้ารับหน้าที่ พระเทพโสภณได้เร่งรัดงานก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นที่สอง ซึ่งค้างคาอยู่ ตัวท่านและพระภิกษุช่วยทำงาน พระครูศัพสุนทร ซึ่งมีความสามารถในการก่อสร้าง เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง พุทธศาสนิกชนของลอสแอนเจลิสได้เข้ามาช่วยงานด้วยความเต็มใจ งานบางส่วนที่จำเป็นก็แบ่งให้ผู้รับเหมาไปดำเนินการ ค่าก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นบนจ่ายเงินไปประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ เหรียญสหรัฐ รวมค่าวัสดุที่ส่งไปจากประเทศไทย หากรวมทั้งสองชั้นเป็นเงิน ๕๓๔,๑๘๘ เหรียญสหรัฐ หรือประมาณ ๑๐,๖๘๓,๗๖๐ บาท อย่างไรก็ตามก็ ยังต้องเพิ่มเงินในการตกแต่งอีกมาก

พัฒนาการของวัดไทยลอสแอนเจลิส นับแต่ปีแรกที่หลวงเตี้ยเดินทางมารับตำแหน่ง หัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๒ ซึ่งหลวงเตี้ยได้เขียนขึ้น พิมพ์ แจกเป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจบุญช่วย บุญรักษ์ มารดาของไอพาร บุญรักษ์ อดีตประชาสัมพันธ์ วัดไทยลอสแอนเจลิส มีดังนี้

พ.ศ.๒๕๒๒ พระเทพโสภณ วัดพระเชตุพน ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสงฆ์ (๑๐ ธันวาคม ๒๕๒๑) และเดินทางมารับหน้าที่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๒ ขณะนั้น การก่อสร้างอุโบสถศาลากำลังก่อสร้างผนังและเพดาน ส่วนหลังคางานช่างไม้ ยังไม่เสร็จจัด วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ได้รับเชิญมาเป็นประธานมุงกระเบื้องหลังคาเป็นปฐมฤกษ์ กระเบื้องมุงหลังคาเป็น กระเบื้องเคลือบจากเมืองไทย นายกรัฐมนตรีขึ้นชมชั้นบนแล้วปรารภถึงพระประธาน องค์แรกว่า จะไม่สมกับความกว้างใหญ่ของอุโบสถศาลาจึงพิจารณาจะสร้าง พระประธานถวายเป็นใหม่

อนึ่งการมุงกระเบื้องอุโบสถศาลา ผู้รับเหมาได้ประสบอุบัติเหตุ พระเทพโสภณ หัวหน้าสงฆ์พร้อมด้วยพระภิกษุอีก ๕ รูป จึงทำการมุงกันเอง การที่พระสงฆ์ลงมือทำเอง ก่อให้เกิดความศรัทธาเพิ่มขึ้นมากตั้งแต่นั้นมางานต่างๆ พระสงฆ์และผู้มีศรัทธาได้ ร่วมมือทำกันเองตลอดมา นอกจากส่วนที่ไม่สามารถจะทำ ได้จริงๆ จึงว่าจ้างเป็นเรื่องๆ ไป การมุงกระเบื้องแล้วเสร็จในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ ต่อจากนั้นก็เร่งทำข้อฟ้า ไบระกา จนกำหนดพิธียกข้อฟ้าได้

วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๒ ได้ขออนุญาตเปลี่ยนชื่อ ศูนย์พุทธศาสนา ฝ้ายเถรวาท เป็นวัดไทยลอสแอนเจลิส

วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๒ ได้เริ่มก่อสร้างห้องพัสดุภัณฑ์ (โรงรถ) โดยบริษัททองชัยก่อสร้าง ในเดือนนี้ได้ก่อสร้างมุขหน้ากุฏิ ๑ เพื่อเป็นที่พัก หน้ากุฏิปลูกต้นไม้ประดับบริเวณนอกกำแพง ปรับปรุงพื้นสนามให้เรียบงดงาม

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ สมเด็จพระสังฆราช วัดราชบพิธ เสด็จมาทรง เป็นประธานทอดกฐินและทรงประกอบพิธียกข้อฟ้า ในตอนเช้าวันนี้ได้มี พิธีถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระปิยมหาราช วัฒนศิริไทยชื่อคณะเทพไทย

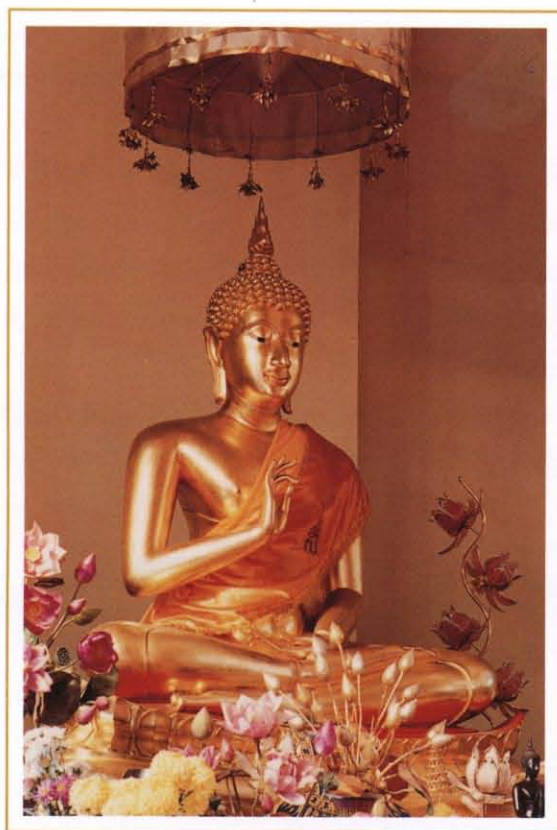
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อ
พระประธานวัดไทยลอสแอนเจลิส ณ วัดพระเชตุพน เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๒

ได้บรรเลงเป็นครั้งแรก งานนี้เป็นงานที่พุทธศาสนิกชนมากมายเป็นประวัติการณ์ มิใช่เฉพาะแต่คนไทยเท่านั้น ยังมีชาวลาว ชาวเขมรอีกด้วย ประมาณ ๒,๐๐๐ ถึง ๔,๐๐๐ คน หนังสือพิมพ์ฝรั่งท้องถิ่นลงข่าวว่ามีคนเป็นหมื่น

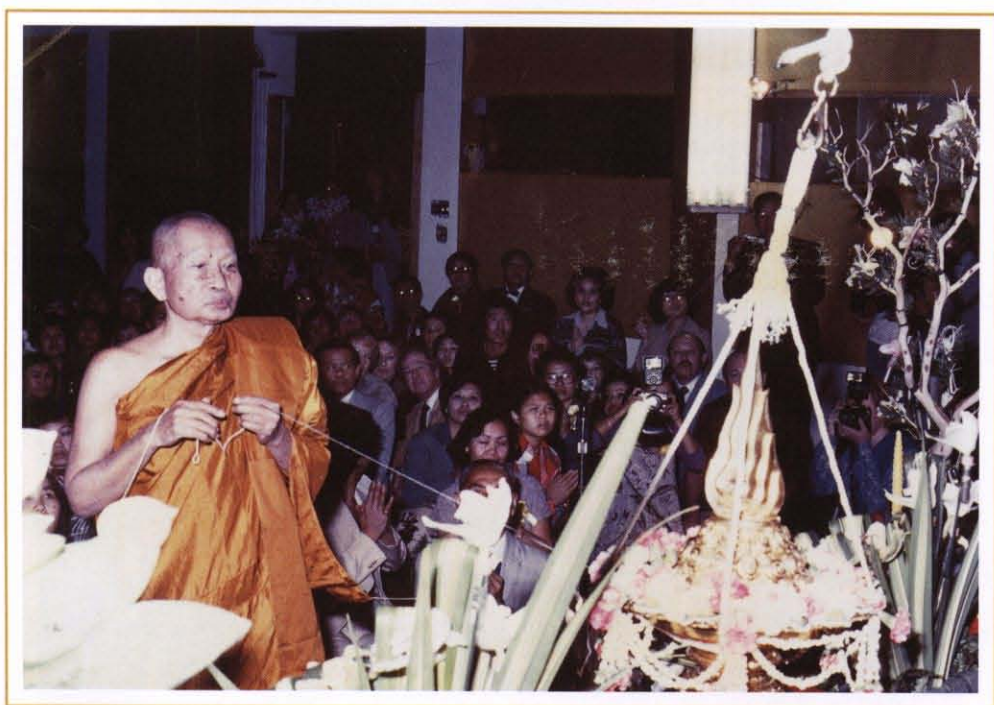
วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อพระประธานปางประทานพร หน้าตักกว้าง ๓ ศอก ๙ นิ้ว ณ วัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและพุทธศาสนิกชนร่วมกันเป็นเจ้าภาพ และได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดิษฐานไว้ ณ ผ้าทิพย์ พระราชทานพระนามว่า “พระพุทธรูปเทพศาสดาทิพยนคราภิรมงคลสถิต” ในโอกาสนี้ได้หล่อพระพุทธรูปเทพศาสดาทิพยนคราภิรมงคลสถิตจำลอง ขนาด ๕ นิ้ว และ ๙ นิ้ว จำนวน ๒,๕๒๒ องค์ด้วย

วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๓ บริษัทการบินไทย ได้อัญเชิญพระพุทธรูปเทพศาสดาทิพยนคราภิรมงคลสถิต มาในโอกาสเปิดเที่ยวบินปฐมฤกษ์ระหว่างไทยกับอเมริกา สมเด็จพระสังฆราช วัดราชบพิธ พร้อมด้วยคณะสงฆ์ พลอากาศเอกเพ็ญียง กานตรัตน์ ผู้บัญชาการทหารอากาศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และประธานบริษัทการบินไทย ได้นำคณะมาทอดผ้าป่าด้วย

วันศุกร์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๘.๒๑ น. สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธานประกอบพิธีอัญเชิญ “พระพุทธรูปเทพศาสดาทิพยนคราภิรมงคลสถิต” ขึ้นประดิษฐานเป็นพระประธานประจำวัด ท่ามกลางพุทธบริษัทในสหรัฐอเมริกา และที่มาจากประเทศไทย มีพลอากาศเอกเพ็ญียง กานตรัตน์ พลตำรวจเอกชุมพล โลหะชาละ เป็นต้น

พระพุทธรูปเทพศาสดาทีพยนคราภิมงคสถิต

สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงเป็นประธานประกอบพิธีอัญเชิญ “พระพุทธรูปเทพศาสดาทีพยนคราภิมงคสถิต” ขึ้นประดิษฐานเป็นพระประธาน และทรงประกอบพิธียกฉัตร ๗ ชั้น ขึ้นถวายพระประธาน

วันเสาร์ที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๐.๔๙ น. สมเด็จพระสังฆราช ทรงประกอบพิธียกฉัตร ๗ ชั้นขึ้นถวายพระประธาน โดยที่ทรงมีศรัทธาสรางถวายเป็นส่วนพระองค์

วันพุธที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เวลา ๑๓.๓๐ น. นายทอม แบรดลีย์ นายกเทศมนตรี นครลอสแอนเจลิส ได้มาเยี่ยมวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทย ในโอกาสที่เป็นวันแรกแห่งสัปดาห์งานเฉลิมฉลองที่ระลึกสำหรับชาวเอเชียตามประกาศของประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ และได้ถวายกุญแจเมืองเป็นเกียรติแก่พระเทพโสภณ หัวหน้าสงฆ์เป็นกรณีพิเศษ

วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๓ เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมการก่อสร้าง (Inspector) ได้ตรวจรับรองการก่อสร้างถูกต้อง

งานฝังลูกนิมิตอุโบสถศาลา วัดไทยลอสแอนเจลิส วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๕

ความสง่างามตามแบบสถาปัตยกรรมไทยของอุโบสถศาลา

ปีนี้ได้ปรับปรุงบริเวณวัดและติดตั้งส่วนต่างๆ คือ เทปูนทางเดินเท้ารอบ อุโบสถศาลา ทำสวนดอกไม้ ปลูกหญ้าทำสนาม ติดตั้งคันทวย บานหน้าต่างแกะสลัก ด้วยไม้สักจากเมืองไทย เดิมบานหน้าต่างจะติดตั้งด้านलयข้างนอก แต่เมืองนี้นิยมดูข้างใน และยังเป็นการรักษาลวดลายไว้ดีกว่าจึงเปลี่ยนกลับด้านลวดลายไว้ข้างใน ติดราบบันไดเหล็ก

พ.ศ. ๒๕๒๔ ปีนี้การก่อสร้างส่วนใหญ่เสร็จแล้ว สำหรับอุโบสถศาลา เจ้าหน้าที่ได้ให้ติดตั้งสปริงเกอร์ป้องกันไฟที่เพดานชั้นล่างเท่านั้น ทำประตูเหล็กรั้ววัด ๕ ประตู ปลูกหญ้าบริเวณสนามด้านติดรั้ว ประดับกวางกับธรรมจักรที่หน้าบัน และสร้างสนามเด็กเล่น

พ.ศ. ๒๕๒๕ ปีนี้เป็นปีฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ชุมชนไทยแห่งเมือง นครลอสแอนเจลิส ได้ร่วมกันจัดงานเฉลิมฉลอง เป็นงานใหญ่ที่วัด วันศุกร์ - เสาร์ - อาทิตย์ที่ ๑๖-๑๗-๑๘ เมษายน นายประทีป โคจิรัตน์ กงสุลใหญ่เป็นประธานและสมาคม ชมรมต่างๆ ของคนไทย ยังมาจัดงานเฉลิมฉลองอีกหลายครั้ง ในการนี้ได้ส่งเงิน ที่ได้รับการบริจาค กลับไปสร้างศูนย์ฝึกอาชีพที่สวนลุมพินี ของกรุงเทพมหานคร เป็น ของที่ระลึกของคนไทยในอเมริกาเป็นจำนวนแสนกว่าเหรียญ

ปีนี้ เป็นปีที่วัดมีงานใหญ่ที่สุดเป็นประวัติการณ์ มีผู้มาวัดแน่นไปหมด เฉพาะพระสงฆ์มีพระเถรานุเถระ ผู้ทรงสมณศักดิ์ตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชลงมา ทุกชั้นจากเมืองไทย และวัดไทยอเมริกาจำนวน ๑๕๙ รูป คือ งานฝังลูกนิมิตและงาน ทอดกรฐิน วันอาทิตย์ที่ ๑๗ ตุลาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานตัดลูกนิมิต สมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดจักรวรรดิฯ เป็นประธานประกอบพิธีสังฆกรรมผูกพัทธสีมา พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธานทอดกรฐิน วันนั้นเป็น วันพระแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ พระสงฆ์จึงประชุมกันทำสังฆกรรมในวันนั้นถึง ๓ วาระ นับเป็นพิเศษ คือ ผูกพัทธสีมา อุโบสถกรรม (สวดปาติโมกข์) และกรฐิน

อนึ่ง วันอาทิตย์ที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๕ นั้น สมเด็จพระสังฆราช ได้ ทรงเปิดอนุสาวรีย์นายพูนศักดิ์ ขอโสติกุล ประธานศูนย์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ผู้ริเริ่ม และเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการก่อตั้งวัดไทยลอสแอนเจลิส ซึ่งถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ ในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อจัดหาเงินก่อสร้างวัด เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เป็นที่ยอมรับกันว่าวัดในสมัยก่อนเป็น “ชุมทรัพย์ทางปัญญา” ของสังคมไทย นอกเหนือจากเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์กันในทางสังคม เป็นที่พักแรมผู้เดินทางไกล หรือแม้แต่เป็นสถานที่รักษาพยาบาล ชีวิตของคนไทยสมัยก่อน จึงแยกไม่ออกจากวัดและพระสงฆ์

บุตรหลานที่ติดตามบิดามารดาผู้ปกครอง ไปวัด
ก่อให้เกิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น

กำเนิดโรงเรียน

วัดไทยลอสแอนเจลิสก่อกำเนิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของคนไทยในแอล.เอ. ที่ต้องการมีวัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ไหว้พระสวดมนต์ พบปะสังสรรค์ เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ เมื่อมีวัดแล้วคนไทยก็จะไปวัดกันทุกๆ วันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันว่างจากงานก็จะพบบุตรหลานไปด้วย ครั้นมีเด็กไปกันมากขึ้น พระสงฆ์ที่มาปฏิบัติศาสนกิจส่วนใหญ่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นครูอาจารย์สอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเมืองไทยมาก่อน เห็นเด็กๆ มาวิ่งเล่นตามลานวัด ท่านจึงจัดสอนภาษาไทยให้แก่เด็กๆ เหล่านั้นขึ้น การสอนลักษณะนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗

ในหนังสือ ดวงประทีป เอกสารเผยแพร่หลักธรรมและกิจกรรมของวัด ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๐ ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ ระบุว่า

วัดไทยฯ ได้เปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เพื่อสอนภาษาไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย แก่เด็กไทยที่อยู่เมืองนี้ และแก่ชาวต่างชาติที่สนใจ พร้อมทั้งศึกษาระยะไปด้วย โรงเรียนนี้สมเด็จพะวันรัต (ทรัพย์ โสโก) วัดสังเขววิศิยาราม กรุงเทพฯ เป็นประธานประกอบพิธีเปิดป้ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ และเปิดทำการสอนเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๙ เป็นต้นมา

ในระยะแรกพระก็สอนกันเองเพราะเด็กไม่มาก การเรียนก็ไม่สม่ำเสมอ เพราะ มีอุปสรรคด้านสถานที่ไม่พร้อม เมื่อการก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นล่างเสร็จ จึงเปิดเรียนเป็นกิจจะลักษณะ มีเด็กนักเรียนเพิ่มมากขึ้น คนไทยที่เรียนวิชาครูมาแต่เมืองไทยก็อาสาสมัครเป็นครูช่วยสอน ช่วยแบ่งเบาภาระของพระสงฆ์ซึ่งมีภาระด้านดูแลการก่อสร้างวัดอยู่แล้ว จากบันทึกความทรงจำของสุวัฒนา ปิ่นวิวัฒนะ ครูอาวุโส ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยครูใหญ่ โรงเรียนพุทธศาสนา วัดไทยลอสแอนเจลิส บอกว่าคนไทยที่อาสาช่วยสอนช่วงแรกๆ นั้นมี ไสว ทองกุล เกษม พิमानมาศ โกวิท โพธิตะนัง ธรรมบุญ ปิ่นวิวัฒนะ รจิต ปิ่นวิวัฒนะ ดร.กรณี ฉันท์เจริญวานิช เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ต่อมาได้รวมกลุ่มกันเป็นสมาคมครูแห่งแคลิฟอร์เนียภาคใต้ เกษม พิमानมาศ ได้รับเลือกเป็นนายกสมาคมครูคนแรก อย่างไรก็ตามช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๒ การเรียนการสอนต้องหยุดไปชั่วคราว เพราะทั้งพระสงฆ์และฆราวาสต้องทุ่มเวลาให้กับ การก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นบน

เมื่อหลวงเตี้ยเดินทางไปรับตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส หลังจากฟื้นฟูขวัญและกำลังใจของคนไทยให้คืนกลับมาช่วยกันก่อสร้างวัดต่อไปแล้ว หลวงเตี้ยก็หันมาดำเนินงานที่ท่านรักอีกอย่างหนึ่ง คือ งานสอนหนังสือ ควบคู่ไปกับการก่อสร้างวัด ด้วยเล็งเห็นว่าสังคมไทยในแอล.เอ.นี้ ต่อไปภายหน้าจะเจริญเติบโต เป็นชุมชนที่ใหญ่ มีเยาวชนไทยที่ติดตามพ่อแม่ ผู้ปกครอง มาอยู่ที่นี่มากขึ้น แม้แต่เด็กที่เกิดที่นี่ก็จะเพิ่มจำนวนเช่นเดียวกัน นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างมากหากเด็ก ๆ เหล่านี้ไม่สามารถอ่าน ฟัง พูด เขียน ภาษาไทย อันเป็นภาษาดั้งเดิมของพ่อแม่ได้ นานไปก็จะทำให้ลืมชาติกำเนิดและห่างเหินประเทศชาติ บ้านเกิดเมืองนอนของตนในที่สุด หลวงเตี้ยจึงให้เปิดการเรียนการสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ขึ้นมาอีกครั้ง โดยเริ่มเปิดเรียนตั้งแต่วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๓ เป็นต้นไป

การสอนระยะแรก พระเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง

ศิษย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยลอสแอนเจลิส เหล่านี้
เป็นความหวังของหลวงเตี้ยที่จะให้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมไทยในอนาคต

การบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เปิดใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ดำเนินการในรูปแบบ คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย หลวงเตี้ย เป็นประธาน พระครูสังฆรักษ์(ดร.พิรุณ ชรณาโณ) พระมหาทองพันธ์ และโอภาส เครือโสภณ เป็นกรรมการดำเนินการ ครูณานี คูภิรมย์ และครูผ่องเพ็ญ วงศ์ทองสงวน เป็นผู้สอน จำนวนนักเรียน ๓๖ คน แบ่งออกเป็น ๒ ห้องเรียน ใช้ได้ถุนอุโบสถศาลา ซึ่งเดิมเป็นห้องสมุดกับห้องที่ติดกับห้องสมุดเป็นสถานที่สอนเรียน ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.

ช่วงเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ได้มีการปรับเปลี่ยนคณะผู้บริหารอีกครั้ง โดยหลวงเตี้ย เป็นประธานอุปถัมภ์ พระมหาสมบัติ สีลสารโณ เลขานุการวัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นผู้อำนวยการสอน ครูก่อแก้ว รังควิลิต เป็นครูใหญ่ ครูอาสาสมัคร ๒๕ คน มีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นรวม ๑๑๙ คน แบ่งการเรียนการสอนออกเป็น ๖ ห้องเรียน สถานที่เรียนใช้ได้ถุนอุโบสถศาลา ๑ ห้อง กุฏิ ๒ แบ่งเป็น ๓ ห้อง (เป็นกุฏิหลังแรกนับแต่เริ่มสร้างวัดถุกเรือดอนแล้วสร้างศาลาอเนกประสงค์ใช้เป็นอาคารเรียนในปัจจุบัน) และกุฏิ ๑ แบ่งเป็น ๒ ห้อง และขยายเวลาเรียนออกไปอีกครั้งชั่วโมง คือ เลิกเรียนเวลา ๑๕.๓๐ น.

การทำงานของคณะผู้บริหารชุดนี้ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาจนถึง เดือนมิถุนายน ๒๕๒๖ จึงมีการปรับเปลี่ยนในบางตำแหน่งกล่าวคือ พระครูสังฆบริรักษ์ทองดี เป็นกรรมการดำเนินการ ครูสุมณฑา ศรีอรุณ เป็นครูใหญ่ มีเพิ่มตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ ๒ ท่าน คือครูมาลี มาโรจน์ และครูจิตสมัย สุวรรณสาคร ส่วนครูเปรมจิตต์ ขจรภัยเป็นฝ่ายวิชาการ จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น ๑๖๕ คน เพิ่มห้องเรียนอีก ๑ ห้อง รวมเป็น ๗ ห้อง

วิวัฒนาการอีกด้านหนึ่งของโรงเรียนพุทธศาสนาวิไลวิทยาลอสมองเจดิส คือ การเปิดสอนวิชาแกะสลักผักผลไม้ และการทำอาหารเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองที่มาส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ ได้ใช้ช่วงเวลาที่รอคอยให้เป็นประโยชน์ ได้ทั้งความเพลิดเพลินและวิชาความรู้ โรงเรียนจึงเริ่มเปิดสอนตั้งแต่วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๔ เป็นต้นไป โดยมี ครูเรณู หิรัญรัตน์ และครูไพ วงศ์สุวรรณ เป็นผู้สอน ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ทางโรงเรียนได้เปิดการเรียนการสอนวิชา นาฏศิลป์ขึ้นมาอีกแผนกหนึ่ง เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสนใจกันมาก และเป็นแนวทางไปสู่ การปลูกฝังให้เยาวชนไทยมีความยึดมั่น ในขนบธรรมเนียมและประเพณี อันดีงามของไทยมากยิ่งขึ้น โดยมี อาจารย์กั้ววาน เกิดผล ครูกาญจนาวัฒน์ อัดถากร อาจารย์สุรพล ชาดยาภา อาจารย์ณรงค์ ไรจนทรัพย์ ครูชาติรี อยู๋ใหญ่ ครูปราณี สันธิโยธิน และครูรุ่งกาญจน์ วิรุฬชรยา เป็นผู้ฝึกสอน

พ.ศ.๒๕๒๗ มีการปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานอีกครั้ง โดยประธานอุปถัมภ์เปลี่ยน เป็น “ผู้อำนวยการ” ให้หัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นผู้อำนวยการโดยตำแหน่ง พระมหาสำรอง โสภณณาโณ จากวัดสระเกศ กรุงเทพฯ เป็นรองผู้อำนวยการ ส่วนตำแหน่ง ครูใหญ่ ครูมาลี มาโรจน์ ได้รับเลือกจากครูอาสาให้ทำหน้าที่ไปตามวาระ (ตามธรรมเนียม ก่อนสิ้นปีการศึกษาของทุกปี จะมีการเลือกตั้งครูอาสาทำหน้าที่ครูใหญ่ในปีการศึกษาต่อไป)

พ.ศ.๒๕๒๙ ครูสุปราณี จามพันธ์ ได้รับเลือกเป็นครูใหญ่สืบแทนครูมาลี มาโรจน์

พ.ศ.๒๕๓๐ ครูขวัญชนก ตันติเวชกุล ได้รับเลือกเป็นครูใหญ่ แทนครูสุปราณี จามพันธ์ และปีนี้เองได้มีการเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดไทยลอสแอนเจลิส เป็น “โรงเรียนพุทธศาสนาวิไลวิทยาลอสมองเจดิส” ตัดคำว่า “วันอาทิตย์” ออก เนื่องจากทางโรงเรียนเปิดสอนทั้งวันเสาร์และอาทิตย์

พ.ศ.๒๕๓๑ หลวงเตี้ยลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส พระวิเชียรธรรมคุณาธาร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๔ ปัจจุบัน ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชธรรมวิเทศ เดินทางมารับตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส แทน และเป็นผู้ดำเนินการโรงเรียนโดยตำแหน่ง พระมหาบุญเริ่ม กิตติธนาโณ จากวัดสี่ไทรสร กรุงเทพฯ เป็นรองผู้อำนวยการ โดยได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแล และประสานงานในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนทั้งหมด

เอกลักษณ์ความเป็นไทยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน
ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดไทยลอสแอนเจลิส

จากนักเรียนเพียง ๓๖ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓
ปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาวัดไทยลอสแอนเจลิส มีนักเรียนกว่า ๓๐๐ คน

พ.ศ.๒๕๓๕ ครูขวัญชนก ต้นติเวชกุล ลาออกจากตำแหน่งครูใหญ่ เนื่องจากต้องไปทำงานต่างรัฐ จึงมีการเลือกตั้งครูใหญ่คนใหม่ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๕ ครูรุ่งฤดี ธนสุกาญจน์ ได้รับเลือกเป็นครูใหญ่ โดยมี ครูพรรณพร เชี่ยวโสธร เป็นผู้ช่วยครูใหญ่วันเสาร์ พร้อมกันนั้นคณะครูได้มีมติให้เพิ่มเติมการปฏิบัติหน้าที่ของครูใหญ่จาก ๑ ปี เป็น ๒ ปี ซึ่งปรากฏว่า ครูรุ่งฤดี ธนสุกาญจน์ ได้รับเลือกเป็นครูใหญ่มาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมี ครูสุวัฒนา ปิ่นวัฒนะ เป็นผู้ช่วยครูใหญ่วันเสาร์ และครูนวลมณี สิบบุญเรือง เป็นผู้ช่วยครูใหญ่วันอาทิตย์

ปัจจุบันนี้กล่าวได้ว่า การเรียนการสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นระบบที่มีมาตรฐานพอสมควร เป็นที่ยอมรับของวัดอื่นๆไม่ว่าในด้านของบุคลากร หลักสูตร แบบเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความยึดมั่น ศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์ความเป็นไทย เป็นปณิธานที่หลั่งใหลต้องการสร้างจิตสำนึกให้แก่ศิษย์
โรงเรียนพุทธศาสนาวัดไทยลอสแอนเจลิสทุกคน

โครงการการเรียนการสอนภาคฤดูร้อน

หลั่งใหลดำริให้มีการเรียนการสอนภาคฤดูร้อนขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยท่านมองเห็นปัญหาอันเกิดจากการเรียนการสอนที่เด็ก ๆ มีเวลาอยู่กับโรงเรียนน้อยเกินไปเพียงสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมงเท่านั้น เวลาที่เหลือเด็ก ๆ อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสังคมอเมริกัน ถ้าเด็ก ๆ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของไทยเหล่านี้ได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทยเพิ่มมากขึ้น เมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นจะอยู่ที่อเมริกาหรือกลับเมืองไทย ก็อาจเป็นคุณประโยชน์แก่สังคมไทยหรือบ้านเกิดเมืองนอนได้เหมือนยิว ญี่ปุ่น จีน เกาหลี

หลวงเตี้ยจึงเริ่มทดลองเปิดการสอนภาคฤดูร้อนขึ้นมาเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา และดำเนินการจัดทำหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนซึ่งท่านได้แสดง “สัมโมทนียกถา” กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการในพิธีมอบสัมฤทธิ์บัตรแก่นักเรียน เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๙ ไว้ดังนี้

งานเปิดภาคฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๓๐ หลวงเตี้ยกับคณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยหลักสูตรการสอนภาษาไทยให้แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดไทยลอสแอนเจลิส และคณะครูอาสาสมัคร

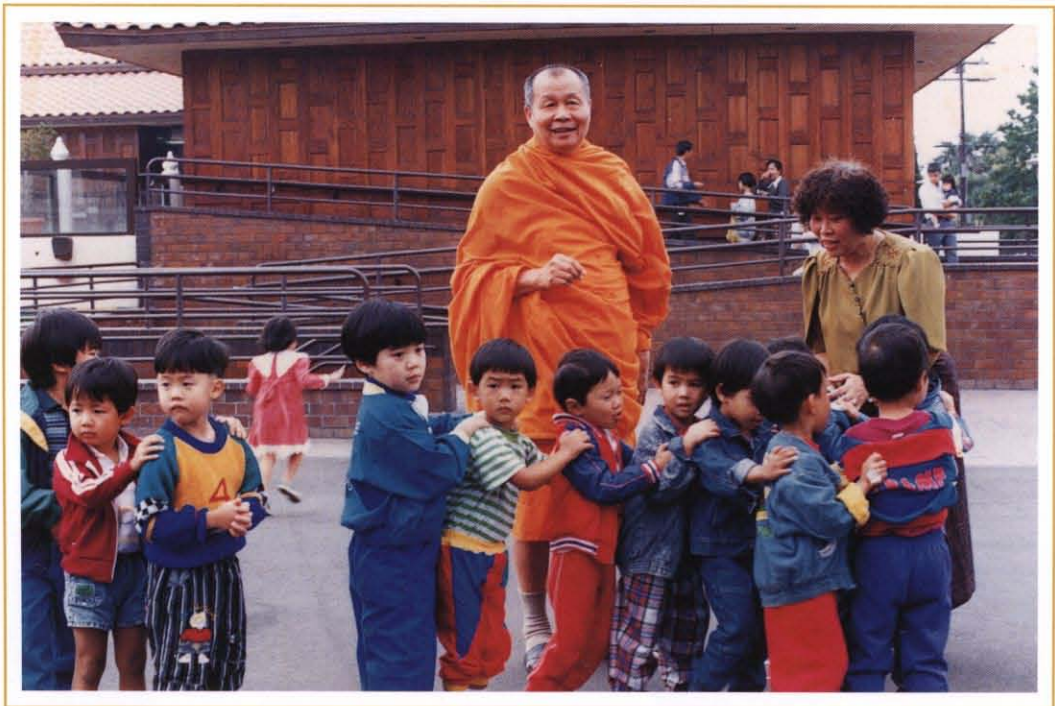
ภาพ ๒ อาคารเรียนหลังแรกของนักเรียนภาคฤดูร้อน

เจริญพร ท่านประธาน ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล คณะอาจารย์ครู นักเรียน คณะผู้ปกครองและท่านสาธุชนทั้งหลายวันนี้เป็นวันมงคล คือ เป็นวันที่สำหรับลูกหลาน วัดไทยฯ เป็นวันที่พวกเราได้ชื่นชมกับลูกหลานของเรา ที่ประสบความสำเร็จในการสอบ เทียบความรู้ประเภทบุคคลภายนอกของกระทรวงศึกษาธิการเป็นครั้งแรก

การที่ได้รับผลสำเร็จในครั้งนี้ ก็ด้วยความร่วมมืออย่างจริงจังจากคณะอาจารย์ คณะครู ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดั่งมีนามปรากฏตามที่ท่านทั้งหลาย ได้ฟังจากรายงานแล้ว เด็ก ๆ ลูกหลานเรามีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นก็ด้วยคุณอาจารย์ เหล่านี้ได้ทุ่มเทสติปัญญาปลูกฝังสรรพวิทยาการต่าง ๆ อบรมลูกหลานของเราตลอดเวลา สองเดือนที่ผ่านมา ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอเชิญชวนท่านผู้ปกครองและนักเรียนได้แสดงความขอบคุณคณะอาจารย์ด้วยการปรบมือเป็นเกียรติ ณ ที่นี้ด้วย

ความสำเร็จทั้งหมดนี้ถือได้ว่าเป็นผลสืบมาจากความคิดของคนไทยทุกคนที่นี้ โดยเริ่มตั้งแต่ความสามัคคีกันสร้างวัด ซึ่งมี คุณพูนศักดิ์ ขอโสตติกุล อดีตประธาน กรรมการอำนวยการวัดไทยฯ และคณะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงมีจุดประสงค์ที่จะให้วัดเป็น ศูนย์กลาง ของชุมชนไทย ต้องการให้เยาวชนไทยที่เกิดหรือมาเติบโตที่นี่ได้รับการศึกษาทั้ง ด้านภาษา และวัฒนธรรมไทยซึ่งคณะสงฆ์ที่เดินทางมาปฏิบัติศาสนกิจก็ได้สืบทอด เจตนาดำเนินงานตามความมุ่งหมายนั้นมาโดยลำดับ ในโอกาสนี้ จึงขอเชิญท่านทั้งหลาย ตั้งใจแผ่ส่วนกุศลบุญนี้ให้แก่ผู้ก่อตั้งวัดไม่ว่าจะเป็นผู้ริเริ่มคิด อันมี คุณพูนศักดิ์ ขอโสตติกุล เป็นต้น ซึ่งล่วงลับไปแล้วตลอดจน ท่านผู้ได้ช่วยเหลือวัดมาอย่างใดอย่างหนึ่ง ขอท่านทั้งหลายจงนุ่งสงบแผ่ส่วนกุศลให้ท่านเหล่านั้นเป็นเวลา ๑ นาที ขอเชิญ...

ความสุขอย่างหนึ่งของหลวงเตี้ย คือ การได้เห็นความเจริญงอกงามของนักเรียนโรงเรียนวัดไทยลอสแอนเจลิส

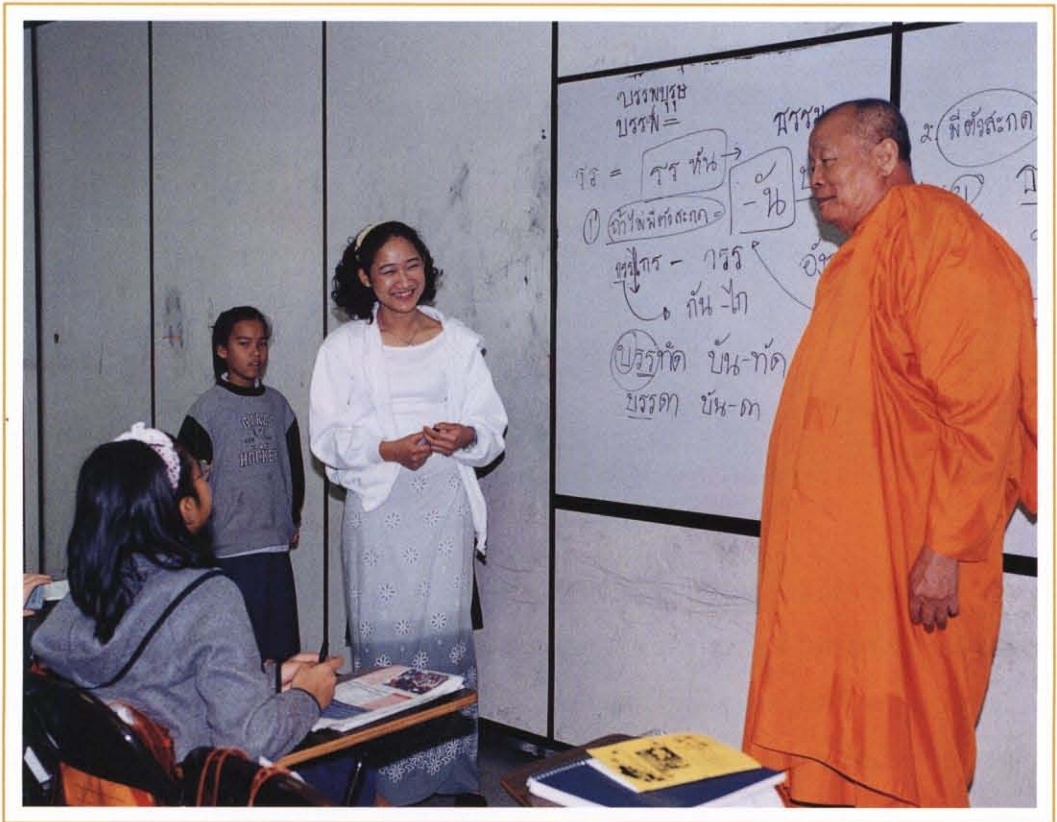

กล่าวได้ว่าการสอนภาษาไทยที่วัดไทยฯ เป็นการดำเนินงานมาตั้งแต่คณะสงฆ์รุ่นแรกๆ ซึ่งมี พระมหาโสภิน โสปาโก เป็นหัวหน้าสงฆ์ คณะกรรมการวัด ตลอดจนท่านผู้มีศรัทธาเห็นประโยชน์ในครั้งกระโน้น และได้มีการสืบทอดกันเรื่อยมาจนถึงสมัยท่านเจ้าคุณพระมงคลราชมุนีเป็นหัวหน้าสงฆ์ แต่ก็ต้องมิอันให้หยุดไปชั่วระยะหนึ่งเนื่องด้วยเป็นการก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นบน กอปรกับสถานที่ไม่พอเพียงด้วย

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางมารับตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๒ นั้น ยังเป็นช่วงที่ไม่มีมีการเรียนการสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต่อเมื่อการก่อสร้างอุโบสถศาลาชั้นบนสำเร็จลุล่วงไป มีสถานที่พอนักเรียนจะมาเรียนได้แล้ว จึงได้เปิดดำเนินการขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ในการดำเนินคราวนี้เราได้อาศัยผู้มีศรัทธาหลายท่านเป็นกำลังอันสำคัญ โดยได้มอบให้ คุณโอภาส เครือโสภณ เป็นผู้อำนวยการ ครุณาณี คูภิรมย์ เป็นครูใหญ่ อย่างไรก็ตาม ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอนดำเนินอยู่นั้น ครูก็ดี ผู้ปกครองก็ดี มีความคิดเป็นอันเดียวกันอย่างหนึ่งคือการเรียนของเด็กๆ ไม่ก้าวหน้า ผู้ปกครองอยากเห็นลูกๆ อ่านหนังสือไทยออก พูดภาษาไทยได้ ครูเองก็อยากจะสอนนักเรียนให้คืบหน้าต่อไป แต่ก็เป็นไปได้ยาก เพราะเด็กเหล่านี้ มีเวลาเรียนภาษาไทยเพียงสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง นอกนั้นเด็กอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม และความเป็นไทย ในกิจกรรมการเรียนการสอนภาคฤดูร้อน

ครู นักเรียน การเรียนการสอนอยู่ในใจหลวงพี่เสมอ

พวกเราได้ศึกษาปัญหาข้อนี้ และพยายามหาทางแก้ไขปัญหากันมาเรื่อยๆ ก็พบอุปสรรคที่พอจะสรุปได้ ๒ ประการ คือ

ตำราเรียน และ เวลาเรียน

ตำราเรียนนั้น เราใช้หนังสือที่แต่งขึ้นในเมืองไทย แต่เด็กนั้นเกิดในอเมริกา เมื่อนำหนังสือมาใช้ในการสอนจึงไม่เหมาะแก่เด็กในเมืองนี้ ซึ่งห่างเหินจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและสิ่งแวดล้อมที่เป็นวิถีชีวิตแบบไทยๆ ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ทำอย่างไร เราจึงจะได้ผู้มีความรู้ความชำนาญในด้านนี้มาจัดการเรื่องตำรับตำราให้ สัมฤทธิ์ผล

เรื่องเวลาเรียนก็เช่นเดียวกัน เหตุว่าเด็กเหล่านี้มีเวลาเรียนไม่ติดต่อกัน ข้าพเจ้าจึงคำนึงถึงช่วงฤดูร้อนซึ่งโรงเรียนภาคปกติของเด็กหยุดระยะยาว หากว่าเรา ได้เปิดทำการสอนในภาคฤดูร้อนขึ้นมา ก็จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสืบเนื่อง ติดต่อกัน โดยสม่ำเสมอได้ผลมากกว่าเดิมด้วยเหตุนี้ ในปี ๒๕๒๕ ข้าพเจ้าจึงได้ขอครู จากกรุงเทพมหานคร ๒ ท่าน (อ.บุญสม แก้วมณี และ อ.อรพร ช่วยเรื่องพันธ์) มาทำการ ทดลองสอนเป็นปีแรก มีนักเรียนมาสมัคร ๒๖ คน กำหนดเวลาเรียน ๔ วัน คือ วันอังคารถึงศุกร์ เรียนวันละ ๕ ชั่วโมง ปรากฏว่าเด็ก ๆ ที่เรียนในภาคฤดูร้อนได้ผล เป็นที่น่าพอใจเด็กมีความเข้าใจภาษาไทยมากขึ้น มีความสนิทสนมกับครูเป็นอย่างดี ผู้ปกครองเองก็พอใจ

กีฬาสามัคคี
 ความสุขของเด็ก ๆ
 ความร่วมมือของครู
 ผู้ปกครอง และพระสงฆ์

ปี พ.ศ.๒๕๒๖ หลวงเตี้ยได้เปิดการเรียนการสอนภาคฤดูร้อนขึ้นมาอีก ได้มอบให้ พระครูสังฆบริรักษ์ทองดี เป็นผู้ดำเนินการ มีครูอาสาสมัครที่แอล.เอ. ๓ คน คือ ครูวัลย์รัตน์ อัครธีรวงศ์ ครูพรทิพย์ หาญทวีพานิชย์ และครูอัจฉรา อินทรทูต และมีครูผู้ช่วยอีก ๒ คน คือ ครูธิดา พุกกะรัตน์ ครูนวลรัชนี เสถียรมาศ เปิดเรียนวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๖ สิงหาคม รวมเวลา ๖ สัปดาห์ เรียนสัปดาห์ละ ๓ วัน คือ วันพุธ พฤหัสบดี และวันศุกร์ วันละ ๕ ชั่วโมง นักเรียนจำนวน ๓๔ คน และเพื่อความสะดวกในเรื่องอาหาร คณะผู้ปกครองได้ตกลงช่วยกันจัดอาหารกลางวัน แก่นักเรียน หลวงเตี้ยกล่าวถึงการเรียนการสอนในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ในการแสดง “สัมโมทนียกถา” ครั้งเดียวกันนั้นว่า

ผลเป็นที่น่าพอใจเช่นปีที่แล้ว แต่เราก้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหเกี่ยวกับ ตำราเรียนได้ บังเอิญว่าข้าพเจ้าได้ปรารภปัญหานี้กับกลุ่มนักจัดรายการ “สนทนาปัญหาบ้านเมือง” ทางทีวี ช่อง ๙ อันมี อาจารย์ดลิต ศิริวรรณ เป็นหัวหน้า และ ดร.สุรพล สุตารา ซึ่งเดินทางมาอเมริกาในช่วงนั้น และพักอยู่ที่วัดไทยนี้

ผลจากการปรึกษาหารือกันเมื่อ ดร.สุรพล สุตารา เดินทางกลับเมืองไทย ได้นำปัญหา ความต้องการของหลวงเตี้ยไปแจ้งแก่รองคณบดีคณะครุศาสตร์ ฝ่ายกิจการนิสิตขณะนั้น คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรูญ ณ ระนอง รองคณบดีจึงแจ้งให้ รองศาสตราจารย์ไชลิริ ปราโมช ณ อยุธยา ทราบอีกต่อหนึ่ง ผลสืบเนื่องต่อมาก็คือ รองศาสตราจารย์ประภาศรี สีหอำไพ (ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ เกษียณอายุราชการแล้ว) และรองศาสตราจารย์ไชลิริ ปราโมช ณ อยุธยา ได้มีหนังสือกราบบนั้สมการไปยังหลวงเตี้ยขออาสาสมัครเป็นครูสอน ทำให้เกิดการติดต่อประสานงานกันขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากคณบดีขณะนั้น คือรองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ความใน “สัมโมทนียกถา” ของหลวงเตี้ย ให้รายละเอียดต่อมาว่า

พระสงฆ์นำนักเรียนภาคฤดูร้อนเวียนเทียนวันวิสาขบูชา

เอกลักษณ์ความเป็นไทยในวันสำคัญทางศาสนา

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางกลับกรุงเทพฯ พบกับอาจารย์ผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์ สุมณ อมรวิวัฒน์... ทั้ง ๒ ท่านนี้ (หมายถึง ศ.ประกาศรีอีกท่านหนึ่ง) เป็นผู้ที่ข้าพเจ้าได้ยินชื่อเสียงมานานและมีความคุ้นเคยเป็นส่วนตัวกับบิดาของท่าน คือ พ.ท.ประเสริฐ สุตบรรทัด อดีตส.ส. สระบุรี และเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมมาก่อน เมื่อเราปรึกษาหารือกันแล้วจึงทำเรื่องเป็นทางราชการ คือ ขอให้คณะครุศาสตร์เป็นเจ้าของโครงการนี้ ขณะเดียวกันข้าพเจ้ามีข้อแม้ว่า ให้เชิญครูจากสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยเพราะได้เคยตกลงด้วยวาจากับรองผู้ว่า กทม. (นายสมชัย วุฒิปรีชา) ฝ่ายการศึกษาในขณะนั้นไว้ แต่ก็มอบสิทธิ์ให้ทางคณะครุศาสตร์ เป็นผู้คัดเลือก คณะครูมาสอน

ในปี ๒๕๒๗ เราจึงมีคณะครูอาจารย์มาทำการสอน และวิจัยสภาพการณ์ที่เป็นไปได้ สำหรับเป็นแนวในการวางหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย และวัฒนธรรมชั้น โดยศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ เป็นหัวหน้ารองศาสตราจารย์ ประภาศรี สีหอำไพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไชลรี ปราโมช ณ อยุธยา อาจารย์วรวรรณ ทวีศิลป์ และ อาจารย์สาทรายั แดงนาวา (ปัจจุบันคือ อ.สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์) ซึ่ง ๒ ท่านหลังนี้ได้มาอีกครั้ง ในปีนี้ได้ทำการศึกษาหาข้อมูลอย่างจริงจังแล้วกลับไปวางหลักสูตรวางโครงการการเรียนการสอนพร้อมกับเขียนตำรับตำราขึ้นมาเป็นผลงาน ซึ่งเรากำลังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ในปี ๒๕๒๘ คณะครุศาสตร์ได้ส่งคณะผู้สอนมาอีก ๔ ท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธุ์ทิพา หลาบเลิศบุญ อาจารย์แอนน์ พินิจคำ (ปัจจุบันคือ ผศ.กวิสรารัตนากร) อาจารย์ประพีร์ อุณจิตต์ และ อาจารย์ ชูจิตต์ วัฒนารมย์ ซึ่งสองท่านหลังมาจากกทม.ปีนี้จะจัดว่าเป็นชั้นทดลองอีกปีหนึ่งก็ว่าได้เพราะได้นำเอาหลักสูตรที่คณะชุดก่อนวางไว้มาทำการสอนพร้อมทั้งหาข้อดีข้อเสียต่างๆ ของหลักสูตร เพื่อนำกลับไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รำถวายพระพร ๑๒ สิงหาคมหาราชินี

สำหรับปีนี้ กล่าวได้ว่าเรามีการเรียนการสอนที่พอจะเป็นมาตรฐานได้แล้ว จึงได้เปิดรับนักเรียนมากกว่าเดิม คือ จำนวน ๕๐ คน แต่ก็มีผู้ปกครองพาลูกหลานมาสมัครถึง ๑๐๐ กว่าคน คณะครูเองก็รู้สึกว่หนักพอสมควร ด้วยเกรงว่าจะบกพร่องในการสอน เพราะนักเรียนมากเกินไปจะดูแลไม่ทั่วถึง หากด้วยความเมตตากรุณา คณะครูก็รับไว้หมด ที่มากไปกว่านั้นก็คือ ยังมีมาสมัครกันอยู่เรื่อยๆ แม้จะสอนไปได้เกือบเดือนแล้วก็ตาม ซึ่งหากรับไว้ก็จะเกิดผลเสียแก่ตัวเด็กมากกว่า คือ เด็กเรียนไม่ทันคนอื่น ก็จะเกิดความเบื่อหน่ายและการที่จะให้ครูมากังวลกับเด็กเพียงคนสองคน ก็คงจะเป็นไปได้ยาก อันนี้เป็นที่น่ายินดีว่เมื่ออธิบายเหตุผลให้ฟังผู้ปกครองก็เข้าใจดี

อีกประการหนึ่งความมุ่งหมายที่อยู่ในใจของข้าพเจ้ามาโดยตลอดก็คือ ทำอย่างไรจะให้การเรียนการสอนของที่สัมพันธ์กับการศึกษาในบ้านเกิดเมืองนอนของเรา พุดง่าย ๆ ก็คือ ให้กระทรวงศึกษาธิการรับรองการเรียนการสอน อันจะเป็นจุดหนึ่งที่จะทำ ให้เด็กและผู้ปกครองมีความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอนยิ่งขึ้น ข้อนี้ก็น่าดีใจอีกที่ ความดำรินสำเร็จได้ด้วยคณะครุศาสตร์เช่นกัน และผู้ที่เป็นกำลังสำคัญซึ่งควรประกาศไว้ ณ ที่นี้ ก็คือ ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ได้ดำเนินการติดต่อกับอธิบดีกรมการ ศึกษาออกโรงเรียน เพื่อเสนอเรื่องเหล่านี้เข้าสู่การพิจารณาซึ่งทางกรมการศึกษานอก โรงเรียนได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรเสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่อประกาศให้ คณะครุศาสตร์ เป็นสถานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอก โดยให้ดำเนินการ ณ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดไทยลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา เป็นแห่งแรกในต่างประเทศ ความสำเร็จอันนี้นับเป็นความอุตสาหะพยายาม ตั้งใจจริง ของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ซึ่งท่านได้ติดตามเรื่องนี้มาแต่ต้น จึงขอเชิญชวน ท่านทั้งหลายในที่นี้แสดงความขอบคุณ ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ด้วยการปรบมือ อีกครั้งหนึ่ง

การสร้างพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมเริ่มแต่เยาว์วัย

ข้าพเจ้าใช้เวลาพูดนานพอสมควรก็เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้มองเห็นถึงความ เป็นมาของโรงเรียนโดยชัดเจนตลอดจนอุปสรรคและความสำเร็จ ถ้าท่านทั้งหลายได้เห็น การทำงานของคณะครูตั้งแต่ต้นก็ต้องเข้าใจถึงความเหน็ดเหนื่อย และความเสียสละของ คณะครูได้เป็นอย่างดี เหน็ดเหนื่อยกับการสอนมาตั้งแต่เช้า ตกเย็นแทนที่จะได้พักผ่อน ก็ต้องเตรียมการสอนสำหรับวันรุ่งขึ้นเตรียมอุปกรณ์ในการสอนสารพัด นับว่าคณะครู ได้แบกภาระหนักมากกว่าที่เมืองไทยหลายเท่า โดยเฉพาะศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล ก็ดี ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ก็ดี มาที่นี้แทนที่จะได้ทำงานระดับศาสตราจารย์ ท่านกลับมีใจช่วยทุกอย่างตั้งแต่งานระดับภารโรงเป็นต้นไปเลยทีเดียว ข้อนี้ย่อมแสดง ให้เห็นถึงความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตรหลานของเราได้เป็นอย่างดี

คณะครูอาสาสมัครภาคฤดูร้อนจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ที่ปรึกษาโครงการ
มอบสัมฤทธิบัตร แก่นักเรียนที่จบการศึกษาภาคฤดูร้อน

ในส่วนของผู้ปกครองก็นับเป็นที่น่ายินดีเช่นกันทุกท่านได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ช่วยกันดูแลเด็ก ๆ ทั้งในเรื่องอาหารและเครื่องดื่มตลอดจนอาการเจ็บป่วยของเด็ก ๆ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ได้ให้กำลังใจแก่คณะครูแสดงน้ำใจเชิญคณะครูอาจารย์ไปทานอาหารไปเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องขอประกาศให้ปรากฏ ณ ที่นี้ ก็คือ คุณประยูร คุณอัจฉรา อินทรทุด คุณวรรณิ พันธุ์ไพโรจน์ และคณะอีก ๒-๓ ท่าน ที่รับภาระเป็นผู้จัดทำอาหารมื้อกลางวัน และอาหารว่างสำหรับเด็กตลอดเวลาที่การเรียนการสอนดำเนินไปอยู่นับว่าเป็นการเสียสละอย่างสูงยิ่ง แม้ว่า จะเกิดความไม่เข้าใจระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง เป็นบางครั้งบางคราวก็มีได้ถือเอา เป็นสาเหตุ ให้ต้องเพิกเฉยต่อหน้าที่รับผิดชอบแต่อย่างใด ข้าพเจ้าจึงขอเชิญผู้ปกครองทุกท่านแสดงความขอบคุณผู้ประกอบอาหาร ด้วยการปรบมือเป็นเกียรติอีกครั้งหนึ่ง

ในส่วนของพระสงฆ์ทั้งหมด ก็เห็นดีเห็นชอบกับเรื่องเด็กกันพอสมควร หลังจากทำวัตรสวดมนต์ฉันเช้าเรียบร้อยแล้ว พระเหล่านี้ก็จะช่วยกันกางเต็นท์จัดโต๊ะอาหารของเด็กช่วยดูแลเด็กก่อนที่จะเข้าห้องเรียน และเมื่อเลิกเรียนแล้ว ก็คอยระมัดระวังไม่ให้เด็กออกไปเล่นนอกบริเวณวัดจนกว่าจะมีผู้ปกครองมารับกลับไป เราทำเช่นนี้ก็ด้วยรำลึกตามพุทธพจน์ที่ตรัสได้ว่า “ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น เราต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ...” เราก็อยากจะแสดงปฏิการะ คือ ตอบแทนความดีที่ท่านทั้งหลายให้ความอุปถัมภ์มาโดยตลอด

อีกประการหนึ่ง พระสงฆ์ที่ทุกรูปโดยเฉพาะข้าพเจ้าเองนั้นตระหนักดีว่าคงจะก้าวเข้าสู่ทางนิพพานไม่ได้แน่ เมื่อไปไม่ได้ก็ต้องหันมาทำประโยชน์ในโลกนี้ เพื่อประโยชน์สุขของหมู่ชนเป็นอันมากคือ สงเคราะห์ชาวบ้าน สืบทอดมรดก ที่พระเถรานุเถระในอดีตท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายคงทราบพระในสมัยก่อน ท่านทำหน้าที่สงเคราะห์ชาวบ้านทุกอย่างเริ่มตั้งแต่สอนหนังสือตั้งโรงเรียนโรงพยาบาล แม้กระทั่งสอนศิลปะป้องกันตัวปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ในประเทศไทยก็ยังปฏิบัติอยู่อย่างนี้

เพราะฉะนั้น การที่ทำอย่างนี้ก็เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รับประโยชน์จากพระศาสนา จากวัดและจากโรงเรียนที่ท่านทั้งหลายได้มีส่วนเกี่ยวพันอย่างเต็มที่ และในอนาคตอันใกล้นี้ เราจะมีโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยที่เป็นสัดเป็นส่วน สำหรับปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมไทยให้ลูกหลานของเรา สมคำกับที่เราได้สามัคคี ต่อสู้เพื่อความมั่นคงดีงามของชุมชนไทยมาโดยตลอด

นี่คือความร่วมมือระหว่างโรงเรียนพุทธศาสนาวิไลวิทยาลอสมเจติส และคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สืบสานความคิดริเริ่มของหลวงเตี้ย ผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ในการปลูกฝัง ความรักและผูกพันในวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไทย ซึ่งคณะครูศาสตร์ได้ดำเนินการในรูปของ “โครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยใน ต่างประเทศ” ซึ่งได้ดำเนินการมาถึงปัจจุบัน

ความสำเร็จ ความภูมิใจของ
ผู้ร่วมโครงการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยภาคฤดูร้อนทุกคน

นอกเหนือจากนี้ ทางโรงเรียนวัดไทยลอสแอนเจลิส ได้เปิดโครงการครูอาสาโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ประจำปี ๑ ปี ขึ้นมาอีกโครงการหนึ่งเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ปกครองที่อยากได้ครูที่มีความรู้ความสามารถ ได้รับการศึกษาอบรมด้านวิชาครูมาโดยตรงมาทำหน้าที่ “ครู” เต็มเวลาอันจะส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ระหว่างภาคปกติวันเสาร์วันอาทิตย์ มีความต่อเนื่องกับภาคฤดูร้อน โดยทางโรงเรียนได้เริ่มโครงการนี้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ส่งนิสิตที่จบปริญญาตรีใหม่ๆ ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของโครงการจำนวน ๓ คน มาเป็นครูอาสา ประจำปีแรกใช้เวลาปฏิบัติงาน เทอมละ ๑ ปี ปีนี้เป็นที่ ๘ มีครูอาสาประจำการเพิ่มขึ้นเป็น ๘ คน

โครงการรักเมืองไทย

ชุมชนไทยในนครลอสแอนเจลิส แม้จะมีจุดเริ่มต้นด้วยจำนวนคนไทย ๓๐๐-๔๐๐ คน เมื่อสองทศวรรษที่ผ่านมา แต่ก็มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากจุดหมายเพื่อศึกษาเล่าเรียน วิทยาการสมัยใหม่แล้วนำกลับไปช่วยพัฒนาชาติบ้านเมือง ก็แปรเปลี่ยนมาเป็น “ชุดทองแสวงโชค” สร้างหลักฐานเป็นปีกแผ่นขยายเผ่าพันธุ์สร้างลูกหลาน และเครือข่ายธุรกิจออกไป จนเป็นที่ยอมรับของรัฐและชุมชนชาติอื่นๆ ประมาณกันว่ามีคนไทย ๘๐,๐๐๐ กว่าคน อาศัยอยู่ในนครลอสแอนเจลิส

“หลวงเตี้ย” นำนักเรียนโครงการวัฒนธรรมไทยคืนถิ่น เข้าเฝ้าฯ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โครงการวัฒนธรรมไทยคืนถิ่น เพื่อสร้างความรักความผูกพันในแผ่นดินบรรพบุรุษ

ปัจจุบันนี้มีเยาวชนไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดหรือเติบโตในสหรัฐอเมริกาได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับเยาวชนอเมริกัน และเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีอเมริกันทุกอย่าง เยาวชนเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาล หากได้รับการอบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามในทางที่ถูกต้องให้ความซาบซึ้ง และภูมิใจในความเป็นไทยแต่เยาว์วัย

ชุดการแสดงของนักเรียนในโครงการวัฒนธรรมไทยคืนถิ่นที่นำมาแสดงยังประเทศไทย

หลวงเตี้ยก็เล็งเห็นคุณประโยชน์ด้านนี้ นอกจากจะสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย และวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยขึ้นมาแล้ว หลวงเตี้ย ได้จัดตั้ง “โครงการรักเมืองไทย” ขึ้นมาเพื่อให้เยาวชนเหล่านี้กลับไปสัมผัส และรู้จักบ้านเกิดเมืองนอนของบิดามารดา และบรรพบุรุษตน เกิดความภูมิใจในความเป็นไทย มีสำนึกรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนจนเรียนรู้ภาษาชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจากรากฐานที่ถูกต้องเป็นจริง

โครงการนี้ได้เริ่มทดลองเป็นครั้งแรกเมื่อ ปีพ.ศ.๒๕๒๘ โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก พล.อ.อาทิตย กำลิ่งเอก ผู้บัญชาการทหารบกสมัยนั้น พล.อ.ชวลิต-คุณหญิง พันธุ์เครือ อย ใจยุทธ และคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเยาวชนที่เกิดหรือเติบโตในสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมในโครงการครั้งแรกนี้ ๑๕ คน เดินทางไปประเทศไทย ระหว่างวันที่ ๖ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๘ รวมเวลาเข้าร่วมในโครงการ ๖ สัปดาห์ รุ่นที่ ๒ มีเยาวชนสมัครเข้าร่วมโครงการจำนวน ๒๓ คน และรุ่นที่ ๓ อีกจำนวน ๒๙ คน ใช้เวลาเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีบนแผ่นดินของบรรพบุรุษ ๖ สัปดาห์ ระหว่างวันที่ ๒๘ มิถุนายน ถึงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๐

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งทั้งจากประเทศไทยและชาวไทยในสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนของเราได้สัมผัสกับบ้านเกิดเมืองนอนของบิดามารดาแล้ว ยังทำให้เยาวชนไทยของทั้งสองประเทศมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต ทศนคติในสิ่งที่ดีงามต่อกัน นับเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ต้องหยุดการดำเนินงานไป ๒ ปี จึงได้เริ่มใหม่อีกครั้ง และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการวัฒนธรรมไทยคืนถิ่น” เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๓ เป็นต้นมา คณะครู และผู้ปกครองแต่ละแผนกเป็นกรรมการดำเนินการ นำเด็ก ๆ ไปทัศนศึกษาสถานที่สำคัญ และจัดแสดงทางวัฒนธรรมพื้นบ้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยทุก ๒ ปี มีผู้ให้ความสนใจนำบุตรหลานไปเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก ครั้งล่าสุดซึ่งเป็นครั้งที่ ๗ มีผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก ๑๕๐ คน ใช้เวลาอยู่ในโครงการ ๒ สัปดาห์ ระหว่างวันที่ ๗ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕

การก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์

การก่อสร้างอาคารเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยลอสแอนเจลิสนี้ เป็นผลมาจากการที่โรงเรียนได้มีการปรับปรุงหลักสูตร และใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับสภาพการณ์มากขึ้น ผู้ปกครองนำบุตรหลานของตนมาสมัครเรียนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะความสำเร็จของการเรียนภาคฤดูร้อน จากจำนวนนักเรียน ๓๖ คน เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๓ เพิ่มเป็น ๑๓๕ คน ในปี พ.ศ.๒๕๒๗ ทำให้สถานที่เรียนไม่เพียงพอ แรกๆ อาศัยกุฏิหลังเก่าบ้าง อุโบสถศาลาชั้นล่างบ้างเป็นสถานที่เรียน บรรยากาศการเรียนการสอน จึงไม่เอื้อเท่าที่ควร

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๗ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ขณะมียศเป็นพลโท ตำแหน่งรองเสนาธิการทหารบกได้เดินทางมาราชการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และได้ถือโอกาสมาเยี่ยมวัดเห็นสภาพของนักเรียน สถานที่เรียน และรับรู้ความต้องการของวัดและชุมชนไทย ในอันที่จะปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยให้แก่บุตรหลานของตน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดมรดกนี้สืบไปในอนาคต

พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เดินทางกลับเมืองไทย พร้อมกับคำมั่นสัญญาที่จะหาทางช่วยให้ “ความฝัน” ของชุมชนไทยกลายเป็นความจริง นั่นคือ อาคารศาลาอเนกประสงค์หรืออาคารโรงเรียนพุทธศาสนา และในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๗ นั้นเอง คณะกรรณจจากเมืองไทย อันมี พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นประธาน พร้อมด้วยคณะจำนวน ๓๓๗ คน ได้เดินทางมาทอดที่วัดไทยลอสแอนเจลิส เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๗ ด้วยวัตถุประสงค์จะหารายได้สำหรับเป็นทุนในการก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์

ทุกอย่างเป็นไปตามเป้าหมาย ดังที่ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ได้กล่าวปราศรัยในวันงาน
ตอนหนึ่งว่า

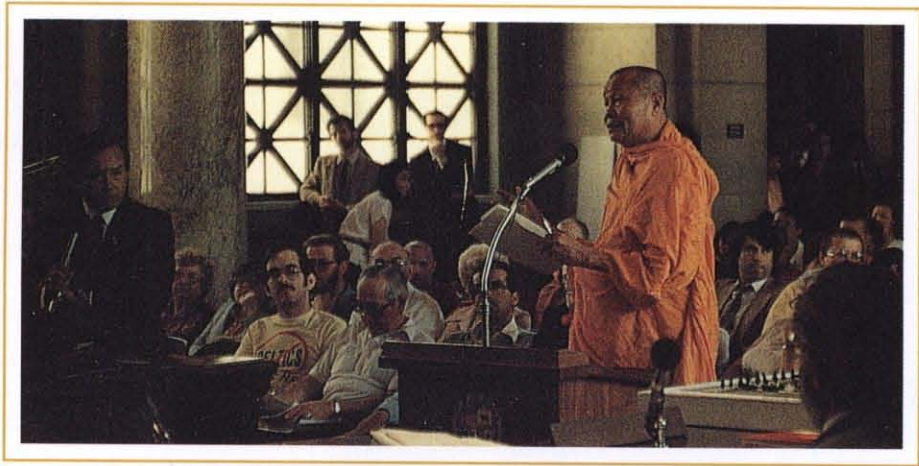
ในวันนี้ กระผมขอกราบเรียนว่า เราได้รวบรวมเงินที่เป็นบริวารกฐิน
เพื่อสมทบทุนในการสร้างโรงเรียน ทั้งจากประเทศไทย และจากในสหรัฐอเมริกา เป็นเงิน
๗,๐๙๖,๐๐๐.๐๐ บาท (เจ็ดล้านเก้าหมื่นหกพันบาทถ้วน) เงินจำนวนนี้คณะกรรมการ
จะได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ทุกประการ และเรายังรับบริจาคต่อไป เพราะการสร้าง
โรงเรียนจะต้องใช้เงินถึง ๑๒ ล้านบาทเศษ แต่กระผมขอยืนยันว่า เงินสิบล้านนั้น
ถึงแม้จะเป็นจำนวนมากแต่ก็ไม่มากเกินไปกว่าที่เราจะสามารถช่วยกันให้เกิดความสำเร็จได้

ในโอกาสเดียวกันนั้น พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุด ได้เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารโรงเรียนพุทธศาสนาอีกด้วย นับว่า
การก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ หรืออาคารโรงเรียน อันเป็นความใฝ่ฝันของชุมชนไทยร่วมกัน
ได้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างแต่บัดนั้น

การขออนุญาตก่อสร้างโรงเรียนมาติดขัด เพราะชาวบ้านคัดค้านเนื่องจากทางวัดเคย
ถูกชาวบ้านร้องเรียนในกรณีที่ทางวัด มีงานมีคนมากก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ความสะอาด
และเสียง ซึ่งทางวัดก็ได้ต่อสู้จนผ่านมาแล้ว ครั้นมาขออนุญาตสร้างโรงเรียนนั้น ชาวบ้านก็

ศิษย์วัดไทยที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว
จนทำให้ต้องสร้างศาลาอเนกประสงค์เพื่อใช้เป็นอาคารเรียน

กล่าวอภิปรายแสดงเหตุผล (Hearing) ในการสร้างศาลาอเนกประสงค์

เกรงว่าจะมีคนเพิ่มมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นอีกจึงต้องมีการเสี้ยริง กันขึ้น

การเสี้ยริง (Hearing) คือการพิจารณาข้อพิพาททั้งสองฝ่ายของฝ่ายผังเมือง และ ฝ่ายปกครองมิใช่ศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นปกติธรรมดาของเมืองนี้ วัดอเมริกาเองหรือศาสนาอื่น ก็ต้องดำเนินการเช่นเดียวกัน แม้แต่การสร้างอาคารหรือร้านอาหาร เป็นการรักษาลิทธิเสรีภาพระหว่างกัน ซึ่งต่างฝ่ายต้องหาเหตุผลมาแสดงสิทธิเสรีภาพต่อคณะกรรมการ

ในการเสี้ยริงครั้งแรกประมาณต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ปรากฏว่าเทศบาลนครลอสแอนเจลิส ไม่อนุญาตให้สร้าง คณะกรรมการวัดโดยนายความไต้ยีนอุทธรณ์ทันที และเทศบาลนครลอสแอนเจลิสนัดเสี้ยริงอีกครั้งในวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๘ ซึ่งชุมชนไทยได้แสดงพลังแห่งความสามัคคี ให้ประจักษ์ด้วยการไปให้กำลังใจคณะกรรมการวัดอย่างเนืองแน่นจนล้นศาลาว่าการเทศบาลนครลอสแอนเจลิส ที่ใช้เป็นสถานที่เสี้ยริง กรรมการวัดได้ “ทำการบ้าน” เป็นอย่างดี และได้ช่วยกันอภิปราย ให้เหตุผลถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างอาคารเรียนสำหรับลูกหลานไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลวงเตี้ย เป็นผู้หนึ่งที่อภิปรายประกอบด้วยเหตุผลที่หนักแน่น ตอนหนึ่งว่า

วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าด้านศีลธรรมประเพณีของเรา ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการอบรมสั่งสอน การประพฤติดี ประพฤติชอบแก่ประชาชนอีกด้วย การที่เราอบรมบ่มนิสัยลูกหลานของเราในปัจจุบัน จะเป็นเครื่องพิสูจน์ตัดสินว่า เราประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเป็นพลเมืองที่ดีของสหรัฐอเมริกาและจะเป็นเครื่องตัดสินว่าลูกหลานของเราจะเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของเมืองลอสแอนเจลิส หรือจะเป็นส่วนเกินที่คอยสร้างปัญหาให้กับสังคม

อادمภาพเชื่อมั่นว่า เยาวชน คือ พื้นฐานของอนาคตของเรา วัด พระสงฆ์ และผู้ปกครอง จะต้องช่วยกัน อบรมสั่งสอนเยาวชนเหล่านั้นให้รู้จักว่าคุณค่าทางศาสนา ที่ตกทอดมานั้น คือ ความแข็งแกร่งของพวกเรา

ขับรถแทรกเตอร์รื้อถอน
ภูมิ ๒ อาคารเรียนหลังแรกเพื่อ
สร้างศาลาอเนกประสงค์

ทั้งลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ
ดูแลงานทุกด้านอย่างใกล้ชิด

วัยและสังขารไม่เคยเป็นอุปสรรค
ต่อความมุ่งมั่น

ในที่สุดคณะกรรมการอุทธรณ์ของเทศบาลได้ลงมติด้วยคะแนน ๔ ต่อ ๑ อนุญาตให้วัดไทยสร้างอาคารเรียนได้ หลังจากนั้นก็มีเสียงอีก ๒ ครั้ง และครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๒๘

อาคารโรงเรียนหลังนี้มีลักษณะเป็นอาคาร ๒ ชั้น ทรงไทยประยุกต์ติดฝาปะกนรอบด้าน ออกแบบโดย ชัยเดช วชิรกรรมวัฒนา และประชิด สันติสวัสดิ์นันทน์ วิศวกรก่อสร้างคือ ชัยนาท มีวิเศษ และวิเชียร ตั้งเจริญ เป็นนายช่างใหญ่ควบคุมการก่อสร้าง สร้างในเนื้อที่ ๘,๐๐๐ ตารางฟุต บริเวณกุฏิหลังแรกซึ่งเป็นบ้านเก่าก็ได้รื้อถอนออกไป ลงมือก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๙ แล้วเสร็จได้รับอนุญาตจากเทศบาลนครลอสแอนเจลิส ให้ใช้อาคารได้เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม และจัดงานฉลองพิธีเปิดอาคารเรียนวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ โดยคุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ เป็นประธาน

ศาลาอเนกประสงค์เสร็จสมบูรณ์ พร้อมสำหรับการศึกษาเรียนรู้ของเยาวชนไทย

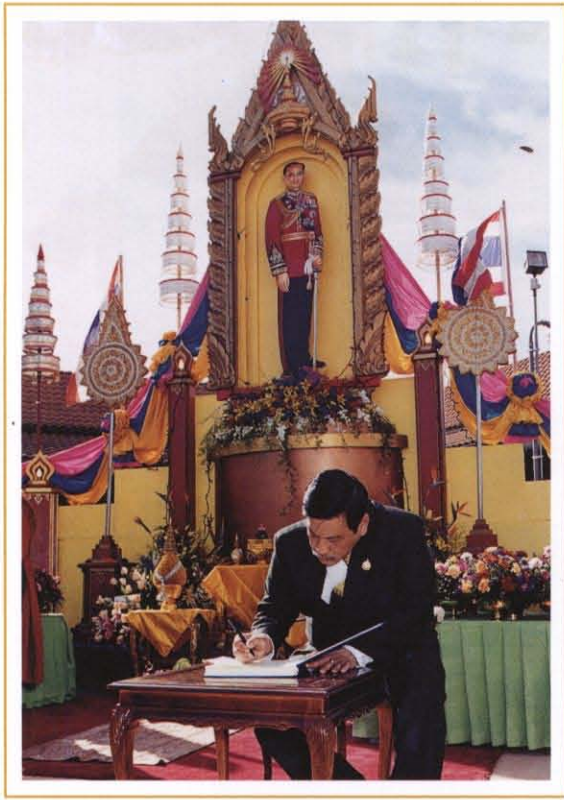

รอยยิ้มอย่างมีความสุขของหลวงเตี้ยในวันเปิดอาคารเรียน

นี่คือพัฒนาการของวัดไทยลอสแอนเจลิส ช่วงที่หลวงเตี้ยเป็นหัวหน้าสงฆ์ ซึ่งทำให้วัดไทยลอสแอนเจลิสได้ชื่อว่าเป็น “วัดไทย” ที่สมบูรณ์ที่สุดในสหรัฐอเมริกา เรามี อุโบสถ ศาลาที่งามสง่าด้วยสถาปัตยกรรมไทย มีอาคารเรียนสำหรับปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย ให้บุตรหลานของเรา และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนไทยนำมาซึ่งความภูมิใจ สำหรับคนที่ห่างไกลบ้านเกิดเมืองนอน แม้แต่คนไทยบนแผ่นดินไทยได้เห็นแล้วก็อดที่จะประทับใจเสียมิได้ ดังที่พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวคำปราศรัย ณ วัดไทยลอสแอนเจลิส เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๕ มีความตอนหนึ่งว่า

กระผมได้ไปมาแล้วหลายประเทศไม่เคยเห็นคนไทยที่ไหน จะมีความสามัคคี กลมเกลียวพร้อมเพรียงกันอย่างคนไทยในลอสแอนเจลิสนี้... วัดวาอารามทุกอย่าง เป็นไทยแท้ไม่ใช่ของจอมปลอมไม่ใช่ของเทียม...และเรียนตรง ๆ ว่าคราวนี้ผมมีความประทับใจที่สุดในชีวิตผมครั้งหนึ่งที่ได้มาพบคนไทยที่มีคุณธรรมทั้งหลายทั้งปวง ที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์มา และมีผู้นำคือ เจ้าคุณเทพโสภณ ที่ไม่ใช่จะเป็นผู้อบรมสั่งสอนเราในทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นผู้สร้างสรรค์ให้เกิดชุมชนไทยที่นี่

การที่วัดไทยลอสแอนเจลิสในปัจจุบันเป็นความภูมิใจของคนไทยที่ได้พบเห็นนั้น ก็เนื่องด้วยคนไทยด้วยกัน และที่สำคัญที่สุดก็คือ เนื่องด้วยหลวงเตี้ยได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังสมอง มุ่งมั่นในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และคนไทย มาตลอด

เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕ ธันวาคมหาราช

ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรีกราบหมัสการหลวงเตี้ย

วัดไทยลอสแอนเจลิสเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนชาวไทย
และชาวต่างชาติ รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของสังคมอเมริกันด้วย

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) วัดสระเกศ
ประธานกรรมการสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส ฝ่ายสงฆ์องค์ปัจจุบัน

เด็กและเยาวชนไทยที่ได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน ได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนดีของสังคม มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติที่เป็นบรรพบุรุษของเรา มีความรักความผูกพัน ความภูมิใจในความเป็นไทยมีความสมัครสามัคคีขึ้นในสังคมอย่างแน่นแฟ้น วัดไทย ลอสแอนเจลิสในวันนี้จึงมิใช่เพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่เป็นสถาบันสร้าง คุณประโยชน์ให้สังคมอย่างกว้างขวาง สมดังที่หลวงเตี้ยได้ตั้งปณิธาน และถือปฏิบัติตลอดมา

หลวงเตี้ยได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์วัดไทยฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ หลังจากปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลา ๙ ปี และในฐานะประธานกรรมการอำนวยการ ท่านได้แต่งตั้ง พระราชธรรมวิเทศ สมัยที่ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระวิเชียรธรรมคุณาธาร เป็นหัวหน้าสงฆ์รูปที่ ๔ ต่อไป

แม้จะลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์แล้ว แต่หลวงเตี้ยก็ยังห่วงใยความเป็นไปของวัดไทยลอสแอนเจลิส และเมตตาให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมของวัดไทยลอสแอนเจลิส เสมอมา ทำให้การดำเนินงานวัดเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย ทุกๆ ปีหลวงเตี้ยจะเดินทางมาเป็นกำลังใจในงานสำคัญๆ เช่น งานสงกรานต์ งานทอดกฐิน เป็นต้น ในบางปีท่านก็เดินทางมาเป็นประธานในพิธีมอบสัมฤทธิ์บัตรให้นักเรียนภาคฤดูร้อน ซึ่งท่านเป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้ขึ้นมา

ครั้งสุดท้ายหลวงเตี้ยเดินทางมาที่วัดไทยลอสแอนเจลิส เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ โดยได้เข้าร่วมงานทำบุญอายุถวายพระราชธรรมวิเทศ หัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส ไปร่วมประชุมสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ที่วัดพุทธาวาส รัฐเท็กซัส ร่วมงานฉลองสมณศักดิ์ของ

พระพรหมวชิรญาณ ที่วัดธัมมาราม นครชिकाโก และร่วมฉลองสมณศักดิ์ของพระวิเทศธรรมกวี วัดพุทธานุสรณ์ เมืองฟริมอนท์ แล้วกลับมาร่วมงานมหกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ ๔ ของแผนกดนตรีไทย โรงเรียนพุทธศาสนาวัตไทยฯ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ ท่านได้แจกเงินดอลลาร์ เป็นกำลังใจให้แก่เด็ก ๆ และนักดนตรีไทยทุกคนเป็นที่ประทับใจของผู้ไปร่วมงานถ้วนหน้า และวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ได้เดินทางกลับประเทศไทย

ความเมตตาที่หลวงเตี้ยมีให้คณะสงฆ์ และความเคารพศรัทธาที่คณะสงฆ์มีให้หลวงเตี้ย เป็นพลังสำคัญที่ร่วมกันสร้างสรรค์วัดไทยลอสแอนเจลิสให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาจนปัจจุบัน

ความห่วงใยและเมตตาของหลวงเตี้ยที่มีต่อคณะวัดไทยลอสแอนเจลิสนั้นหาประมาณมิได้ และดูเหมือนว่าความสุขของท่านอย่างหนึ่ง คือ การได้ช่วยเหลือดูแลวัดไทยลอสแอนเจลิส หลวงเตี้ยจะพูดถึงกิจกรรมของวัดไทยลอสแอนเจลิสอยู่เสมอ เมื่อท่านได้รับอาราธนาไปพูด ตามสถานที่ต่างๆ แม้ในพระธรรมเทศนาของท่านที่แสดงเป็นครั้งสุดท้ายที่วัดพระเชตุพน ท่านก็ได้เล่าถึงกิจกรรมของวัดไทยลอสแอนเจลิส และวัดอื่นๆ ในสหรัฐอเมริกา จนญาติโยมที่ฟัง อยู่ พูดว่า เหมือนไปอเมริกามาด้วยตัวเอง

ความเป็น “หลวงเตี้ย” กับความเป็น “วัดไทยลอสแอนเจลิส” จึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออกและกลายเป็นตำนานที่เล่าขานกันไม่รู้จบของชุมชนไทยในแอล.เอ.

เกียรติประวัติ
บังเกิดก่อ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่
พระธรรมราชานุวัตร พ.ศ. ๒๕๓๓

ประ ชาปวงประจักษ์ซึ่ง	กรณีย์
ดับ ทุกข์อวิชชาลี-	ลาศร้าง
ไว้ เกียรติประวัติทวี	กิตติเพริศ สกลแฮ
ใน และนอกเทศอ้าง	แซ่ช่องสาธูการ
โลก จารจาริกแล้ว	พระคุณ
แห่ง พระธรรมราชาหนุณ	ศาสตร์เรื่อง
คุณ ภาพพระหว่านบุญ	แก้ศาส-นิกเฮย
ธรรม นิเทศปลดเปลื้อง	ปลอดเศร้าสฤษฎ์ศรี

ประวัติและผลงานของหลวงเตี้ยข้างต้นที่กล่าวมา ถือได้ว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม น่าจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร และคุณธรรมอันประเสริฐ กวกรุณเทิดทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พัฒนาการศึกษาของชาติและพัฒนาบุคคล อันเป็นที่ประจักษ์ผลอย่างต่อเนื่องนานกว่าห้าทศวรรษ และจารจาริกชดแก่ใจของศิษยานุศิษย์โดยทั่วไป เป็นที่เลื่อมใสแก่องค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งได้ประกาศยกย่องเกียรติคุณของท่านเป็นอันมาก

พระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานสมณศักดิ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ “บิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย” ทรงมีมติว่า “การปกครองคณะสงฆ์ ต้องเนื่องด้วยราชการแผ่นดิน ตั้งแต่การวางแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงส่งหมายยกให้มีสมณศักดิ์ ให้การฝ่ายพระพุทธจักร และพระราชอาณาจักรเป็นไปโดยสะดวกด้วยกัน พระพุทธศาสนาจึงประดิษฐานมั่นคงสืบมาในประเทศนั้น ๆ” จึงกล่าวได้ว่า “สมณศักดิ์” คือ ยศพระที่พระมหากษัตริย์มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานแก่พระเถระผู้ทรงคุณงามความดี อุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมือง และพระศาสนา เป็นการยกย่องสรรเสริญให้ดำรงสมณฐานันดรตามสมควรแก่ฐานานุรูป และเป็นการประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏชดแก่ปวงชนทั้งหลาย หลวงเตี้ยเป็นพระเถระผู้อุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมืองและพระศาสนามาโดยตลอด จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์สูงขึ้นตามลำดับ อันนำมาซึ่งความปลาบปลื้มยินดีแก่

ครั้งได้รับพระมหากุณาธิคุณโปรดตั้งสมณศักดิ์
เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญที่ พระรัตนกวี

มวลศิษยานุศิษย์ตลอดถึงผู้ที่เคารพนับถือหลวงเตี้ยยิ่งนัก หลวงเตี้ยได้รับพระมหากุณาธิคุณโปรด
พระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชอาคันตุกะ ตามลำดับดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญที่ พระรัตนเวที
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นราชที่ พระราชโมลี
- พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นเทพที่ พระเทพโสภณ
- พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นธรรมที่ พระธรรมราชาอนุวัตร

ทั้งนี้ก่อนที่จะได้รับพระมหากุณาธิคุณโปรดพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชอาคันตุกะ
หลวงเตี้ยได้เคยเป็นพระครูฐานานุกรมตามลำดับดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นพระครูปลัดฐานานุกรมในพระเทพเวที (ปุ่น ปุณฺณสิริ)
- พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ฐานานุกรมในพระธรรมดิลก
(ปุ่น ปุณฺณสิริ)
- พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นพระครูปลัดสวัสดิสถิตคุณ ฐานานุกรมในพระธรรมวโรดม
(ปุ่น ปุณฺณสิริ)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเสาเสมาธรรมจักร
ในฐานะผู้มีเกียรติคุณทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
ของกระทรวงศึกษาธิการ

เกียรติคุณที่ได้รับการถวายจากหน่วยงานและสถาบันในประเทศ

สถาบันการศึกษาและหน่วยงานในประเทศได้ประกาศเกียรติคุณยกย่องหลวงเตี้ยที่ได้ส่งเสริม เผยแผ่พระพุทธศาสนา และร่วมพัฒนาการศึกษาของชาติ ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๔ สภาการฝึกหัดครูถวายปริญญาบัตรครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาเทคนิคการศึกษา โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเสาสมาธรรมจักร ในฐานะผู้มีเกียรติคุณทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ของกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

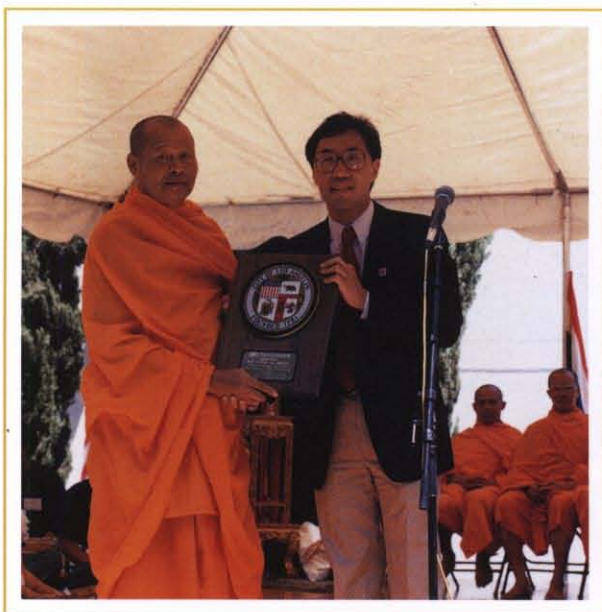
พ.ศ. ๒๕๓๖ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถวายโล่เกียรติคุณ การเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษแก่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยพาณิชยการเซตุน ปีการศึกษา ๒๕๒๗ - ๒๕๓๕

พ.ศ. ๒๕๔๑ สำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ถวายโล่เกียรติคุณในฐานะผู้สนับสนุนการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ถวายโล่เชิดชูเกียรติคุณในฐานะผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร สาขานันทนาการ และผู้ทำคุณประโยชน์ทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๒

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มอบโล่เชิดชูเกียรติคุณ
ในฐานะผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร
สาขานันทนาการ และผู้ทำคุณประโยชน์ทางวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๔๒

เกียรติประวัติที่สังคมอเมริกันยกย่องในฐานะผู้สร้างสรรค์สังคม

เกียรติคุณที่ได้รับการถวายจากองค์กรในต่างประเทศ

การที่หลวงเตี้ยได้กรุณารับตำแหน่งหัวหน้าคณะสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิสและได้ไปปฏิบัติงาน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นเวลาประมาณ ๑๐ ปีนั้น ท่านได้พัฒนาวัดไทยลอสแอนเจลิสและชุมชนไทยในลอสแอนเจลิสให้เจริญก้าวหน้า มีผลงานปรากฏ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นที่ประจักษ์แก่ทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่บ้านเมืองของนครลอสแอนเจลิสและกลุ่มคนไทยได้ตระหนักในคุณค่าของผลงานเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ประกาศยกย่องหลวงเตี้ยเป็นบุคคลดีเด่นของชุมชนตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับโล่บุคคลดีเด่นของชุมชนจากประธานสภาผู้แทนรัฐแคลิฟอร์เนีย มร. เลียว ที. แม็คคาธี (Mr. Leo. T. McCarthy)

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับเกียรติเป็นแขกพิเศษของนครลอสแอนเจลิส รับการถวายกุญแจเมืองจากนายกเทศมนตรี ทอม แบริดลีย์ (Mayor Tom Bradley)

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับเกียรติบัตรผู้นำดีเด่นของชุมชนไทย จากสภาผู้แทนรัฐแคลิฟอร์เนีย มร. ไมร์ รุทส์ (Mr. Mire Roots) สมาชิกสภาผู้แทนรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นผู้นำมาถวาย

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับโล่ผู้นำดีเด่นของชุมชนไทยในนครลอสแอนเจลิส จากสมาชิกสภานครลอสแอนเจลิส เขต ๑๓ มร. ไมเคิล เค. วู (Mr. Michael K. Woo) เป็นผู้นำมาถวาย

พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นผู้นำดีเด่นด้านการสร้างสรรค์ชุมชนไทย และวัดไทยลอสแอนเจลิส มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงจากประธานกรรมการอำนวยการ

ผลแห่งการปฏิบัติงานเสมือนผลการเรียน ที่ต้องมีการวัดผลตลอดเวลา
วัดผลด้วยตนเองและวัดผลโดยคนอื่น ๆ

แม้หลงเตี้ยจะปฏิบัติตนในลักษณะที่เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมอย่างมุ่งมั่นแน่วแน่ตลอดมา เพื่อความเจริญมั่นคงแห่งพระศาสนาเพื่อสังคมและประเทศชาติ จนได้รับประกาศยกย่องจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมากดังกล่าวแล้วก็ตาม ท่านก็ยังแสดงความคิดเห็นถึงการทำงานของท่านอย่างให้เกียรติผู้อื่น และยืนหยัดในความเป็นท่านได้อย่างน่าประทับใจ ดังความตอนหนึ่ง ในสัมโมทนียกถาในพิธีมอบสัมฤทธิบัตรแก่นักเรียนโรงเรียนวัดไทยลอสแอนเจลิสว่า

เราทำเช่นนี้ก็ด้วยรำลึกตามพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า “ความเป็นอยู่ของเรา
เนื่องด้วยผู้อื่น เราต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ” เราก็อยากจะแสดงปฏิการะ คือ ตอบแทน
ความดีที่ท่านทั้งหลายให้ความอุปถัมภ์มาโดยตลอด

อีกประการหนึ่ง พระสงฆ์ที่ทุกรูป โดยเฉพาะข้าพเจ้าเองนั้น ตระหนักดีว่า
คงจะก้าวเข้าสู่ทางนิพพานไม่ได้แน่ เมื่อไปไม่ได้ก็ต้องหันมาทำประโยชน์ในโลกนี้ เพื่อ
ประโยชน์สุขของหมู่ชนเป็นอันมาก คือสงเคราะห์ชาวบ้าน สืบทอดมรดกที่
พระเถรานุเถระในอดีตท่านทิ้งไว้

หลงเตี้ยได้ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยทุ่มเทเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ
และกำลังสติปัญญาเสมอมา ท่านเปรียบผลแห่งการปฏิบัติงานเสมือนผลการเรียน ที่ต้องมีการ

วัดผลตลอดเวลา วัดผลด้วยตนเองและวัดผลโดยคนอื่น ๆ ดังที่ท่านได้เขียน “อนุโมทนาภา” ไว้ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในพิธีถวายปริญญาบัตรครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ของวิทยาลัยครู นครปฐม สหวิทยาลัยทวารวดี ซึ่งให้คิดแก่ผู้ทำงานได้อย่างดีและเสียความได้อย่างมีบรรณธรรม ดังนี้

การศึกษาเล่าเรียนสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็ทางโลกหรือทางธรรม สิ้นปีจึงจะมีการสอบไล่ บอกผลสอบได้หรือตก แม้จะมีสอบระหว่างภาคเรียนก็เป็นเพียงการทดสอบ มิได้เก็บเป็นคะแนนสะสม

เดี๋ยวนี้เรามีการสอบทั้งปี เรียกว่า “วัดผล” แล้วก็วัดผลแต่ละวิชา ตลอดเวลา ก่อนสิ้นภาคเรียน จึงมีการวัดผลทุกวิชาพอสิ้นปีก็วัดผลเพื่อเลื่อนชั้น และนักเรียน ก็ไม่ต้องเรียนซ้ำชั้นเหมือนแต่ก่อน เพราะมีคะแนนสะสมช่วย แม้จะต้องเรียนซ่อม ในบางวิชา ก็สามารถเลื่อนชั้นไปได้

การทำงานก็เหมือนการเรียน วัดผลตอนสิ้นปี รู้กำไรหรือขาดทุนนั้น ความจริง เราทำงานกันตลอดเวลาทุกกลมหายใจเข้าออก สามารถวัดผลได้ทุกนาทีทุกชั่วโมง แต่จะมองเห็น “งาน” ก็เฉพาะในส่วนที่ปรากฏเป็นรูปธรรม แล้วก็วัดผลตรงนั้น งานบางชิ้น วัดผลได้รวดเร็ว บางอย่างก็ต้องรอเวลา เหมือนไม้ล้มลูกกับไม้ยืนต้น

ข้อพึงระวัง ก็คือ การวัดผล (งาน) ด้วยตนเองซึ่งมักจะมองเห็นคะแนน ยอดเยี่ยมเสมอ การรับฟัง “โพลล์” คือคนอื่น ๆ ให้คะแนนเป็นส่วนประกอบด้วย จึงจะเป็นการวัดผลที่ “สากล” ยอมรับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประสงค์ พณิชยกุล อธิการวิทยาลัยครูนครปฐม มีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ แจ้งว่าวิทยาลัยครูนครปฐม ได้เสนอ ขอปริญญากิตติมศักดิ์ วิชาการศึกษา สายเทคนิคการศึกษา โปรแกรมวิชาการบริหาร การศึกษาให้แก่ข้าพเจ้า และสภาการฝึกหัดครูได้อนุมัติเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๔

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่วิทยาลัยครูนครปฐม มีน้ำใจเก็บรวบรวมคะแนนงานที่ เกี่ยวกับการศึกษาของข้าพเจ้า แล้ววัดผลออกประกาศ แจ้งความสำเร็จในผลงานนั้น ๆ แม้จะเป็นไม้ยืนต้นก็ยังชุ่มชื้น และมีความดีใจที่สภาการฝึกหัดครู ยอมรับผลงาน ของข้าพเจ้า หากเป็นเมื่อ ๕๐ กว่าปีก่อนโน้น คงจะกระโดดโลดเต้นตะโกนบอกใครต่อ ใคร แต่เดี๋ยวนี้แก่เกินวัยนั้นแล้ว จึงคงมีเพียงความอึดเอิบใจที่วิทยาลัยครูนครปฐม เป็นพยานแห่งการทำงานนั้น ๆ

นึกถึงพุทธอุทานว่า “อัญญาสิ ะตะ โภ โภณทัญญู” (โภณทัญญู ด้รู้แล้ว) ในปฐมเทศนาซึ่งพระอัญญาโภณทัญญูเป็นพยานในธรรมที่ตรัสรู้ ขออนุโมทนาวิทยาลัย ครูนครปฐมและสภาการฝึกหัดครูไว้ ณ โอกาสนี้

รับถวายปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์วิชาการศึกษา สายเทคนิคการศึกษาจากสภาการฝึกหัดครู

ส่วนหนึ่งของสิ่งแสดงเกียรติยศที่ได้รับการยกย่อง

คุณธรรมอันสูงส่งที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ

หลวงเตี้ยมีคุณธรรมอันสูงส่งที่ได้รับการยกย่องหลายด้าน ดังจะยกมากล่าวบางด้าน เฉพาะที่มีผู้กล่าวสรรเสริญกันเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

มีเมตตาธรรม

ความเป็นไปของชาวโลก ที่เรียกว่าเป็นไปด้วยดีนั้น เพราะต่างพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกันได้ ในเมื่อผู้ใดผู้หนึ่งมีความขัดข้อง หรือเมื่อมีกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ควรจะมีมือช่วยเหลืออุปการะก็ยินดีเข้าช่วยเหลือ ถ้าชาวโลกปราศจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็จัดเป็นโลกที่แห้งแล้งเต็มที ซึ่งทราบดีกว่าท้องนาแล้งฝน แต่ชาวโลกหาเป็นดังนั้นทั้งหมดไม่..ถ้าชาวโลกรวมกันอยู่ด้วยเมตตา ความเบียดเบียนกันก็จะละลายหายไปจากโลก โลกนี้ก็จะเต็มไปด้วยการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ อุปการะ ชาวโลกสงบสุขอยู่ได้ด้วยน้ำเมตตาหล่อเลี้ยงโดยแท้...

ความบางตอนจากพระนิพนธ์ เรื่อง “รำลึกถึงธรรม” ของสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) จากหนังสือ สามรส ที่เชิญมานี้ นอกจากจะแสดงถึงคุณค่าของความเมตตา อันเป็นธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขโดยปราศจากการเบียดเบียนแล้ว ผู้อ่านจะได้สัมผัสน้ำพระทัยสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้ว่า ทรงเป็นบุคคลผู้ก่อปรด้วยความเมตตาแม่ไพศาล ท่านอนุเคราะห์ศิษย์หลายรุ่นหลายวัยให้ได้ศึกษาเล่าเรียน ให้ได้ประกอบสัมมาชีพ และมีศีลธรรมประจำตน เป็นอาทิ

หลวงเตี้ยได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ตั้งแต่พระองค์ยังทรงสมณศักดิ์ที่ พระเทพเวที การได้ช่วยดูแลศิษย์จำนวนมากของสมเด็จพระสังฆราชที่พักอาศัย ที่คณะ น. ๑๖ ด้วยกัน และได้มีโอกาสดำเนินตามปฏิปทาของพระองค์ยอมสรรคส์สร้างให้หลวงเตี้ยผู้มีอุปนิสัยใฝ่ดีและมีเมตตาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ได้บริบูรณ์ด้วยคุณความดี และมีเมตตาธรรมสูงเด่นชัดยิ่งขึ้นเป็นที่ประจักษ์โดยทั่ว ศิษย์แต่ละคนย่อมซึมซับ ความดีงาม ความมีเมตตาและเอื้ออารีของหลวงเตี้ย ด้วยตัวอย่างและประสบการณ์ ที่แตกต่างกันบ้าง คล้ายกันบ้าง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน คือ พรหมวิหารธรรม เรื่องความเมตตาของหลวงเตี้ย เป็นภาพที่เด่นชัดประทับในความทรงจำของศิษย์จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นภิกษุสามเณรที่อยู่วัดพระเชตุพน หรืออยู่วัดอื่น ไม่ว่าจะเป็น ศิษย์วัดในอดีต หรือปัจจุบันก็ตาม

ศิษย์คณะ น.๑๖ รุ่นสุดท้ายที่อยู่กับหลวงเตี้ยมี ๑๓ คน เหตุผลที่ผู้ปกครองฝากให้มาอยู่ในความดูแลของหลวงเตี้ย นอกจากเพื่อมีที่พักอาศัยในการศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพฯ แล้ว การอยู่ที่นี่ ผู้ปกครองจะมีความสบายใจ เนื่องจากผลการเรียนที่ลูกหลานของตนบางคน เคยตกต่ำหรือบางคนอาจใกล้เดินทางผิด หลวงเตี้ยก็จะปรับปรุงเปลี่ยนอุปนิสัยเป็นที่วางใจ

และเป็นความหวังของผู้ปกครองได้มากขึ้น เมื่อทุกคนเข้ามาอยู่ที่คณะ น.๑๖ แล้ว ใครที่มีปัญหาท่านจะไม่เคยซ้ำเติมให้เจ็บช้ำน้ำใจ ใครล้มจะคอยพยุง คอยให้ความช่วยเหลือแม้แต่การสมัครเข้าเรียนท่านจะดูแลและช่วยตัดสินใจว่า ใครจะเรียนอะไร และเรียนที่ไหน ตัวอย่างจักรพงษ์ ใจเก่งดี ศิษย์คนหนึ่งของหลวงเตี้ยได้เล่าให้ฟังอย่างสั้นๆ ถึงการเป็นศิษย์ คณะ น.๑๖ และหลวงเตี้ยได้ช่วยชีวิตให้ใหม่นั้น สะท้อนความมีเมตตาสูงยิ่งที่หลวงเตี้ยมีให้แก่ศิษย์คนหนึ่ง ในจำนวนร้อยจำนวนพัน ดังนี้

ผมซาบซึ้งในน้ำใจของท่านมากครับ ท่านเขียนจดหมายถึงโรงเรียนวิมลพานิชยการ บอกเหตุผลที่ผมเรียนไม่จบได้ดีมาก เท่าที่จำได้เพราะเมื่อท่านเขียนเสร็จท่านก็ให้ผมอ่านให้ฟังดั่งๆ ว่าเหตุผลที่เรียนไม่จบ เพราะเคยทำผิดพลาดไป ขอให้ช่วยสร้างให้เกิดใหม่ด้วย ทั้งที่ความเป็นจริงคือผมเกเรนั่นเอง

ขอกราบหม่อม ออ.ร.ร. วิมลพานิชยการ

พลเอกพงษ์ ใจเก่งดี พลิกจุดมืด
อยู่รับเอาตม เสนอเรียนที่ น.๑๖ คศมี ๒๐๑๖
มีคุณ เว้นแค้นใจ ๒๐๑๑ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๖
ขอเรียนต่อที่ นรท.คอมเพลกซ์ ๑๖๑๖
แกล้งคน ๑๖๑๖ ๑๖๑๖ ๑๖๑๖ ๑๖๑๖
ค.จ.ค.ค.ค. โทร. ๒๒๒-๗๘๓๑ ขอนแก่น

พันเอกพงษ์ ใจเก่งดี
๒๕๕๕

ความเมตตาที่มีต่อศิษย์เกี่ยวกับการศึกษา

จักรพงษ์ ใจเก่งดี เป็นศิษย์คนหนึ่ง เมื่ออยู่กับหลวงเตี้ยแล้วผลการเรียนดีขึ้น และยังมีศิษย์อีกหลาย ๆ คนที่เจริญก้าวหน้าเพราะได้รับความเมตตาจากหลวงเตี้ยเป็นทุน สำรองอันสำคัญ ดังที่ ทวี แผ่นทอง ศิษย์ผู้หนึ่งที่ได้ไปประกอบอาชีพถึงสหรัฐอเมริกา ได้เขียน เรื่อง “วันนี้เอ็งได้ทำประโยชน์อันใดให้เกิดแก่สังคมบ้าง” เล่าถึงความมีเมตตาของหลวงเตี้ย พิมพ์ในหนังสือ พระธรรมราชา นวัตกรรม ขอยกมาบางตอนดังนี้

ความที่ผมอยู่ในโรงเรียนในบริเวณวัดพระเชตุพน และมีเพื่อนที่คณะ น.๑๖ ผมจึงเข้าออกนอกใน อาศัยกินข้าวกับเพื่อนในบริเวณกุฎิส่วนที่เป็นที่พำนักของศิษย์ ท่านเจ้าคุณพระรัตนเวที (สมณศักดิ์ในขณะนั้น) จนบ่อยเข้าผมก็เข้าไปอยู่ในความอุปการะของท่านเจ้าคุณฯ โดยปริยายในฐานะคนจรจัด กอปรกับอาจารย์ระเด่น ท่านช่วยฝากฝังกับท่านเจ้าคุณฯ ก่อนจะเดินทางไปศึกษาต่อปริญญาตรีและโทที่อินเดีย บารมีของท่านเจ้าคุณฯ นั้นกว้างใหญ่ไพศาลนักหนาเหมือนน้ำในมหาสมุทร ท่านเจ้าคุณได้อุปการะพระเณรที่มีพื้นเพแตกต่างกัน หลายรายที่ท่านไม่เคยทราบ พงศ์เผ่าเหล่าก่อนเลย มีทั้งลูกหลานคนรวยจากต่างจังหวัดและเด็กอนาถาจรจัด หลายคนในรุ่นผม แต่ละคนต่างก็แยกย้ายออกไปเมื่อจบการศึกษา และประสบความสำเร็จชีวิตในชีวิตกันทั้งนั้น...

ขณะนั้นแม้ผมจะเป็นหนุ่มบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีนิสัยเกียจคร้าน ทำงานช่วยงานที่กุฎิ หนีเที่ยวเป็นประจำ เพราะมีมอเตอร์ไซค์คันเล็ก ๆ มือบายมุขเข้า ครอบง่า ยกเว้นเหล้า บุหรี่และการพนัน งานที่กุฎิ โดยเฉพาะ วันมีงานก็คือ ปิดกวาด ทำความสะอาด ล้างซาม เสร็จเรียบร้อยแล้วนั้นแหละ ผมจึงโผล่มาให้เห็นหน้า

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมพบท่านเจ้าคุณฯ ผมก็พนมมือสาธุสักการะด้วยความเคารพ รู้สึกเสียวสันหลังวูบ นึกว่าคราวนี้คงเสร็จท่านแน่แต่ที่ไหนได้ ท่านเจ้าคุณฯ กลับให้ คาถาผมบทหนึ่ง ท่านกล่าวพจนานาแกผมว่า “ไอ้ วิ่งวันนี้เอ็งได้ทำประโยชน์อันใดให้เกิด แก่สังคมบ้าง”

เท่านั้นแหละครับ ท่านมิได้ดูตำราว่ากล่าวต่อไปอีกอย่างไร คำพูดของท่าน ประโยคเดียวเท่านั้นช่างกินความหมายลึกซึ้ง และกินใจผมเป็นอย่างยิ่งและไม่เคยลืมเลือน ไปจากความทรงจำ มันฝังอยู่ในอนุสติของผมตลอดเวลา...

ความมีเมตตา และการให้ความอนุเคราะห์แก่กุลผู้อื่นอยู่เสมอของหลวงเตี้ยนั้นมิได้ จำกัดเพียงผู้ใกล้ชิดซึ่งเป็นศิษย์เป็นญาติเท่านั้น แต่แผ่ขยายกว้างขวางไปทุกหนทุกแห่ง ไม่เลือกรูานะ ยศศักดิ์และวงศ์ตระกูลแต่อย่างใด บรรณาธิการนิตยสาร บางกอกรายสัปดาห์ ได้เขียน คอลัมน์ “จากบางกอก” ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๒๓๑๘ กล่าวถึงความมีเมตตาของหลวงเตี้ย ในลักษณะนี้อย่างชัดเจน ดังนี้

เรื่องนี้ผมว่าใครที่อยากเป็นใหญ่เป็นโตมีคนนับหน้าถือตามากๆ ควรอ่าน และ เอาไว้เป็นตัวอย่าง

เริ่มตั้งแต่แรกพบกันเลย ท่านจะให้ความสำคัญกับทุกคนอย่างจริงจัง เต็มใจ และเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือเห็นบางคนแต่งตัวไม่ดี ดูไม่มีราศี ก็ไม่สน ยิ่งไม่ใช่ท่าน

ที่ผมเห็นโดยตลอด ไม่ว่าจะไปไหนจะไปใครมา รู้จักไม่รู้จัก ดูดีมีฐานะ หรือดูก็ก๊าก เป็นญาติกันก็ทักทายปราศรัยด้วยความเอ็นดูเมตตาเสมอกัน แม้ศัพท์แสง อาจจะมีบ้างที่ปรับใช้ให้เหมาะกับผู้ที่กำลังคุยด้วย แต่เรื่องความปรารถนาดีนั้น รับรองว่าท่านมีให้เหมือนๆ กันหมด

หลายๆ ครั้งที่มีหลายคน หลายคณะมาราบท่านพร้อมกัน ท่านก็จะพูดคุยอย่างเท่าเทียม ไม่มีการพูดกับคณะที่ดูดีมากกว่าคณะที่ดูเป็นแม่ค้าตลาด ชาวบ้านที่เพิ่งมาราบมารู้จัก...เวลาใครไปใครมาที่ท่านเห็นว่าพอเหมาะกับของสิ่งนั้น ท่านก็จะมอบให้ ที่เห็นบ่อยมากคือ ทุกครั้งที่ฉันก็เรื่องอาหาร ใครไปกราบท่านช่วงฉันนี้ จะต้องอ้อมท้องทุกครั้งไป ท่านจะจับเป็นลูกศิษย์พระเท่าเทียมกันหมด ไม่เว้นคุณหญิงคุณนายใครที่ได้ตั้งใจว่าถวายเพลท่าน เสร็จแล้วจะกินตักนอร์่อยๆตามโรงแรมชั้นหนึ่ง ก็ต้องแปรเป็นกินข้าวกันบาตรกันทั้งสิ้น แต่ทุกคนก็ประทับใจและได้บุญเพิ่มขึ้น คือ ได้ขจัดกิเลสเล็กน้อยออกสักมือหนึ่ง

แสดงความยินดีกับศิษย์ที่ไปศึกษาต่อ

หรือแม้กระทั่งเด็กนักเรียน ที่ไม่เคยรู้จักท่าน ท่านก็จะเรียกให้ไปเอาขนมมาทานเล่น เด็ก ๆ รับของเสร็จ ท่านก็สอนวิธีกราบ วิธีไหว้ มารยาท พวกเด็ก ๆ ก็มักไม่รู้จักท่านหรอกคงนึกแต่ว่า วันนี้เจอหลวงตาใจดีให้ขนมกินเท่านั้น แต่นี่ละที่แสดงออกถึงความไม่ลืมหืมตัว เสมอต้นเสมอปลายของท่าน ขนาดไม่ได้อยู่ต่อสาธารณะที่ใครรู้จัก ไม่จำเป็นต้องเสียเวลา เสียแรงสั่งสอนใคร ท่านยังเหนียว...ด้วยเมตตาที่สูงล้ำ

เมตตาธรรมของหลวงเตี้ย มิได้ปรากฏเฉพาะราย เฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะคนไทยในประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา การที่ท่านดำริให้สร้างอาคารเรียนที่วัดไทย ลอสแอนเจลิส เพื่อใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ก็ด้วยเมตตาธรรม ที่มีต่อเยาวชนต่อชุมชนไทยที่อยู่ต่างบ้านต่างเมืองโดยแท้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคยุ่งยากเพียงใด ท่านก็ต่อสู้จนได้รับอนุญาตจากทางการ เมื่อสร้างวัดไทยและอาคารเรียนสำหรับสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่เยาวชนที่เติบโตในนครลอสแอนเจลิสสำเร็จแล้ว มีคนไทยจำนวนมากได้มีโอกาสรู้จัก มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิด ได้เห็นการดำเนินชีวิตและการทำงานของท่าน หลายคนได้เล่าถึงหลวงเตี้ยในโอกาสต่าง ๆ ด้วยแง่มุมและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ความเห็นโดยสรุปที่ตรงกันคือ หลวงเตี้ยเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยในนครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา และเป็นผู้มีเมตตาธรรมสูงยิ่ง ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน ขอยกตัวอย่างจากบางคน เช่น สุรินทร์ ยิ้มยงพันธ์ เขียนเรื่อง “พระเทพโสภณ เจ้าอาวาสวัดไทย นอร์ธ ฮอลลีวูด นครลอสแอนเจลิส แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา” พิมพ์ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ยกมาบางตอนดังนี้

ด้วย “เมตตาธรรม” ประจําใจดังกล่าวเห็น ใครทุกข์ร้อนก็พลอยร้อนใจ และก็พยายามหาทางหรือติดต่อขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น หากสิ่งเหล่านั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องควรแก่การช่วยเหลือท่านก็ให้คำแนะนำแก้ไข บรรเทาปิดเป่า เท่าที่ท่าน จะทำได้...

พระคุณเจ้าได้มีบทบาทในการช่วยเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหาทางสังคมและครอบครัว ในหลายรูปแบบ เพราะวัดได้กลายเป็นศูนย์รวมที่นัดพบของคนทุกเพศ ทุกวัย ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาแรงงาน ปัญหาตักงาน ปัญหาครอบครัว ได้รับการแนะนำแก้ไขช่วยเหลือจากพระคุณเจ้าโดยตรงบ้าง จากการแนะนำต่อกันบ้าง... และยังสามารถรวมพลังไปช่วยเหลือคนไทยในประเทศไทยในรูปโครงการบริจาคสมทบทุนต่าง ๆ โดยผ่านสภาภชาชาติไทย มูลนิธิสายใจไทย บริจาคช่วยสร้างศูนย์ฝึกอาชีพ กทม.

บุญกว้าง เกิดตุลาเป็นอีกผู้หนึ่งที่กล่าวถึง ความมีเมตตาธรรมอย่างสูงยิ่งของหลวงเตี้ยไว้ในบทความ เรื่อง “จากหลวงเตี้ยถึงพระธรรมราชาวัตร พระผู้ใหญ่ที่ไม่เคยหยุดพัฒนา” พิมพ์ในหนังสือ พระธรรมราชาวัตร มีตัวอย่างบางตอนดังนี้

“หลวงเตี้ย” คงยังเป็นหลวงเตี้ย เป็นพระผู้ใหญ่ในจิตใจของชาวไทย ส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ที่เห็นคุณงามความดีในการทุ่มเทเสียสละทุกด้านเพื่อสังคมโดยแท้

ว่าไปแล้วคนที่เคยตำหนิติเตียนท่านในการที่ท่านสร้างนั่นสร้างนี่ หรือ กล่าวร้ายท่านในการมาเป็นพระสงฆ์ผู้ใหญ่ในต่างแดนแล้วแต่มีความเข้าใจผิด เพราะไม่ได้เข้ามาสัมผัสปฏิบัติของท่าน หรือเห็นความยากลำบากในการสร้างสรรค์นั้นๆ ท่านเคยกล่าวกับผู้เขียนว่า “อย่าไปถือสาเขาต้องให้อภัยเขา เพราะเขาไม่รู้ว่ ฉัน และพวกเราทำอะไรกันบ้าง และทำอะไรให้ลูกหลานเขา วันนี้เขาไม่เห็นวันหน้าเขาก็ต้องรู้ ต้องเข้าใจเอง พวกเราเองต่างหากที่ไม่ดี ไม่สามารถอธิบายให้เขาเข้าใจได้ทั่วถึง และถูกต้อง...”

ข้อเขียนข้างต้นแสดงชัดเจนว่า หลวงเตี้ยใช้ความเมตตาเพียงใด ในการคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนของคนไทยด้วยกันเอง อย่างไรก็ตาม ยงเกียรติ ปัตตพงษ์ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ยืนยันเป็นอย่างดีว่าในที่สุดหลวงเตี้ยก็ใช้เมตตาธรรมได้เป็นผลสำเร็จในการหล่อหลอมสร้างความสามัคคีของคนไทยในแดนไกลแห่งนั้น ดังที่ท่านผู้นี้เขียนไว้ในเรื่อง “หลวงเตี้ยกับชาวธรรมศาสตร์” พิมพ์ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ตอนหนึ่งว่า

เมื่อพระเดชพระคุณเป็นหัวหน้าพระสงฆ์และหัวหน้าชุมชนไทยที่เข้ากับคนทุกชั้นแล้วดังนี้ อธิกรณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในวัดและนอกวัด เมื่อได้นำมาปรึกษาท่านแล้ว ท่านได้ใช้เมตตาและกรุณา พิจารณาให้คำแนะนำอ่อนน้อมให้เป็นเบาทุกคนกลับไปด้วยความสุข สันติ และความสามัคคีก็เกิดขึ้น

เป็นที่เชื่อมั่นว่า มีตัวอย่างอีกจำนวนมากที่คล้ายกันนี้ หรือมีรายละเอียดแตกต่างไปจากนี้ ทั้งจากศิษย์รุ่นแรกๆ และศิษย์รุ่นหลังๆ บุคคลวัยสูงอายุ และวัยเยาว์ จากคนไทยในประเทศและคนไทยในต่างประเทศ ที่แสดงถึงความมีเมตตาธรรมที่หลวงเตี้ยมีต่อตน หรือกลุ่มของตน อย่างไรก็ตาม ไม่อาจพรรณนาให้ทั่วถ้วน ณ ที่นี้ได้

มีความกตัญญูกตเวที

จากประวัติและผลงานของหลวงเตี้ยสะท้อนได้อย่างชัดเจนว่าท่านเป็นผู้สูงยิ่งด้วยกตัญญูกตเวทีตาธรรม ไม่ว่าจะป็นต่อบุพการี ต่อสมเด็จพระสังฆราชและผู้มีคุณต่อพระพุทธศาสนา ตั้งแต่บรรพชาอุปสมบท นอกจากจะกลับไปเยี่ยมบ้าน เยี่ยมโยมมารดา ในวาระอันสมควร หลวงเตี้ยยังจัดพิธีรดน้ำสังกรานต์โยมมารดา และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้โยมบิดาทุกปี คอยดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขโยมมารดาโดยตลอด และจัดให้โยมมารดาได้มีโอกาสทำบุญครั้งสำคัญๆเมื่อโยมมารดาป่วยท่านเดินทางไปเยี่ยม และพาแพทย์ไปรักษาพยาบาลทุกวัน

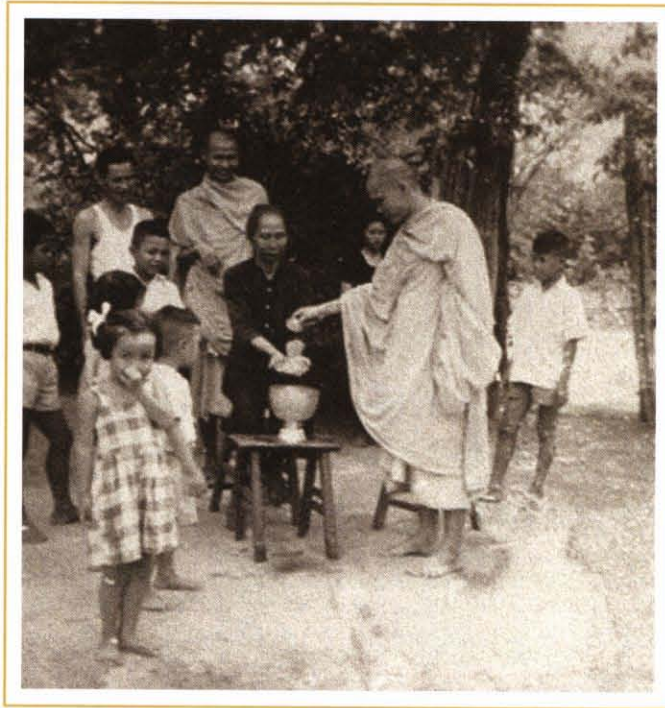
แสดงออกซึ่งความกตัญญูทเวทที่มีต่อ
สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ในหลายโอกาส

สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ทรงเป็นพระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่งที่มีพระคุณแก่หลวงเตี้ย แม้พระองค์จะสิ้นพระชนม์ไปนานแล้วก็ตาม แต่หลวงเตี้ยก็ทำบุญคล้ายวันสิ้นพระชนม์ ถวายทุกปีมิได้ขาด ท่านริเริ่มตั้งกองทุนสมเด็จพระสังฆราช ๑๗ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาที่เรียนดีแต่ยากจน รับตำแหน่งผู้จัดการกองทุน และบริหารงานกองทุนเจริญก้าวหน้าอย่างดียิ่ง รวมทั้งได้จัดทำรูปเหมือนสมเด็จพระสังฆราช ไว้เป็นที่ระลึกบูชาสำหรับศิษย์และผู้มีความเคารพศรัทธาในพระองค์ และหากมีโอกาสท่านมักกล่าวถึงหรือเขียนถึงสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้เป็นประจำ

หลวงเตี้ยเป็นผู้อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาโดยตลอด และยังเป็นผู้มีความกตัญญูทเวทต่อผู้ที่มีอุปการคุณแก่พระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากกรณี นายโอภาส เครือโสภณ ผู้ที่ทำประโยชน์อย่างมากให้แก่วัดไทยลอสแอนเจลิส และชุมชนไทยในนครลอสแอนเจลิส เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ นายโอภาส เครือโสภณ ได้ถึงแก่กรรมที่เมืองไทย ขณะอยู่บนเครื่องบิน และอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่นำนักการเมืองของรัฐแคลิฟอร์เนียไปติดต่อสัมพันธ์ไมตรีและธุรกิจการค้ากับนักธุรกิจและรัฐบาลไทย หลวงเตี้ยได้ให้เกียรติและตอบแทนคุณความดีของนายโอภาส เครือโสภณ ที่มีต่อพระพุทธศาสนา ด้วยการอนุเคราะห์จัดการศพและขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ได้ทรงกรุณาเสด็จไปในพิธีรวมทั้งผู้มีเกียรติอื่น ๆ ได้ไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ครอบครัวเครือโสภณรู้สึกปลาบปลื้มและระลึกถึงบุญคุณของหลวงเตี้ยเป็นอย่างดี

ยังมีอีกเป็นอันมาก ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้สูงยิ่ง ด้วยกตัญญูทเวทีของ หลวงเตี้ย ไม่ว่าจะเป็นการจัดกฐินสามัคคีทอด ณ วัดลาดปลาเค้า การทำนุบำรุงอาคาร สถานที่ และส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า การพัฒนาวัดลาดปลาเค้าด้านต่างๆ การพัฒนาเมืองนครปฐม การบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯลฯ ซึ่งหลวงเตี้ยได้เอาใจใส่ ทุ่มเทจนเห็นความเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าได้อย่างชัดเจน

จัดพิธีรดน้ำโยมมารดาในวันสงกรานต์

การเทศนาธรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่ทางการ เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนได้อย่างลึกซึ้ง ถึงความเป็นผู้มีกตัญญูทเวทีของหลวงเตี้ยดังได้ยกตัวอย่างข้างต้นบ้างแล้ว สมเจตน์ พยัคฆฤทธิ์ ผู้อาศัย ณ นครลอสแอนเจลิส มีประสบการณ์ที่เผชิญได้ฟังเทศน์จากหลวงเตี้ย เกี่ยวกับ เรื่องความกตัญญู อันเป็นตัวอย่างชวนให้เล่าขานจดจำอีกเรื่องหนึ่ง จึงขอยกมาดังนี้

ผมไม่เคยฟังหลวงเตี้ยเทศน์หรือสั่งสอนใครจนมีอยู่คราวหนึ่ง ผมขึ้นไปบน โบสถ์ หลวงเตี้ยนั่งอยู่บนอาสนะ สักครูก็มีเด็กสาวรุ่นหน้าตาดี แต่มีท่าทางเศร้าหมอง เข้าไปกราบท่าน พร้อมกับขอให้หลวงเตี้ยพรมน้ำมนต์ให้ หลวงเตี้ยก็ไม่ขัดใจ หยิบขัน น้ำมนต์แล้วก็พรมให้ตามที่เด็กสาวคนนั้นต้องการ หลวงเตี้ยบอกเธอว่า น้ำมนต์ก็คือ น้ำธรรมดาไม่สามารถช่วยใครได้หรอกลูก แต่ถ้าเธอจะถือว่า เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ก็ได้ เพราะ พระได้ประพรมให้ทุกซอกหมดไป เพื่อเธอจะได้เริ่มต้นใหม่ด้วยความซื่อเย็น เมื่อเธอ เลือกที่จะมาหาพระก็เท่ากับว่าเธอต้องการจะเริ่มต้น

โดยปกติปัญหาของคนวัยรุ่นหนุ่มสาว คือปัญหาด้านจิตใจ ความรัก ความหลง เราต้องกลับไปทบทวนดูใหม่ว่าสิ่งที่ผ่านมามีอะไรบ้างที่เราเป็นฝ่ายบกพร่อง เมื่อรู้แล้วก็ลองใช้เหตุผลหาทางออกดู อะไรคือผิดชอบชั่วดี อะไรคือหน้าที่ที่เรากำลัง ทำอยู่ตอนนี้ ทำอย่างไรจะกลับมาทำหน้าที่ให้ดีที่สุด พ่อแม่ นั้นแหละที่รักเราจริง จริงอยู่ท่านอาจจะล้าหลังไปบ้าง เพราะช่องว่างระหว่างคนหนุ่มสาวกับคนแก่ และยิ่งแย่ ตรงที่ว่าพ่อแม่เกิดและเติบโตอีกประเทศหนึ่ง ในขณะที่เราเติบโตอีก ประเทศหนึ่ง ยิ่งเพิ่มช่องว่างให้มากขึ้น แต่ท่านก็มีความปรารถนาดี ก็ขอให้เชื่อท่านเถอะลูก

ไอ้คำหวาน ๆ ของหนุ่ม ๆ มันเชื่ออะไรไม่ได้หรอก กลับบ้านไปตั้งหน้าตั้งตาเรียน หนังสือ เพื่อเธอจะได้พบในสิ่งที่เธอต้องการอย่างแท้จริง เวลายังยาวนาน ความดีงาม ความสำเร็จคอยเธออยู่ข้างหน้า

คุณธรรมอันสูงส่งที่หลวงเตี้ยบำเพ็ญอยู่เป็นนิจ นอกจากความเมตตาและความ กตัญญูแล้ว ยังมีอื่น ๆ อีกมาก เช่น ความเป็นผู้เสียสละและอุทิศตน เพื่อประโยชน์ของสังคม ภาพลักษณะของหลวงเตี้ยที่อยู่ในใจศิษยานุศิษย์ จึงมีภาพที่น่าประทับใจอยู่มากมาย มีภาพหนึ่ง อันเป็นที่ชื่นชมจากคำเล่าของ บุญกร่าง เกิดตุลา ก็คือภาพที่เจนนาคคนไทยในแอลเอ ที่มักพบ เห็น คือ

พระสงฆ์แก้วรูปหนึ่ง เข็นรถขยะบ้าง เก็บแก้อื้อที่ญาติโยมทิ้งไว้ระเกะระกะในยาม เสรีงานบ้าง กวาดใบไม้ในบริเวณลานวัดบ้าง พระรูปนั้นคือหลวงเตี้ยที่ทำงานเหมือน พระลูกวัดรูปอื่น ๆ บางครั้งยื่นปาดเหงื่อ สั่งสอนคนมาขอคำแนะนำด้านต่าง ๆ พร้อมกับ ทำงานไปด้วยกลางลานวัด ปากสอนไป มือก็ทำงานไป

มีภาพของหลวงเตี้ยอีกภาพหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม หลายประการและจดจำได้ไม่รู้ลืม จากคำบรรยายตอนหนึ่งของ ละออ อเนกานนท์ คือ

ในทันใดนั้น ข้าพเจ้าได้ยินเสียงกวาดแกรก ๆ อยู่ข้างโบสถ์ นึกขอบคุณผู้ที่ กวาด เพราะเป็นเวลาค่ำมืด แล้วยังอุตสาหะช่วยทำความสะอาดวัด จึงเดินเข้าไปดู หวังจะขอบคุณท่านผู้นั้น พอเข้าไปใกล้เห็นถนัด ข้าพเจ้าก็ต้องตกใจ เพราะไม่คิดว่า ผู้ที่มีผ้าเหลืองคลุม ศีรษะและกำลังกวาดอยู่นั้น คือท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณ หัวหน้า สงฆ์วัดไทยในขณะนั้น และในปัจจุบันนี้ก็คือพระธรรมราชานุวัตรนั่นเอง และคำตอบ ที่ได้รับจากท่าน “ไม่เป็นไรโยม กวาดเกือบเสร็จแล้ว จะคอยถึงวันพรุ่งนี้ไม่ได้ ในตอนเช้าวัดต้องสะอาด เรียบร้อยก่อนคนจะมาถึง จึงจะนำดู”

ศิลปะการใช้พระเดชพระคุณ

“วัดจะต้องรับใช้สังคม จะต้องเป็นศูนย์กลางของสังคม” เป็นคำกล่าวที่ หลวงเตี้ยปรารภให้คติแก่ภิกษุสามเณร ตลอดจนศิษยานุศิษย์ของท่านอยู่เสมอ และด้วยความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าที่จะดำเนินตามคตินี้ หลวงเตี้ยจึงมีปฏิทาปฏิบัติภารกิจหลากหลายด้าน ทั้งที่เป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการปกครองคณะสงฆ์ งานสร้างสรรค์พัฒนาที่ท่านริเริ่มขึ้น และงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม จนท่านได้ชื่อว่าเป็นพระนักพัฒนาที่สามารถนำความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไปพัฒนางานด้านต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี การที่หลวงเตี้ยได้รับการยกย่องอย่างมากมายนั้น เป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่าอัจฉริยภาพ ไต่บ้างเล่าที่ท่านมีและใช้ประกอบกันได้อย่างสมดุลและเหมาะสม

หากจะสรุปในแง่นี้ คงกล่าวได้ว่า นอกจากคุณธรรมอันสูงส่งยิ่ง และความรู้ความสามารถแล้ว การใช้พระเดชพระคุณในการปกครอง ในการยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ในการกำราบคนและเตือนสติคน เป็นเรื่องสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งที่หลวงเตี้ยถือปฏิบัติอยู่เสมอ และใช้ได้เป็นอย่างดี เหมาะแก่กาลโอกาสและบุคคลอย่างยิ่ง งานจึงดำเนินไปสัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งมั่นพร้อม ๆ กับที่ท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนทุกระดับในจำนวนมหาศาล

ยงเกียรติ ปัตตพงษ์ ได้เล่าถึงปฏิทาของหลวงเตี้ย ที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและเข้ากับคนได้ทุกระดับชั้น ตอนหนึ่งในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ว่า

พระเดชพระคุณพระเทพโสภณ ท่านเป็นพระภิกษุสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ก็จริง แต่ปฏิทาของท่านนั้นเข้ากับคนทุกชั้นจะเห็นได้ว่าท่านพูดจากับเด็กเล็ก ๆ ได้รู้เรื่อง และเข้าใจภาษาของเยาวชนหรือเด็ก ๆ ได้อย่างดี ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ จนกระทั่งบุคคลระดับชาติบ้านเมือง ท่านก็เข้าใจได้อย่างดี ไม่มีปัญหาอะไรเลย

ศิลปะในการเข้ากับบุคคลได้ทุกระดับที่กล่าวข้างต้น บทบรรณาธิการ จาก “บางกอก” ในหนังสือนิตยสาร บางกอกรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๒๓๑๗ ก็ได้กล่าวถึงเช่นกัน และมีรายละเอียดให้ภาพที่ชัดเจนขึ้นดังนี้

ภาพภายนอกของ “หลวงเตี้ย” นั้น ดูเหมือนจะเป็นพระสบาย ๆ พระสังคมา ท่านจะให้ความสนิทชิดเชื้อกับคนทุกระดับชั้น ไม่มีถือตัว เป็นที่รักใคร่ของญาติโยมจำนวนมากและจากที่ตอนบวช ภูมิมอยู่ติดกับท่าน ทำให้ได้ต้อนรับแขกจำนวนมาก วันหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๔-๕ คณะ บางวันเป็น ๑๐ ก็มี และที่ท่านทำให้ผมทั้งหมก ๆ ก็คือเรื่องความจำ

จะเป็นใครมาจากไหน บางคนห่างหายไป ๕ ปี ๑๐ ปีก็มี ท่านยังจำชื่อ
ทำงานของพวกเขาได้หมด ทักทายปราศรัยได้อย่างถูกต้อง ไม่เฉพาะแต่ตัวโยมที่มากrab
ยังจำไปถึงหลานของครอบครัวนั้น ๆ ด้วย เหลือเชื่อจริง ๆ

นอกจากนี้ผมยังไม่เคยเห็นท่านโกรธ หรือไม่พอใจแม้แต่ชนิดเดียว ใครเห็น
อะไรไม่ตรงกับท่าน ท่านก็ใจเย็นอธิบายทัศนคติของท่านให้เขาฟัง ไม่ได้มีทิฐิมานะ
ว่าเป็นพระผู้ใหญ่ ใครขัดไม่ได้ให้เห็นเลย

อริยาศัยในการต้อนรับผู้มาเยือนตามคติไทยแต่โบราณ เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่
หลวงเตี้ยปรับใช้ได้เหมาะสม ไม่ว่าจะอยู่ประเทศไทยหรืออยู่ในสหรัฐอเมริกา จึงเป็นที่
ชอบซึ่งแก่คนไทยที่นั่น เมื่อมีสัมพันธไมตรีที่ดี ความสามารถดี การปฏิบัติงานก็ลุล่วงได้ผล
สำเร็จตามเป้าหมาย จรรยาพร อิศรากรูณ อยุธยา ได้เล่าถึงมนุษยสัมพันธ์อันดีที่หลวงเตี้ย
มีต่อใครๆ ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ให้ภาพลักษณ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นดังนี้

ใครเข้ามาในวัด ก่อนอื่นท่านจะถาม “กินข้าวมาหรือยัง”ยังไม่ทันจะตอบ
ท่านก็บอก “ไป...ไปกินข้าวก่อน กับข้าวอร่อยคนนั้น ๆ เขาทำมาถวาย ทำมามากมาย
ขอให้ถือว่าวัดนี้เป็นของทุกคน” ท่านรับแขกเก่ง ใครได้พูดกับท่าน ๒-๓ คำ
ก็รักท่านแล้ว (ไม่ใช่ตรงที่ท่านบอกให้ไปกิน)

ใครมีอะไรไปปรึกษากับท่าน ท่านจะสนใจฟังและพูดค่อย ๆ เบา ๆ ได้ยิน
กันเฉพาะ ท่านจะวางมือจากงานที่กำลังทำอยู่ ไม่มีการพูดเล่น คนนั้นจะชอบซึ่ง และคิด
ว่าหลวงเตี้ยช่างดีกับตนโดยเฉพาะเท่านั้น ทราูไม่ว่า ท่านดีกับทุกคนไปเลย...

หลวงเตี้ยเป็นผู้มีความสามารถในการพูดเป็นเยี่ยมมีทั้งปลอบ ชู ยอ จะใช้
งานใครก็เก่ง (ไม่ใช่งานส่วนตัวของท่านหรอก)คนถูกใช้จะต้องลอบ และเต็มใจ ทำให้
อย่างถวายกาย ถวายชีวิตกันเสีย ไม่เชื่อใครเวลาไปถามคุณป้า คุณแดง และ
ดอกเตอร์ดู พอท่านเข้ามาโอบไหล่ “อย่างนี้ ป้า...เสียอย่าง เดียวก็เสร็จ” แล้วป้า
ก็ทำเสร็จในขณะที่เดียวจริง ๆ เสียด้วย...

หลวงเตี้ยใช้จิตวิทยาในการบริหารงานและทำงานต่าง ๆ โดยที่ท่านปฏิบัติเป็นตัวอย่าง
ที่ดีด้วยไม่ว่าในเรื่องสำคัญหรือเรื่องบางเรื่องที่อาจไม่มีใครนึกถึง บรรณาธิการนิตยสาร
บางกอกรายสัปดาห์ เล่าไว้ในบทบรรณาธิการ “จากบางกอก” ฉบับที่ ๒๓๑๗ อย่างละเอียดว่า

ตอนนั้นผมเพิ่งบวชได้วันที่ ๒ ยังไม่คุ้นกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะกุฎิที่อยู่
ตอนนั้นนั่งตม่น้ำอยู่ในกุฎิของท่าน ใจก็ปรารถถึงกุฎิของเรา โดยเฉพาะเรื่องส้วม ที่มี
คราบโคลนเยอะเหลือเกิน เยอะจนน่าอึดอัด

สักพักท่านเดินเข้ามานั่งข้างหน้า แล้วก็เล่าถึงอดีตตอนบวชใหม่ ๆ ของท่าน

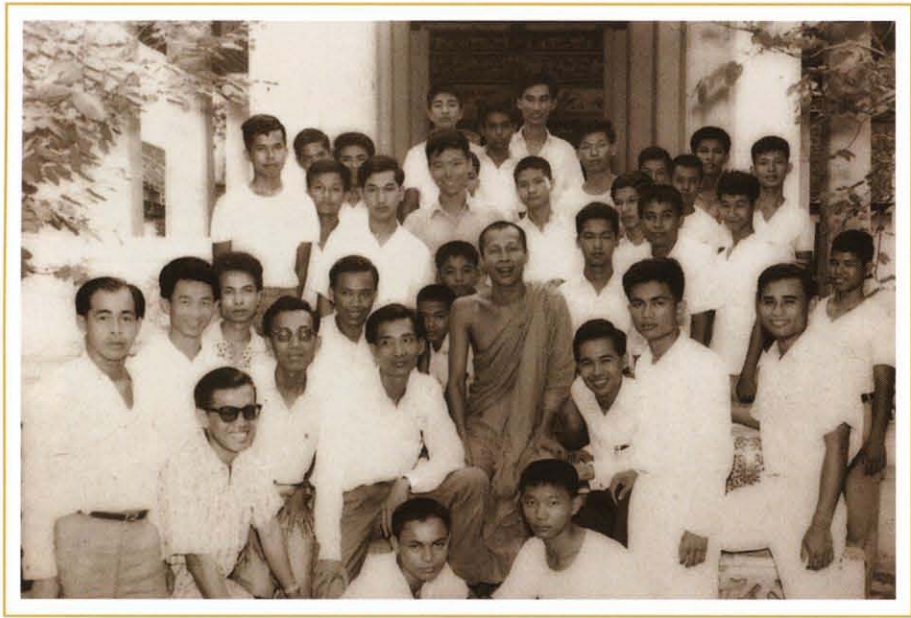

ว่ายากเย็นแค่นี้ ไหน อะไรต่อมิอะไรก็ไม่มี ไม่สะดวก ส้วมก็เป็นส้วมถึงอยู่ไกล จะไปก็ต้องเดินไกลมิด ๆ แดมสกปรกสุดทน เหม็นมาก แม้ท่านจะรังเกียจ แต่ด้วยใจเมตตาถึงพระรูปอื่น ที่จะมาใช้ต่อจากท่าน จะไม่ได้รับความสบาย ตอนเช้าท่านเลยจะตื่นไปใช้เป็นรูปแรกเสมอ เสร็จก็จะนำไปเททิ้ง เช็ดล้างให้สะอาดรอพระรูปอื่นมาใช้ต่อ ท่านบอกการชดส้วมนะนี้นัก เช็ดทั้งส้วมทั้งใจไปด้วย ทุกวันนี้ท่านก็ยังขัดเองว่าแล้วท่านก็เดินไปชดเสียเลย เสร็จก็หันมาถามผมว่าที่กุฏิมีแปรงขัด ผงขัดไหม ถ้าไม่มีก็ขอพระพี่เลี้ยงเอา

ยอมรับว่าอายุมากครับ รีบหาแปรงขัด กลับไปชดส้วมในกุฏิเองจนเริ่มคิมนั้นหลับสบาย หมดกังวลเรื่องห้องน้ำเสียที่ ไม่เหมือนคิมนแรก ที่นอนไปก็วิตกไปว่าจะอยู่ได้อย่างไร

ไม่เพียงแต่หลวงเตี้ยจะใช้ความรู้ความสามารถและพระเดชพระคุณในการปฏิบัติงานในการพัฒนาบุคคลในภาวะปกติเท่านั้น มีอยู่หลายครั้งที่ศิษย์ได้พบว่า หลวงเตี้ยได้ใช้ศิลปะอย่างสูงในการใช้พระเดชพระคุณแก้เหตุการณ์วิกฤติต่างๆ ซึ่งบางเรื่องมิบังควรเผยแพร่ และบางเรื่องเผยแพร่ได้ เช่น ครั้งที่ชาวบ้านจังหวัดหนึ่งได้รวมตัวกันฟ้องขับเจ้าอาวาสให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุผลต่างๆ หลวงเตี้ยในฐานะเจ้าคณะภาคปกครองพื้นที่จังหวัดนั้น ได้เดินทางไปดูแลความเรียบร้อย เมื่อพิจารณาแล้วท่านได้ขึ้นไปพบชาวบ้านบนศาลาการเปรียญ แม้จะมีผู้เสนอความเห็น ว่าไม่ควรไปพบชาวบ้านในภาวะตึงเครียดเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อหลวงเตี้ยไปถึง ท่านกลับพูดคุยกับชาวบ้านที่ชุมนุมอย่างเป็นกันเองในเรื่องต่างๆ ไป ไม่เกี่ยวกับเรื่องเจ้าอาวาสแม้แต่น้อย ศิลปะการพูดของหลวงเตี้ย เลื่องลืออยู่แล้วว่ามีสาระสอดแทรกความสนุกขบขันเพียงใด แม้ในภาวะการตึงเครียดฉับพลันเช่นนั้น ท่านก็พูดได้ดี เสียงหัวเราะครั้นเคร่งตึงไปทั่วศาลาการเปรียญ เมื่อหลวงเตี้ยได้ “ใจ” ชาวบ้าน และชาวบ้านวางใจเคารพนับถือว่าหลวงเตี้ยเป็นฝ่ายตนแล้ว หลวงเตี้ยก็ “หักมุม” วกลับมาเรื่องเจ้าอาวาสพูดขึ้นว่า “ปล่อยให้เจ้าอาวาสท่านปกครองไปก่อน ถ้าไม่ตีจริงเตี้ยหลวงเตี้ยมาปลดออกเอง” เสียงหัวเราะและเสียงปรบมือดังขึ้นประสานกันในวันนั้น การปกครองของเจ้าอาวาสรูปนั้นในความดูแลของหลวงเตี้ย ก็ดำเนินไปด้วยดี

คนทั่วไปจะซาบซึ้งในพระคุณของหลวงเตี้ยที่มีต่อตน ที่มีต่อกลุ่มของตน และน้อยคนจะพบหลวงเตี้ยใช้พระเดชแก่บางคน เช่น มีหลายรายทำตัวให้ดูน่าสงสาร ร้องไห้ออดอ้อนขอเงิน บางรายปลอมเป็นพระอ้างชื่อวัดหนึ่งวัดใดเดือดร้อนมาขอปัจจัยจากหลวงเตี้ย ท่านชักให้เห็นควรก็ให้ไป แต่ถ้าเห็นว่ามาหลอกแน่แล้ว ท่านก็โทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาควบคุมตัวไปอบรมก็มี พรหมวิหารหัวข้ออุเบกขาที่หลวงเตี้ยนำมาใช้นี้ ท่านบอกว่า “ขึ้นให้เงินไป เขาเองต้องทุกข์จากการกระทำนี้ หลอกพระนะบาปหนักนัก ให้ตำรวจนำตัวไปอบรม ก็เพื่ออนาคตที่ดีของเขาจะได้เชิดขึ้นบ้าง ไม่กล้าทำผิดแรงๆ เช่นนี้อีก และเมื่อตำรวจจับไปก็ต้องใช้อุเบกขา

ศิษย์วัดที่เคยอยู่ในความดูแล

คือวางเฉยได้ เมื่อเขาได้รับทุกข์จากการกระทำอันผิดพลาดของเขา”

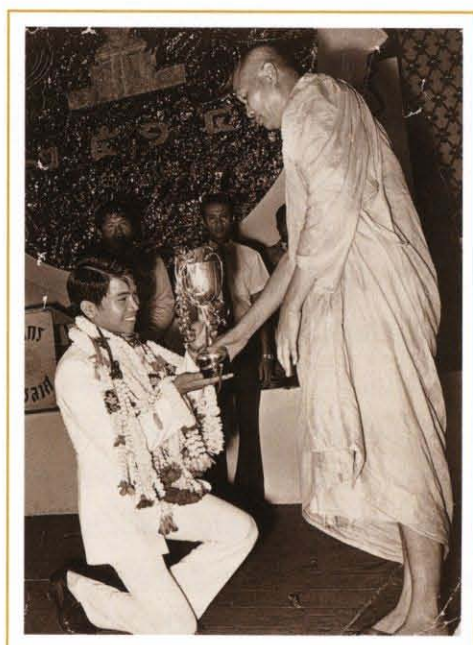
นอกจากพระเดชพระคุณของหลวงเตี้ยที่มีต่อบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งใช้ได้เหมาะสมแก่กาลโอกาสดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งทีกล่าวขานกันเป็นอันมากอีกเรื่องหนึ่ง คือการใช้พระเดชพระคุณกับผู้เยาว์ เนื่องจากหลวงเตี้ยมีความรักมีความเมตตาแก่เด็ก ๆ เหมือนบุตรหลาน สังเกตได้ว่าท่านจะชอบเด็กชนและชอบ “ปราบเซียน” เสียด้วย ดังที่ศาสตราจารย์ประกาศรี สืออำไพ เล่าถึงประสบการณ์ในการไปสอนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวิไลไทยลอสแอนเจลิส ในคอลัมน์ “สารพันวรรณนา” ในหนังสือพิมพ์ไทยแอลเอ ประจำวันเสาร์ที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๕ เกี่ยวกับหลวงเตี้ยบางตอนดังนี้

หลวงเตี้ยท่านเป็นที่รักทั้งเด็กเรียบร้อยทั่วไปและเด็กชนชั้นเรียน สังเกตดูท่านจะชอบเด็กชน ๆ คือ ชอบปราบเซียน ทุกคนจะ “หลง” ท่านหมด กลายเป็น “เชื่อง” ว่าง่าย ท่านมีศิลปะในการใช้พระเดชพระคุณ มีผลไม่ ชนมนมเนย เอามาให้เด็กกิน ทำผิดอะไรท่านจะไม่ดุไม่บ่นจุกจิกแบบผู้ใหญ่ซีโมโห ท่านจะพูดให้เข้าใจแต่รู้สึกว่ามีผิด เด็กจึงติดท่าน เดินไปไหนจะมีเด็กห้อมล้อมดูเหมือนดาวล้อมเดือน เห็นจิวรเหลืองสูงปลั่งอยู่ท่ามกลางวงล้อมของเด็ก ๆ...

เด็ก ๆ เองก็รู้ว่า หลวงเตี้ยรักพวกเขา หลวงเตี้ยมีวิธีพูดคุย วิถีชม วิถีดูด้วยใบหนัยยิ้ม ๆ ทำให้เด็กไม่อายเพื่อน จิตวิทยาของหลวงเตี้ย มาจากหัวใจที่เมตตา กรุณาของท่าน ท่านใช้พระคุณนำแล้วพระเดชก็ตามมาเอง

คณะ น.๑๖ เป็นทั้งที่พำนัก
ที่สร้างสติปัญญา และความก้าวหน้าในชีวิตของภิกษุสามเณรและศิษย์วัดหลายคน

ยินดีกับความสำเเร็จของศิษย์ทุกคน

เกี่ยวกับผู้เยาว์นี้ ทั้งภิกษุสามเณรและศิษย์วัด ในวัดพระเชตุพนมีเรื่องเล่า ถึงพระเดชพระคุณของหลวงเตี้ยอยู่มากมาย คล้ายเป็นตำนานที่เล่าขานกันรุ่นแล้วรุ่นเล่า โดยเฉพาะคณะน. ๑๖ ซึ่งหลวงเตี้ยปกครองดูแลอยู่ จะกล่าวถึงหลวงเตี้ยด้วยกิริยาต่างๆกัน บ้างกล่าวยกย่องประดุจบิดา บ้างยิ้มๆ อายๆ แต่ทุกคนเคารพรักหลวงเตี้ย แม้ถูกทำโทษเพียงใด ก็ไม่ถือโกรธ จากคำบอกเล่าของ ขจร แพทย์ประเสริฐ ศิษย์รุ่นก่อน และจากคำบอกเล่า ของศิษย์รุ่นปัจจุบันอีกหลายคน แสดงถึงศิลปะการใช้พระเดชและพระคุณอย่างเหมาะสม โดยสรุปดังนี้

เรื่องการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ ทุกวันจะมีการประชุมศิษย์วัด หลวงเตี้ยอบรมสั่งสอนได้จับใจมาก เสียงดังฟังชัด อักษรทางภาษาถูกต้อง ใช้วาทศิลป์ ท่านให้ศิษย์วัดที่อ่อนภาษาไทย อ่านหนังสือพิมพ์ให้ฟังทุกวัน หากคำใดสะกดไม่ถูก ท่านจะสอนวิธีสะกด อักษรย่อต่างๆ ที่ใช้ในหนังสือพิมพ์ ท่านจะบอกว่าย่อมาจากอะไร เพียงสามเดือนศิษย์วัดที่อ่อนภาษาไทยก็อ่านหนังสือพิมพ์ได้คล่อง และได้รับความรู้จากการอ่านไปด้วย การสอนของท่าน ท่านมักพูดเป็นนัย ศิษย์คณะนี้จึงมักมีความสามารถในการตีความ การวิเคราะห์และรู้จักใช้คำคล้องจองอันนำไปสู่ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองต่อไป นอกจากนี้ท่านยังคอยติดตามสอบถามผลการเรียนของบรรดาศิษย์ทั้งภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด หากใครคลายความเพียรหรือพลาดวิชาความรู้ใด ท่านก็กระตุ้นเตือน บางทีก็แนะนำ ให้ไปหาภิกษุอื่นผู้มีความรู้ช่วยสอน เป็นการพัฒนาศิษย์ในปกครองที่ได้ผลอย่างแท้จริง

การศึกษาเป็นเรื่องที่หลวงเตี้ยให้ความสำคัญอย่างมาก ศิษย์ทุกรุ่นต้องเรียนหนังสือ ใครที่เกียจคร้าน ตื่นสายจะได้รับการลงโทษ ที่ผู้ถูกลงโทษก็รู้สึกขบขัน เช่น ให้คนจุดธูปไปเชิญเมื่อผู้นั้นตื่นแล้ว ให้พนมมือถือธูปมาหาท่าน หรือให้ออกกำลังวิ่งรอบหน้าแก่งเงินหน้ากุฏิ และพูดข้อความดัง ๆ “ผมมาแล้วครับ ๆ ๆ ๆ” หรือ “ตื่นเข้าได้เป็นนายก ๆ ๆ”

ศิษย์คนใดที่เจ็บป่วย เมื่อท่านทราบจะหาเวลาไปเยี่ยมให้กำลังใจ และหากต้องเข้าโรงพยาบาล ท่านก็เอาใจใส่ดูแลให้พักในห้องพิเศษ แต่ถ้าทราบว่าแก่งป่วยท่านจะคลำหน้าตาแขนขา พร้อมพูดเสียงดังๆ ว่า “ไอ้โฮ ตัวร้อนนี่ เป็นโรคบิดเทรอ” โรคบิด หมายถึง บิดขี้เกียจนั่นเอง ถ้าศิษย์คนใดแก่งป่วยบ่อยมาก ท่านก็บอกว่า “ป่วยแบบนี้ต้องกินปญฺธิ” ทำให้ภิกษุสามเณรนั่งอมยิ้มกัน เพราะคำว่า ปญฺธิ ภาษาบาลี แปลว่า สันเท้า มีคราวหนึ่งภิกษุที่เป็นศิษย์แก่งป่วย ท่านให้คนถือถาดภัตตาหารตามท่านไปเยี่ยมถึงกุฏิ ท่านแก่งสัพยอกว่า “ได้ทราบว่ายป่วย จึงมาเยี่ยม” เพียงเท่านั้น ภิกษุรูปนั้นหายป่วยใช้ทันที

เรื่องอาหารการกิน หลวงเตี้ยสอนศิษย์ทุกคนให้เห็นคุณค่าของอาหารทุกชนิด กับข้าวเหลือ ท่านจะให้เก็บไว้ทำแกงสำรวม และเปรยว่า “ข้าเป็นลูกคนจน อะไรเหลือก็ต้องรู้จักเก็บไว้กิน” แต่ก่อนอาหารการกิน ญาติโยมนำมาถวาย ภัตตาหารเข้าส่วนใหญ่จะเป็นข้าวต้ม ปลาทุทอด ไข่ดาว บางวันก็ไม่เพียงพอแก่ศิษย์ที่มีจำนวนลึบกว่าคน ถ้ามือเย็นกับข้าวไม่พอ

แก่ศิษย์ ท่านจะให้ปัจจัยไปซื้อตามสภาพ หลวงเตี้ยมีเมตตาแม้แต่ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ศิษย์คนหนึ่งเล่าว่า เมื่อยังเล็กจะนั่งรอหลวงเตี้ยจนเสร็จคอยรับจากท่าน ท่านก็ระวังการฉ้อโกงให้เหลือ บางครั้งผลออกไป ศิษย์ต้องไปเตือน ท่านเอ็นดู หัวเราะและพูดว่า “ข้าลืมนิว่าต้องให้อะไรบ้าง”

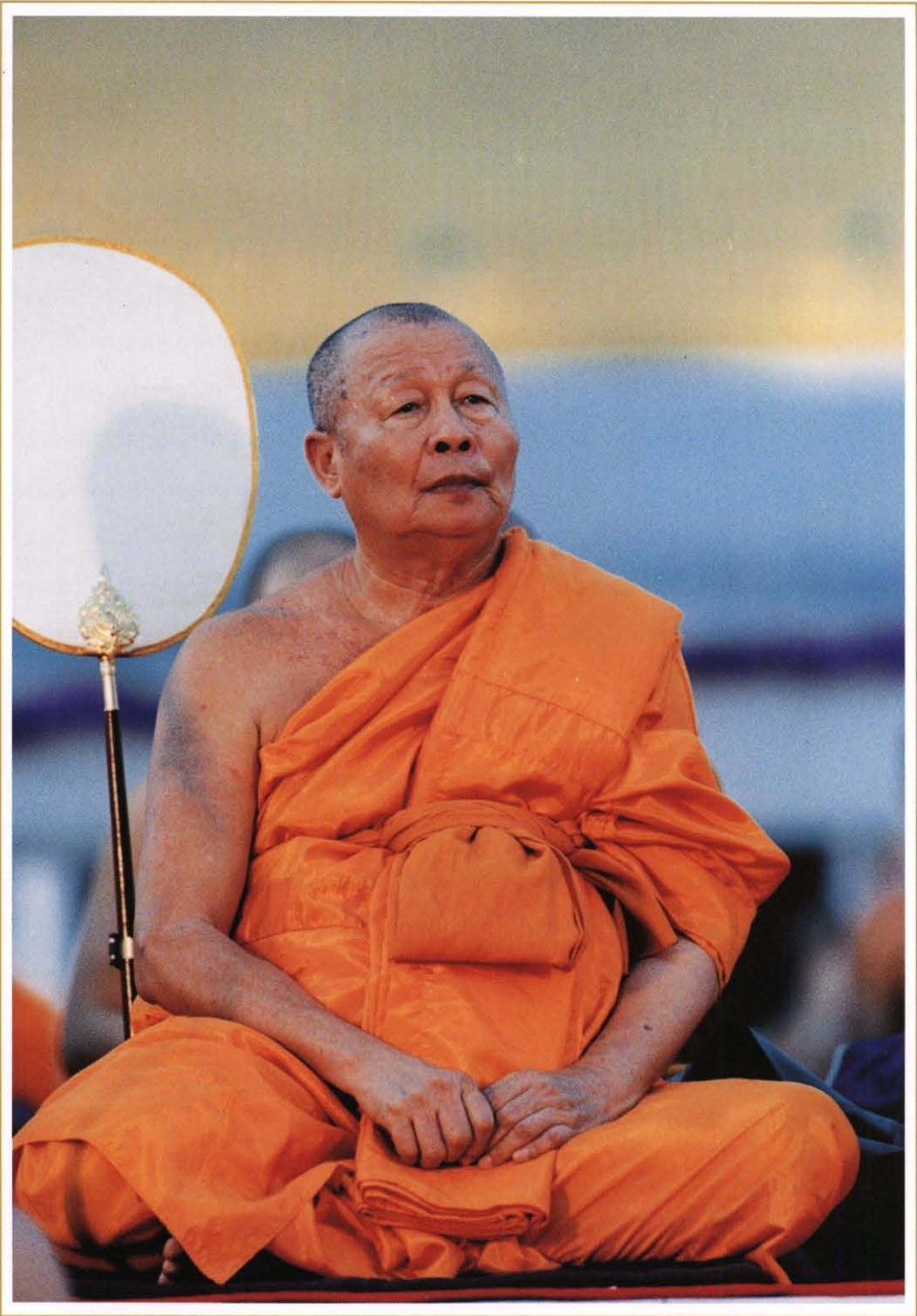
งานปฏิคมเป็นเรื่องหนึ่งที่หลวงเตี้ยฝึกศิษย์ของท่าน จนทุกคนมีอุปนิสัยในการต้อนรับผู้มาเยือนเป็นอย่างดี ท่านสอนว่า “ต้องต้อนรับเขาให้ดี หาน้ำเย็น ๆ มาให้ดื่ม เขาจะได้มีความสุข อย่าให้เขาไปพูดว่า น้ำสั๊กแก้วยังไม่ให้กิน” แต่ถ้าญาติโยมกลับไปแล้ว ยังไม่มีใครมาเก็บแก้วน้ำไปล้างเข้าที่ ท่านก็จะให้ทำพิธีอัญเชิญแก้วน้ำ ให้อยู่มือไหว้ และกล่าวอัญเชิญ “ท่านแก้ว” ไปล้างและเก็บเข้าที่ หากศิษย์ลืมนิปิดไฟ ปิดพัดลมก็จะให้กราบและทำพิธีปิดเช่นกัน

หลวงเตี้ยมีภารกิจมากมายหลายด้าน ใครเป็นศิษย์ของท่านต้องขยันขันแข็งตามไปด้วย ศิษย์คนใดเลื่องลอบ ท่านก็ให้ตั้งโมสามจบพร้อมท่องคาถาตำหนิตัวเองว่า “รู้ลอบเป็นปิก รู้ลึกลับเป็นหาง รู้ทางเป็นหลบ รู้กลบเป็นเกลื่อน” เวลามีนงานมากๆ หลวงเตี้ยจะเตือนศิษย์เสมอว่า “เวลามีนงาน แกต้องอยู่ช่วยกัน อย่าไปยุโรป” หากใครลอบหายไป ไม่มาช่วยงาน ท่านจะถามว่า “แกไปยุโรปมาหรือ” ศิษย์คนใดนอนมากจนตาบวมท่านก็ทักว่า “ทำการบ้านจนตาบวมเชียว” ต้นไม้บริเวณกุฏิเหี่ยวเฉา ท่านก็เรียกศิษย์ท่านมาใกล้ต้นไม้แล้วบอกว่า “ต้นไม้บอกข้าว่า มันหิวน้ำจังเลย แกเอาน้ำมาให้มันกินหน่อยสิ”

การลงโทษเมียนติ หลวงเตี้ยจะชี้แจงว่า ที่ถูกตินั้น ตนเองตีตนเอง คือทำความผิด ทำให้ ตัวเองต้องได้รับโทษ หากไม่ทำความผิด ก็ไม่ถูกตี หรือในบางครั้ง ทำความผิดร่วมกัน ท่านจะ ให้แหม่ไม่เรียวโดยโห่เสียงดังๆ และให้ตกลงกันว่าจะตีคนละกี่ที ดีเบาหรือดีแรงเพียงใด ใครจะเป็นคนตีก่อน ให้ตีให้ดูเป็นตัวอย่าง หากตีเบาไป ท่านจะตีเป็นตัวอย่างให้ดูว่า ต้องตีขนาดไหน ถึงจะเหมาะสมกับความผิด เรื่องของหลวงเตี้ยกับศิษย์คณะ น.๑๖ มีหลายเรื่อง ให้เล่าขาน จดจำไม่รู้จบ

จวบมรณภาพ

ปฏิบัติศาสนกิจ และกิจที่เกี่ยวเนื่องนุเคราะห์สังคม ตลอดจนบุคคลทุกระดับ
มานานกว่าห้าทศวรรษ

หลวงเตี้ยปฏิบัติศาสนกิจและกิจที่เกื้อกูลอนุเคราะห์สังคม ตลอดจนบุคคลทุกระดับมานานกว่าห้าทศวรรษ หากพิจารณาเพียงลักษณะท่าทาง การสนทนาและการปฏิบัติงานของท่านจะเห็นว่า ท่านสุขภาพแข็งแรง แจ่มใส แต่เมื่อได้มีโอกาสใกล้ชิดจริงๆ จะทราบว่าร่างกายของท่านเหนื่อยล้าเต็มทีแล้ว

ท่านตื่นตั้งแต่ ๔ นาฬิกา นำสวดมนต์ทำวัตรเช้าเอง บิณฑบาตกลับมาก็ฉันภัตตาหารเช้า ดูแลทุกข์สุขของภิกษุสามเณรและศิษย์วัดในปกครอง จากนั้นก็ไปตามกิจนิมนต์ ไปสอนหนังสือ กลับมาบ่ายบ้าง เย็นบ้าง ค่ำบ้าง หากไม่มีกิจนิมนต์ในตอนค่ำ ท่านก็จะทำวัตรเย็น แต่ส่วนใหญ่มีงานศพคืนหนึ่ง ๒ - ๓ งาน ท่านเมตตาไปครบทุกงาน กลับมาแล้วยังมีญาติโยมมาคารวะ มาปรึกษา มาให้ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ มีงานที่มอบหมายพระภิกษุที่เป็นเลขานุการท่านก็เรียกมาตรวจหรือติดตามงานในช่วงเวลานี้ บางทีก็มีงานเขียนหนังสือต่างๆ ท่านปฏิบัติเช่นนี้เป็นปกติทุกวัน มีบางวันที่ท่านไปปฏิบัติศาสนกิจที่ต่างจังหวัด และบ่อยครั้งที่ต้องไปร่วมงานในต่างประเทศ

โดยทั่วไป หลวงเตี้ยไม่ค่อยเจ็บไข้ได้ป่วย ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระราชโมลี เคยเข้าโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียนเพื่อรักษาตัวครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ - ๓๑ สิงหาคม ๒๕๑๓ เนื่องจากฉันอาหารแล้วมีอาการอาหารไม่ย่อย เสียดเสี้ยนสันหลังและชายโครง แพทย์วินิจฉัยว่าเป็น ไวรัลสลดับ ท่านนำการเจ็บป่วยของท่านมาใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการรักษาตนเมื่อเจ็บป่วย สอดแทรกธรรมะได้อย่างน่าอ่าน ในเรื่อง “ฉันเข้าอุ้มเสียแล้ว” พิมพ์ในหนังสือ สามรส อากาที่เป็น ท่านสรุปว่า

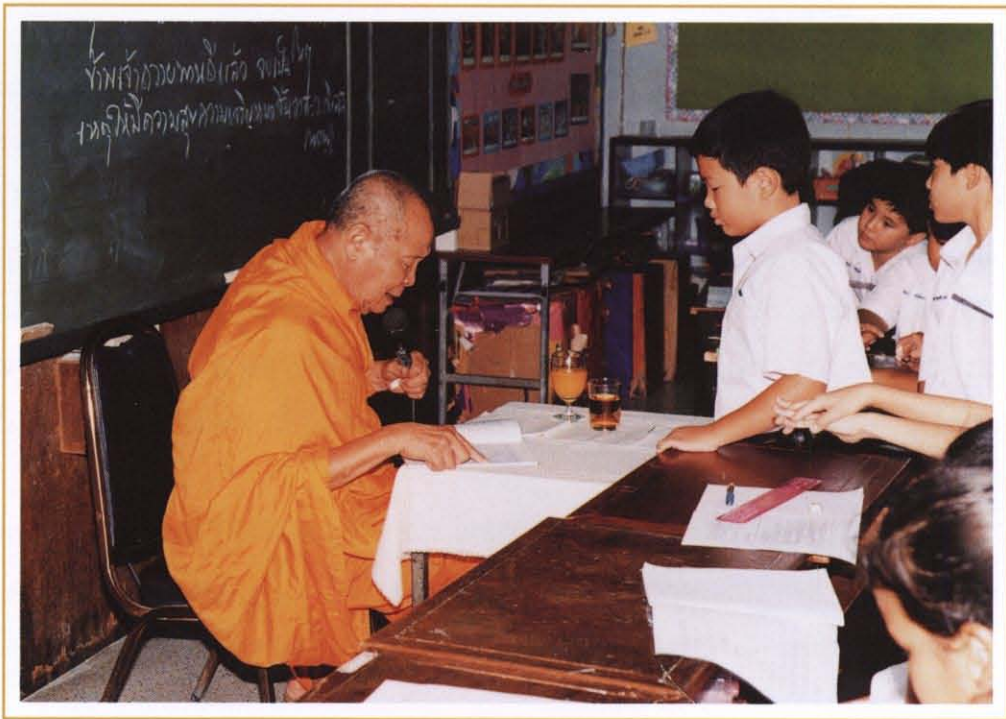
อาการระยะแรก เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ถ้าเป็นเด็ก ก็คงเข้าใจว่าคงเล่นมากไป หรือเป็นโรคปวดหัวตัวร้อน เล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าผู้ใหญ่ก็คิดว่า ทำงานหนักไป คร่ำเครียด ไม่ได้พักผ่อน บางคนรู้สึกอ่อนเพลีย เข้าใจผิดไปออกกำลัง เลยกำเริบใหญ่ก็มี

ในพ.ศ. ๒๕๒๒ ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระเทพโสภณ หลวงเตี้ยเจ็บป่วยอีกครั้ง กระตุกหักจากอุบัติเหตุในการก่อสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส จรวยพร อิศรางกูร ณ อยุธยา เขียนเล่าไว้ในเรื่อง “หลวงเตี้ย ที่ดิฉันรู้จัก” พิมพ์ในหนังสือ พระเทพโสภณ ๖๐ ว่า ยามเจ็บป่วย หลวงเตี้ยไม่อยากจะรบกวนใครและไม่อยากให้ใครห่วงท่านดังนี้

หลวงเตี้ยอดทน ไม่รบกวนใคร ไม่เรียกร้องความสนใจใครให้กังวลกับท่านโดยส่วนตัว แม้ท่านจะเจ็บไข้จากการทำงาน จนกระตุกหัก ท่านก็ไม่ได้ทำให้ใครตกใจ ยังปลอบคนพบเห็นเสียอีก ไม่ให้เขาตกใจหรือเป็นห่วงท่าน ดิฉันเคย

เชิญคุณหมอรังรัตน์ แก้วกาญจน์ ผู้อำนวยการทางกระต๊อบของเมืองไทย คราวที่ได้
กรุณามาแวะเยี่ยม ดิฉันให้ไปช่วยดูอาการของท่าน หลวงเตี้ยก็ว่าไปบกวททำไม
หมอมาราชการ หมอมีระบุอยู่พออยู่แล้ว

ครั้งสุดท้ายในการปฏิบัติหน้าที่ครูที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๖ สิงหาคม ๒๕๔๕

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ หลวงเตี้ยยังคงปฏิบัติศาสนกิจ ไปงานสงเคราะห์อนุเคราะห์เรื่อง
ต่างๆ ตามปกติ พอประมวลบางภารกิจในระยะหลัง ๆ ได้ดังนี้

ไปวัดไทยลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ เข้า
ร่วมงานทำบุญอายุถวายพระราชธรรมวิเทศ (อมรวิเทศ อมโร) ไปร่วมประชุมสมัชชาสงฆ์ไทย ใน
สหรัฐอเมริกา ที่วัดพุทธาวาส รัฐเท็กซัส ร่วมงานฉลองสมณศักดิ์ของพระพรหมวชิรญาณ ที่วัด
ธัมมาราม นครชิคาโก และร่วมฉลองสมณศักดิ์ของพระวิเทศธรรมกวี วัดพุทธานุสรณ์ เมือง
ฟริมอนท์ แล้วกลับมาร่วมงานมหกรรมดนตรีไทย โรงเรียนพุทธศาสนา วัดไทยลอสแอนเจลิส

ไปสอนหนังสือที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) วันที่ ๖ สิงหาคม
๒๕๔๕

ไปร่วมปฏิบัติการจัดทำรายละเอียดวิธีการฝึกอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา ในฐานะ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการจัดอบรมครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของกรมวิชาการ วันที่ ๒๑ - ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕

ไปร่วมงานสวดพระอภิธรรมศพ นางเล็ก ประสพบุญ ณ วัดตรีทศเทพ วันที่ ๒๕ สิงหาคม
๒๕๔๕

ประชุมปฏิบัติการจัดทำรายละเอียด วิธีการฝึกอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา
ในฐานะที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดอบรมครูสอน วิชาพระพุทธศาสนา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของกรมวิชาการ

ไปเจริญพระพุทธมนต์ในงานสมโภชเปริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
และโอกาสวันคล้ายวันเกิดพระธรรมมหาวิราญวัตร เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี (ฉลอง จินดาอินโท)
วัดป่าเลไลยก์ ในวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๕

ไม่มีใครคาดการณ์มาก่อนว่า ภารกิจเหล่านี้จะเป็นงานแต่ละด้านที่หลวงเตี้ยปฏิบัติ
เป็นวาระสุดท้าย และไม่มีใครคาดคิดมาก่อนเช่นกันว่า ภารกิจตามสมุดนัดหมายอีกหลายๆ งาน
หลวงเตี้ยจะไม่ได้ไปริเริ่ม ไปดำเนินงานหรือไปร่วมงานอย่างที่เคย หนึ่งในนัดหมายนั้น คือ
วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๕ หลวงเตี้ยมีนัดให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติชีวิตที่ผ่านมาของท่าน
กับบรรณาธิการ ที่ท่านมอบหมายให้จัดทำหนังสือประวัติของท่าน ซึ่งศิษยานุศิษย์มีดำริจะ
จัดพิมพ์แจกเนื่องในวันคล้ายวันเกิด ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๖ หรือถ้าเสร็จเร็วก็จะแจกในวาระปีใหม่
มกราคม ๒๕๔๖ คงไม่มีใครคาดฝันเลยว่า หนังสือประวัติของหลวงเตี้ย จะเปลี่ยนวาระ
การแจกโดยสิ้นเชิง เนื่องด้วยภารกิจหลายงานของท่านวันต่อมาได้เปลี่ยนไปเป็นดังนี้

วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๕ ช่วงบ่าย มีกำหนดจะไปสอนหนังสือ ที่วัดพิบูลทอง
จังหวัดสิงห์บุรี ก่อนเดินทางไป ท่านขอให้ยังยุทธ แป้งนวล คนขับรถของท่าน แวะให้ท่านตรวจ

ภาพแห่งความทรงจำ

สุขภาพที่โรงพยาบาลเจ้าพระยา ตามคำชวนของโยมคนหนึ่ง ที่เห็นว่าระยะหลังหลวงเตี้ยมีอาการ เวียนศีรษะบ่อยๆ ผลการตรวจพบว่า ความดันโลหิตของท่านสูงมาก แพทย์ขอให้พักรักษาตัวที่ โรงพยาบาล พอช่วงเย็น ท่านบอกว่าอยากกลับไปวัดพระเชตุพน มิ่งงานเขียนบทความให้เอา น้ำเกลือใส่ยามไป เมื่อคนขับรถขอร้องให้พักที่โรงพยาบาลสักคืน หลวงเตี้ยจึงยอม แต่สั่งห้าม บอกใครว่ามาพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลนี้ เกรงจะเป็นภาระแก่คนอื่น

วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ แม่หลวงเตี้ยอยากไปสวดมนต์ทำวัตรเช้า ที่วัดพระเชตุพน แล้วกลับมาฉันภัตตาหารเช้าที่โรงพยาบาลก็ตาม การอ้างเรื่องการจราจรติดขัดของคนขับรถ ได้ผล ทำให้หลวงเตี้ยต้องรอพบแพทย์ก่อน แต่ความหวังโยงานที่ค้างอยู่ที่วัดพระเชตุพน ท่านก็ขอเป็น ระยะๆ ให้ขับรถไปส่งท่าน

วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๕ มีผู้สนิทสนมคุ้นเคยมาเยี่ยมหลวงเตี้ยที่โรงพยาบาลอยู่บ้าง และวันนี้ได้ย้ายท่านไปพักที่ห้องพิเศษของโรงพยาบาล เพื่อความสะดวกและเหมาะสมยิ่งขึ้น

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๕ หลวงเตี้ยมีอาการสำลักน้ำ และมีเสมหะต้องใช้เครื่องดูด เสมหะ

วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๕ เวลา ๐๑.๐๐ น. หลวงเตี้ยมีอาการผิดปกติมากขึ้น แพทย์ นำเข้ารักษาที่ห้อง I.C.U. พบว่า มีเส้นโลหิตตีบที่หัวใจ ต้องใช้เครื่องปั๊มหัวใจ ความทราบถึง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายมารักษาที่ โรงพยาบาลศิริราช หลวงเตี้ยมาถึงในตอนบ่ายวันเดียวกันนี้ เข้าพักที่ห้อง I.C.U. ดึกอัมภางค์ หลังจากทำบอลลูนที่ศูนย์โรคหัวใจ โดยคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

วันจันทร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๕ ช่วงบ่าย พระเถระผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เดินทาง ไปพร้อมกันที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และสวดธรรมจักรกัปปวัตน์สูตร ในเวลา ๑๖.๐๐ น. อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลา ๑๖.๐๔ น. หลวงเตี้ยได้มรณภาพด้วยอาการอันสงบ ณ ดึกอัมภางค์ โรงพยาบาลศิริราช แพทย์ลงความเห็นว่าคุณมรณภาพด้วยโรคติดเชื้อในกระแสโลหิต และ โรคแทรกซ้อน หัวใจขาดเลือด

สิริรวมอายุได้ ๗๘ ปี ๓ เดือน ๒๕ วัน พรรษา ๕๗

กฤโหย้เคยเห็นคนเป็นทุกข์
หอมกลิ่นธูปควันเทียนเวียนรับรอง
ไม่ถือชั้นวรรณะจะต่างเพศ
เพียงเสียงเทศนาธรรมหลากคำคม
แม้ไม่เอ่ยถ้อยคำขึ้นส้าทับ
ด้วยสายตาแห่งเมตตาท่านปรานี
ต่างดินแดนแสนไกลได้รับรู้
แท้ท่านอยู่ในดวงจิตศิษย์ทุกยาม
เห็นกฤว้างเจ้าของแล้วร้องไห้
มีดมัวมลหม่นหมองคลอมน้ำตา
เหมือนแว่วเสียง บอกว่า “ฉันมาแล้ว”
กลับพบเพียงสังขารมีมานับ
กราบหลวงเตี้ยพร้อมน้ำตาลูกลูกอากัพ
กองความทุกข์ปริศนาคั่งคาใจ
คล้ายแว่วเสียง บอกว่า “ฉันลาก่อน
กรรมลิขิตอนิจจังสังขารา
กฤโหย้จะร้างเห็นคนเป็นทุกข์
มีดแล้ว น้ำตาพรากจำจากจร

มาเต็มสุขเต็มจิตศิษย์ทั้งผอง
ร่มโพธิ์ทองศรัทธาธรรมารมณ
กำจัดเหตุปัจจัยได้เหมาะสม
ใจระทมกลับระที่กรู้สีกติ
ก็อ้อมกับรอยยิ้มพริ้มผ่องศรี
ผ่านเดือนปีทุกแบบบทยังงดงาม
“หลวงเตี้ย” อยู่ที่ไหนไปสืบถาม
และอยู่ท่ามกลางแสงแห่งปัญญา
มิยินเสียงกระแอมไอเหมือนไร้ค่า
ต่างเพรียกหาพำไหยโดยลำพัง
ใจมิแคล้วเต้นถี่ราวมีหวัง
พร้อมเสียงดังระงมร่ำคำอาลัย
วันนี้ผู้ต้อนรับนอนหลับไหล
ถวายไว้อวสานท่านต้นมา
ทั้งนิเวศที่บังเกิดเสียเถิดหนา
มีทุกซงอนันตตาเป็นอาภรณ์”
เหมือนปิดยุคปิดสมัยไปพักผ่อน
ผลสะท้อนสะท้อนจิตหลังปิดตาย

บรรณานุกรม

คณะสงฆ์ภาค ๓. การอบรมบาลีก่อนสอบ ภาค ๓. ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

พระเทพโสภณ. สามรส. พิมพ์ในงานบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพ นางหมา ลี้มศิริชัย. กรุงเทพมหานคร : ศรีการเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๖.

พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท). ย่อประวัติวัดพระเชตุพน พระพุทธรูปสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๖.

วัดไทยลอสแอนเจลิส. พระเทพโสภณ ๖๐. ชุมชนไทยในนครลอสแอนเจลิส จัดพิมพ์เพื่อเป็นมูทิตาสักการะเนื่องในโอกาสทำบุญอายุครบ ๕ รอบ พระเทพโสภณ (กมล โกวิท). ม.ป.ท., ๒๕๒๗.

วัดไทยลอสแอนเจลิส. พระธรรมราชานุวัตร. ที่ระลึกในงานฉลองสมณศักดิ์ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท). ม.ป.ท., ๒๕๓๔.

วัดไทยลอสแอนเจลิส. พระธรรมราชานุวัตรกับความหล่อหลอมความเป็นไทยในสหรัฐอเมริกา. พิมพ์เป็นที่ระลึกในพิธีทำบุญฉลองชนมาอายุครบ ๖ รอบ พระธรรมราชานุวัตร (กมล โกวิท). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๙.

วัดลาดปลาเค้า. ๗๖ ปี พระครูพิพัฒนสารกิจ (ยิ้ม อีสโร). พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฉลองรางวัลเสนาธรรมจักร และทำบุญเจริญอายุ ๗๖ ปี. ม.ป.ท., ๒๕๔๒.

วัดพระเชตุพน. มูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์. ม.ป.ท., ๒๕๔๒.

วิทยาลัยครูนครปฐม สหวิทยาลัยทวารวดี. ที่ระลึกเนื่องในพิธีถวายปริญญาบัตร ครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ พระธรรมราชานุวัตร. ม.ป.ท., ๒๕๓๕.

สหศึกษาบาลี. อนุสรณ์ครบรอบ ๔๐ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี. กาญจนบุรี : สหการพิมพ์, ๒๕๓๔.

สหศึกษาบาลี. ๔๖ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี. พิมพ์เป็นที่ระลึกงานทำบุญครบรอบ ๔๖ ปี โรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์. กาญจนบุรี : สหการพิมพ์, ๒๕๔๐.

องค์การเผยแผ่ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร. วิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

บางกอกรายสัปดาห์. ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒๑๑๗-๒๓๑๙ ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๔๕.

คณะผู้จัดทำหนังสือ โกวิทานุสรณ์

คณะกรรมการ

ที่ปรึกษา

- พระธรรมปัญญาบดี (ถาวร ตีสถานุกโร)
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)
- พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติศักดิ์ กิตติวุฒโฒ)
- พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย)
- พระราชธรรมวิเทศ (อมรรุณี อมโร)
- พระอมรสุนิ (โกศล อคฺคจิตฺโต)
- พระภวานาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว)
- พระสมุหวารคณิสสรสิทธิการ (สิงห์ไชย สิริวัฒนโณ)
- พระครูอุดมสังวร (อุดม อุตตมวิโร)

ประธาน

พระมหาเทียบ สิริวัฒโน

กรรมการ

พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ธมฺมธโช)	พระพันธุํนิตินิ นิตินุโ
พระมหาอุดม ปญญาโก	พระมหาประเชิญ ปญญาวุโร
พระมหาอำนาจ ธมฺมวิริโย	ทรงวิทย์ แก้วศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวนิต วิงวอน	ภวตล ทองเกษม
เจริญ สุพร	อัมพา แสนทวิสุข
วรรณภา นาวิกมูล	ปราณี ปราบริปู
อำไพพรรณ น้อยหนุจจตุรัส	วิภา สมโกชพฤตนิกุล
วิรัตน์ คัมคํา	

ผู้เรียบเรียง

- พระมหาบุญเริ่ม กิตติวัฒโน
- พระมหาอำนาจ ธมฺมวิริโย
- ปราณี ปราบริปู
- วิภา สมโกชพฤตนิกุล
- อำไพพรรณ น้อยหนุจจตุรัส

ผู้แต่งคำประพันธ์

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์
ศาสตราจารย์ประกาศรี สีหอำไพ
อาจารย์สถาบันราชภัฏนครปฐม
พจมาน พงษ์ไพบูลย์
อำไพพรรณ น้อยหนูจัตรัส
ชมพร-วรวรรณ เพชรอนันต์กุล

บรรณาธิการ

พระมหาอำนาจ ธมฺมวิริโย
ปราณี ปราบริปู
วิรัตน์ คุ่มคำ

ผู้อุทิศรายชื่อผู้พิมพ์ภาพประกอบ การตรวจและจัดพิมพ์ต้นฉบับ

พระครูพิพัฒน์สาธุกิจ (ยิ้ม อีสโร)	นฤมล กังวาลไกล
พระครูสมุห์อารมณฺ์ จารุวิโส	พจณี เทียมศักดิ์
พระมหาสมพงษ์ อนุภทฺโท	พ้งา เทียนทอง
พระมหาสุรพงษ์ สุรวโโส	พัชรี ลิขินฐฎา
สามเณรณพรัตน์ แยมแสง	พัชรี สงวนเดือน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวิสราร รัตนากร	ผ่องพรรณ เอกอาวุธ
กฤษณา บุญเรืองรอด	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.มบุญ อรุณไพโรจน์
รองศาสตราจารย์ไชลิริ ปราโมช ณ อยุธยา	ลัตติยา อมรสमानกุล
บุญธง ลิ้มศิริชัย	ดร.ศศิธารา พิชัยชาญณรงค์
บุญรัตน์ จิตจิตร	สมพร สงวนเดือน
ปนัดดา สีตาคุณ	สมศักดิ์ ลิ้มศิริชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประชิด ทิณบุตร	โสฬส ศรเดช
หม่อมหลวงประทีนทิพย์ นาครทรรพ	อภิญญา ประยุทธานกุล
ปรารถนา ใจหลัก	อุทัย ไชยกลาง
นงนุช สารากรณ	พลตรีหญิงอุษณีย เกษมสันต์

ผู้อุปถัมภ์การจัดพิมพ์หนังสือ โกวีทานุสรณ์

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

มูลนิธิวัดพระธรรมกาย ปทุมธานี

จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

วัดไทยลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา

ชาวไทยในนครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา

จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

พระครูวินัยธรรวราห์ ปุณฺณวโร

๒๐,๐๐๐ บาท

พระครูพิพัฒน์สาธุกิจ

๕,๐๐๐ บาท

พระครูสุนทรสุวรรณกิจ

๒,๐๐๐ บาท

พระวิสิทธิ์ วิสุทฺโธ

๒,๐๐๐ บาท

ดร. พระมหาวินัย ปุณฺณวาโม

๒,๐๐๐ บาท

บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด

๑๐๐,๐๐๐ บาท

บริษัท ไทยแลนด์ฟิชเชอร์รี่โคลด์สตอเรจ จำกัด (มหาชน)

โดย ยูวรี เอ็กกาญจนวิไล

๑๐๐,๐๐๐ บาท

ณรงค์ วราหะสุนทร - วิไล เกษศรีรุ่งเรือง

๕๐,๐๐๐ บาท

บริษัท ศิลามาศทราณสปอร์ต จำกัด

๓๐,๐๐๐ บาท

รัตนา - ประสพสันต์ ศิริจิตร

๓๐,๐๐๐ บาท

สุนก้า แซ่ห้วง - ยุกล โล่ห์จินดารัตน์

๓๐,๐๐๐ บาท

บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด

๒๐,๐๐๐ บาท

มนต์ชัย - ฐานา นิมิตศิริพงษ์กุล และครอบครัว

๒๐,๐๐๐ บาท

ชาญเดช - ศิริพร ศิริถาวรสันต์

๑๐,๐๐๐ บาท

ดำรงค์ ลิ้มปิเลชะ

๑๐,๐๐๐ บาท

ดุษฎี ศิริวัฒนพงษ์

๑๐,๐๐๐ บาท

เตวิต - จินตนา ครีน

๑๐,๐๐๐ บาท

นิตย์ จันท์เอม	๑๐,๐๐๐ บาท
บริษัท ประวิทยวิศวกรรม จำกัด โดย ชวลัย บุญเหลือหล่อ	๑๐,๐๐๐ บาท
บริษัท ไฮวาอินเตอร์แพค โดย สุเทพ - รุ่งวิไล สุวรรณเกต	๑๐,๐๐๐ บาท
พีรศิลป์ ศรีศรานนท์	๑๐,๐๐๐ บาท
ไพศาล-สุนันทา พีชมงคล	๑๐,๐๐๐ บาท
โรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ	๑๐,๐๐๐ บาท
วนิดา ศรีวรมย์	๑๐,๐๐๐ บาท
สงวน - วรณีย์ ตติยกวี	๑๐,๐๐๐ บาท
รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธนู-รองศาสตราจารย์จิตต์นิภา ศรีไสย์	๑๐,๐๐๐ บาท
บริษัทจิรา เบ็งคอค จำกัด โดย สมมิตร - จิรา อัครวมงคลพันธุ์	๑๐,๐๐๐ บาท
ครอบครัววัลป์โพรี	๕,๐๐๐ บาท
สมบัติบาร์เบอร์และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
ผ่องพรรณ เอกอาวุธ	๓,๓๐๐ บาท
ครอบครัวแช่แพ	๓,๐๐๐ บาท
ครอบครัวรัตนเสน	๓,๐๐๐ บาท
ครัวคุณกุ่ม	๓,๐๐๐ บาท
แบน คุ่มคำ	๓,๐๐๐ บาท
วิภา สมโภชพฤตภูมิ	๓,๐๐๐ บาท
ชูพงษ์ ชาญชยศึก	๒,๕๐๐ บาท
กริช ภัทรนิกร	๒,๐๐๐ บาท
เชิดชัย-ชนกวรรณ-อัคราภูมิ อินทรอุทก	๒,๐๐๐ บาท
ครอบครัวน้อยหนูจตุรัส	๒,๐๐๐ บาท
ครอบครัวประมวลวุฒิธรณ	๒,๐๐๐ บาท
ดุลยทัศน์ พีชมงคล	๒,๐๐๐ บาท
ธวัช-ธนวรรณ-กฤษกร คุ่มคำ	๒,๐๐๐ บาท
ประภาศรี สีหอำไพ	๒,๐๐๐ บาท
ประสิทธิ์-สมบุญ ใจดี	๒,๐๐๐ บาท
พรพิมล อ้นไชยะ	๒,๐๐๐ บาท
พุด ตูจันดา และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
ไพเราะ พุ่มมั่น	๒,๐๐๐ บาท
मितชูกฤษฎา	๒,๐๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดา สุตรา	๒,๐๐๐ บาท
วิรัตน์-ช้องมาศ คุ่มคำ	๒,๐๐๐ บาท

สมทรง สิงหารุณ	๒,๐๐๐ บาท
สะ - สุปราณี - ณัฐภัทร - ภูมิภัทร โอภาสวรกิจจา	๒,๐๐๐ บาท
ลำลี ศิริโกศาพันธุ์ และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
บุษารัตน์ - หริน ทหรานนท์	๒,๐๐๐ บาท
ร.ต. สิโรตม์ ทศานนท์	๒,๐๐๐ บาท
อนันต์ คู่มณี ผู้อำนวยการสถาบันสุนทรภู่	๒,๐๐๐ บาท
อัครพล พึ่งสุนทร	๒,๐๐๐ บาท
ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์	๑,๕๐๐ บาท
พิมพ์ร ยงศิริวัฒน์	๑,๕๐๐ บาท
มงคล - เพ็ญพักตร์ ยงศิริวัฒน์	๑,๕๐๐ บาท
ยุทธนา - ดร. สายฝน - ฝนทิพย์ เลหาวิสุทธิ์	๑,๕๐๐ บาท
รองศาสตราจารย์ไชสิริ ปราโมช	๑,๐๐๐ บาท
จันทนา เลิศวานิช - ภัทรภร จิตต์มั่งใจ	๑,๐๐๐ บาท
ชานาญ นิสารัตน์	๑,๐๐๐ บาท
ทิวาพร ผดุงรส	๑,๐๐๐ บาท
เบญจวรรณ คู่มคำ	๑,๐๐๐ บาท
พจนีย์ เจนพนัส	๑,๐๐๐ บาท
พรรณณี ศรีนวล	๑,๐๐๐ บาท
ไพบูลย์ - พิมพ์ใจ ยอดสไต	๑,๐๐๐ บาท
ภิรมย์ ศรีเพชร	๑,๐๐๐ บาท
รัศมี พวงผกา	๑,๐๐๐ บาท
ดร. ศักดิ์ชัย นิรัญทวี	๑,๐๐๐ บาท
ลำรวล - ศรัณญ์ วันทอง	๑,๐๐๐ บาท
สุปรียา ไสสมบัติ	๑,๐๐๐ บาท
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา อุทัยรัตน์	๑,๐๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต วิงวอน	๑,๐๐๐ บาท
ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล	๑,๐๐๐ บาท
กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์	๕๐๐ บาท
จรัล แพทย์ประเสริฐ	๕๐๐ บาท
ชูศรี ลิ้มประเสริฐ	๕๐๐ บาท
เบญจมาศ หงษ์ภักดี	๕๐๐ บาท
ปรีชา ช่อปทุมมา	๕๐๐ บาท
ปรียา บุญวาทิน	๕๐๐ บาท

พรพิตร พจนอารีย์	๕๐๐ บาท
ยูรี สุกกล้า	๕๐๐ บาท
ร้านอาหารเอก	๕๐๐ บาท
ศรีสุตา กอกุลจันทร์	๕๐๐ บาท
วิศวานันท์-วรวิช เจริญสุข	๕๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อมรา รอดดารา	๕๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์หม่อมหลวงอัจฉิมา เกิดผล	๕๐๐ บาท
รองศาสตราจารย์อัจฉรา ชิวพันธ์	๕๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุฑารัตน์ วิทยา	๓๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงใจ ไทยอุบุญ	๓๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มยุรี อนันตมงคล	๓๐๐ บาท
กาญจนา สร้างเอี่ยม	๒๐๐ บาท
จันทิรา เพชรประพันธ์	๒๐๐ บาท
จินตนา พรหมเดช	๒๐๐ บาท
ฉัตรชัย สง่าอารีย์กุล	๒๐๐ บาท
ชนาภา ทวีทรัพย์	๒๐๐ บาท
ชินจิต โฉมอุดม	๒๐๐ บาท
พรทิพย์ ทศรรู	๒๐๐ บาท
พาณี ถนัดการ	๒๐๐ บาท
ไพรินทร์ คชานาวิน	๒๐๐ บาท
รัตนา มณีมาส	๒๐๐ บาท
ละออ ไทยยิ่ง	๒๐๐ บาท
ลักษณา ขุนไพโร	๒๐๐ บาท
วาสนา รัตนรุจ	๒๐๐ บาท
สุคนธ์ คล้ายมาก	๒๐๐ บาท
สุริณี เสริมพงษ์พันธ์	๒๐๐ บาท
เสาวภาคย์ แหลมเพชร	๒๐๐ บาท
อังชน แสงจันทร์	๒๐๐ บาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธุ์ทิพา หลาบเลิศบุญ	๑๐๐ บาท
หทัยรัตน์ ทับพร	๑๐๐ บาท

หนังสือ โกวิทานุสรณ์

ประวัติและผลงานพระธรรมราชาวัตร (กมล โกวีโท)

ISBN 974-272-642-6

คณะศึกษาศาสตร์จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระธรรมราชาวัตร (กมล โกวีโท)

๑๙ มกราคม ๒๕๕๖

จำนวน ๒๐๐ หน้า

พ.ศ. ๒๕๕๖

จำนวน ๙,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กทม. ๑๐๑๗๐

โทร. ๐-๒๕๒๒-๙๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๘๗๙๒, ๐-๒๕๓๔-๘๖๙๙

E-mail : info@amarin.co.th Homepage : <http://www.amarin.co.th>

ปกหน้า-ปกหลัง

จิตรกรรมที่บานหน้าต่างตำหนักवासกรี วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งพระธรรมราชาวัตร (กมล โกวีโท) ได้ดำเนินการบูรณะซ่อมแซม และให้อนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังไว้

